

Strömsunds
Kommun
Straejmien tjjelte

Kallelse /Underrättelse till Sammanträde

Kommunstyrelsen

2020

V 4

Tisdag

28

januari

Kommunstyrelsens ledamöter kallas till sammanträde tisdagen den 28 januari 2020, klockan 8.15, sammanträdesrum Almen, för behandling av ärenden enligt föredragningslista.

Kl. 8.15 Kommunledningsförvaltningen, punkt 10.

Kl. 8.45 Kommunledningsförvaltningen, punkt 11.

Kl. 9.10 Kommunledningsförvaltningen, punkt 9.

Kl. 9.30 Fika

Kl. 10.00 Gruppmöten

S-gruppen: Almen, kommunkontoret

C+M gruppen: Svaningen, kommunkontoret

Kl 12.00 Lunch

Kl. 13.00 Handelsplats Strömsund, Bilaga sida. 201-225

Kl. 13.45 Uppsiktsplikt socialnämnd

Kl. 15.00 Information om verksamhetsövergång

Kl. 15.15 Sammanträde

Susanne Hansson
Ordförande

Viktor Sjödin
Sekreterare

viktor.sjodin@stromsund.se

Vid förhinder ring 161 06 eller skicka mail i så god tid som möjligt!

-
- 1. Kommunstyrelsens ordförande informerar**
 - 2. Uppsiktsplikt socialnämnd**
 - 3. Budget och verksamhetsplan 2020 för kommunalförbundet Partnerskap Inland - Akademi Norr**

AU § 5/2020

Bilaga sid. 1-4
 - 4. Medborgarförslag - Gällande barnomsorg i Norråker**

AU § 6/2020

Bilaga sid. 5-14
 - 5. Åtterrapporering av analys av kommunens ekonomiska situation**

AU § 7/2020

Bilaga sid. 15-93 -Rapporten finns endast i den digitala kallelsen
 - 6. Remiss av Konkurrensverkets promemoria med förslag till utvecklade reglering av upphandlingstillsynen**

AU § 8/2020

Bilaga sid. 94- 168 - Promemorian finns endast i den digitala kallelsen
 - 7. Kommunstyrelsens delegationsordning**

AU § 10/2020

Bilaga sid. 169-181
 - 8. Ansökan Fjällsjö Alpina**

Bilaga sid. 182-186

9. Riktlinjer mot mutor, jäv och korruption i Strömsunds kommunkoncern

Bilaga sid. 187-192

10. Rossöns IF – Ansökan om marknadsföringsbidrag

Bilaga sid. 193

11. Ändring av pensionsredovisningsmodell

Bilaga sid. 194-199

12. Kanalisation i Norråker

Bilaga sid. 200

13. Ansökan ombudgetering/tilläggsbudget 2020

Handlingar läggs på bordet

14. Delegationsbeslut

- a) Arbetsutskottets delegationsbeslut § 1-11
- b) Delegationsbeslut om KPAs pensionsberäkning – Lönechef

15. Delgivningar

- a) Redovisning från kommunledningsförvaltningen över kvarstående medel i kommunstyrelsens anslag för oförutsedda behov:

Budget 2019	300 000:-
-------------	-----------

Kvarstår	300 000:-
-----------------	------------------

- b) Redovisning från kommunledningsförvaltningen över kvarstående medel i kommunstyrelsens utvecklingspott:

Budget 2019	1 000 000:-
-------------	-------------

Bygdens intresseförening 2019, KS § 209/2019	-120 000:-
--	------------

Kvarstår	880 000:-
-----------------	------------------

- c) Avtal Marknadsföring - Josefina Lif Pedersen 2019
- d) Avtal Marknadsföring - Ronja Persson 2019
- e) Kommundirektörens svar till skrivelsen om nedläggning av produktionskök och biblioteksfilial samt utebliven utbyggnad av fiber/bredband i Backe

Plats och tid	Kommunkontoret, Strömsund, sammanträdesrum Almen, kl. 8.30-15.30	
Beslutande	Susanne Hansson (S), ordförande Göran Bergström (S) Gudrun Hansson (S) Mats Gärd (C) Simon Högberg (M)	
Övriga	Viktor Sjödin, sekreterare Anneli Svensson, kommundirektör Bertil Johansson (S), ej tjug ersättare Ingela Sonidsson, kommunledningsförvaltningen, § 2 Richard Persson, teknik- och serviceförvaltningen, §§ 3-4, 9 Mikael Ehre, teknik- och serviceförvaltningen, § 9 Veronica Hjorter Stenklyft, kommunledningsförvaltningen, § 7 Nina Ström teknik- och serviceförvaltningen, § 3	
Utses att justera	Mats Gärd	
Justeringens plats och tid	Kommunkontoret, Strömsund, 2020-01-20	
Underskrifter		
Sekreterare	Paragrafer 1-11
	Viktor Sjödin	
Ordförande	
	Susanne Hansson	
Justerare	
	Mats Gärd	

ANSLAG/BEVIS

Protokollet är justerat. Justeringen har tillkännagivits genom anslag

Organ	Kommunstyrelsens arbetsutskott		
Sammanträdesdatum	2020-01-14		
Datum då anslag sätts upp	2020-01-20	Datum då anslag tas ned	2020-02-11
Förvaringsplats för protokollet	Kommunkansliet, Strömsund		
Underskrift Viktor Sjödin		

§ 1

Ändringar i föredragningslistan

Följande ärenden tas bort i föredragningslista

- Kommunstyrelsens internkontrollplan

Arbetsutskottet beslut

Föredragningslistan godkänns.

§ 2

Information om personalfrågor

Ingela Sonidsson HR-chef informerar om breddad rekrytering. Strömsunds kommun måste möta rekryteringsutmaningen med den arbetskraftsresurs som finns tillgänglig. I dagsläget är det ca 9% arbetslösa i Strömsunds kommun. Det behövs ett samlat grepp inom koncernen. Kommunen kommer därför att starta ett projekt för att arbeta med dessa frågor.

Inom projektet kommer Strömsunds kommun behöva synliggöra arbetsuppgifter, utforma yrkesspår, inrätta tjänster och anställa aktuella personer för dessa tjänster.

En projektledare kommer sköta det operativa arbetet. En styrgrupp kommer att tillsättas med mål att samverka med Arbetsförmedlingen och internt inom koncernen.

Arbetsutskottets beslut

Arbetsutskottet tar del av informationen.

§ 3

Information om strategisk lokalförsörjning

Richard Persson förvaltningschef för teknik- och serviceförvaltningen informerar om olika lokalförsörjningsfrågor.

Solgården i Hoting kommer att säljas, en mäklare håller på att upphandlas för att bistå i försäljningen.

Strömsunds kommun har lagt ett bud till ägaren till Trygghetens hus i Gäddede. Inom Trygghetens hus samverkar flera olika samhällsfunktioner för ökad krisberedskap och trygghet i samhället.

Arbetsutskottets beslut

Arbetsutskottet tar del av informationen.

§ 4

Information om krisledningsplan

Nina Ström Säkerhetssamordnare informerar om den nya krisledningsplanen för kommunen. Det ska beslutas om en ny plan för varje mandatperiod.

Syftet med planen är att beskriva kommunens krisledningsorganisation med fokus på ledning, kommunikation och samverkan samt tydliggöra ansvar, roller och uppgifter.

Målet för kommunen är att kunna upprätthålla våra samhällsviktiga verksamheter på en acceptabel nivå, oavsett händelse och att samverka med andra.

Vi ska kunna skydda:

- Människors liv och hälsa
- Samhällets funktionalitet
- Demokrati, rättssäkerhet, mänskliga fri- och rättigheter
- Ekonomi och miljö
- Nationell suveränitet

Arbetsutskottets beslut

Arbetsutskottet tar del av informationen.

§ 5

Dnr 2019.493

041

**Budget och verksamhetsplan 2020 för kommunalförbundet
Partnerskap Inland - Akademi Norr**

Skrivelse har inkommit från kommunalförbundet Partnerskap Inland - Akademi Norr om budget för 2020.

Enligt förbundsordningen ska direktionen samråda med medlemmarna om budgeten.

Direktionens budgetförslag är på totalt 1 110 704 kronor för 2020. För Strömsunds kommun innebär det 138 838 kronor.

Yrkande

Ordföranden föreslår att Strömsunds kommun godkänner föreslagen budget.

Arbetsutskottets förslag till kommunstyrelsen

Strömsunds kommun godkänner föreslagen budget och verksamhetsplan 2020.

§ 6

Dnr 2019.194

649

Medborgarförslag - Gällande barnomsorg i Norråker

Johannes Collin med flera har skrivit ett medborgarförslag om att Strömsunds kommun ska fortsätta att driva förskoleverksamhet i Norråker.

Förslagsställarna vill att kommunen ändrar sitt beslut om att stänga Norrskenets förskola i Norråker.

Barn- och kultur och utbildningsnämnden har lämnat ett yttrande till kommunstyrelsen.

Yrkande

Ordföranden föreslår att medborgarförslaget anses besvarat i enlighet med barn-, kultur- och utbildningsnämndens förslag.

Arbetsutskottets förslag till kommunstyrelsen

Kommunfullmäktiges beslut

Medborgarförslaget anses besvarat.

§ 7

Dnr 2018.543

040

Återrapportering av analys av kommunens ekonomiska situation

Kommunstyrelsen uppdrog till Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, att genomföra en analys av kommunens ekonomiska situation den 9 januari 2019.

Analysen avrapporterades av Peter Sjöqvist och Bengt-Olof Knutsson från SKR den 26 mars 2019 i Saga för kommunstyrelsen och koncernledningsgruppen, samt övriga politiker och berörda tjänstepersoner.

Yrkande

Ordföranden föreslår att arbetsutskottet beslutar enligt upprättat förslag.

Arbetsutskottets förslag till kommunstyrelsen

1. Kommunstyrelsen har tagit del av den ekonomiska analysen från Sveriges Kommuner och Regioner.
 2. Analysen tas med som ett underlag till arbetsutskottet i sitt arbete för långsiktig plan för kommunens verksamheter.
-

§ 8

Dnr 2019.434

050

Remiss av Konkurrensverkets promemoria med förslag till utvecklade reglering av upphandlingstillsynen

I promemorian föreslås att Konkurrensverkets tillsynsverksamhet på upphandlingsområdet regleras tydligare och att det införs utvidgade möjligheter till ingripande i lagen om offentlig upphandling, lagen om upphandling inom försörjningssektorerna, lagen om upphandling av koncessioner och lagen om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet.

Motsvarande bestämmelser föreslås införas även i lagen om valfrihetssystem och lagen om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2020.

Promemorian innehåller också ett förslag till ändring i förordningen med instruktion för Konkurrensverket som innebär att verket i sin tillsynsverksamhet ska motverka och uppmärksamma korruption och annat förtroendeskadligt beteende.

Teknik- och serviceförvaltningen har upprättat ett förslag till yttrande.

Yrkande

Ordföranden föreslår att yttrandet avges enligt upprättat förslag.

Arbetsutskottets förslag till kommunstyrelsen

Yttrandet avges enligt upprättat förslag.

§ 9

Dnr 2020.4

310

Upprustning och vägförrättning Vikenvägen

Strömsunds kommun genom teknik- och serviceförvaltningen ansvarar för drift- och underhållskostnaden för Vikenvägen som är en enskild väg mellan Jormlien och Viken.

Vägen är 11 km lång och tillhör vägkategori C enligt Trafikverkets klassificering vilket innebär att ett statligt bidrag betalas ut till kommunen av Trafikverket. Det statliga bidraget baseras på kostnader kommunen haft under en 5-årsperiod.

För att erhålla statsbidraget har Trafikverket krav på vilken status vägen ska upprätthålla. Utifrån Trafikverkets besiktningar beräknas kostnaden för upprustningen av bron över Bjurbäcken till ca 700 000 kronor och upprustningen av vägen till ca 1 700 000 kronor för att få fortsatt statligt bidrag.

För denna upprustning erhålls ca 70-80 % i statligt bidrag vilket motsvarar ca 1 800 000 kronor.

Det finns i dag 3 fastigheter längs med vägen och den används för skolskjuts till och från skolan i Jorm. Kommunen har ingen mark i anslutning till vägen. Holmen skog är den största markägaren och äger ca 50 %.

Yrkande

Ordföranden föreslår att ärendet återkommer under våren till kommunstyrelsen

Arbetsutskottets beslut

Ärendet återkommer under våren till kommunstyrelsen.

§ 10

Dnr 2020.6

002

Kommunstyrelsens delegationsordning

Kommunstyrelsens delegationsordning ska uppdateras senast ett år efter att den har fastställts. Gällande version fastställdes av kommunstyrelsen den 18 augusti 2015.

Förslaget har gått ut på remiss till förvaltningscheferna och enhetscheferna på kommunledningsförvaltningen. Ändringar är gjorda efter inkomna önskemål.

Ändringar i sak är markerade med streck i kanten. Text med gul överstrykning är läsanvisningar för nytillkommen text, som kommer att tas bort när den nya utgåvan är fastställd av kommunstyrelsen.

Yrkande

Ordföranden föreslår att arbetsutskottet beslutar enligt upprättat förslag.

Arbetsutskottets förslag till kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens delegation av beslutanderätt fastställs.

§ 11

Delgivningar

Dnr 2019.500

041

1. Gemensam nämnd för samverkan - Budget 2020 § 39/2019
2. Gemensamma nämnden för upphandling - Verksamhetsplan 2020 för gemensam nämnd avseende samordnad upphandling, lagerhållning och distribution av sjukvårdsprodukter § 50/2019
3. Barn-, kultur och utbildningsnämnden – Uppföljning av elevärende § 113/2019
4. Gemensam nämnd för närvård Frostviken - Verksamhetsprognos per oktober 2019 § 58/2019
5. Socialnämnden - Verksamhetsprognos per oktober 2019 § 133/2019
6. Räddningstjänsten Jämtland – Handlingsplan 2020-2022 § 44/2019
7. Räddningstjänsten Jämtland – Verksamhetsplan 2020 inklusive budget § 45/2019
8. Räddningstjänsten Jämtland – Mötesplan 2020 § 48/2019
9. Räddningstjänsten Jämtland – Uppsägning av IVPA-avtal

Dnr 2020.2

770

10. Sveriges Kommuner och Regioner - Meddelande från Styrelsen Rekommendation om överenskommelse om samverkansregler för den offentligt finansierade hälso-och sjukvården, läkemedelsindustrin, medicintekniska industrin och laboratorietekniska industrin
11. Miljö- och byggnämnden - Intern kontrollplan för miljö- och byggnämnden 2020 § 56/2019

Dnr 2019.40

106

12. Protokoll primärkommunala samverkansrådet - 2019-12-02 §§ 60-66

-
	Dnr 2019.41	106
13. Regionens samverkansråd - 2019-12-02 §§ 67-74
	Dnr 2019.106	106
14. Minnesanteckning samråd Regional kollektivtrafikmyndighet - 2019-011-29 §
15. Cirkulär från Sveriges Kommuner och Regioner
- Cirkulär 19.48 - Lagen om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård
- Cirkulär 19.49 - Kommunala ansvarsåtaganden för egna hem och småhus i bostadsrättsform
- Cirkulär 19.50 - Principöverenskommelse om Allmänna bestämmelser m.m. samt partsgemensamma arbeten med Lärarförbundets och Lärarnas Riksförbunds Samverkansråd
- Cirkulär 19.51 - Överenskommelse om Krislägesavtal med Lärarförbundets och Lärarnas Riksförbunds Samverkansråd
- Cirkulär 19.52 - Principöverenskommelse - Nytt kompetens- och omställningsavtal och därtill hörande ändringar i Allmänna bestämmelser m.m.
- Cirkulär 19.53 - Överenskommelse om prolongering av Principöverenskommelse Lokala omställningsmedel (TLO-KL) och ändrad turordningsbestämmelse i Allmänna bestämmelser
- Cirkulär 19.54 - Hyreshöjning fr.o.m. den 1 januari 2020 för lokaler med avtal knutna till konsumentprisindex (KPI)
- Cirkulär 19.55 - Kompletterande information i anledning av höjd avgångsålder i lagen om anställningsskydd, LAS fr.o.m. den 1 januari 2020
- Cirkulär 19.56 - Jusek och Civilekonomerna går samman och bildar Akavia
- Cirkulär 19.58 - Redovisningsfrågor 2019 och 2020
- Cirkulär 19.60 - Slutligt utfall av 2018 års kommunala fastighetsavgift

samt prognos för åren 2019, 2020 och 2021

Cirkulär 19.61 - AFAs styrelse har beslutat om premier för år 2020

Cirkulär 19.62 - Licenser och tariffer

Cirkulär 19.63 - Skogs- och Lantbrukstjänstemannaförbundet har gått samman med Unionen

Cirkulär 19.64 - Höjd tidigaste uttagsålder för allmän pension och införande av riktålder m.m.

Cirkulär 19.65 - Överenskommelser om ändrade villkor för avgiftsbestämd ålderspension med anledning av förlängt arbetsliv

Cirkulär 20.01 - Pensionsnämndens beslut om omräkning av pensionsbehållning och intjänad pensionsrätt 1997-12-31 enligt PFA samt värdesäkring av förmånsbestämda pensioner enligt PFA och KAP-KL under år 2020.

Arbetsutskottet beslut

Delgivningarna läggs till handlingarna.

Budget och verksamhetsplan 2020 för kommunalförbundet Partnerskap Inland – Akademi Norr.

Kommunalförbundets budgetprocess skall tidsmässigt anpassas till medlemskommunernas.

Direktionen skall arbeta fram ett förslag till budget för förbundet. Budgeten skall innehålla en plan för verksamheten och ekonomin under budgetåret.

Direktionen skall samråda med medlemmarna om förslaget till budget senast den 15 september. Direktionen skall fastställa budgeten under oktober månad. Budgetförslaget skall vara tillgängligt för allmänheten enligt vad som stadgas i 8 kap 10 § kommunallagen. Direktionsmötet där budgeten fastställs är offentligt. När budgeten fastställs bestämmer direktionen storleken på bidragen som medlemmarna skall erlægga till förbundet.

Direktionens budgetförslag för kommunalförbundet 2020 finns redovisat i bifogad bilaga.

Förslag till budget för 2020 kommer sent detta på grund av att det varit knepigt att få till den. Förslaget är inte en budget i balans, men med hänvisning till beslut 2017-11-23 att eget kapital inte får understiga 2 500 000 kr så bedömer direktionen att förbundet kan fastställa denna budget. Eget kapital bedöms att vid utgången av 2019 vara 3 500 000 kr.

Till den slutliga behandlingen av budgeten i direktionen har kommunerna möjlighet att yttra sig angående den föreslagna budgeten.

Vår förhoppning är att ni kan behandla ovanstående ärende snarast möjligt och sedan sända oss protokollsutdrag under följande adress:

Partnerskap Inland – Akademi Norr
Storumans kommun
923 81 Storuman eller gudrun.viklund@akademinorr.se

Vänligen

Gudrun Susann Viklund

Administratör

Bilagor:

Bilaga 1; Förslag till budget för 2020

Bilaga 2; Förslag till verksamhetsplan för 2020

Budget 2020

Intäkter

Medlemsavgifter	1 110 704
Uppdragsutbildningar	232 000
Uthyrning av administratör 20% IEF	132 000
Totala intäkter	1 474 704

Kostnader

Egen personal, löner inkl lönebikostnader	-1 020 211
Resekostnader	-60 000
Representation	-5 000
Lokalhyror	-45 800
Kurs- och konferenskostnader	-100 000
Konsult- och datatjänster	-216 300
Tele/porto	-10 500
Kontor/förbrukningsmaterial	-5 000
Marknadsföring/annonsering	-10 000
Revision	-60 000
Finansiella kostnader (bank, räntor etc.)	-3 000
Sobona	-12 000
Avskrivningar	-6 000
Totala kostnader	-1 553 811
Differens	-79 107

Medlemsavgift per kommun

Arjeplog	38 875
Arvidsjaur	88 856
Dorotea	38 875
Kramfors	166 605
Lycksele	138 838
Malå	38 875
Norsjö	38 875
Sollefteå	166 605
Sorsele	38 875
Storuman	88 856
Strömsund	138 838
Vilhelmina	88 856
Åsele	38 875
	1 110 704

Verksamhetsplan för Partnerskap Inland - Akademi Norr 2020

Mål

Vår region ges bästa möjliga förutsättningar för utveckling och tillväxt.

Delmål

Vi har god tillgång till eftergymnasial utbildning i medlemskommunerna.

Vi kan erbjuda kostnadseffektiv kompetensutveckling till såväl offentlig som privat sektor.

Akademi Norr och lärcentrum är en naturlig samverkanspart i frågor som rör kompetensutveckling.

Vi skapar goda underlag för strategiska beslut.

I samtliga medlemskommuner finns välfungerande lärcentrum och bra teknik för kompetensutveckling är tillgänglig för alla

Horisontella mål

Målsättningen är att ingen individ ska diskrimineras utifrån härkomst, religion, kön, ålder, sexualitet, politisk tillhörighet eller socioekonomisk bakgrund.

Ekonomiska mål

Bedriva förbundets verksamhet inom ramen för fastställd budget.

Inte uppta långfristiga lån för förbundets verksamhet.

Tillgodose direktionens möjligheter att styra och leda verksamheten mot förbundets syfte och mål.

Verksamhet 2020

Att tillsammans med lärcentrum göra högre utbildning tillgänglig i medlemskommunerna och samtidigt verka för en attitydförändring och ökad motivation till att utbilda sig.

Bibehålla och utveckla kontakterna med universitet och utbildningssamordnare för att få till stånd ett ökat antal utbildningar som är tillgängliga för boende i våra medlemskommuner utan att de behöver flytta till campusorter. Marknadsföra och kommunicera de universitets- och yrkeshögskoleutbildningar som efterfrågas av arbetsgivare i medlemskommunerna.

Vi ska tillsammans med lärcentrum och i samverkan med kommunernas näringslivsfunktion utveckla vår förmåga att identifiera kompetensutvecklingsbehov och erbjuda kompetensutveckling till yrkesverksamma i både offentlig och privat sektor.

Underhålla och förstärka funktionella nätverk inom Akademi Norr som t.ex. lärcentrum, kommun-och näringslivschefer. Det är också viktigt att aktivt verka för att utveckla nya nätverk och samarbeten med andra aktörer som kan bidra till kommunalförbundets måluppfyllelse.

Vi ska arbeta med påverkan av beslutsfattare nationellt, regionalt och lokalt i frågor som rör kompetensutveckling. Samt marknadsföra det arbete som görs.

Vi ska sammanställa och analysera statistik om arbetsmarknadsläget och bevaka utvecklingstrender både inom teknikutveckling och kompetensutvecklingsområdet.

Arbeta fram och ansöka om nya projekt utifrån medlemskommunernas behov som överensstämmer med kommunalförbundets uppsatta mål.

Genomföra beslutade projekt.

Vi ska tillsammans med lärcentrum arbeta för att förbättra förutsättningarna för kompetensutveckling i medlemskommunerna.

Kvalitetssäkra lärcentrum i förhållande till vad som krävs för att kunna genomföra tentamina enligt lärosätens direktiv.

Påverka och stödja tekniker som bidrar till bättre förutsättningar för kompetensutveckling.

Administrera kommunalförbundets verksamhet, genomföra direktionsmöten regelbundet. Informera kommunerna om hur arbetet fortskrider genom besök i medlemskommunernas kommunfullmäktige och/eller kommunstyrelse.

Medborgarförslag

Från föräldrar och bybor i Norråker med omnejd.

Lägg inte ned förskolan i Norråker

Vi vill att kommunen ändrar sitt beslut om att stänga Norrskenets förskola i Norråker.

Förskolan behövs i Norråker (särskilt nu när det inte blir någon dagmamma), både för föräldrar som bor i Norråker och för familjer som vill flytta hit men framförallt för barnen.

Inget av skälen som låg till grund för omstruktureringen stämmer längre. Dels visade utredningen på felaktiga uppgifter om antalet barn (barnen som skulle börja förskolan i år utelämnades) och dessutom visade utredningen bara på besparingarna, de ökade kostnaderna utelämnades. Under 2017 föddes tre barn i byn, under 2018 föds tre till. Minst.

2019 kommer det att gå åtta barn på förskolan i Norråker. Åtta barn med föräldrar som slipper åka 2-3 000 mil om året för att skjutsa och lämna barnen i Kyrktåsjö. Det tjänar Strömsunds kommun, föräldrarna och miljön på.

Vi i Norråker och Strömsunds kommun jobbar åt samma håll, vi vill att kommunen ska leva. En förskola är en billig kostnad för att få fler att flytta till kommunen.

Vårt förslag:

Strömsunds kommun fortsätter att driva förskolan i Norråker och låter Norråker och hela Strömsunds kommun leva.

Heja Strömsund!

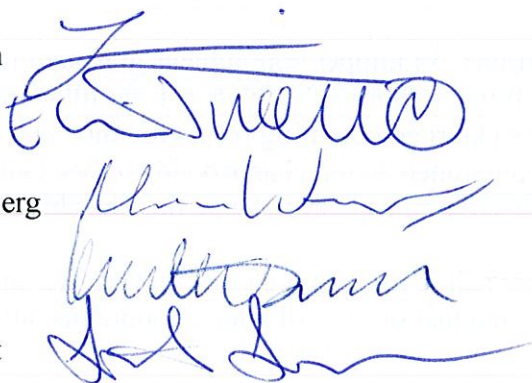
Johannes Collin

Elin Thellbro

Magnus Wennberg

Kristen Snyder

Linda Lindqvist

Hösten 2017 startade vi i Norråker ett inflyttningsprojekt – Flytta till Norråker. För, precis som ni så tror vi på Strömsunds kommun och vill att fler flyttar hit! Planen var att vi skulle få 10 nya familjer att flytta hit innan 2020 och vid årsskiftet hade redan tre barnfamiljer flyttat hit och fler är på väg.

Vårt projekt fick ett bakslag när kommunen meddelade att förskolan i byn skulle stängas till sommaren.

Men, delegationen från kommunen som kom till oss för att berätta om omstruktureringen bad oss inkomma med nya uppgifter ifall det blev någon förändring i antalet barn. Vi är tacksamma för den möjligheten för det har inkommit nya uppgifter.

Under 2018 kommer det att födas tre barn i byn och ytterligare en barnfamilj har skrivit på ett hyreskontrakt i byn.

Det blir ingen barnomsorg alls i Norråker om förskolan lägger ned. Föräldrarna oroar sig för barnens säkerhet. Och klarar verkligen dagmamman av att ta hand om åtta barn och samtidigt ge dem en pedagogisk miljö likvärdig den andra barn i kommunen får?

Alla tycker om dagmamman men flera föräldrar har känt sig tvungna att välja Kyrktåsjö förskola.

För många föräldrar innebär förskolan i Kyrktåsjö 3 000 mil extra bilkörning per år. Ur miljösynpunkt är det oförsvarbart, ekonomiskt är det en katastrof för de flesta att behöva lägga drygt 50 000 kronor om året på att skjutsa och hämta barnen på förskolan.

För barnfamiljen i Norrsjön som redan idag har åtta mil för att hämta och lämna på förskolan blev beskedet droppen. De varken har råd eller ork att köra 20 mil om dagen. Familjen flyttar till en annan kommun. Tråkigt för oss och tråkigt för Strömsunds kommun som går miste om tre barn och två högutbildade föräldrar och skattebetalare.

I en intervju i P4 Jämtland i augusti 2017 uttryckte Strömsunds kommundirektör Anneli Svensson sin glädje över att befolkningen ökat i kommunen. ”Det betyder jättemycket för en kommun. Det bidrar till ett levande samhälle och befolkningsökningen betyder mycket för ekonomin.” sa Anneli Svensson bland annat. Och visst är det så. En barnfamilj mer eller mindre betyder mycket för ekonomin, både för Strömsunds ekonomi och för Norråkers.

Ekonomin är viktig även för föräldrarna men Holger 1 år bryr sig inte om ekonomi. Han är glad att han bara har två kilometer till Norrskens förskola i Norråker. Och han är lyckligt ovetande om sina framtida förskoledagar.

Holgers föräldrar jobbar 7–16 i Norråker. Det innebär att han efter midsommar måste gå upp fem på morgonen och åka hemifrån 05.45 för att föräldrarna ska hinna skjutsa till Kyrktåsjö. Hemma igen är han först vid halv sextiden på kvällen. Det blir en tolvtimmars arbetsdag för Holger – i bästa fall. Dagar med sträng kyla, snöstorm, dimma eller underkyllt regn blir restiden naturligtvis avsevärt längre.

Att gå i Kyrktåsjö förskola kommer att ge Holger samma förutsättningar som alla andra förskolebarn i Strömsunds kommun men hur kommer hans hälsa må av de långa dagarna?

Vi är och har alltid varit självständiga i Norråker. Vi klipper kommunens gräsmattor, ser till att skidspår och ser till att fritidssysselsättning finns, sköter om badplats och ser till att turister trivs och vill återvända. Att vi gör det ideellt innebär så klart en besparing för kommunen och för Norråker är det en investering. Vi gör mycket mer för kommunen än man kan tro vid en första anblick. Och för att kunna fortsätta utvecklas vill vi att vår förskola finns kvar så länge det finns barn som fyller den.

Vi är så glada att antalet barn i Norråker ökar och vi tror starkt på vårt mål om fler inflyttare.

Vi och Strömsunds kommun jobbar mot samma mål och vi vill hjälpa kommunen att uppfylla vår vision .

Kontaktperson

Kristen Snyder
070-231 28 45

§ 92

dnr. 2019.188

640

Medborgarförslag gällande Barnomsorg

Den 7 augusti 2019 inkom ett ärende från Kommunstyrelsen för yttrande gällande ett medborgarförslag från föräldrar i Tåsjödalen. Ett kompletterande underlag efterfrågades till nämndsammanträdet den 19 september 2019. Ett kompletterande underlag har inkommit. *Bilagor 2-4*

Beredning

Arbetsutskottet § 65/2019

Yrkande

Ordföranden föreslår att nämnden beslutar enligt följande och finner bifall till detta.

1. Barn- kultur- och utbildningsnämnden har tagit del av informationen och förslag till yttrande från barn-, kultur- och utbildningsförvaltningens chef.
2. Barn- kultur- och utbildningsnämnden har ej för avsikt att starta upp en ny förskola i Norråker på grund av barnantal och kostnader.

Barn-, kultur- och utbildningsnämndens beslut

1. Barn- kultur- och utbildningsnämnden har tagit del av informationen och förslag till yttrande från barn-, kultur- och utbildningsförvaltningens chef.
2. Barn- kultur- och utbildningsnämnden har ej för avsikt att starta upp en ny förskola i Norråker på grund av barnantal och kostnader.

Beslutsexpediering

Förvaltningschef barn-, kultur- och utbildningsförvaltningen
Kommunstyrelsen

Yttrande över Medborgarförslag - Ny förskola Norråker

Våren 2018 lades förskolan Norrskenet ned i Norråker av anledningen att barnantalet var för litet, det saknades legitimerad förskollärare och vi hade väldigt svårt att hitta vikarier när personalen blev sjuk eller av annan anledning inte kunde vara i barngrupp.

Nu har en föräldragrupp i Norra Tåsjödalen, Norråker lämnat in ett medborgarförslag där de vill att vi överväger att öppna upp förskolan igen med motiveringen att det blivit betydligt fler barn i området och att alla inte skulle få plats på förskolan i Kyrktåsjö som det ser ut i dagsläget.

Som svar på detta förslag har förvaltningen gjort kostnadsberäkning på att starta förskola i Norråker igen och vi har också tittat på vad som behöver göras för att få plats på förskolan i Kyrktåsjö istället. Vi har också tagit fram statistik på antalet barn i området både på vår sida kommungränsen och på Doroteasidan av kommungränsen.

Kommunens uppdrag är att se till att alla kommunens barn får plats på förskola inom fyra månader. För att kunna få plats så krävs att vårdnadshavarna arbetar eller studerar. Man har dock rätt till 15 timmar allmän förskola från 3 års ålder även om vårdnadshavarna inte arbetar eller studerar

När det gäller fritidshem är det inte aktuellt att öppna i Norråker enligt den lagstiftning som finns nedan.

Placering vid en skolenhet

10 § En elev i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola eller sameskola ska erbjudas utbildning i fritidshem vid eller så nära som möjligt den skolenhet där eleven får utbildning

Statistik på antalet barn i Norra Tåsjödalen, Norråker och Kyrktåsjö området har hämtats ur KIR (Kommuninvånarregistret) och från Dorotea Kommun

Antal barn i området finns i bilaga 1 och kostnadsberäkningen på att öppna i förskola i Norråker igen finns i bilaga 2

Enligt den utredning vi gjort så får barnen i hela området plats på Kyrktåsjö förskola hösten 2020 utan några förändringar behöver göras i lokalerna där.

Strömsunds Kommun

2019-09-19

Vårt dnr:

Barn, kultur och utbildningsförvaltningen

Barn, kultur och utbildningsnämnden avser därför inte att starta upp en ny förskola i Norråker hösten 2020. De föräldrar i området som behöver förskola hänvisas till Kyrktåsjö förskola precis som idag

Orsakerna är att det kostar för mycket att starta upp förskola i ett redan väldigt tufft budgetläge inför hösten 2020. Den andra orsaken är att alla barn i området får plats på Kyrktåsjö förskolan utan några extra kostnader.

Om Kommunfullmäktige ändå fattar beslutet att öppna en förskola i Norråker igen så behöver Barn, kultur och utbildningsförvaltningen ett tillskott i budget på 758.000:-/år

Medborgarförslaget får därmed anses besvarad.

STRÖMSUNDS KOMMUN

Barn, kultur och utbildningsnämnden

Strömsunds Kommun

Kalkyl på kostnader för öppning av Norrskenets förskola och årsbudget

Baserad på ny skolpeng för 2020 som togs i nämnden den 5/12

	Startkostn.	Kostn./år	Kostn./mån	10 barn Intäkter/år	7 barn (de som är placerade idag) Intäkter/år	
Barnomsorgspeng 115.405:-/barn enligt bifogad uträkning				1 154 050	692 430	6 st
Barnomsorgsavgift				60 000	36 000	
"Barnomsorgspeng Förskola"				115 405	115 405	1 Dorotea
"närvarande barn"				20 000	20 000	
"närvarande barn"		72 000	6 000			
Vatten & avlopp, avfall & renh.		6 000	500			
El		35 000	2 917			
Telefoner	8 000	6 000	500			
Datakommunikation	6 000	3 000	250			
Måltider		100 000	8 333			
Verksamhetservice		25 000	2 083			
Lokalvård		100 000	8 333			
Livsmedelskontroller		1 000				
Datorer	16 000					
Projektor	15 000					
Skrivare	23 000					
iPads	6 000					
Lek- och hobbymaterial	20 000	5 000				
Barnvagn	10 000					
Höj-och sänkbart skötbord	25 000					
Ljudabsorberande matbord	15 000					
barnstolar, stolar + andra möbler	30 000					
Förbrukningsmaterial	10 000	10 000				
Köksutrustning	10 000					
Livsmedel, frukost+mellis		30 000	2 500			
Lekutrustning utomhus (cyklar, åkmatrasser m.m.)	20 000					
Minimumnivå utegård (gunga, sandlåda m.m.)	100 000					

Staketrenovering?	10 000				
Personalkostnader:					
Förskollärare, 100 %, lön ca 30 000:-		520 000	43 333		
Barnskötare, 100 %, lön ca 25 000:-		410 000	34 167		
Barnskötare (inklusive kosthantering), 100 %		410 000	34 167		
Vikariekostnader		75 000	6 250		
	324 000	1 808 000	149 333	1 349 455	863 835
			Underskott	-458 545	-944 165

Barnantal

Född 2014: 1 (börjar förskoleklass ht 2020)

Född 2015:

Född 2016:

Född 2017: 2

Född 2018: 2

Född 2019: 2

Barn på gång: 1

Doroteabarn

Född 2014: 2 (börjar förskoleklass ht 2020)

Född 2015:

Född 2016:

Född 2017:

Född 2018:

Född 2019: 1

Barn på gång: 1

Kalkyl för placering av barnen på Kyrktåsjö förskola istället

10 barn 7 barn (de som är placerade idag + 2 i kö)

	Startkostn.	Kostn./år	Kostn./mån	Intäkter/år	Intäkter/år
Barnomsorgspeng (räknat på 10 barn á 115 405:-)				1 154 050	692 430
Barnomsorgsavgift				60 000	42 000
Interkommunal ersättning				115 405	115 405
Övriga intäkter				20 000	20 000
Hyra					
Vatten & avlopp, avfall & renh.					
El					
Telefoner					
Datakommunikation					
Måltider		100 000	8 333		
Verksamhetservice					
Lokalvård					
Livsmedelskontroller					
Datorer					
Projektor					
Skrivare					
iPads					
Lek- och hobbymaterial		5 000			
Barnvagn					
Höj-och sänkbart skötbord					
Ljudabsorberande matbord					
barnstolar, stolar + andra möbler					
Förbrukningsmaterial		10 000			
Köksutrustning					
Livsmedel, frukost+mellis		30 000	2 500		
Lekutrustning utomhus (cyklar, åkmadrasser m.m.)					
Minimumnivå utegård (gunga, sandlåda m.m.)					
Staketrenovering?					

Personalkostnader:					
Förskollärare, 100 %, lön ca 30 000:-					
Barnskötare, 100 %, lön ca 25 000:-		410 000	34 167		
Barnskötare (inklusive kosthantering), 100 %					
Vikariekostnader					
		555 000	45 000	1 349 455	869 835
			Överskott	794 455	314 835

Om barnen placeras i Kyrktåsjö istället så är redan flera av kostnaderna betalda och de enda extra kostnader som genereras är 1 extra personal, mat och, förbrukningsmaterial, lek och hobbymaterial som blir lika hög oberoende om barnen placeras i Norråker eller Kyrktåsjö

Intäkterna är också detsamma oavsett om barnen går i Kyrktåsjö eller i Norråker så därför är dessa siffror lika

 Strömsunds Kommun Stræjmien tjelte	TJÄNSTESKRIVELSE Datum 2020-01-02	Sidan 1 av 3
Förvaltning Kommunledningen	Ärendenr/diariennr	
Utredare/handläggare Ekonomichef	Nämnd/styrelse Kommunstyrelsen	

Återrapportering av analys av kommunens ekonomiska situation

Kommunstyrelsen uppdrog till Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, att genomföra en analys av kommunens ekonomiska situation, § 13 per 2019-01-09. Analysen avrapporterades av Peter Sjöqvist och Bengt-Olof Knutsson från SKR den 26 mars 2019 i Saga för kommunstyrelsen och koncernledningsgruppen, samt övriga politiker och berörda tjänstepersoner.

Förslag till beslut i kommunstyrelsen

1. Kommunstyrelsen har tagit del av den ekonomiska analysen från SKR.
2. SKR-analysen tas med som ett underlag till arbetsutskottet i sitt arbete för långsiktig plan för kommunens verksamheter.

Underskrift

.....
 Veronica Hjorter-Stenklyft

 <p>Strömsunds Kommun Stræjmien tjielte</p>	<p>TJÄNSTESKRIVELSE Sidan 2 av 3</p> <p>Datum 2020-01-02</p>
<p>Förvaltning Kommunledningen</p>	<p>Ärendenr/diariennr</p>
<p>Utredare/handläggare Ekonomichef</p>	<p>Nämnd/styrelse Kommunstyrelsen</p>

Beskrivning av ärendet

SKR fick uppdraget att analysera kommunens ekonomiska situation efter deras framtagna modell. Analysen består av data från KOLADA - kommunernas och landstingens gemensamma databas, framskrivning av demografiskt betingade behov utifrån befolkningsprognoser, samt enkät till kommunfullmäktiges ledamöter och chefstjänstepersoner i Strömsunds kommun.

Analysen av historik innehåller

- vilka kommuner som är mest lika Strömsund, både vid övergripande jämförelse eller vid specifik verksamhetsnivå.
- demografi och befolkningspyramid, befolkningsförändringar
- utveckling av verksamheternas nettokostnader
- resultatöversikt
- investeringsutveckling
- skulder och avsättningar, soliditet

Sammanfattning, skillnader i Strömsund jämfört med genomsnittskommun,
kostnader:

- kärnverksamheterna cirka 60 mnkr högre
- övriga verksamheter cirka 21 mnkr högre

intäkter:

- högre egen skattesats ger cirka 53 mnkr
- strukturbidrag cirka 20 mnkr

Ekonomisk utveckling 2018-2025

En framskrivning av kommunens resultat visar på ett accelererande underskott under perioden. Kommunen kommer att behöva vidta åtgärder och göra effektiviseringar. I denna framskrivning är resultatet -106 mnkr år 2025. Framskrivningen förutsätter att medel flyttas från verksamhet som krymper till verksamhet som växer. Behovet av kommunal verksamhet ökar mest i verksamheterna grundskola (+10 %) och äldreomsorg (+7 %), samtidigt som funktionshindrade (-8 %) och gymnasieskola (-10 %) minskar mest. Kommunens totala behov ser ut att öka med cirka 3 procent.

Enkätredovisning

Redovisning av utförd enkät bland politiker och chefstjänstepersoner visar i stort sett en enhetlig bild, vilket kan tyda på bra kommunikation om

 <p>Strömsunds Kommun Stræjmien tjjelte</p>	<p>TJÄNSTESKRIVELSE Sidan 3 av 3</p> <p>Datum 2020-01-02</p>
<p>Förvaltning Kommunledningen</p>	<p>Ärendenr/diariennr</p>
<p>Utredare/handläggare Ekonomichef</p>	<p>Nämnd/styrelse Kommunstyrelsen</p>

det ekonomiska läget för kommunen idag. Kommunen som helhet har en ganska dålig ekonomisk situation enligt genomsnittsvaret.

Majoriteten av de som svarat på frågan kring vad som inverkat mest på ekonomin, pekar på faktorer som påverkat ekonomin på ett sätt som visar på en fungerande organisation men med några förbättringsområden.

- Koppling mellan ambition och resurser. Att utveckla arbetet med resursfördelning kan bidra till att förtydliga detta.
- Den politiska handlingskraften bedöms inte ha påverkat det ekonomiska läget i tillräcklig utsträckning.
- Politisk är man inte överens om behovet av anpassning.

Majoriteten anser att ekonomistyrningen fungerar "ganska bra". Politiker är mer positiva än tjänstepersoner. De tydligaste förbättringsområdena handlar om:

- att man inte har realistiska budgetramar
- att åtgärder vid avvikelser och att ansvarsutkrävande vid budgetavvikelser måste förbättras.

Bilaga

SKR-analys av ekonomisk situation, bildspel

STROMSUND

Analysgruppens presentation

Vilka av Sveriges 290 kommuner är mest lika Strömsund

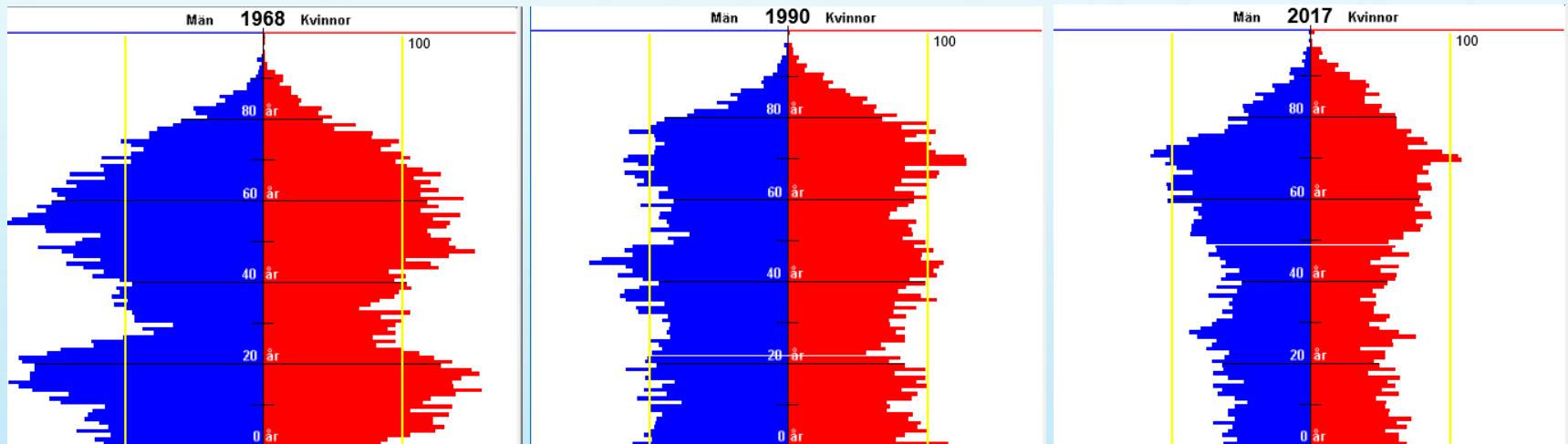
Det beror på om man vill göra en övergripande jämförelse eller om det är en specifik verksamhet man vill jämföra sig med.

Nr	Jfr övergripande	Jfr frh	Jfr fsk	Jfr grsk	Jfr gysk	Jfr äo	Jfr lfo	Jfr LSS
1	Vindeln	Torsby	Smedjebacken	Tibro	Tidaholm	Härjedalen	Kil	Forshaga
2	Överkalix	Sotenäs	Tingsryd	Hultsfred	Öckerö	Torsby	Åtvidaberg	Säffle
3	Storuman	Ånge	Åmål	Älvkarleby	Åre	Rättvik	Torsby	Pajala
4	Norsjö	Vadstena	Nora	Säffle	Surahammar	Munkfors	Surahammar	Nordmaling
5	Malå	Pajala	Nordanstig	Töreboda	Forshaga	Berg	Nora	Tranås
6	Berg	Kramfors	Töreboda	Älvsbyn	Kalix	Ragunda	Oxelösund	Vimmerby
7	Arjeplog	Hagfors	Åre	Markaryd	Tingsryd	Övertorneå	Älvsbyn	Sunne

Samtliga uppgifter är hämtade från www.kolada.se

Befolknings-
pyramid

Befolkningspyramider Strömsund 1968-2017

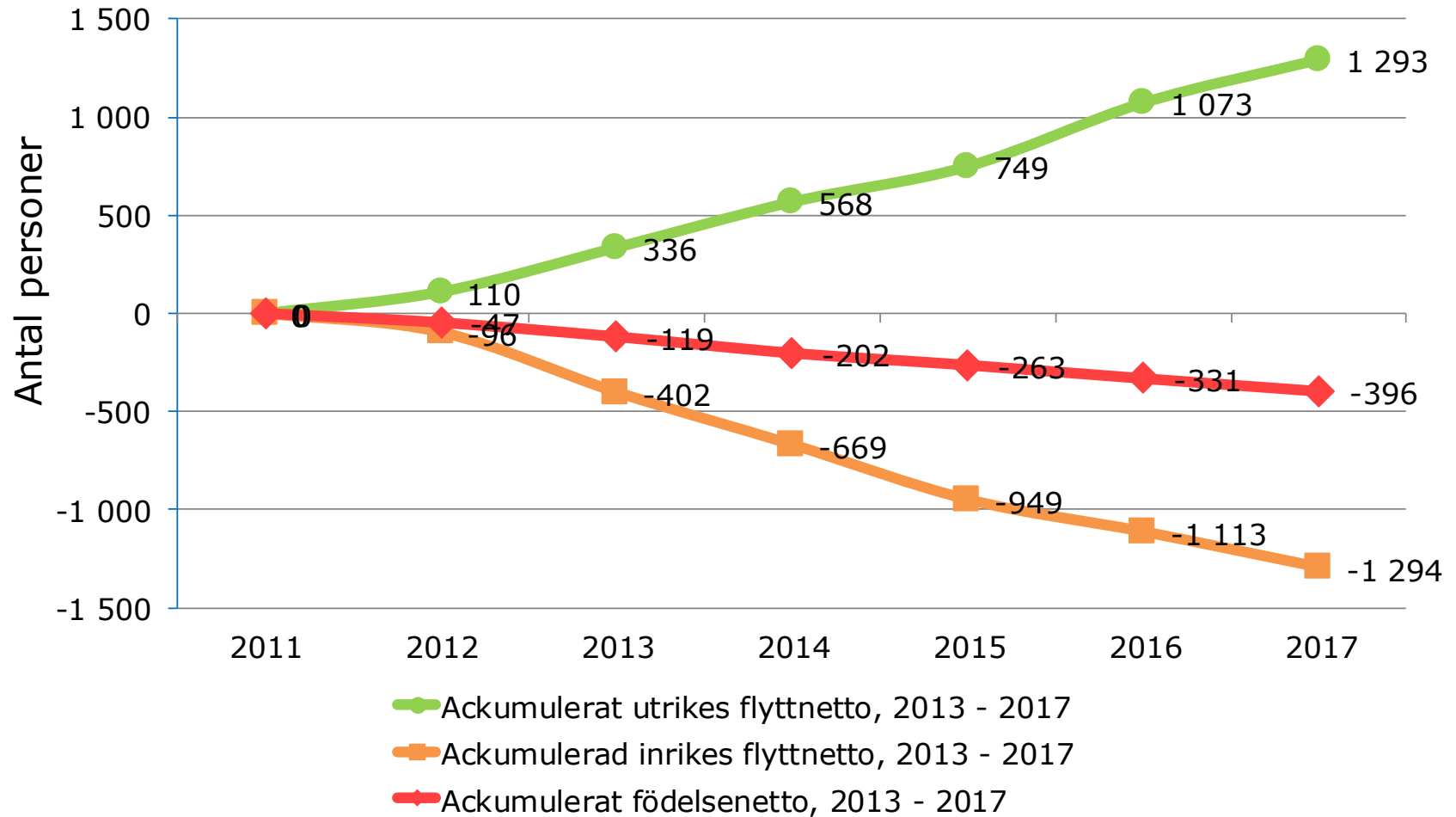
Källa:

Statistiska Centralbyrån, www.scb.se

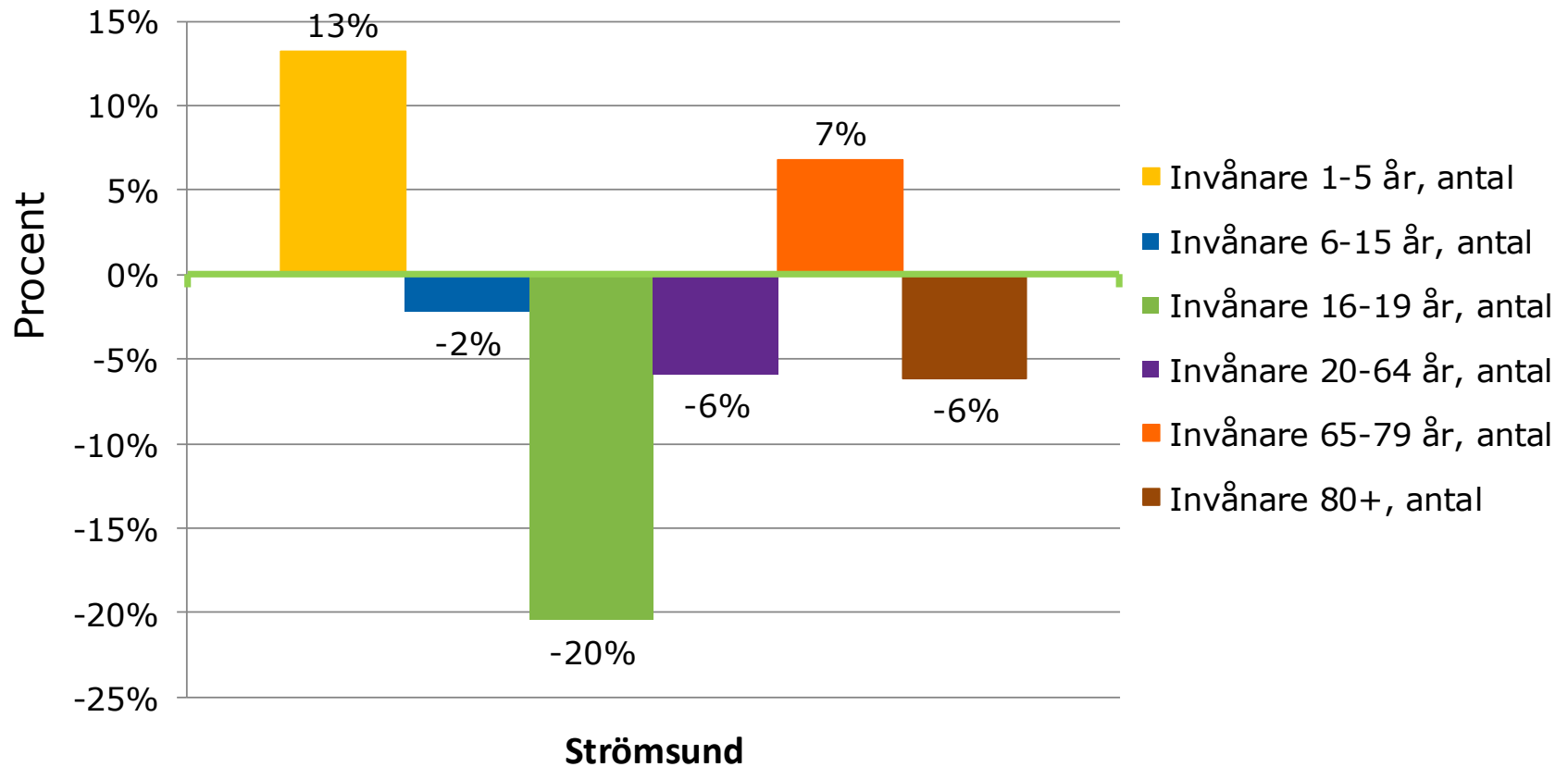
Länk:

https://www.h5.scb.se/kommunfakta/pyramider/pyra_frame.asp?region=2313

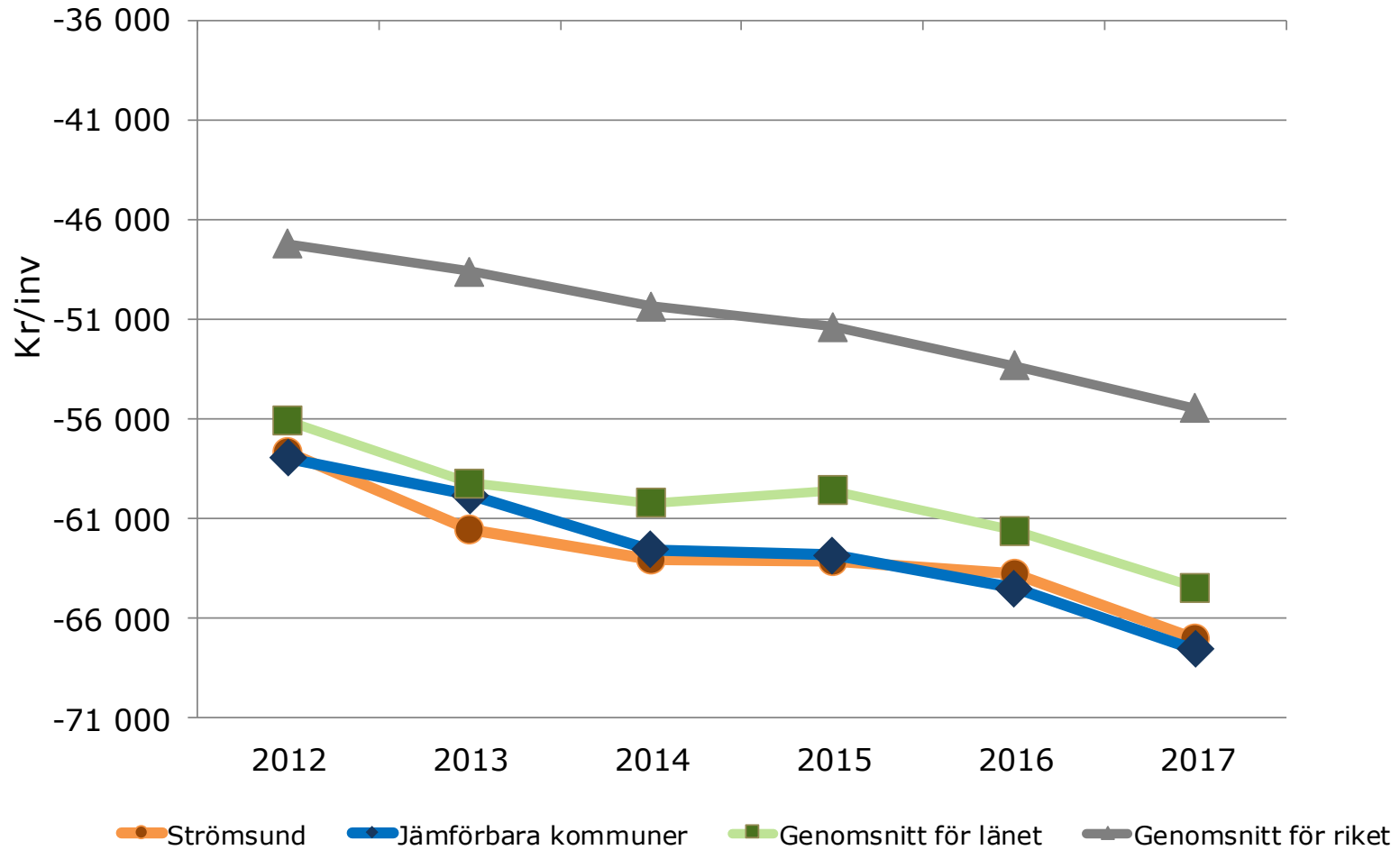
Strömsund, ackumulerade befolkningsförändringar

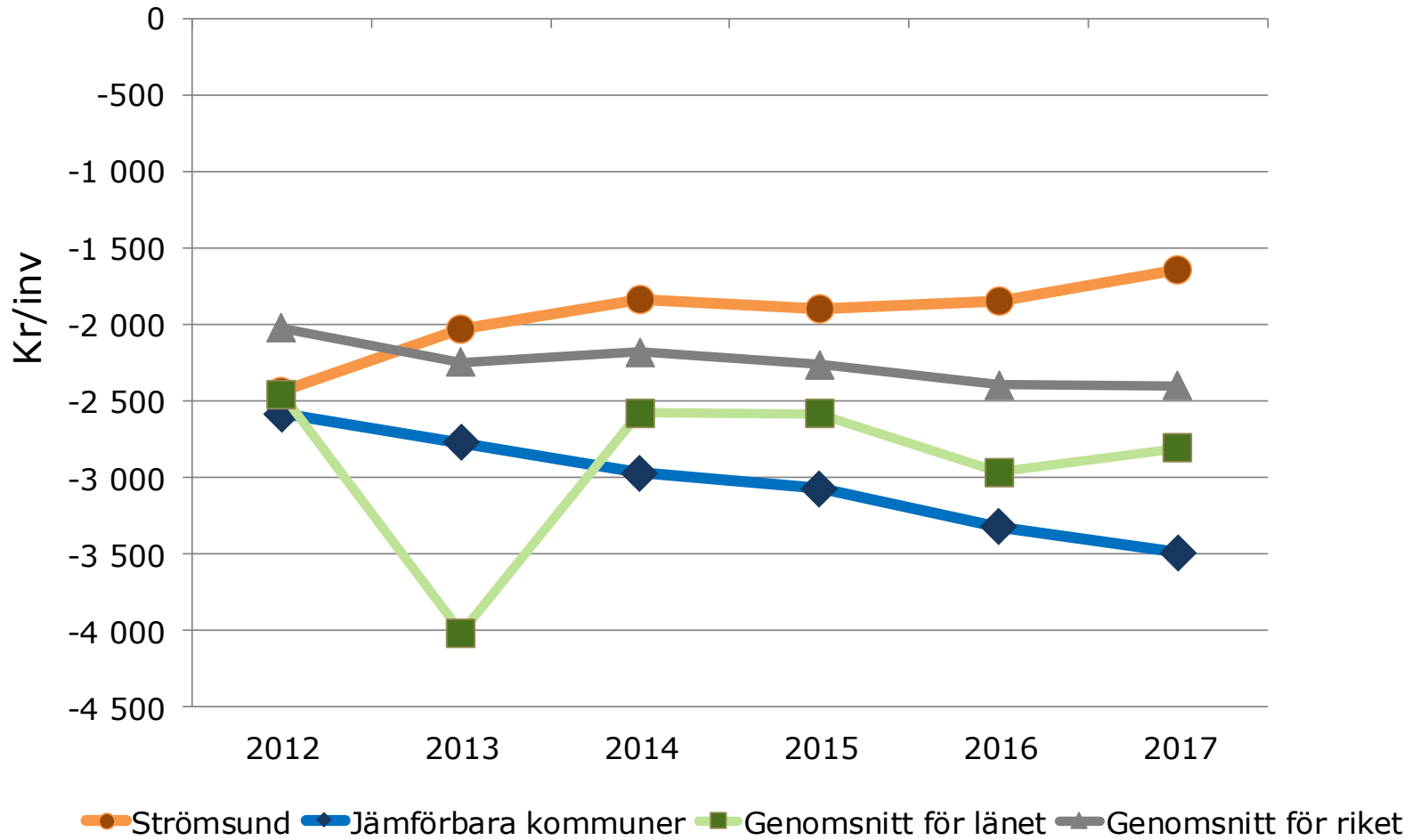
Förändringar i åldersklasser senaste 6 åren

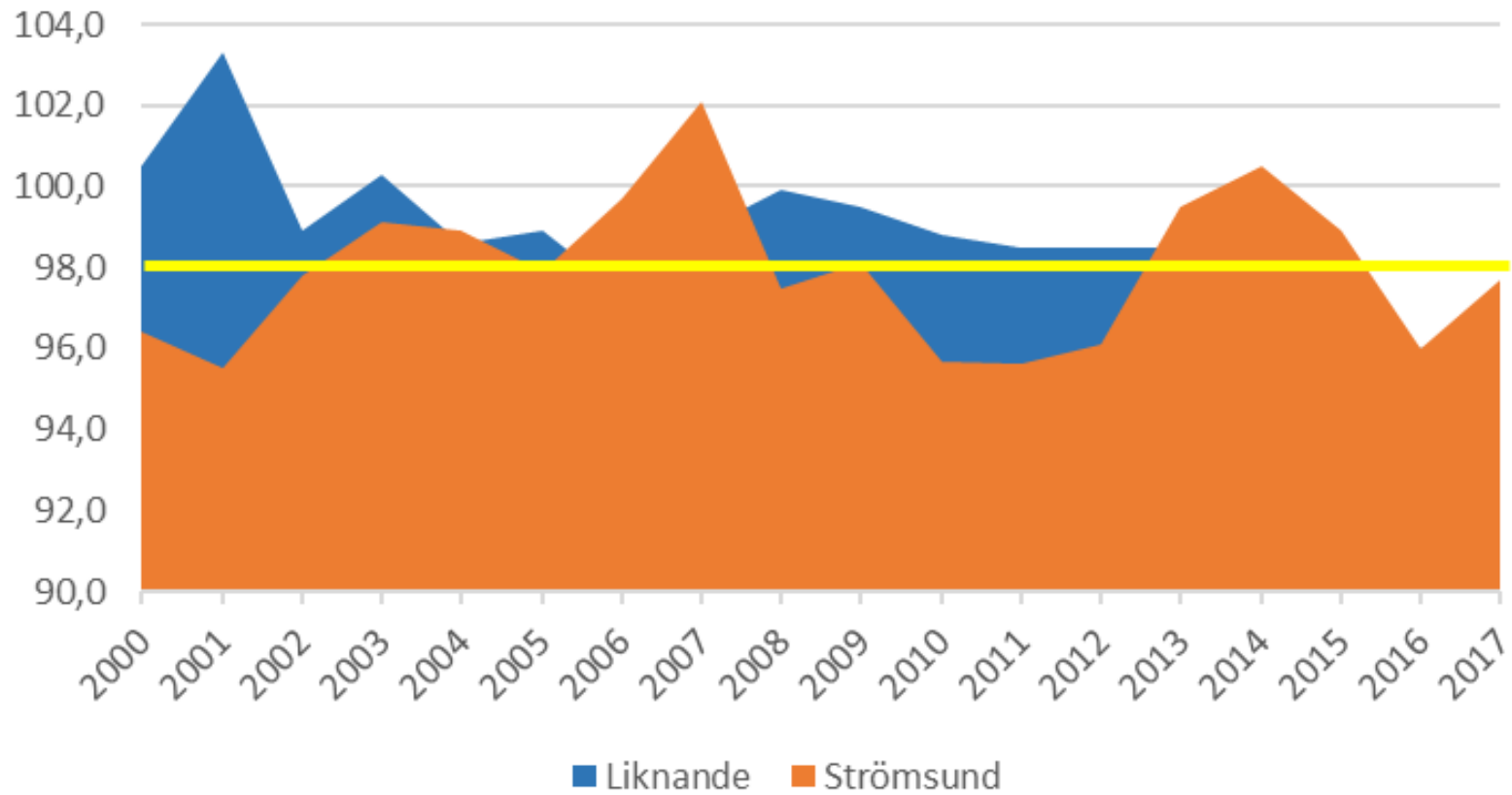
Verksamhetens nettokostnader

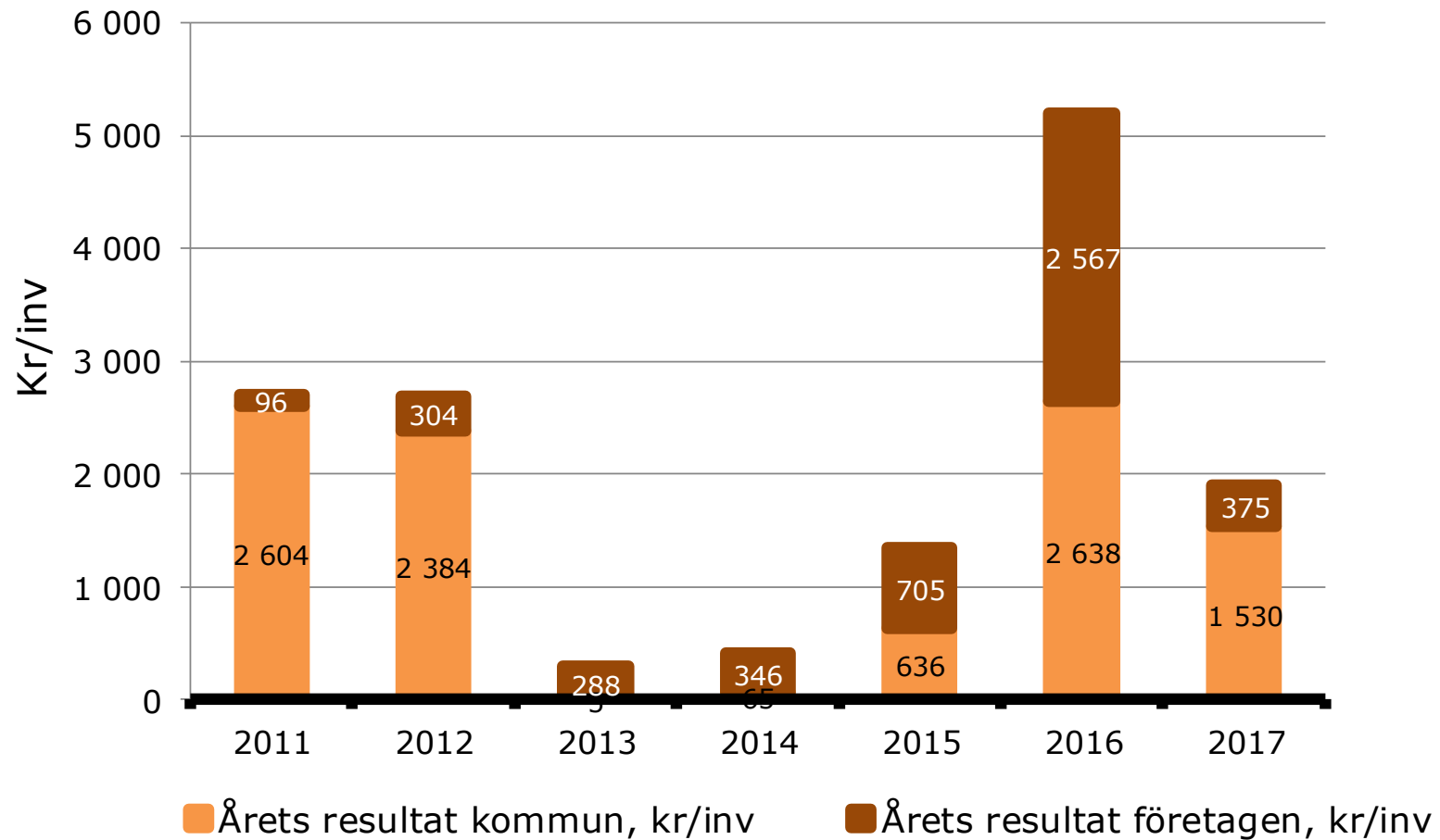
Avskrivningar

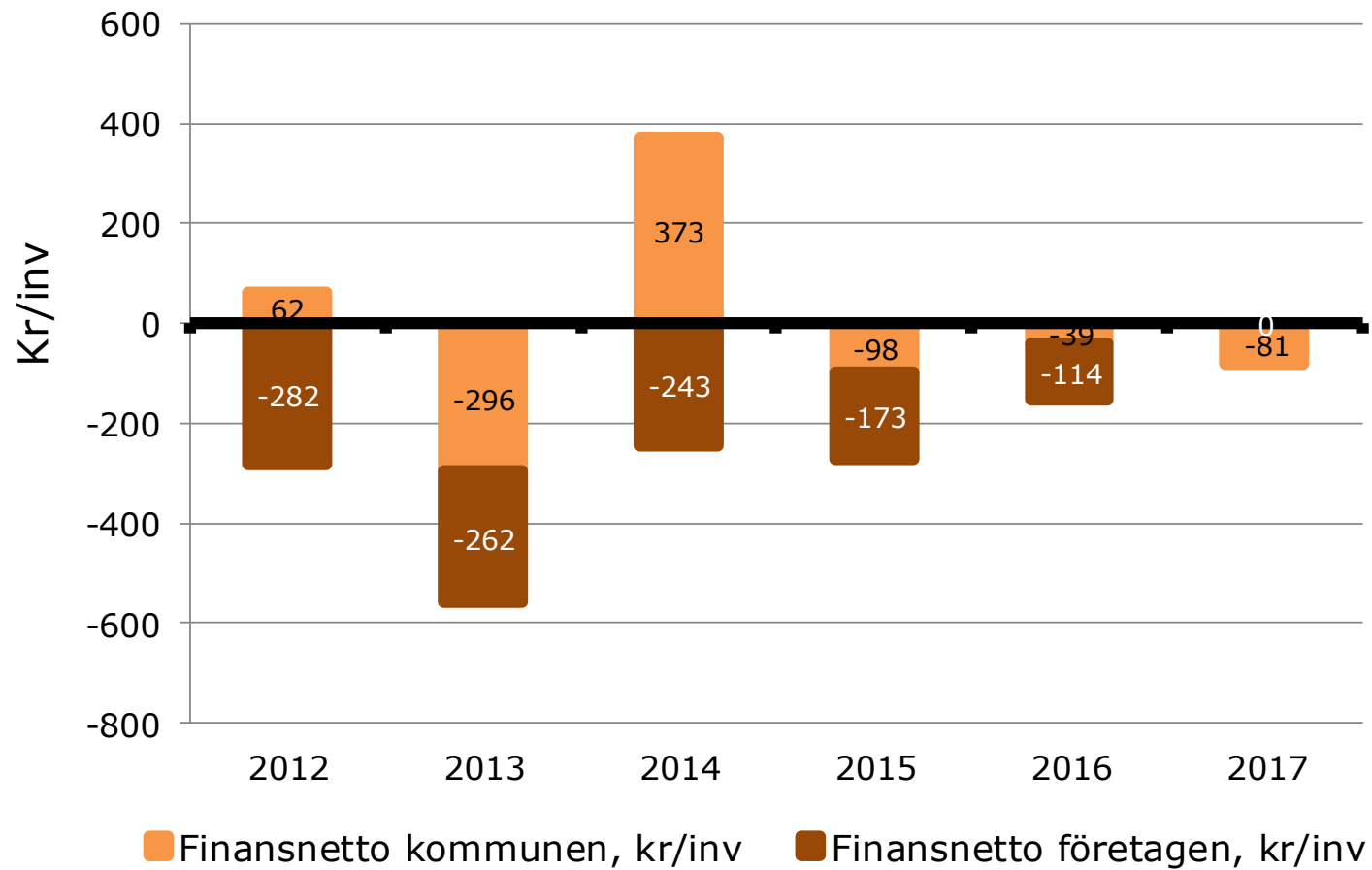
Nettokostnader som andel av skatter, bidrag och utjämning

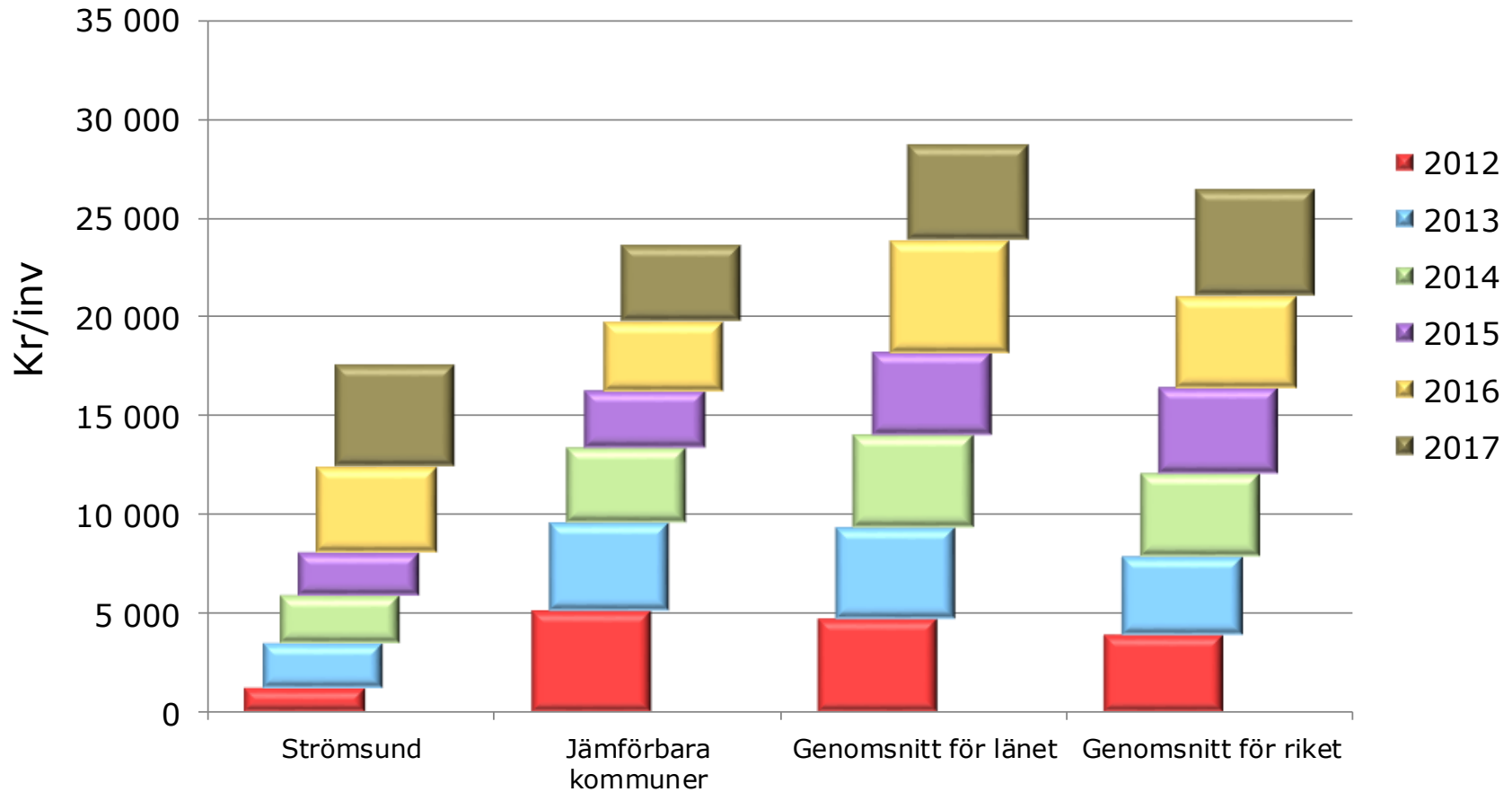
Årets resultat kommun och företag (företagen exkl koncernkonsolideringar)

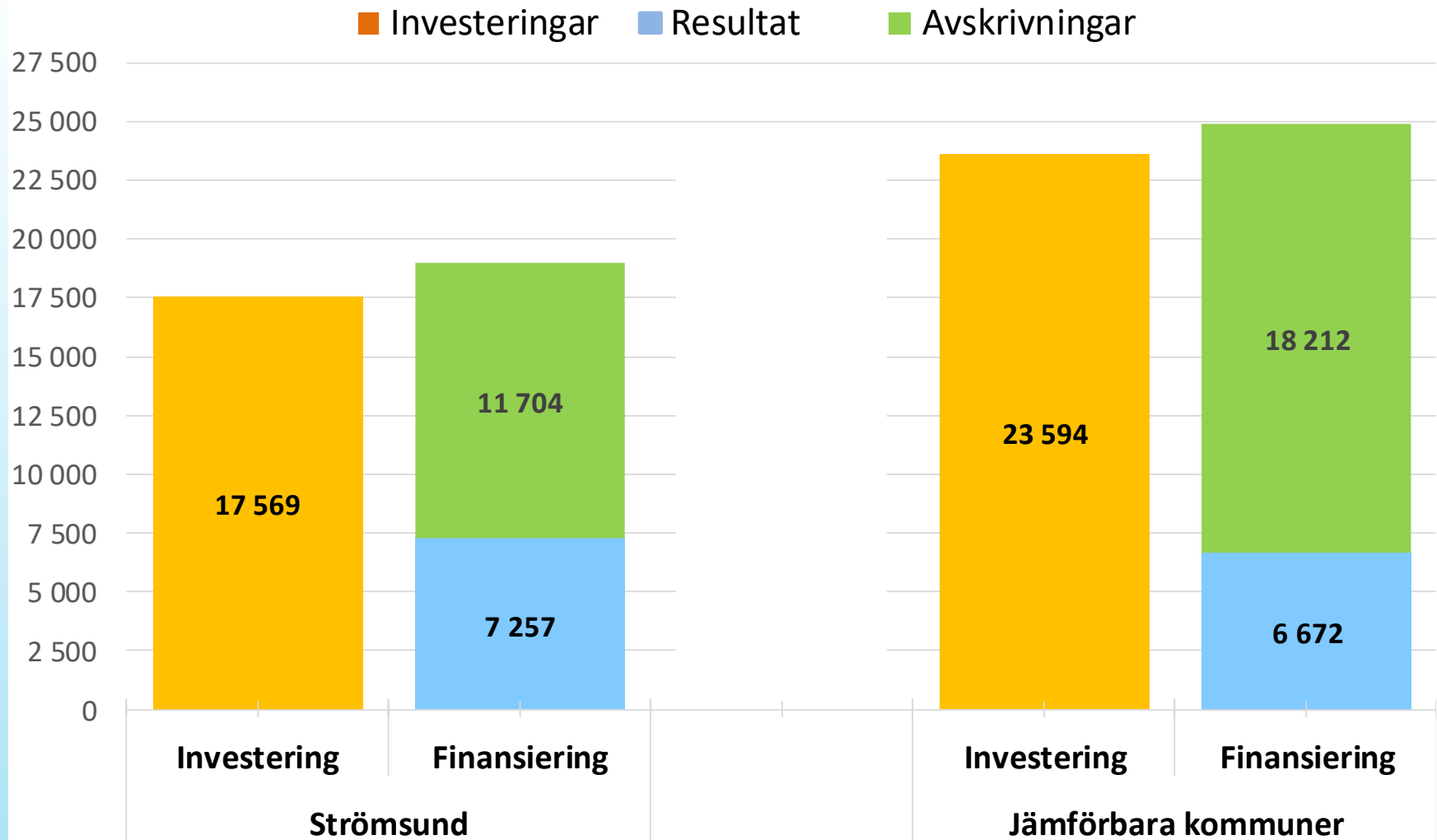
Finansnetto kommun och företag (företagen exkl koncernkonsolideringar)

Nettoinvesteringar 6 år, kr/inv

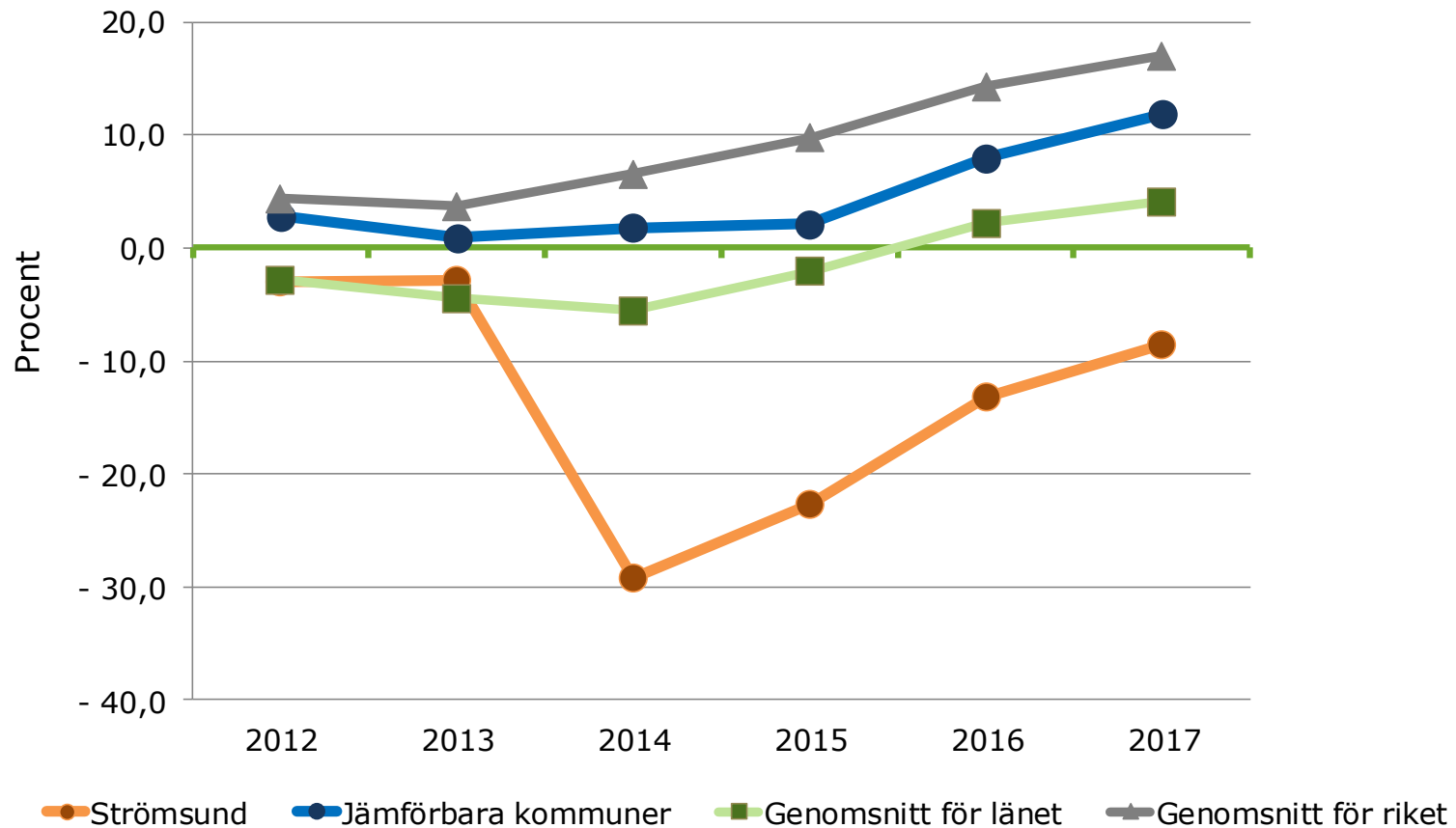

Finansiering av investeringar senaste sex åren

Strömsund kommun	Lån, skulder mm					
	Kommun		Företag		Koncern	
	Strömsund	Liknande	Strömsund	Liknande	Strömsund	Liknande
Skulder, avsättningar och eget kapital	55 633	82 008	54 665	109 053	110 298	191 061
Skulder och avsättningar	28 512	43 704	48 095	104 646	76 607	148 350
Skulder	18 632	40 560	8 867	28 961	27 499	69 522
Kortfristiga skulder	15 925	17 167	1 615	2 753	17 540	19 920
Långfristiga skulder	2 707	23 393	7 251	26 209	9 959	49 602
Lån	20	19 659				
Lån exkl vidareutl till företag	20	19 659				
Långfristiga skulder exkl lån	2 688	3 735				
Långfristiga skulder till koncernföretag	0	3				
Avsättningar totalt	9 880	3 144	39 229	75 684	49 108	78 828
Avsättningar för pensioner och löneskatt	6 388	2 537				
Övriga avsättningar	3 492	606				
Eget kapital	27 120	38 304	6 570	4 407	33 690	42 711

Soliditet inkl pensionsåtaganden och övr avsättningar

Befolkningsutveckling:

- Drygt 11.700 inv. Gruppen 1-5 år och 65-79 år ökar något. Övriga åldersgrupper minskar.
Befolkningspyramid som blivit en/ett?

Ekonomi:

Strömsund: [inv; kr/inv; kr]

10260 Enhet: kr/inv																		Ack_18	Likn_18	Riket_18	
Kc/Kn/Ftg	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017			
Koncern	-2 492	1 231	417	540	165	1 126	171	-767	1 583	1 151	2 621	2 700	2 688	292	411	1 341	5 205	1 905	20 288	15 659	17 753
Kommun	-2 814	829	713	361	399	936	210	-909	1 602	1 046	2 509	2 604	2 384	5	65	636	2 638	1 530	14 744	9 650	13 238
Företag	322	402	-296	179	-234	190	-39	142	-19	105	112	96	304	287	346	705	2 567	375	5 544	6 009	4 515
Koncernresultat 18 år (kronor)																			243 403 000	191 591 000	
Kommunresultat 18 år (kronor)																			176 508 000	206 573 000	
Företagsresultat 18 år (kronor)																			66 895 000	-14 982 000	

A. Finansiering

Skattesats i nivå med genomsnittet för jämförbara kommuner (+53,5 mkr).
Låg egen skattekraft.

C. Investeringar

Lägre investeringsnivå än jämförbara kommuner, länet och riket. 100% självfinansiering av investeringar (via avskrivningar och resultat).

D. Förmögenhet

Negativ och svagare soliditet än liknande kommuner. Observera att RS-soliditeten avviker från kommunens egna redovisade soliditet pga vald redovisningsmetod för pensionskulden.

E. God ekonomisk hushållning

Strömsunds kommun har t o m 2017 uppnått de finansiella delarna inom begreppet "God ekonomisk hushållning".

Verksamheterna

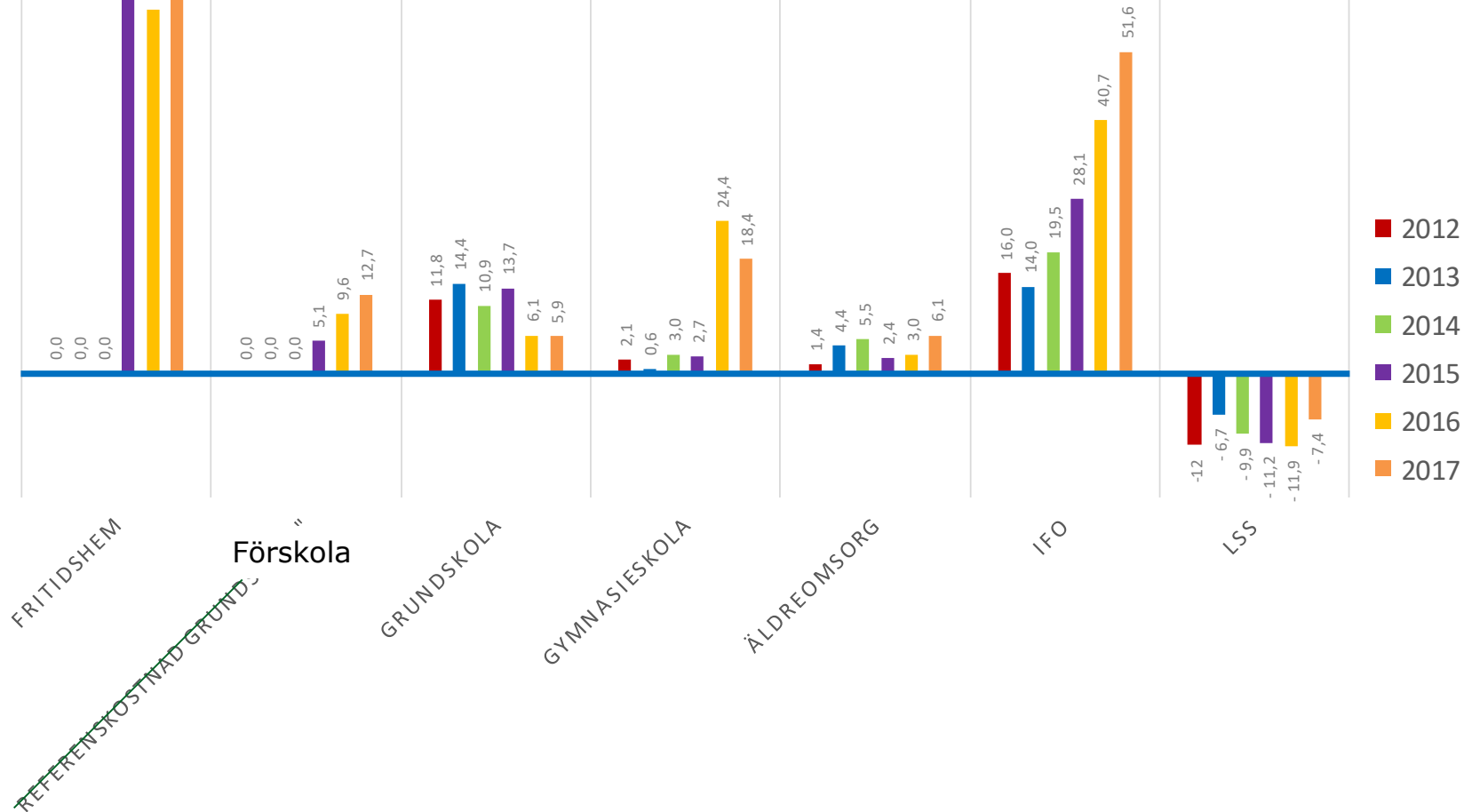
Avvikelse nettokostnad och referenskostnad 2017

	FRH	FSK	GRSK	GYM	ÄO	IFO	LSS	TOTALT
Nettokostnad, kr per inv	1 560	5 846	11 446	5 224	19 608	5 043	5 250	53 977
Referenskostnad, kr per inv	922	5 188	10 811	4 413	18 482	3 326	5 669	48 810
Skillnad, kr/inv	638	658	635	811	1 127	1 717	-419	5 167
Skillnad, mnkr	7,5	7,8	7,5	9,6	13,3	20,2	-4,9	60,9
<i>Avvikelse procent</i>	<i>69%</i>	<i>13%</i>	<i>6%</i>	<i>18%</i>	<i>6%</i>	<i>52%</i>	<i>-7%</i>	<i>11%</i>

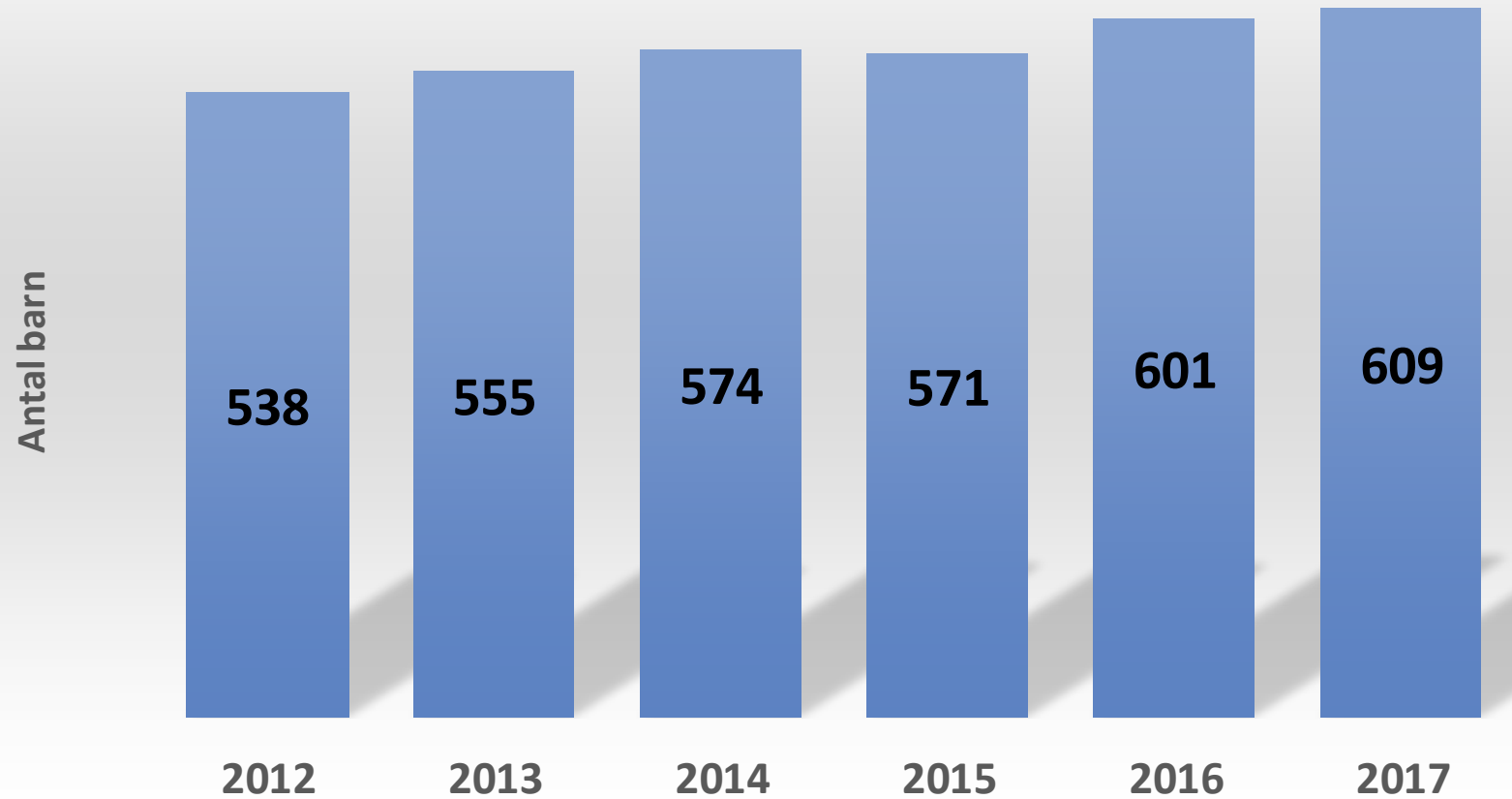
Andel av nettokostnad 81 %

STRÖMSUND, AVVIKELSE NETTOKOSTNAD OCH REFERENSKOSTNAD

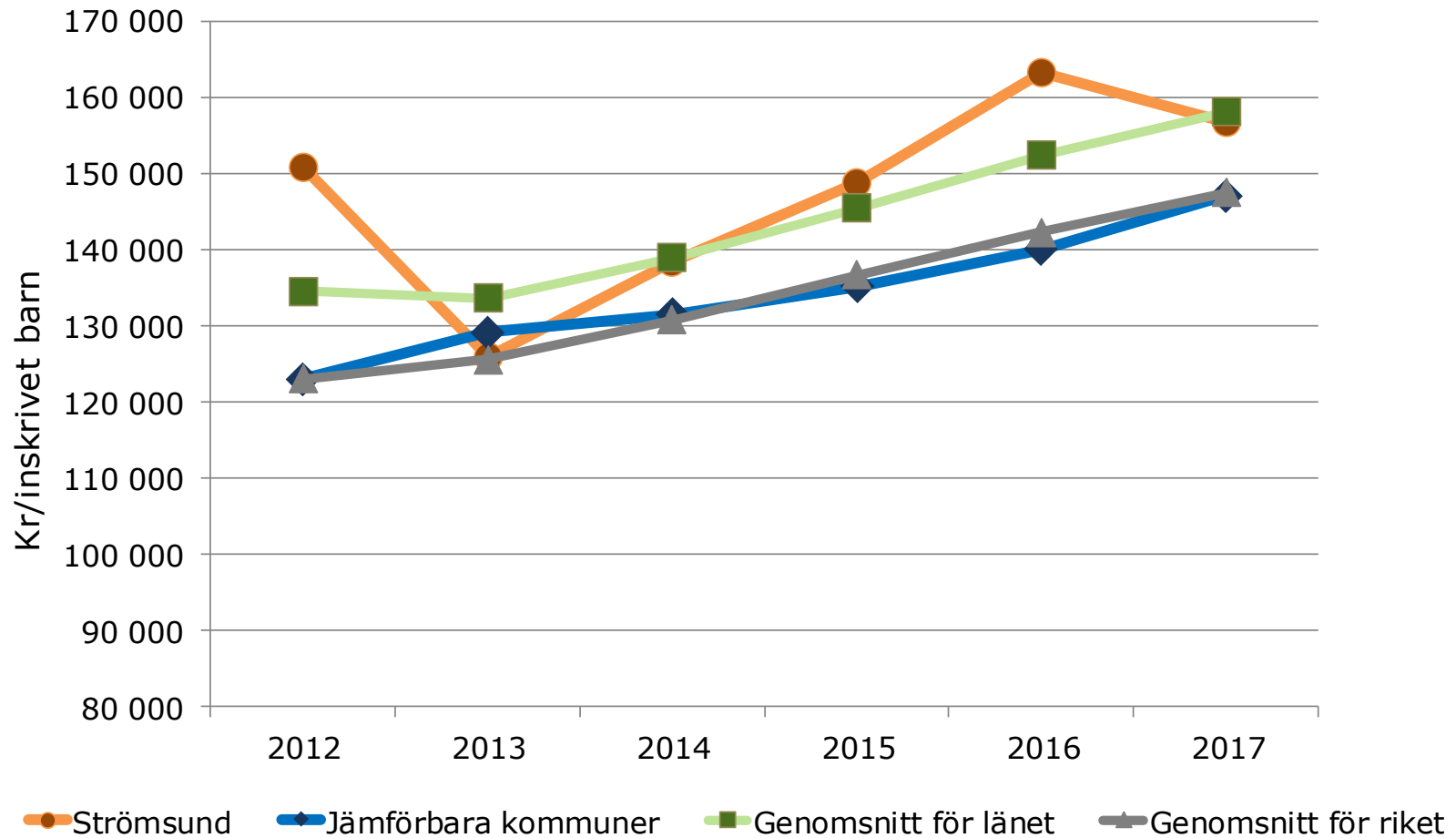
PROCENT

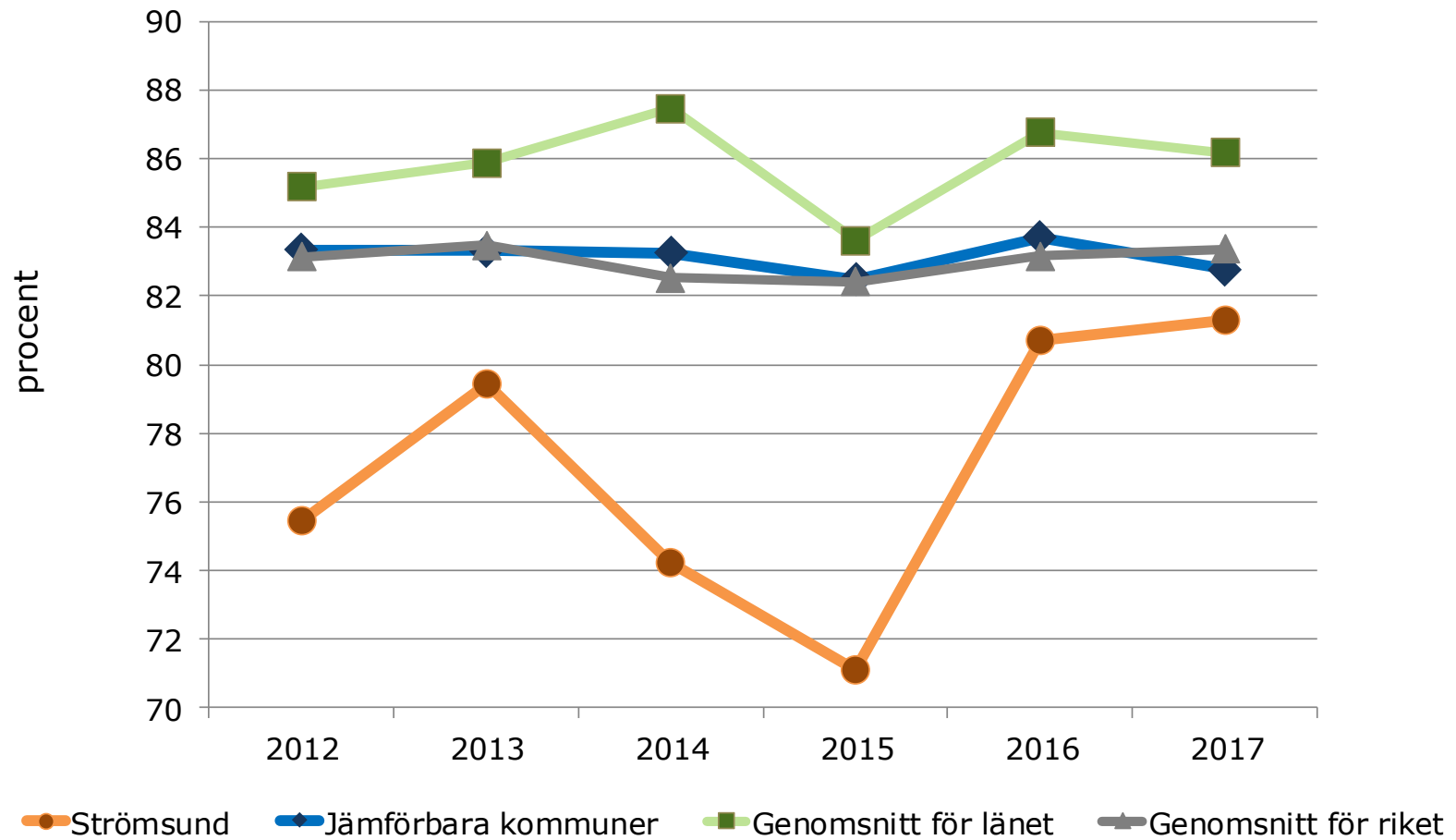
Strömsund, antal invånare 1-5 år

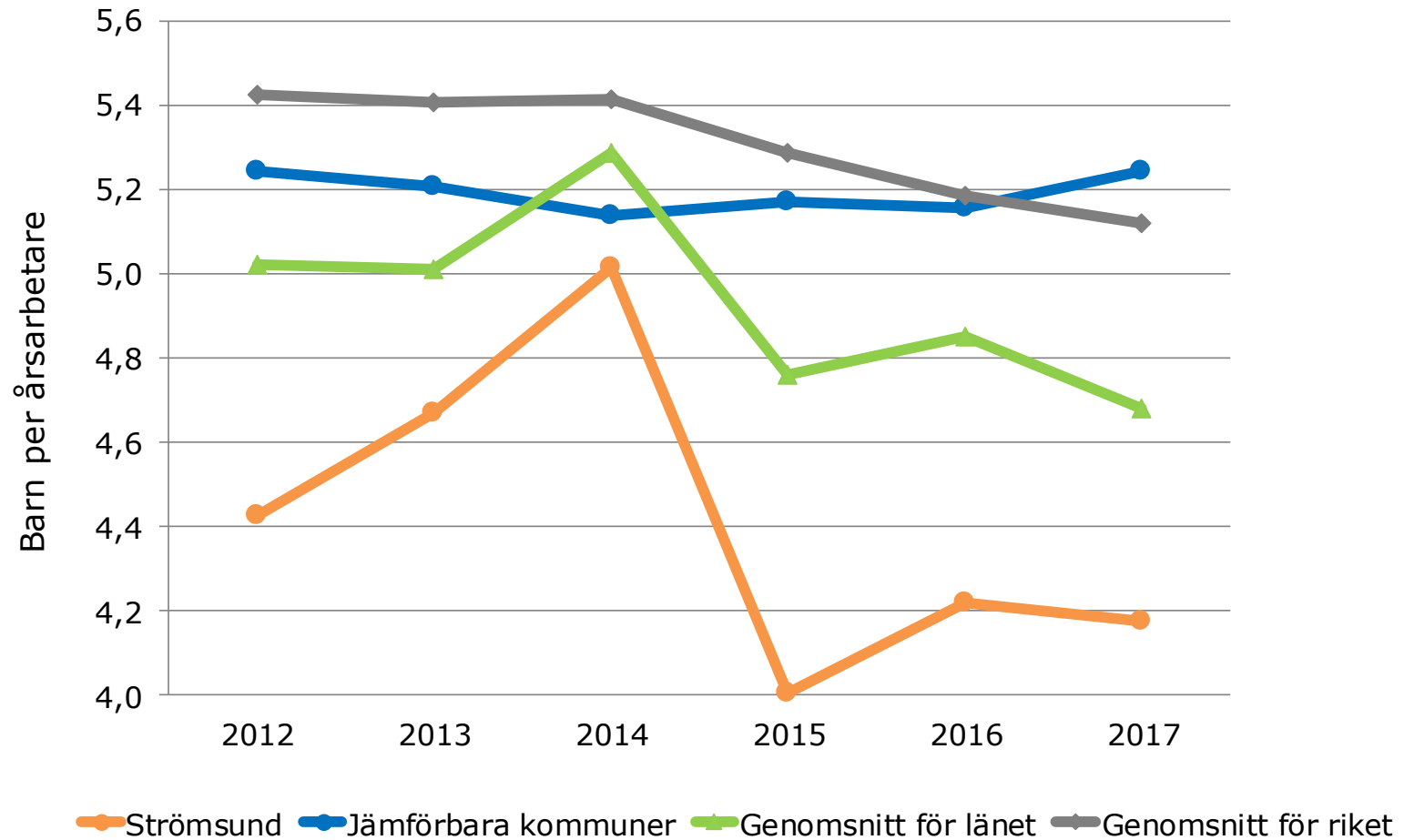
Kostnader förskola kr/inskrivet barn

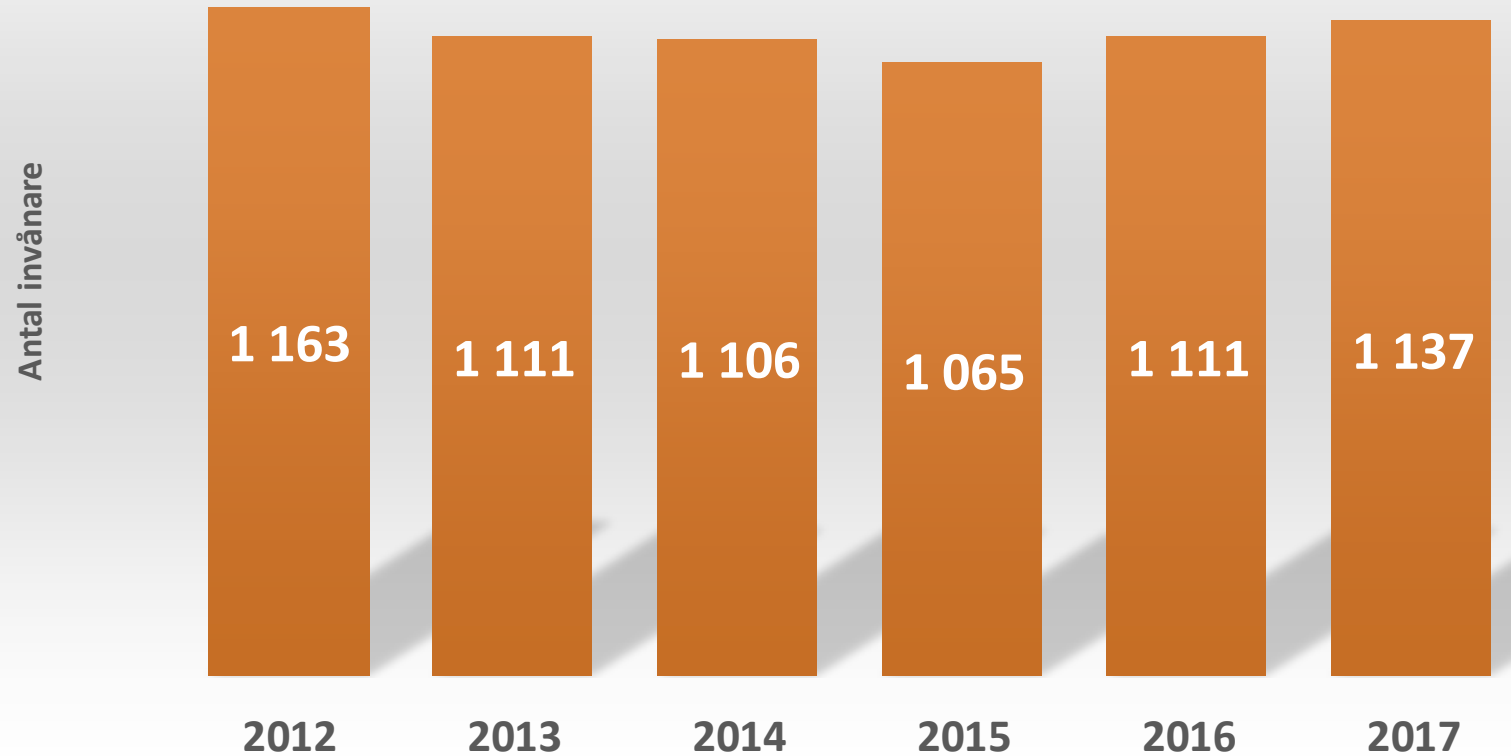
Andel barn 1-5 år inskrivna i förskola, %

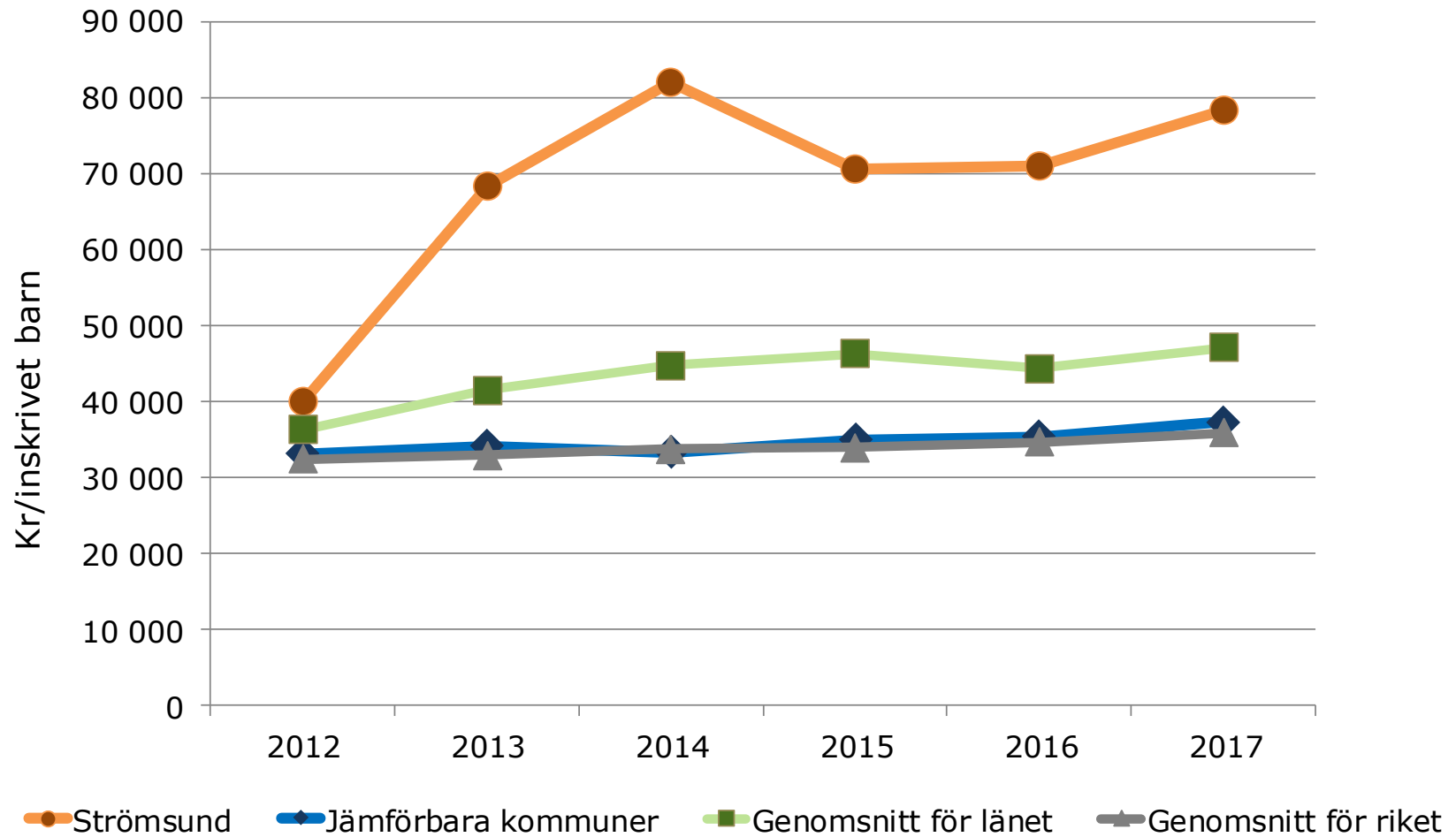
Antal barn per årsarbetare i förskola

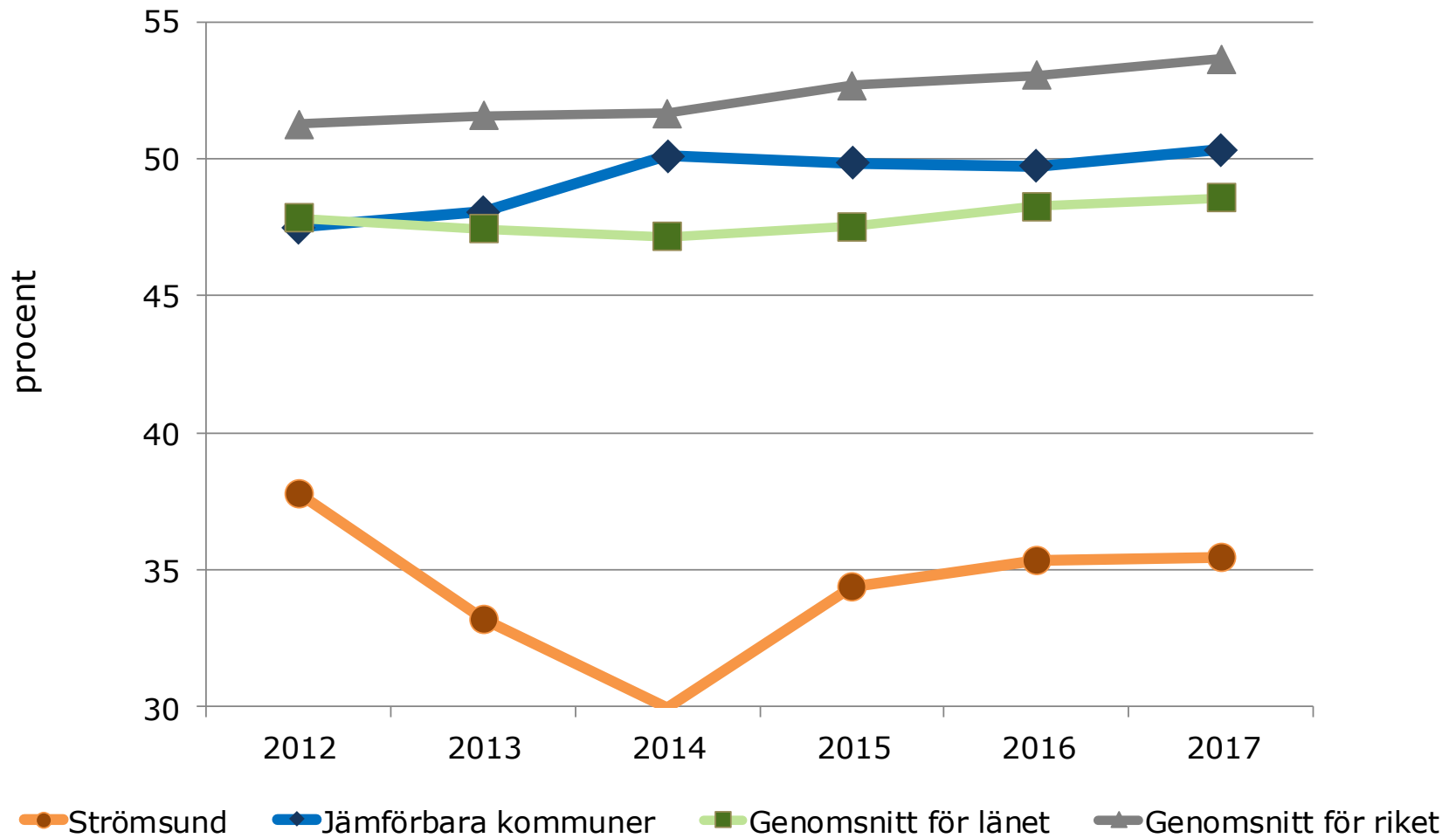
Strömsund, Invånare 6-15 år, antal

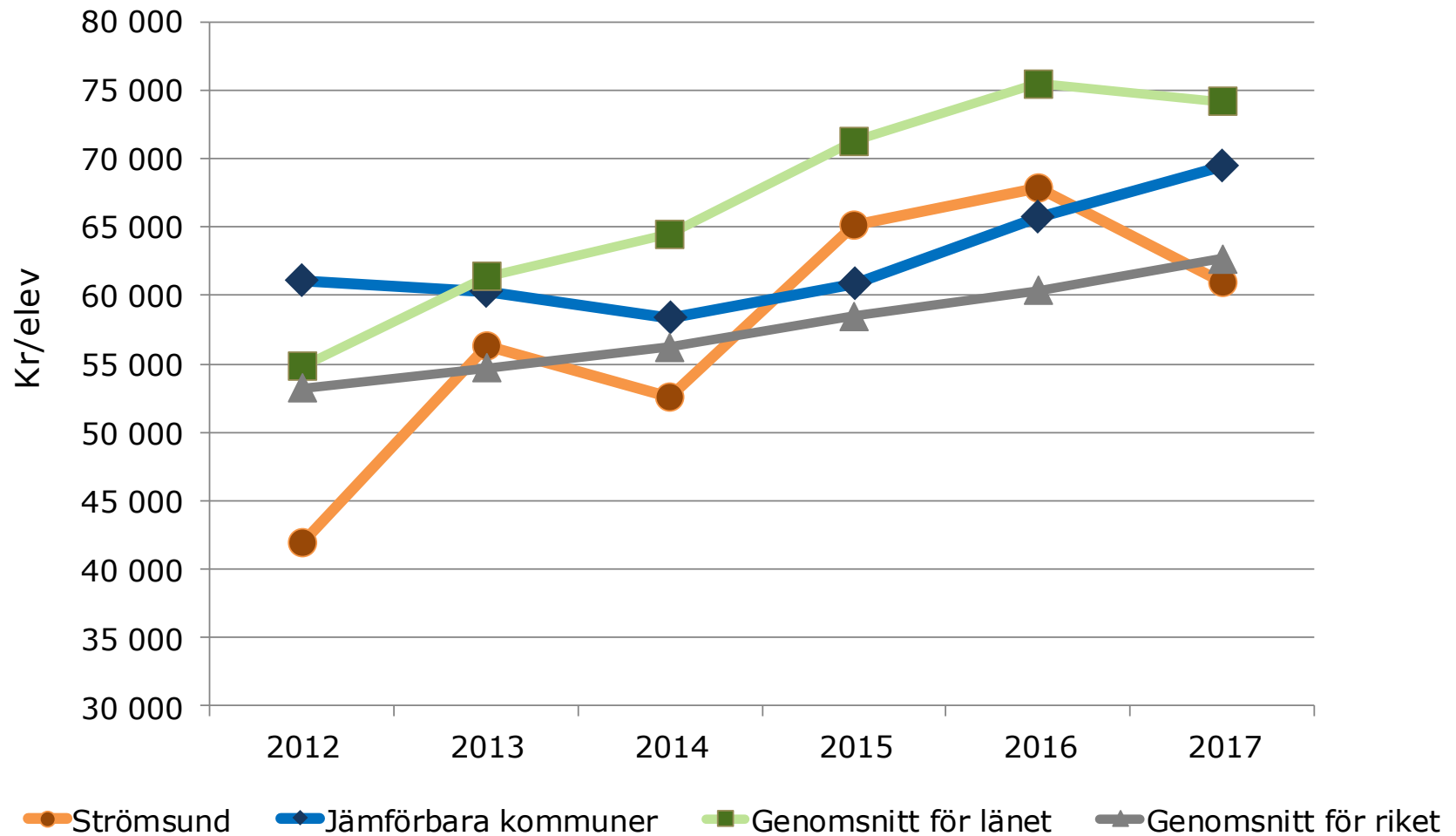
Kostnader fritidshem, kr/inskrivet barn

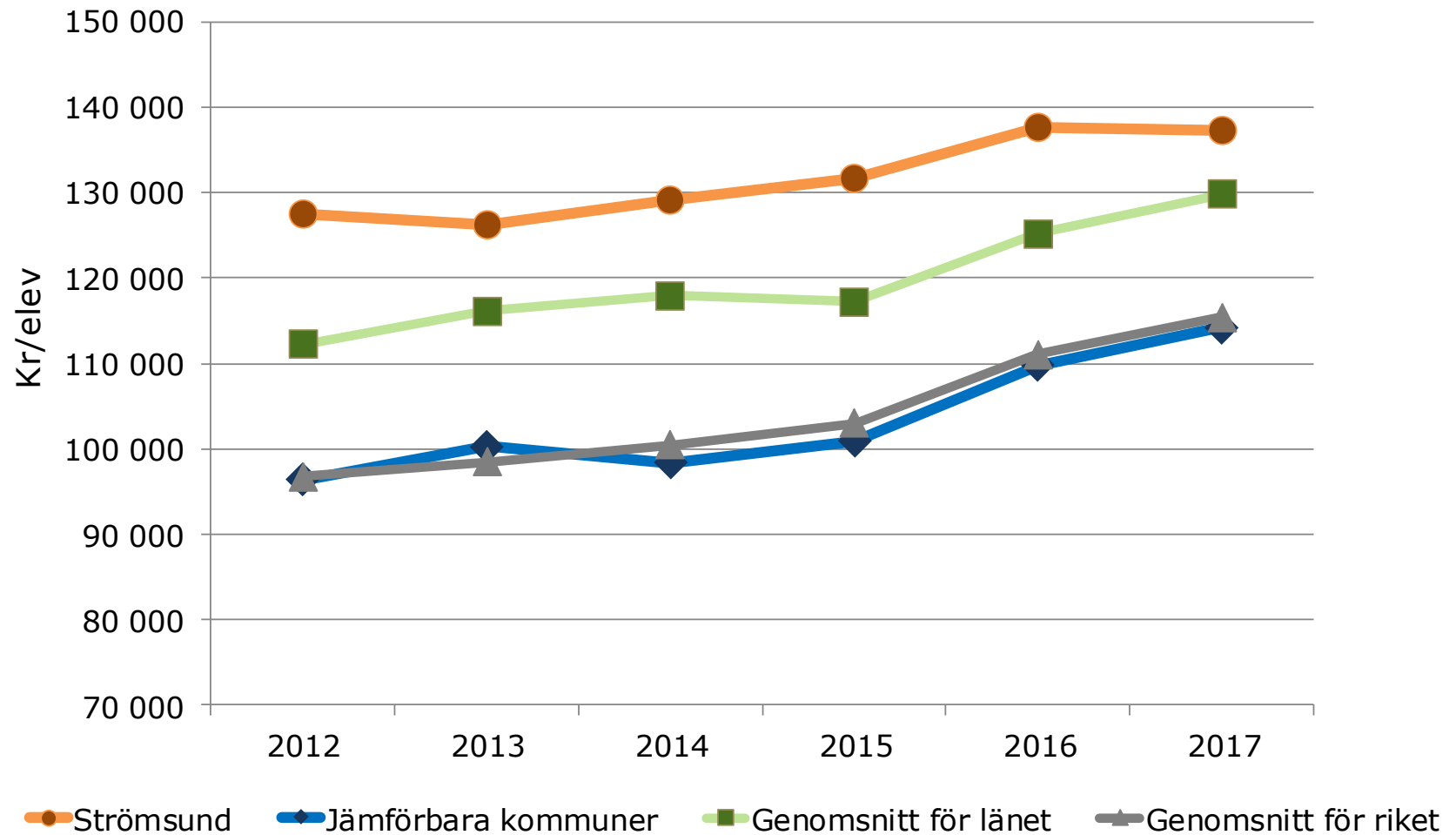
Andel barn 6-12 år inskrivna i fritidshem, %

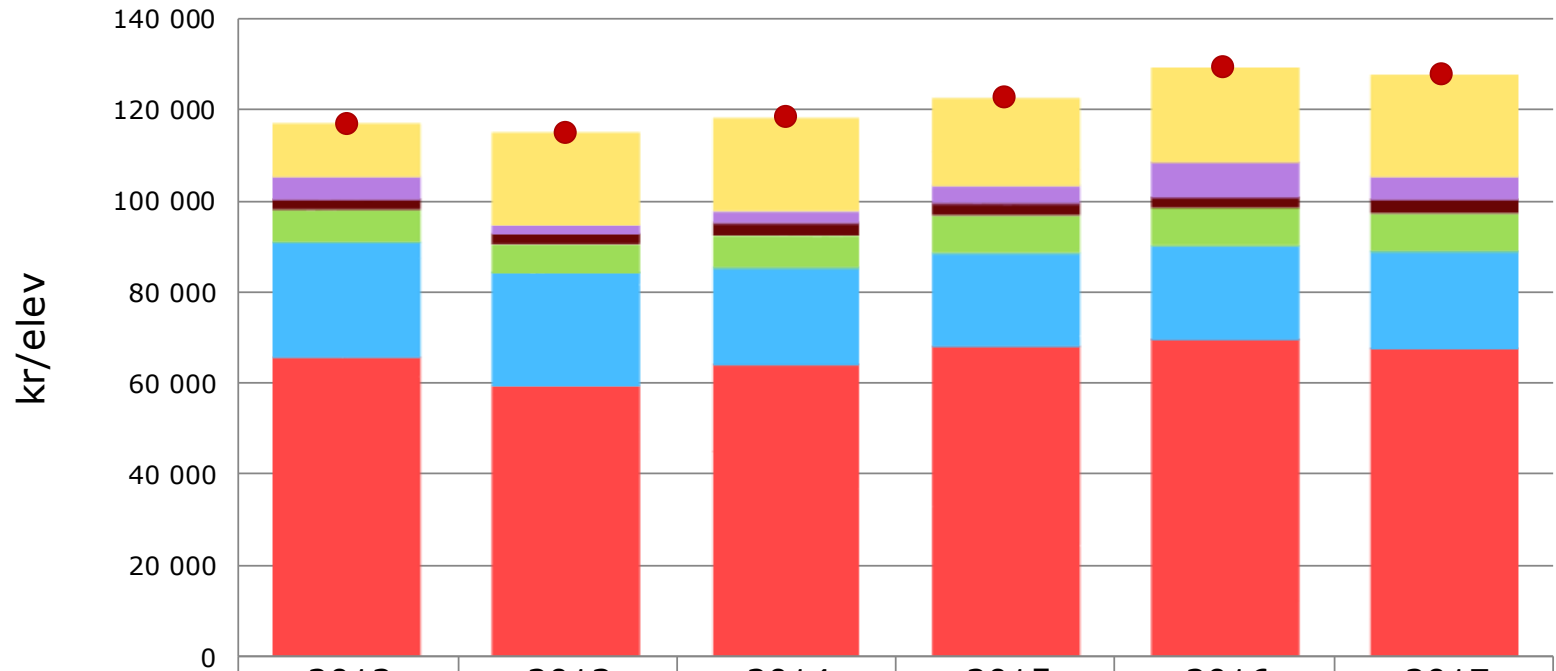
Kostnader förskoleklass, kr/elev

Kostnader grundskolan hemkommun, kr/elev

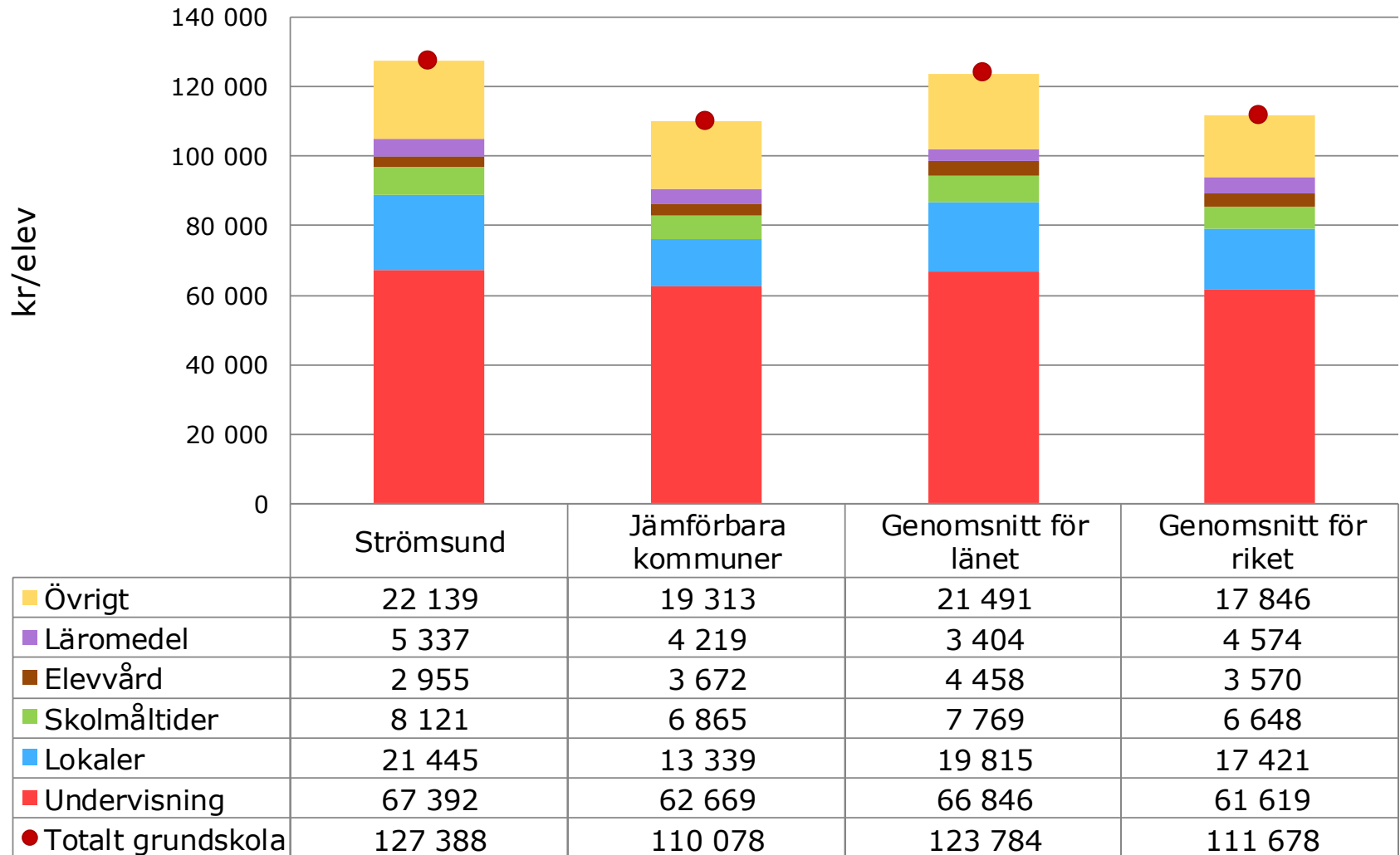

Strömsund, grundskolans delar, kommunala skolor ⁴⁵

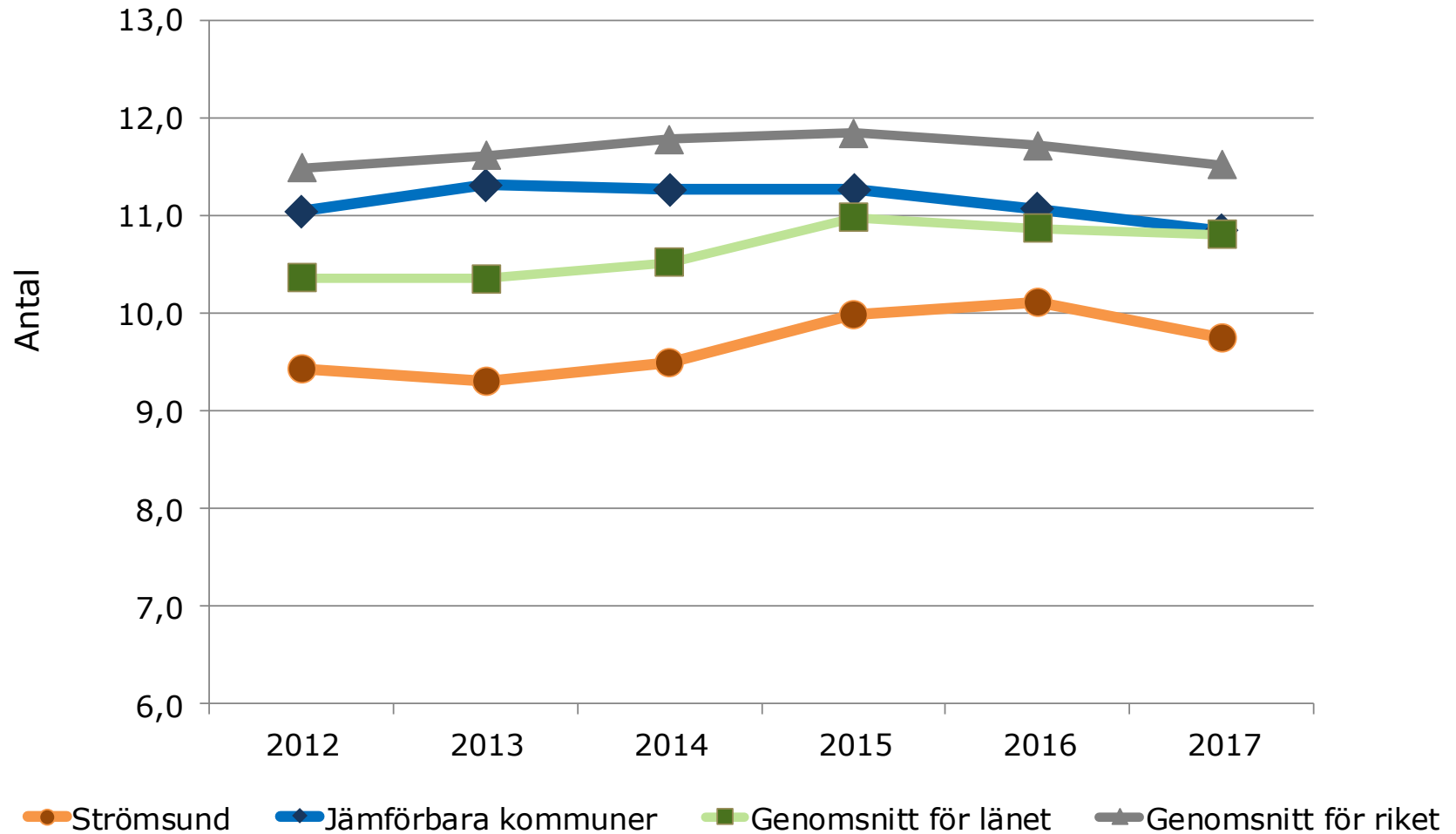

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Övrigt	11 366	20 286	20 427	19 442	20 726	22 139
Läromedel	5 137	2 054	2 922	3 664	7 630	5 337
Elevvård	2 489	2 253	2 512	3 009	2 535	2 955
Skolmåltider	6 895	6 313	7 276	8 138	7 993	8 121
Lokaler	25 604	25 083	21 373	20 762	20 961	21 445
Undervisning	65 164	58 868	63 645	67 467	69 081	67 392
● Totalt grundskola	116 655	114 857	118 155	122 482	128 926	127 388

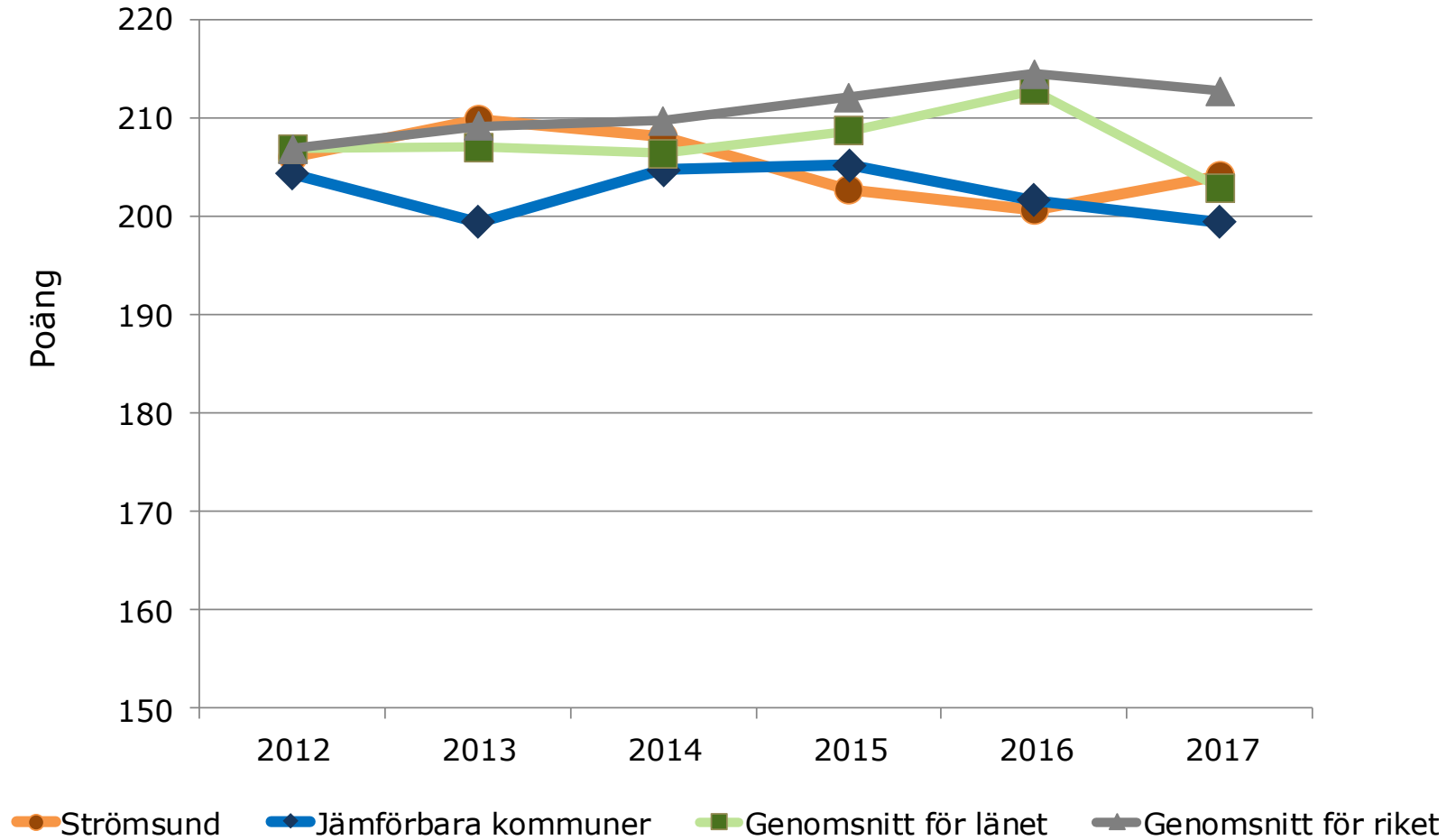
Strömsund, grundskolans delar, kommunala skolor

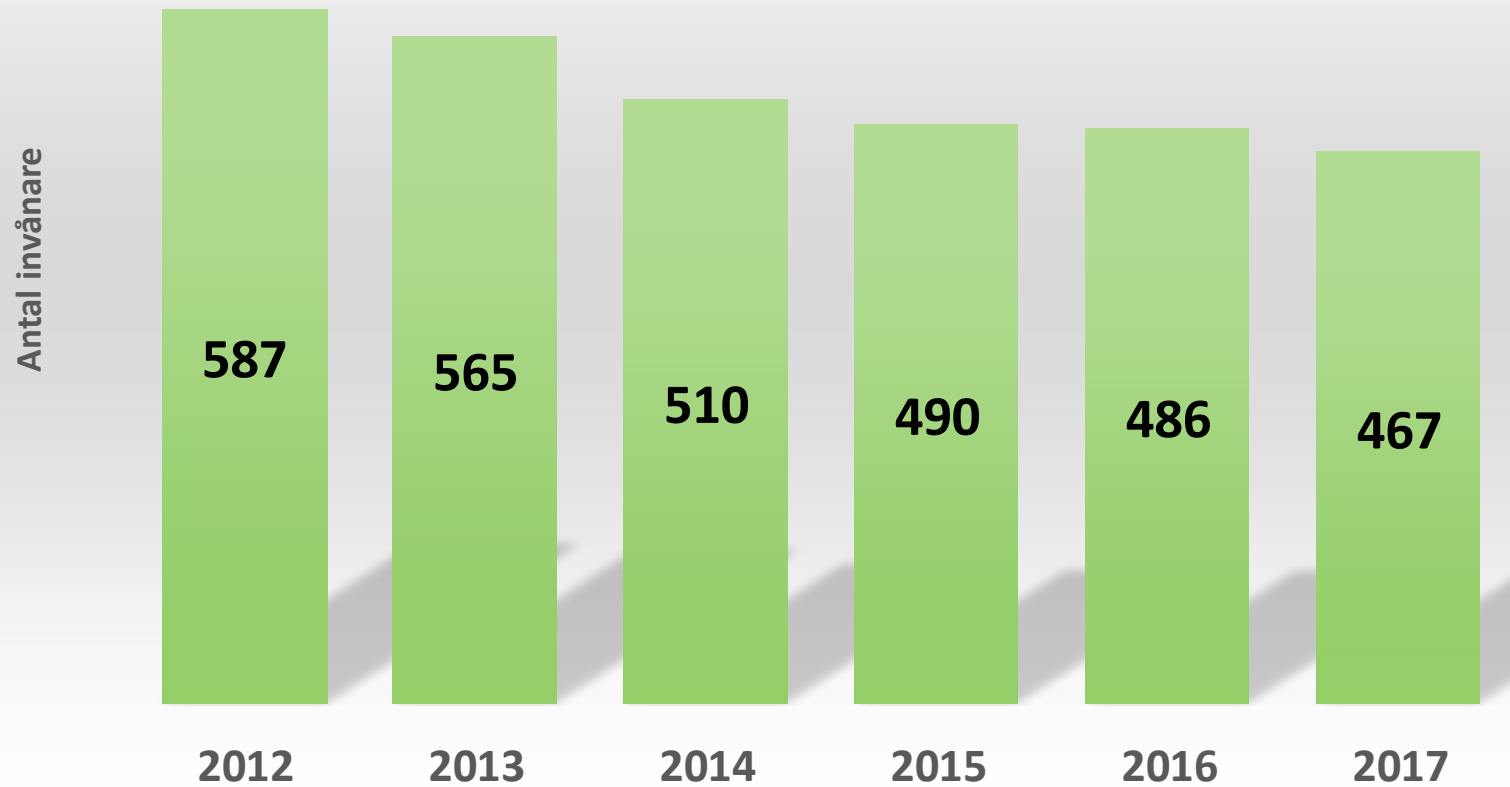
Antal elever per lärare i kommunal grundskola

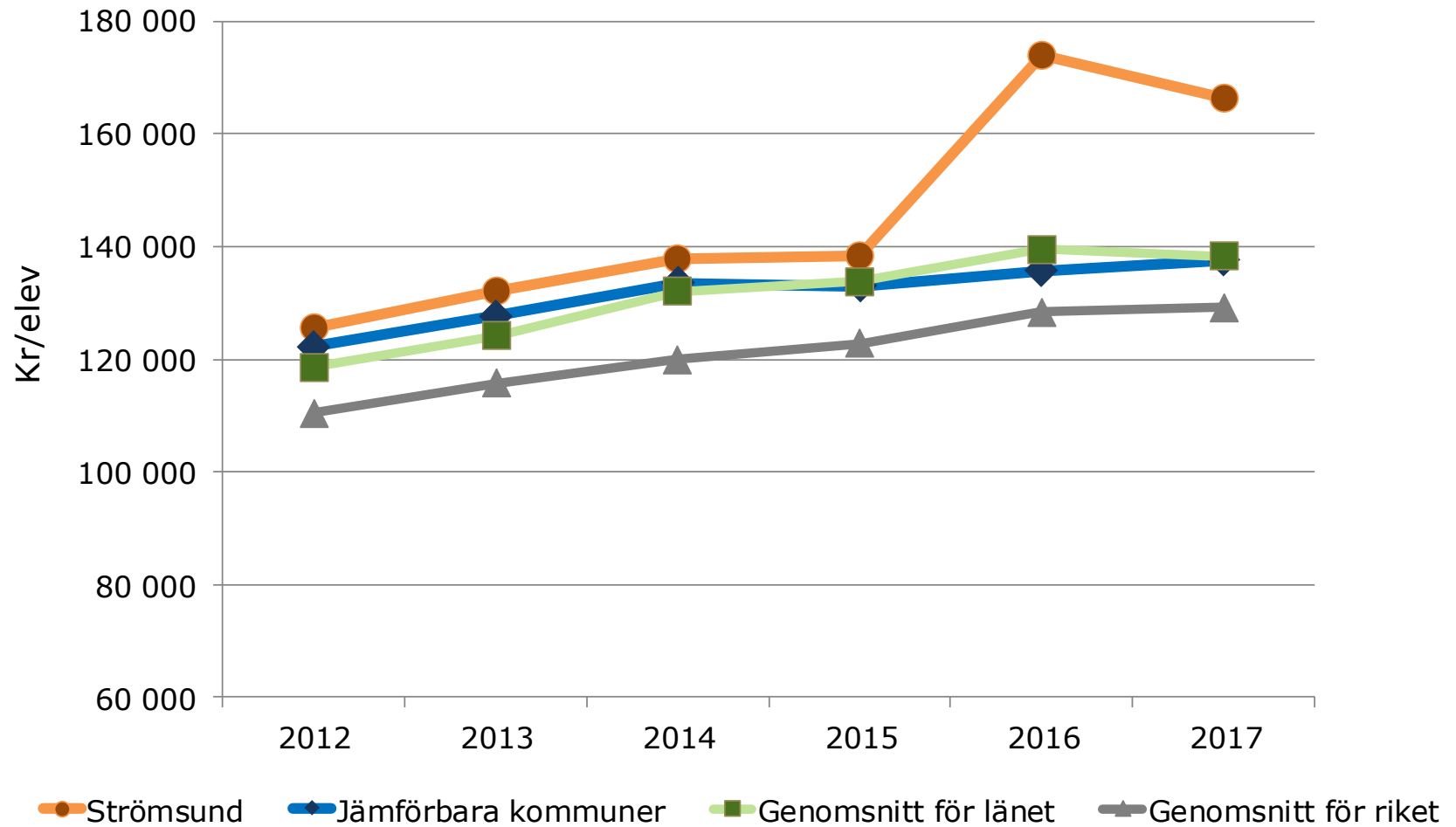
Meritvärde i åk. 9 hemkommun, genomsnitt

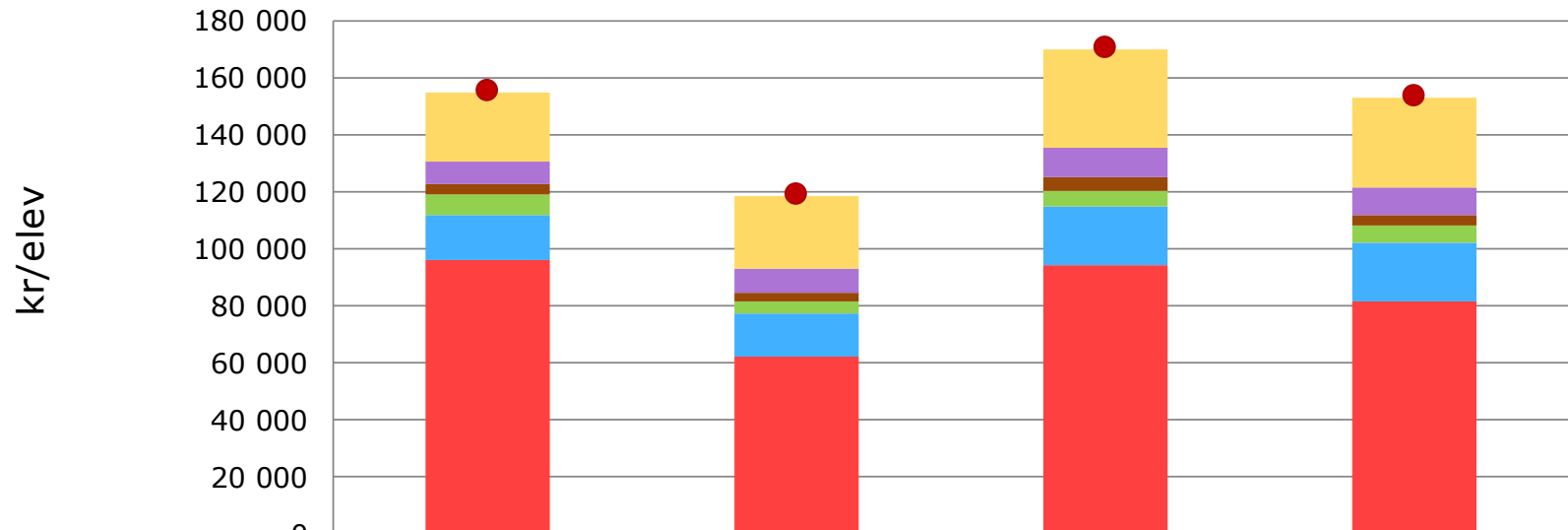
Strömsund, Invånare 16-19 år, antal

Kostnader gymnasieskolan hemkommun

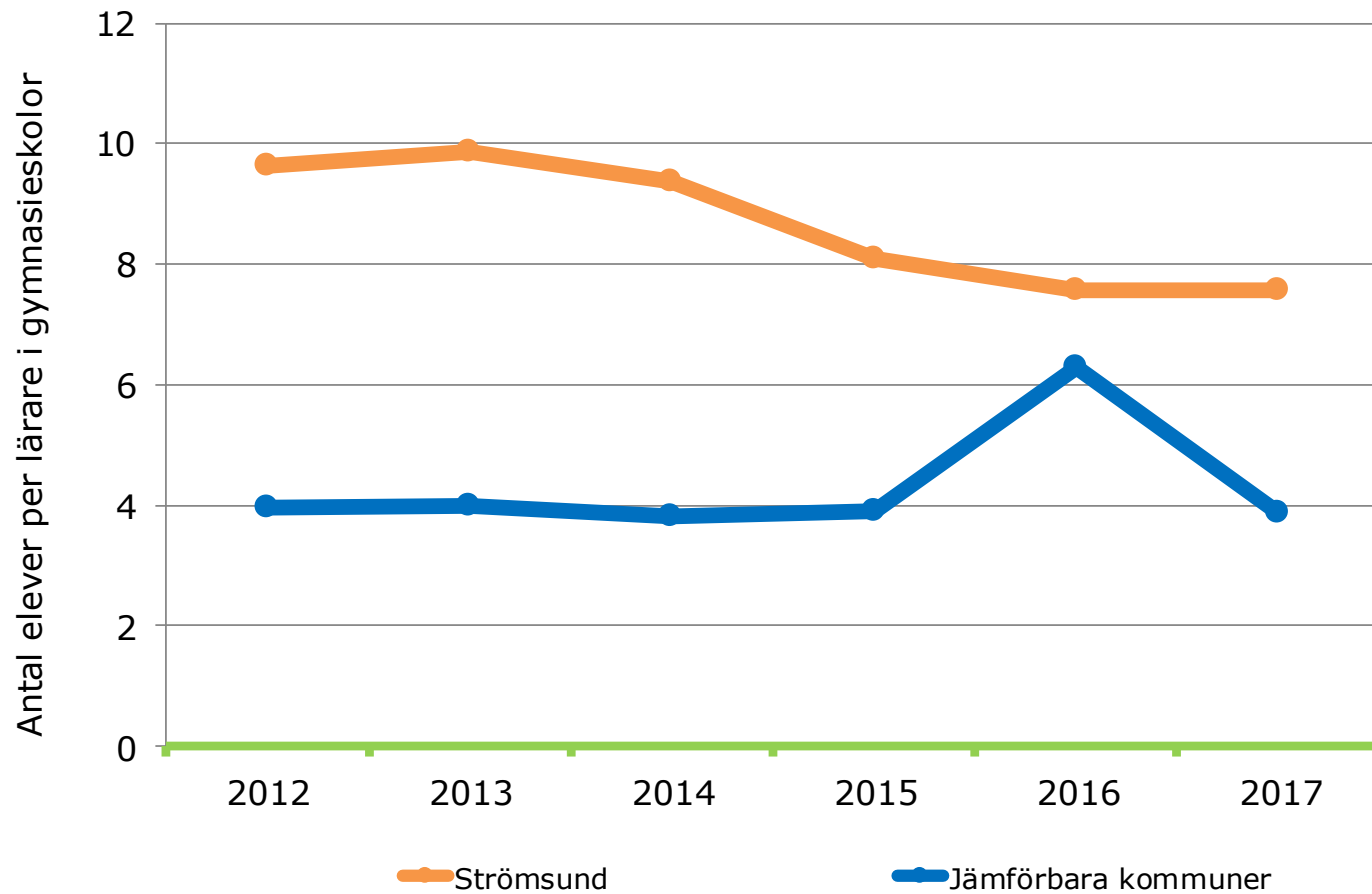

Strömsund, gymnasieskolans delar, kommunala skolor

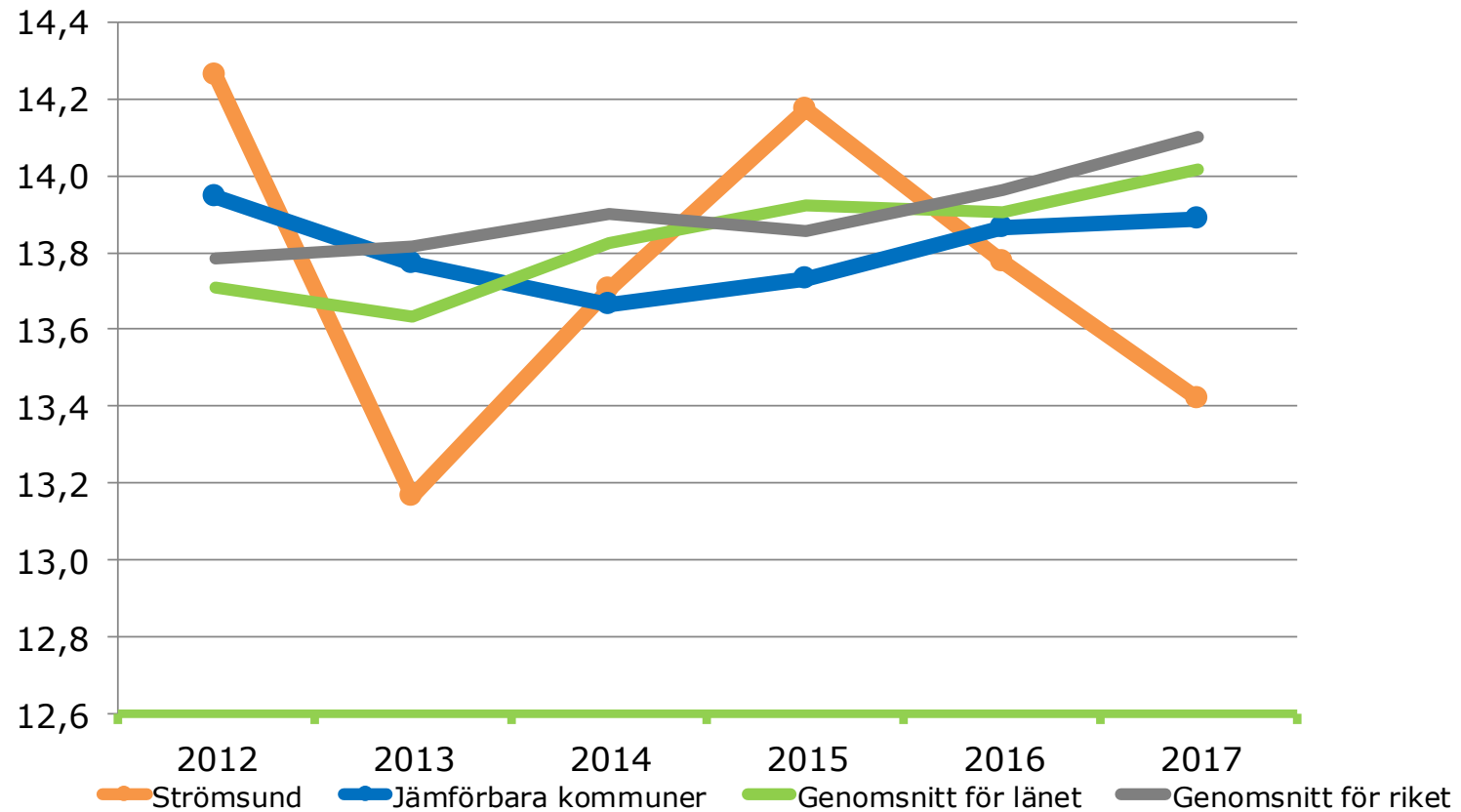

	Strömsund	Jämförbara kommuner	Genomsnitt för länet	Genomsnitt för riket
Övrigt	24 408	25 799	34 699	31 582
Läromedel	8 051	8 434	10 320	9 839
Elevvård	3 226	3 069	4 567	3 686
Skolmåltider	7 247	3 992	5 847	5 807
Lokaler	15 634	15 314	20 629	20 928
Undervisning	96 179	61 996	93 836	81 129
Totalt gymnasieskola	154 744	118 603	169 898	152 970

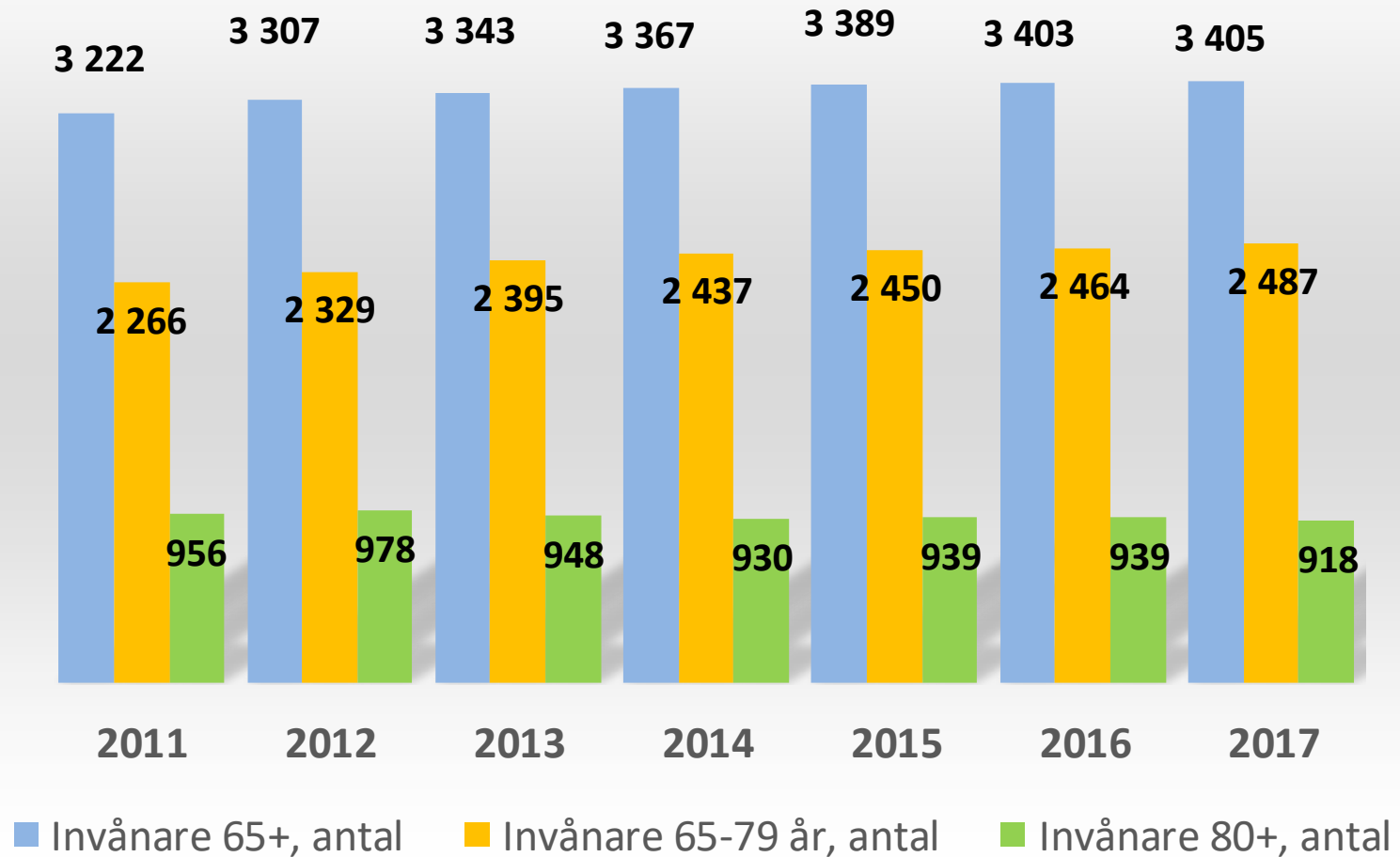
Antal elever per lärare i kommunala gymnasieskolor

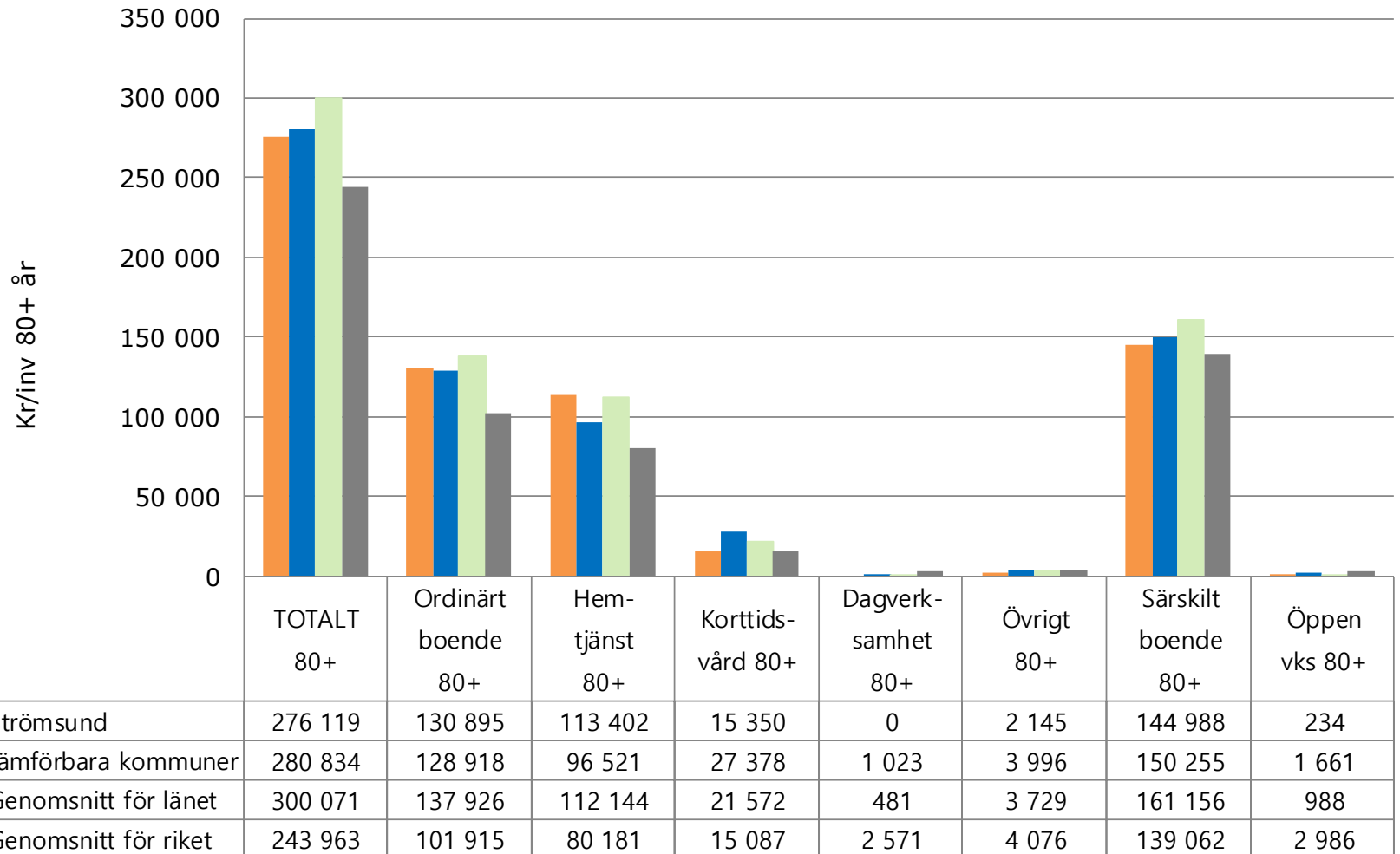
Betygspoäng efter avslutad gymnasieutbildning, hemkommun, genomsnitt

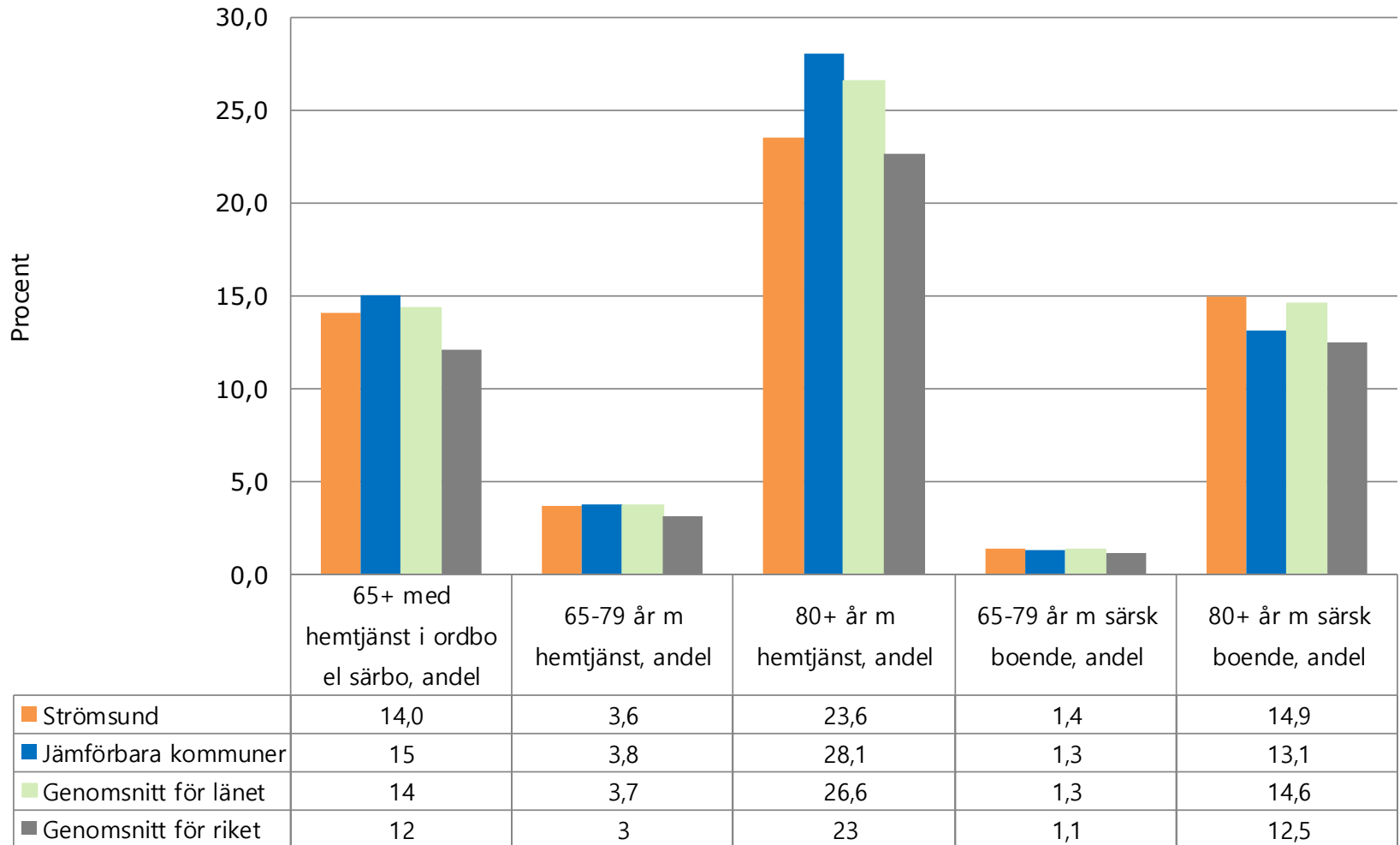
Strömsund, Invånare äldreomsorg, antal

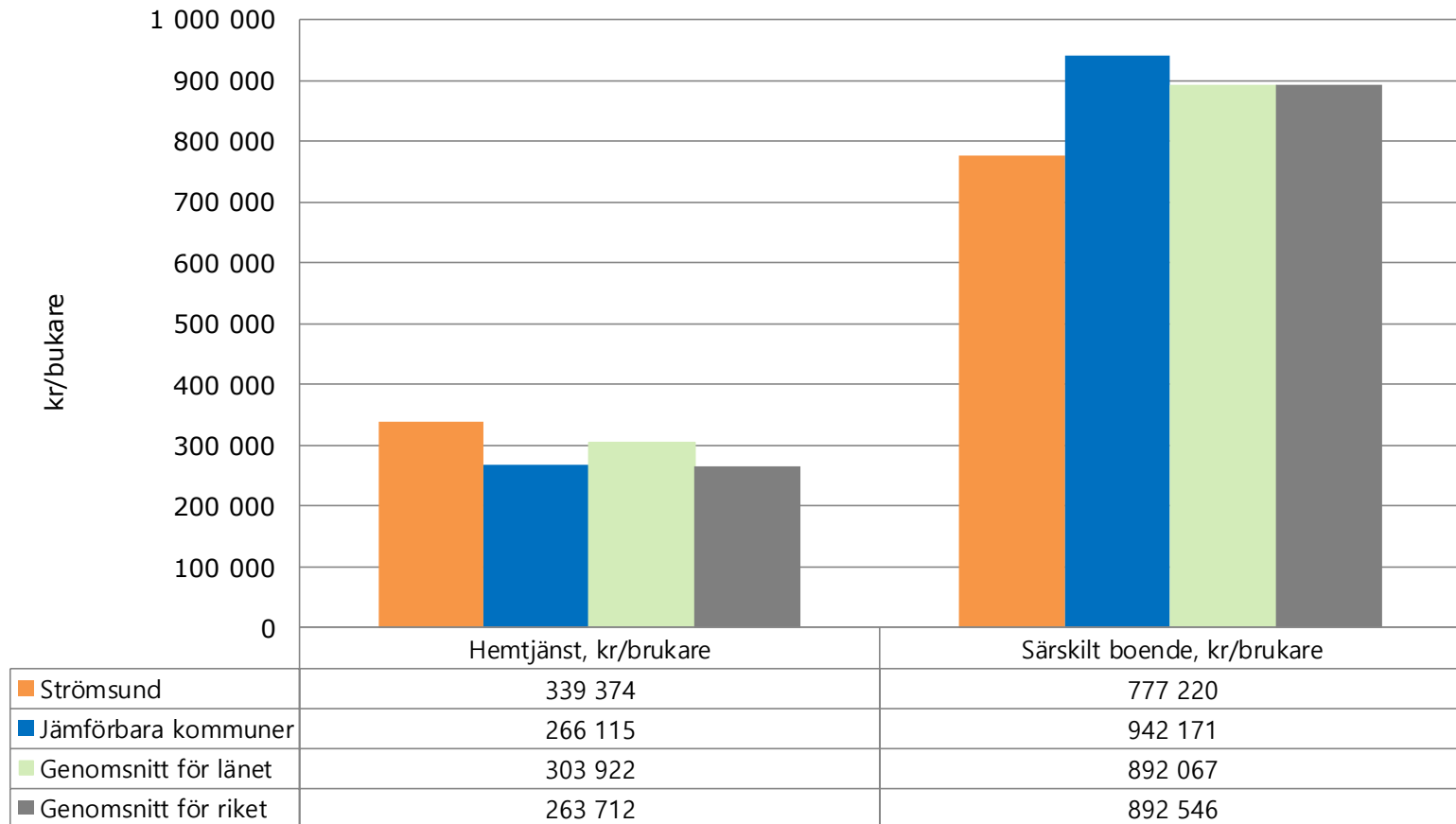
Jämförelse kostnader äldreomsorgens delar, kr/inv 80+ år

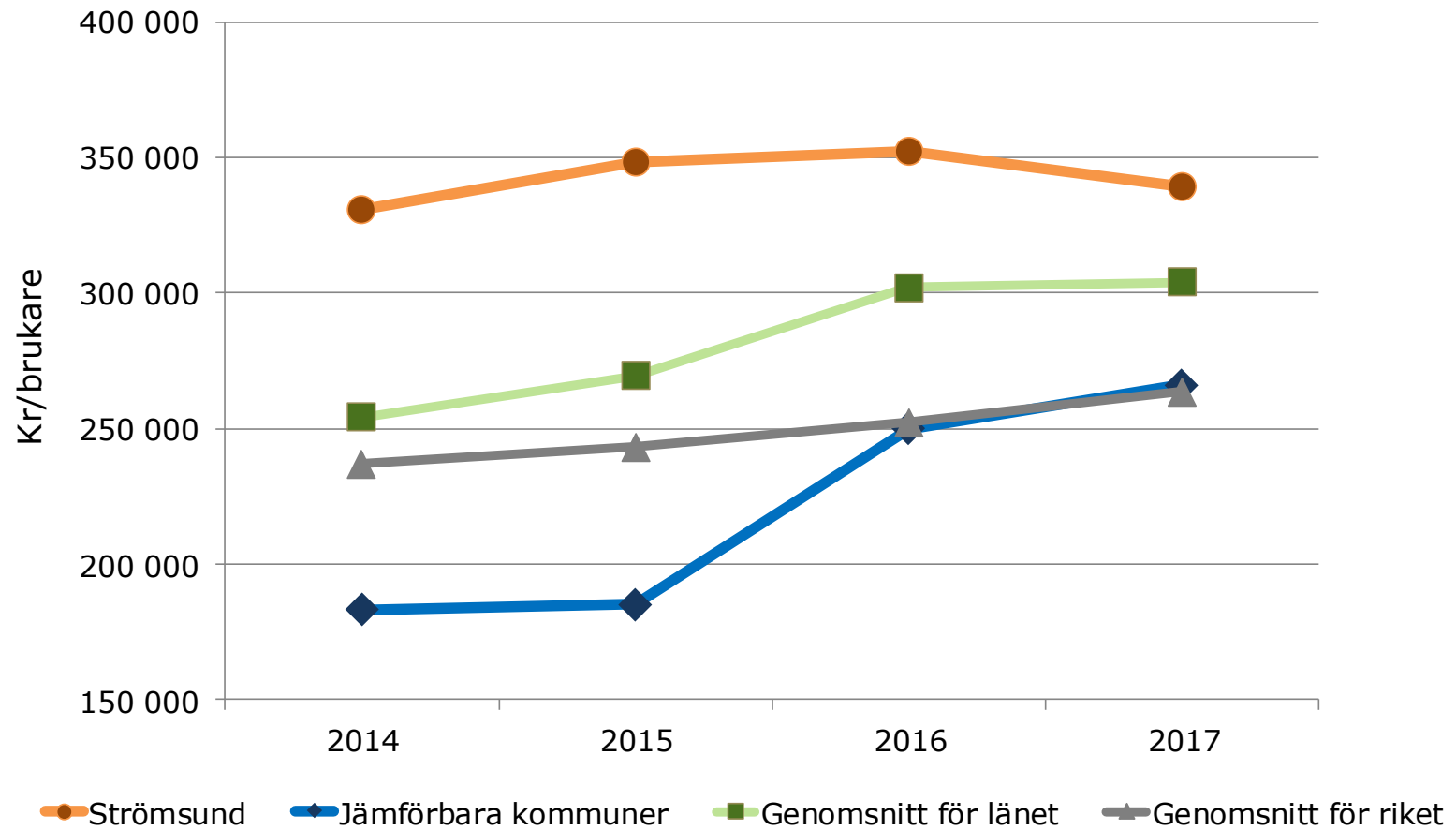
Andel brukare inom äldreomsorg, %

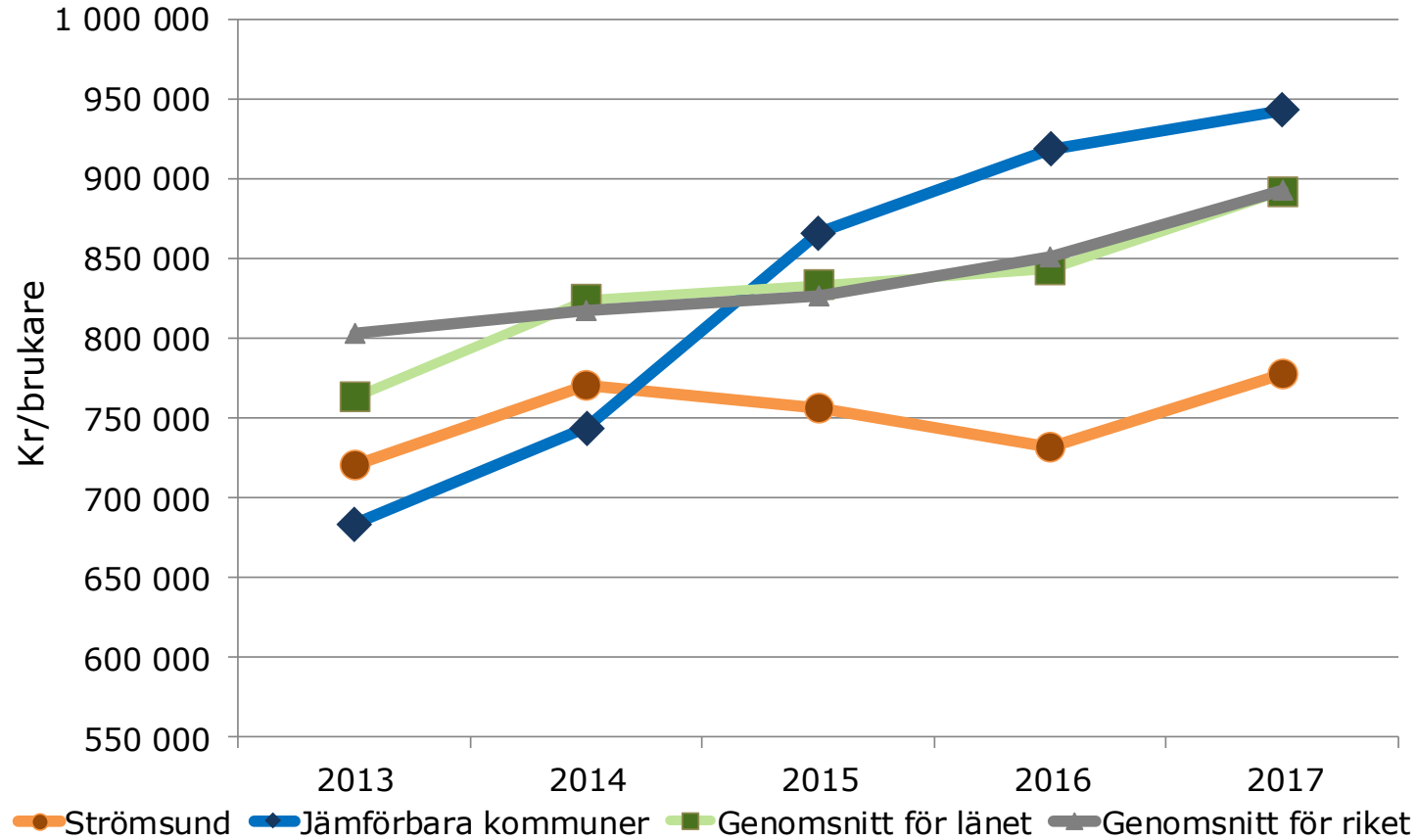
Jämförelse kostnader, kr/brukare

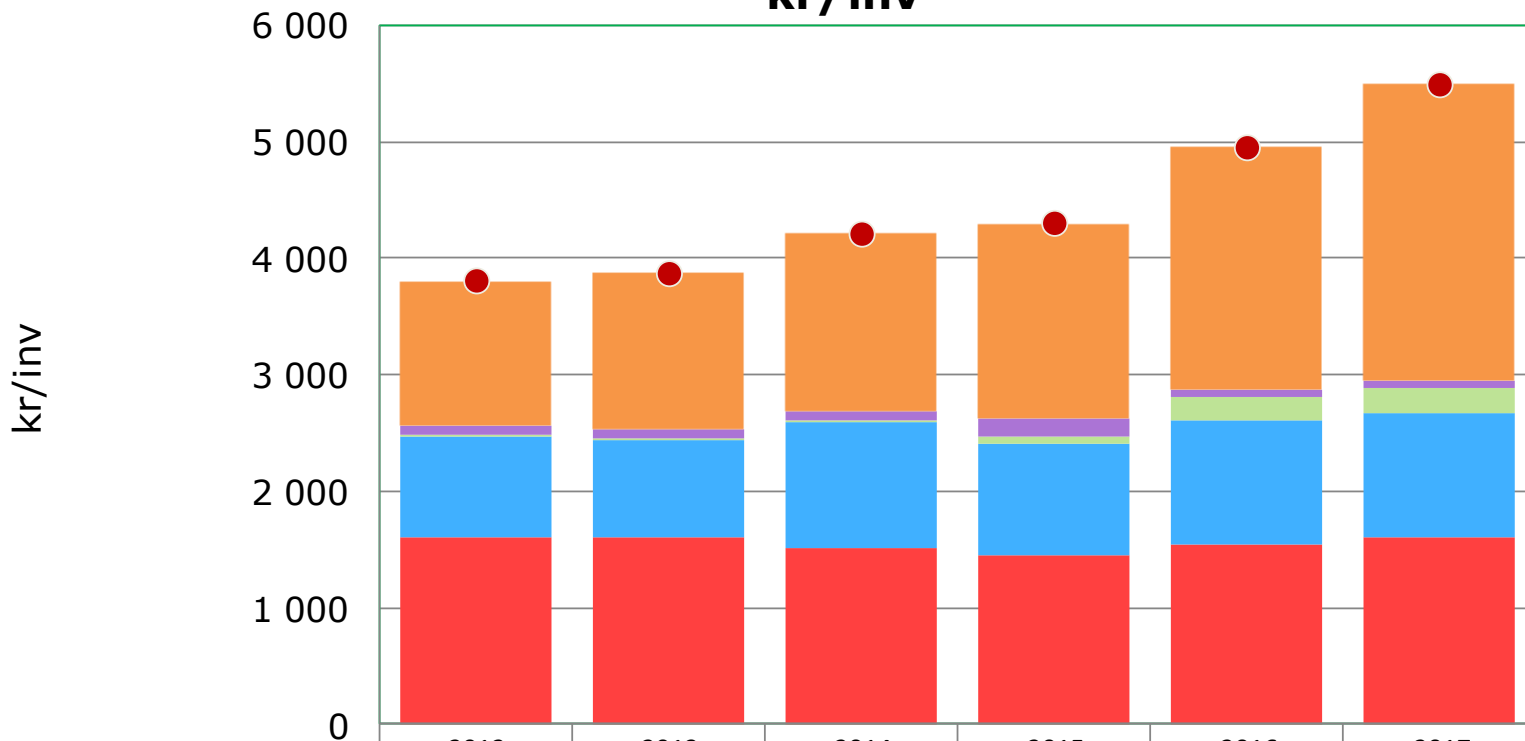
Jämförelse kostnader hemtjänst, kr/brukare

Jämförelse kostnader särskilt boende, kr/brukare

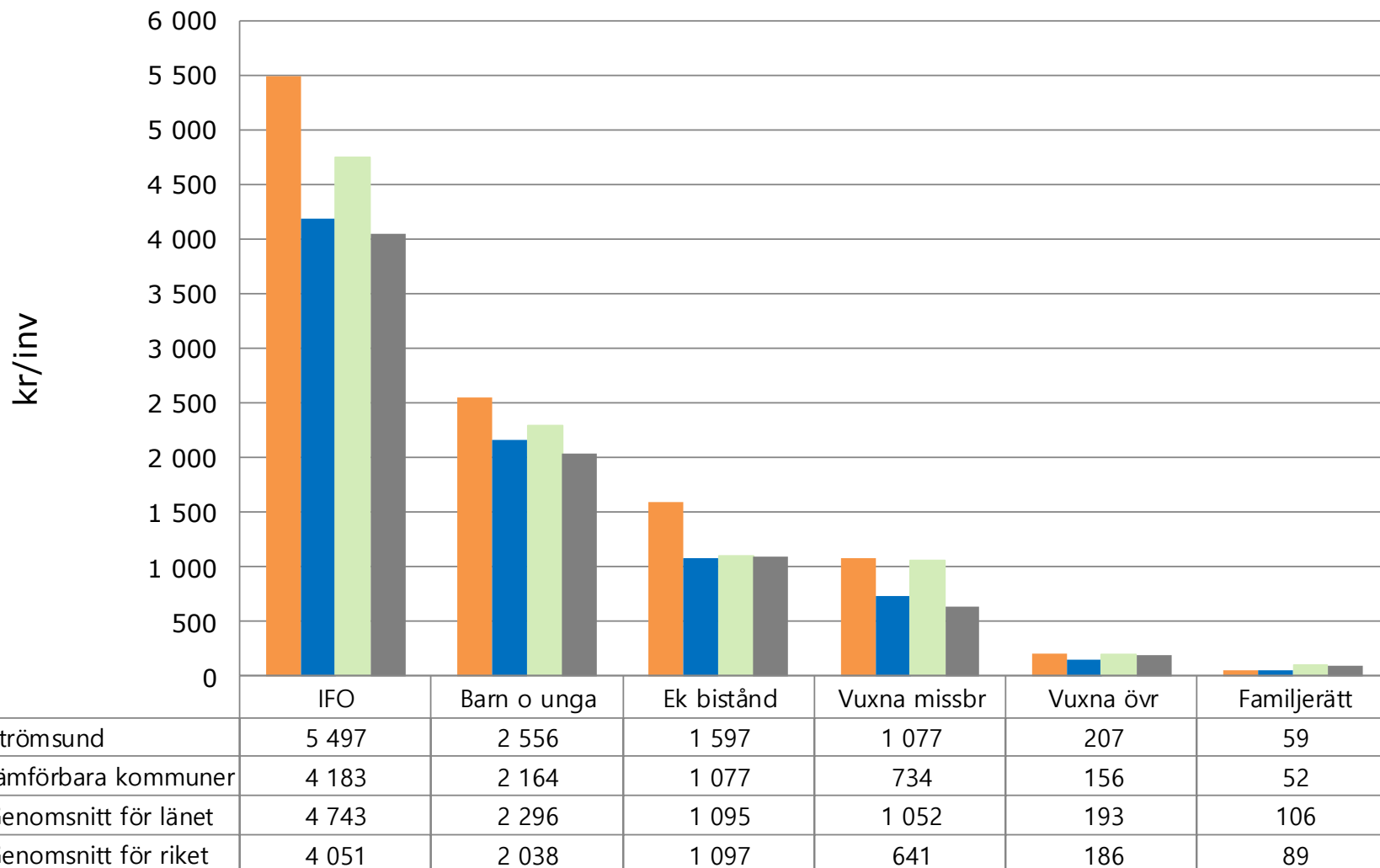

Strömsund, Jämförelse IFO-verksamheter över tid, 60 kr/inv

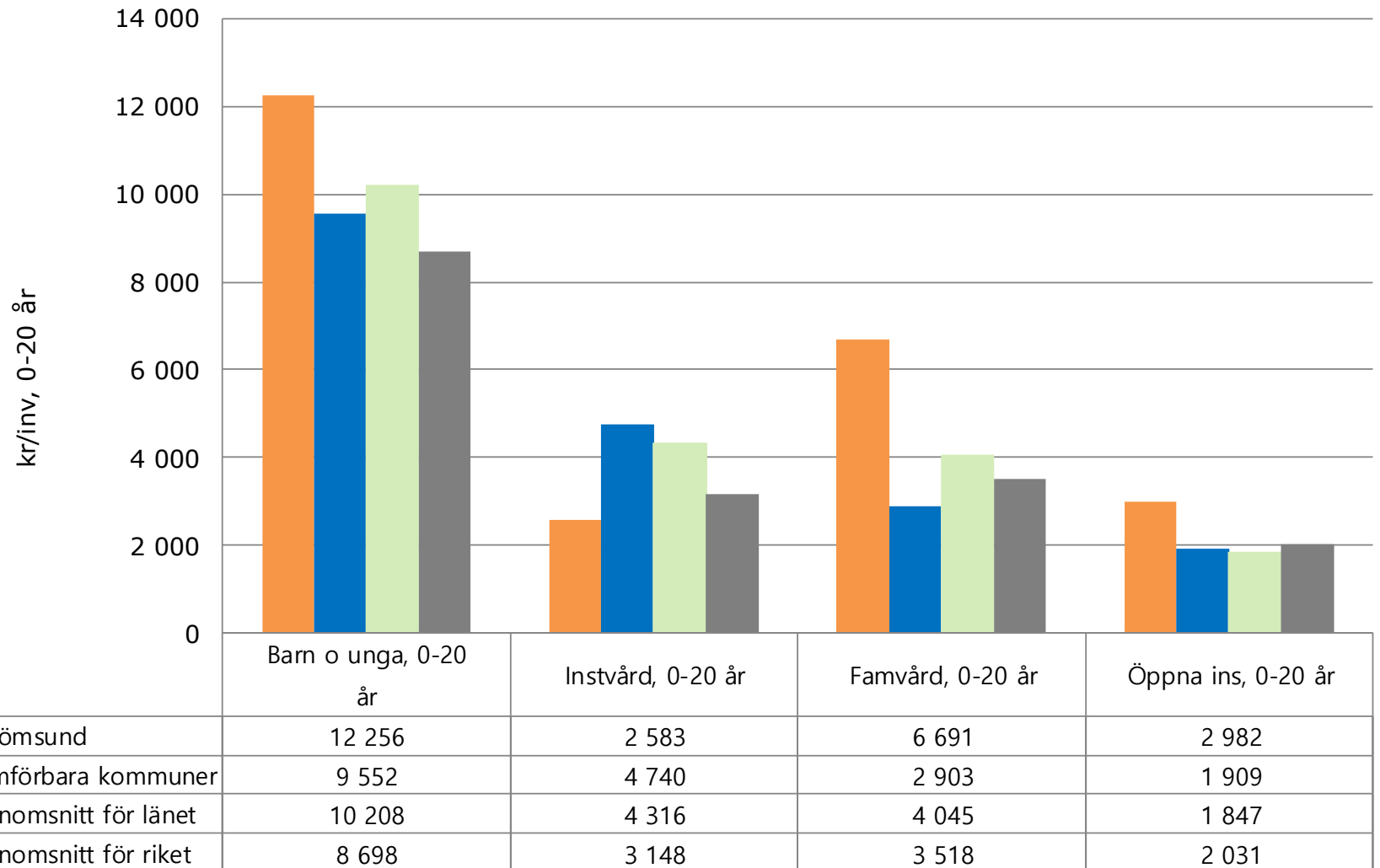

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
■ Barn o unga	1 241	1 337	1 521	1 671	2 079	2 556
■ Familjerätt	80	79	82	149	61	59
■ Vuxna övr	12	12	12	64	197	207
■ Vuxna missbr	855	842	1 082	959	1 066	1 077
■ Ek bistånd	1 610	1 602	1 511	1 451	1 549	1 597
● IFO	3 799	3 873	4 208	4 294	4 953	5 497

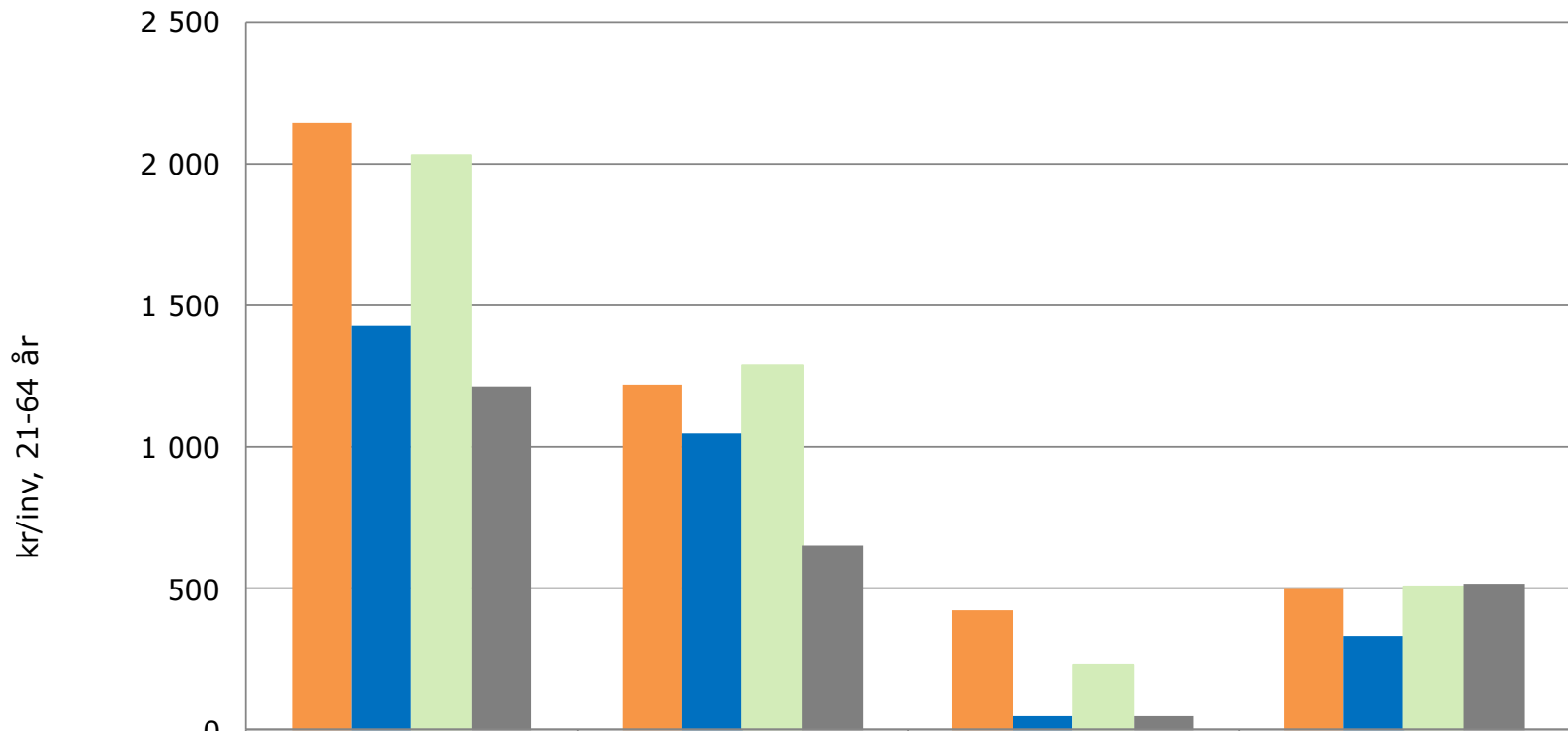
Strömsund, jämförelse IFO-verksamheter 2017, kr/inv

Jämförelse IFO - barn och unga, kr/inv, 0-20 år

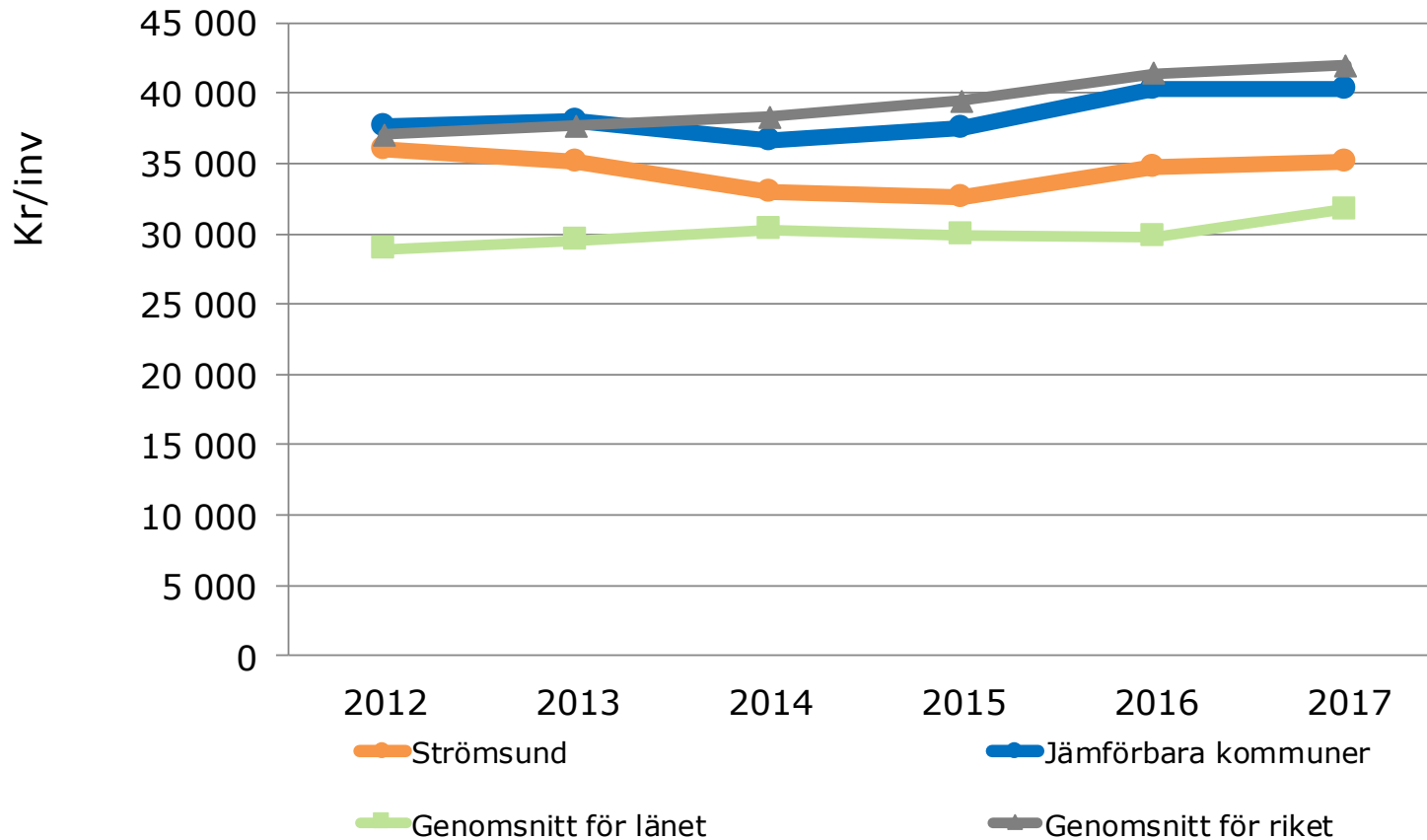

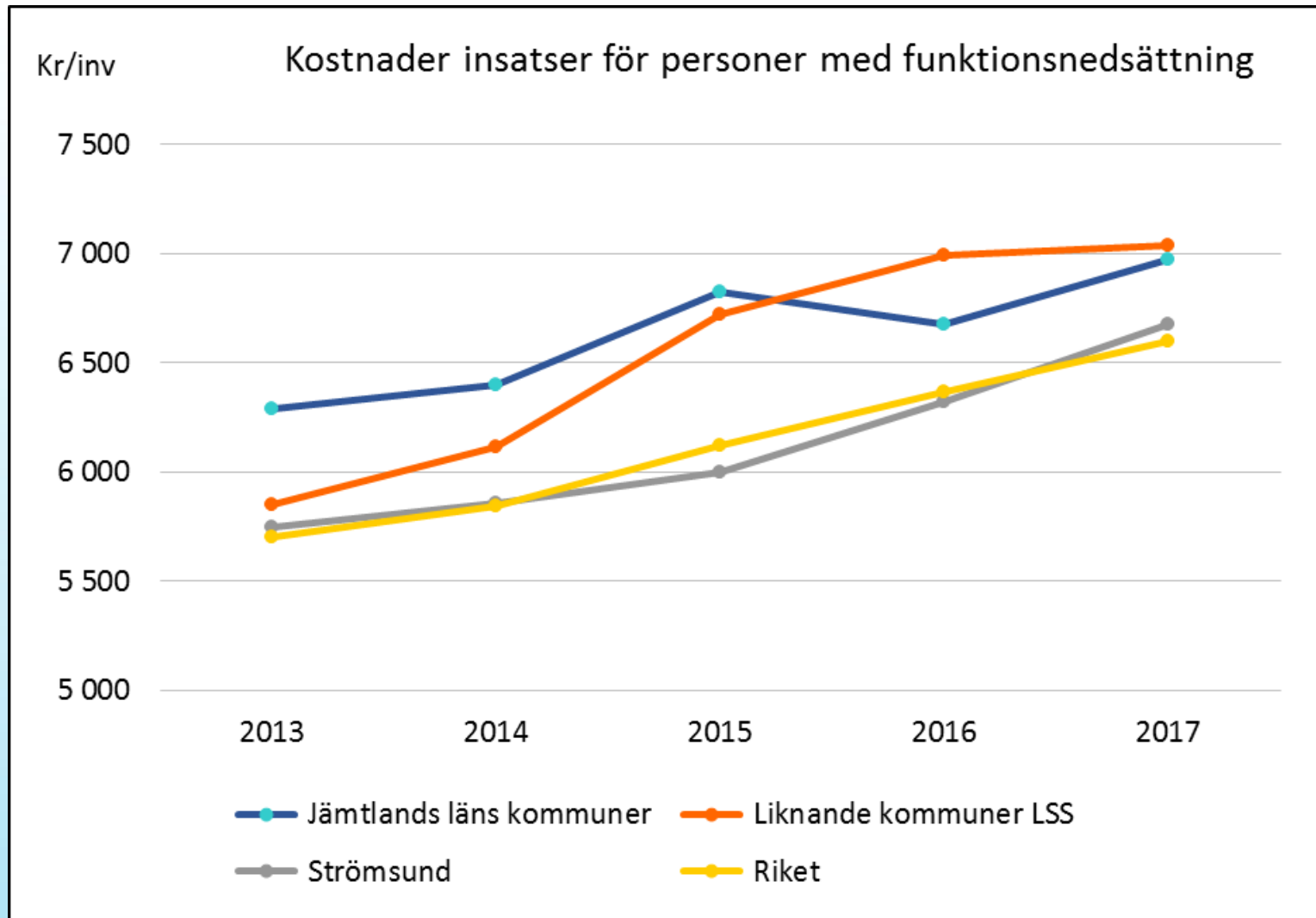
Jämförelse IFO-vuxna missbrukare, kr/inv, 21-64 år

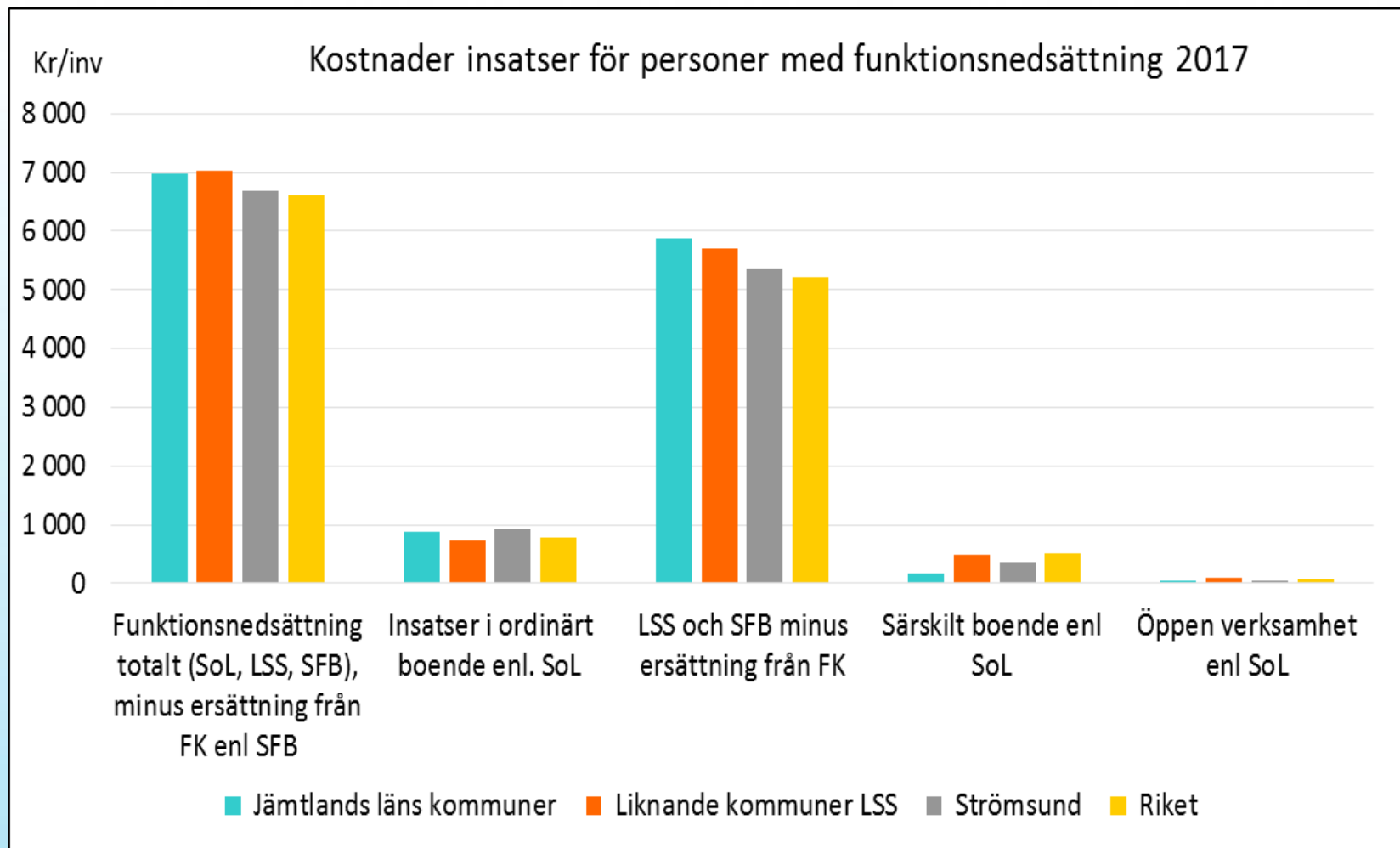

	Missbr vård, 21-64 år	Instvård, 21-64 år	Famvård, 21-64 år	Öppna ins, 21-64 år
■ Strömsund	2 143	1 220	426	498
■ Jämförbara kommuner	1 428	1 048	48	331
■ Genomsnitt för länet	2 028	1 293	230	506
■ Genomsnitt för riket	1 211	652	46	513

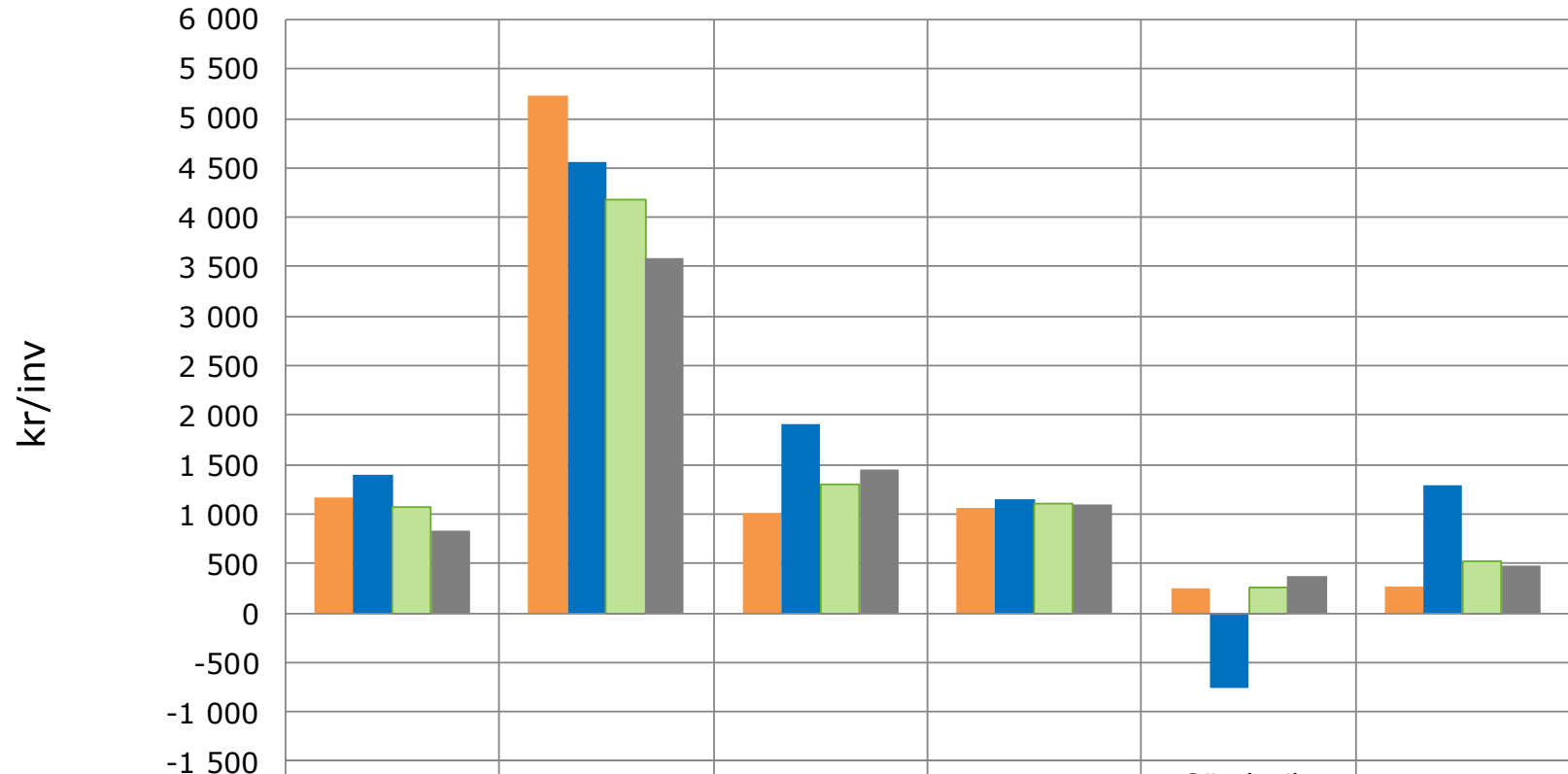
Utbetalt ekonomiskt bistånd per hushåll (exkl flyktinghushåll), kr/hushåll

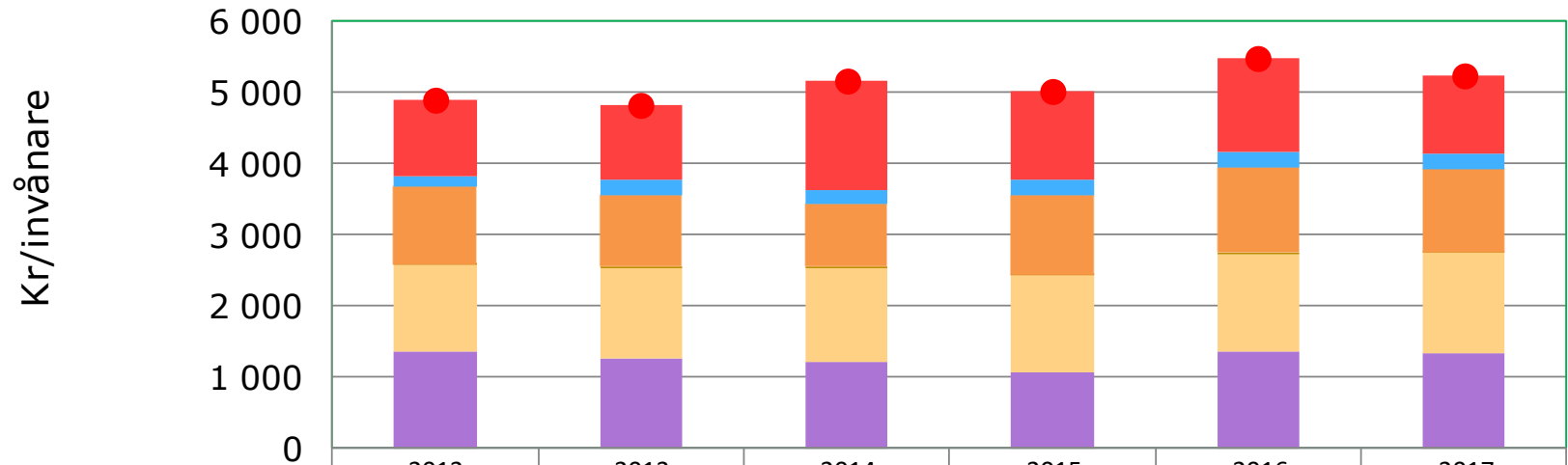

Nettokostnader övriga verksamheter

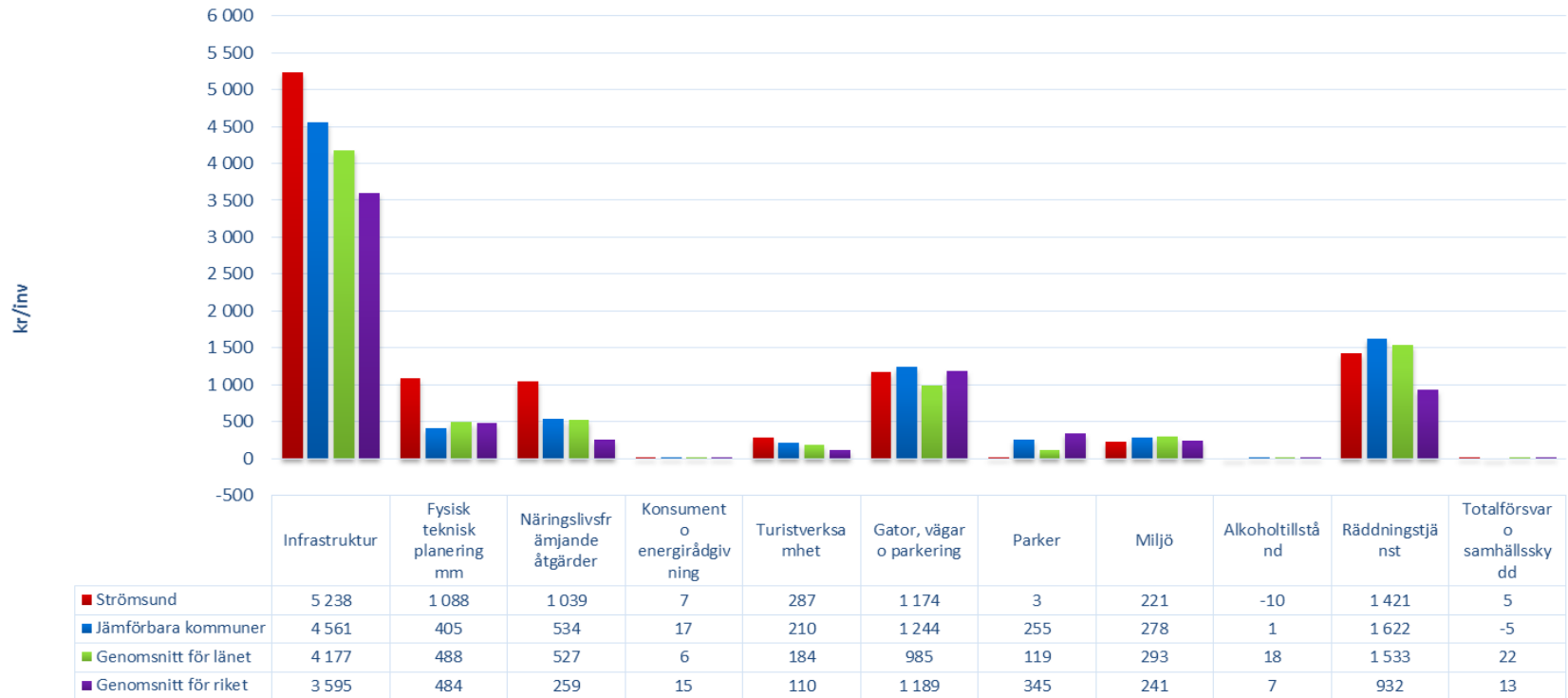
	Politik	Infrastruktur	Fritid	Kultur	Särsk rikt ins	Affärsvks
■ Strömsund	1 163	5 238	1 009	1 058	251	261
■ Jämförbara kommuner	1 399	4 561	1 902	1 158	-765	1 283
■ Genomsnitt för länet	1 063	4 177	1 300	1 104	252	518
■ Genomsnitt för riket	839	3 595	1 452	1 101	372	481

Strömsund, Nettokostnader infrastruktur och skydd, kr/inv

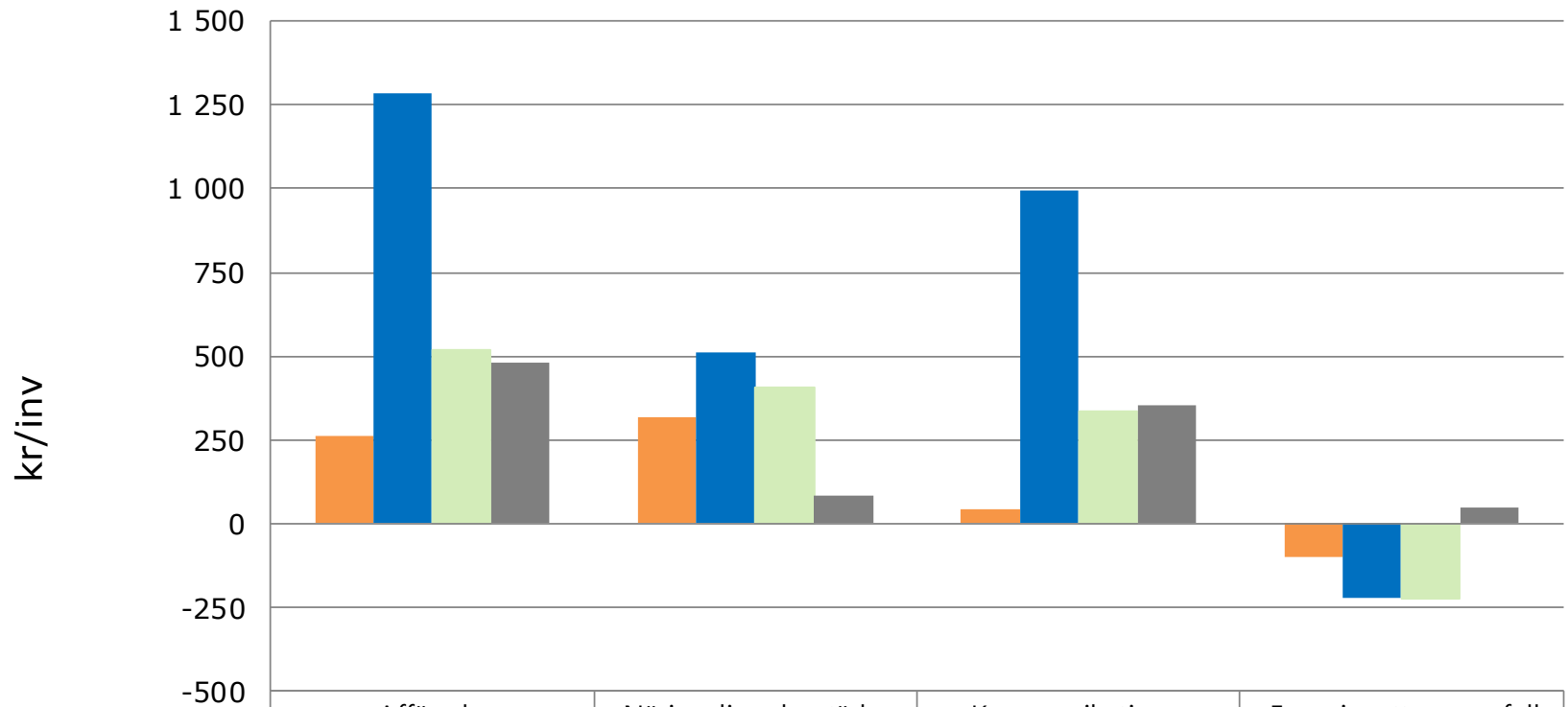

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
■ Fysisk teknisk planering mm	1 073	1 059	1 535	1 246	1 312	1 088
■ Miljö	136	205	203	206	221	221
■ Gator, vägar o parkering	1 103	1 017	882	1 117	1 209	1 174
■ Parker	18	15	11	14	13	3
■ Räddningstjänst	1 218	1 275	1 309	1 361	1 371	1 421
■ Övrigt	1 350	1 258	1 223	1 069	1 360	1 329
● Infrastruktur	4 899	4 827	5 162	5 013	5 486	5 238

Nettokostnader infrastruktur och skydd, kr/inv, 2017

Strömsund, Nettokostnader affärsverksamhet, kr/inv, 2017⁷⁰

	Affärsvks	Näringsliv o bostäder	Kommunikationer	Energi, vatten o avfall
Strömsund	261	316	44	-99
Jämförbara kommuner	1 283	511	994	-223
Genomsnitt för länet	518	408	335	-225
Genomsnitt för riket	481	85	350	46

Sammanfattning:

Skillnader jämför med genomsnittskommunen

Kostnader:

Kärnverksamhet	+ 60 MKr
Övrig verksamhet	+ 21 MKr

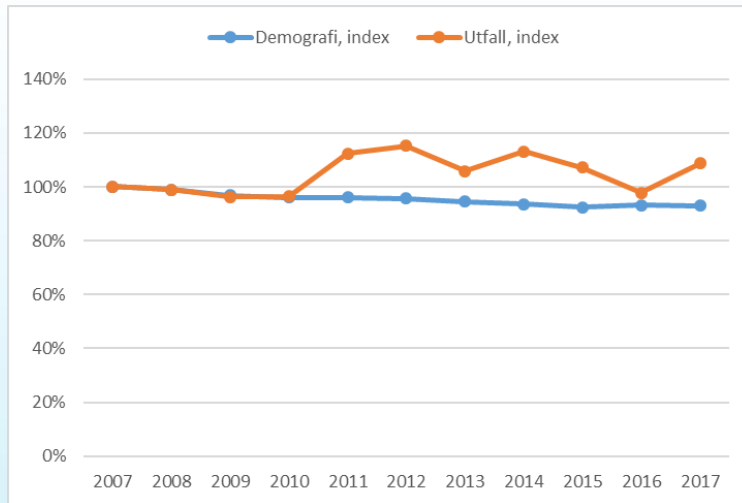
Intäkter:

Högre skatt ca 2,45 %-enheter	+ 53 MKr
Strukturbidrag	+ 20 MKr

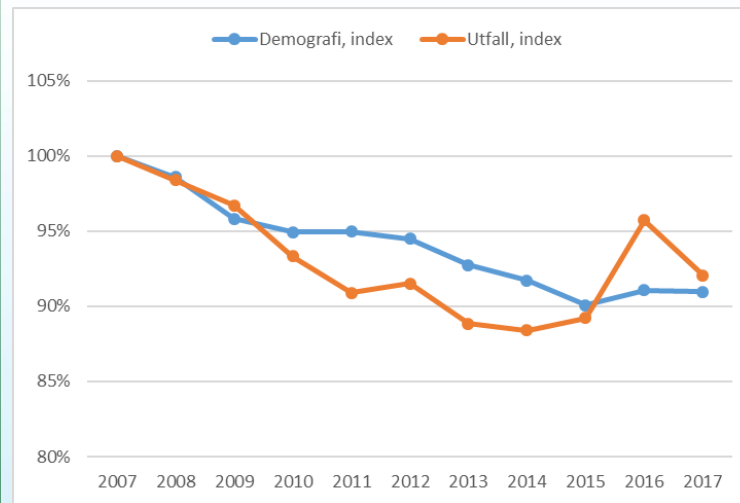
EKONOMISTYRNING

1. Kostnadsutveckling
2. Kommunens ekonomiska läge
3. Enkäten
4. Avslutande diskussion

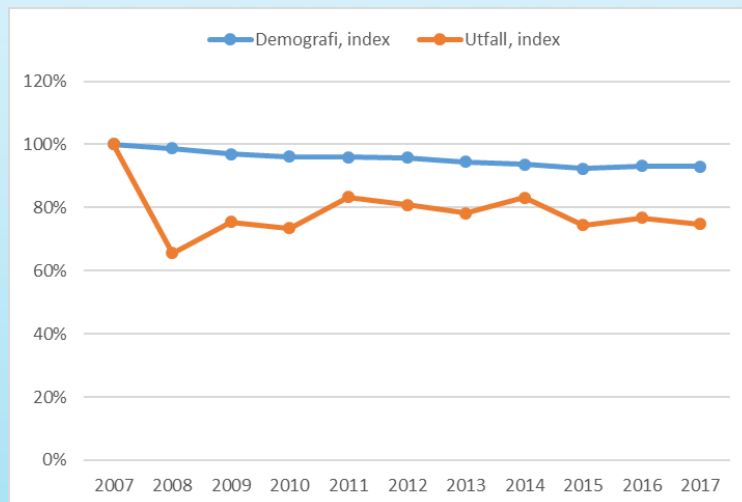
POLITISK VERKSAMHET

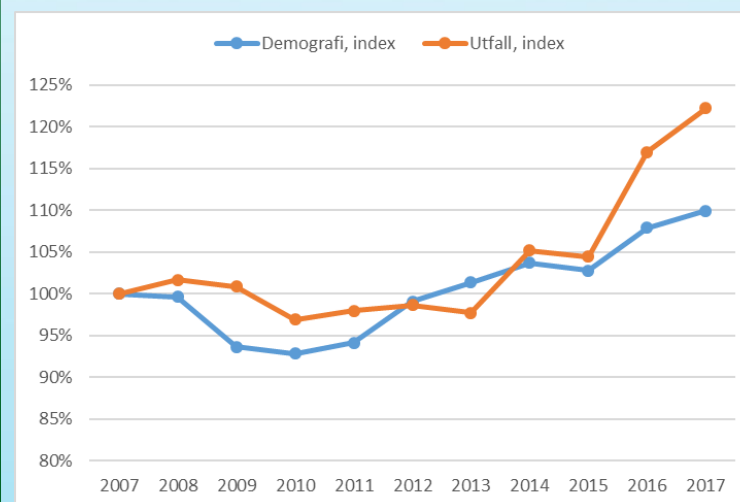
KULTUR OCH FRITID

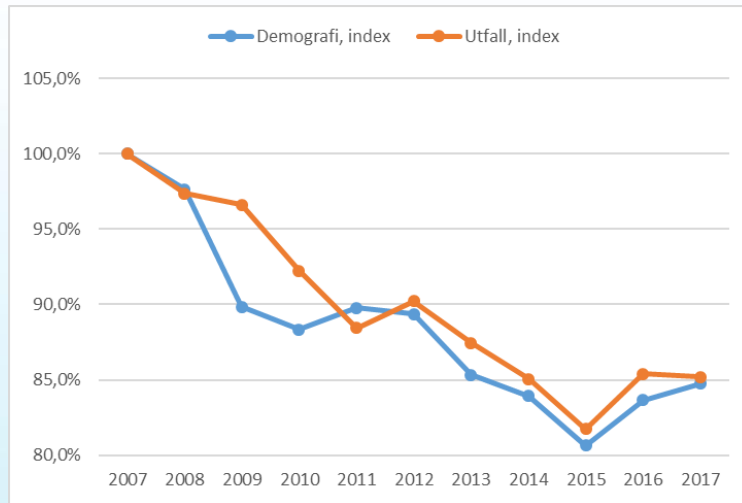
INFRASTRUKTUR, SKYDD mm

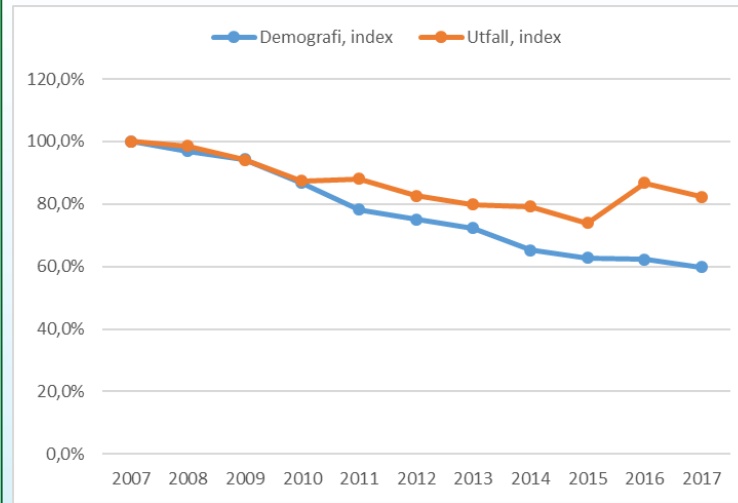
FÖRSKOLA, FRITIDSHEM mm

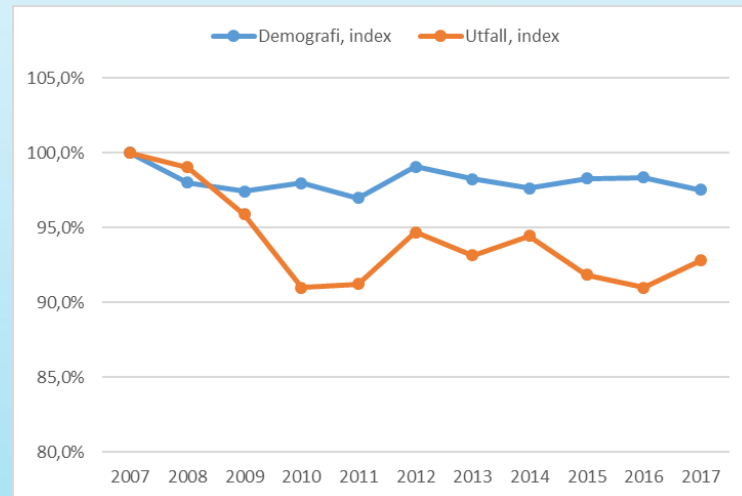
GRUNDSKOLA

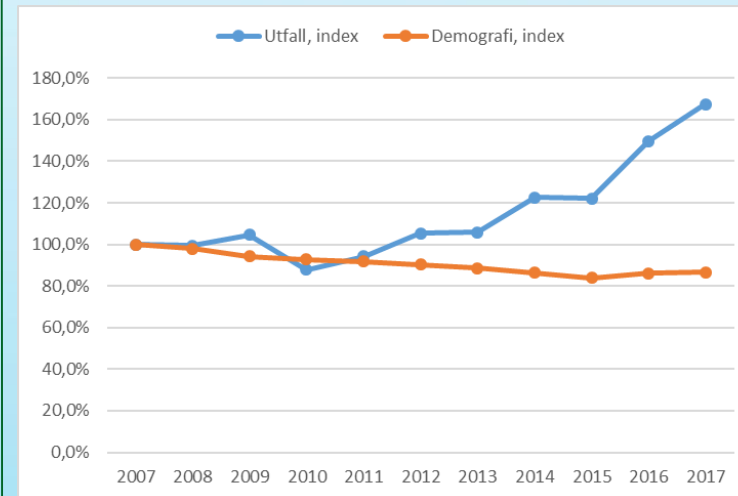
GYMNASIESKOLA

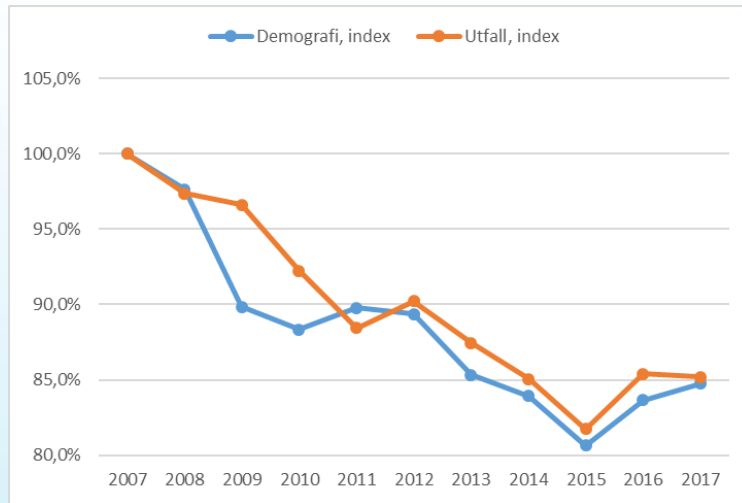

ÄLDREMSORG

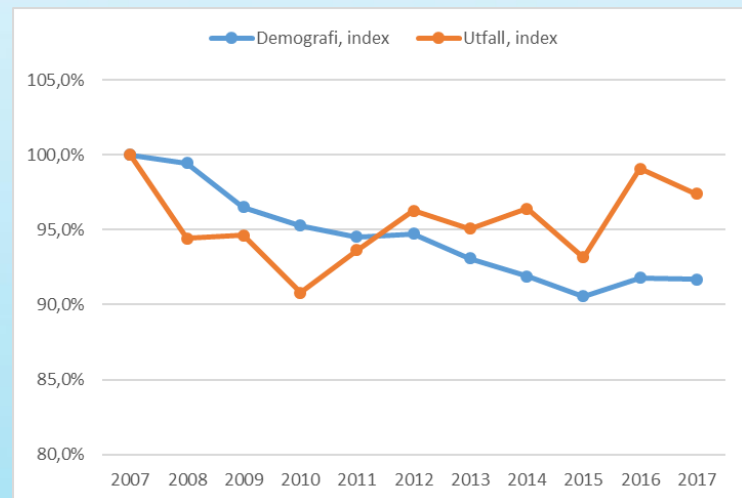

INDIVID- OCH FAMILJEOMSORG (EXKL EB)

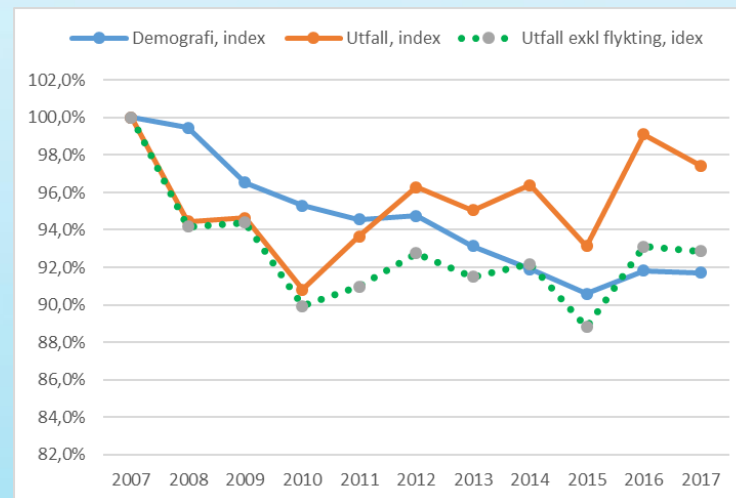

SUMMA DRIFT

SUMMA DRIFT EXKL FLYKTING

Strömsunds ekonomiska läge 2017-12-31

"Fyrfältare" Strömsund 2017

År:

genomsnitt 2015-2017,

Definition:

skärningspunkt mellan eget kapital och nettokostnadernas andel av skatter och Bidrag

Gruppering:

20 kommuner i varje grupp, 14 grupper per axel

	RIK	FATTIG
SPARA	FÖRVALT- NING	ÅTER- HÄMTNING
FÖRBRUKA	SATS- NINGAR	?

		MUSKLER														
		"Rik"							"Fattig"							
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
KOSTYM	"Spara"	1	27,4	5,1	4,9	7,9	4,8	7,1	5,0	6,8	11,6	4,5	6,3	5,3	7,2	6,6
	2	4,1	4,1			3,5	4,4	3,9	3,8	4,0	3,8	4,3	3,9	3,5	3,6	
	3	3,3	3,2	3,4	3,4	3,3	3,2	3,3	3,2		3,3	3,4	3,1	3,4	3,3	
	4	2,9	3,1	3,1	2,8	3,1	2,8	2,9	3,0	2,9	2,9	3,1	3,0	3,0	3,0	
	5	2,7	2,9	2,7	2,6	2,7	2,7	2,5	2,7	2,7	2,7	2,5	2,9		2,6	
	6		2,4	2,3	2,2	2,0	2,3	2,5	2,2	2,5	2,5	2,2	2,2	2,0	2,3	
	7	1,9	1,9	1,7	1,8	1,8		1,8	1,9	1,8	2,1	1,9	1,9	1,8	2,1	
	"Förbruka"	8	1,5	1,6	1,4	1,6	1,5	1,6	1,7	1,5	1,6	1,5	1,5	1,6	1,4	1,8
	9	1,3	1,2	1,2	1,3	1,2	1,3	1,3	1,2	1,2	1,3	1,2	1,3	1,4		
	10	1,0	0,9	1,0	1,1	1,0	1,1		1,1		1,0	0,9	1,2		1,0	
	11	0,7	0,7	0,8	0,6		0,6	0,8	0,8	0,7	0,6	0,6	0,8	0,8	0,6	
	12	0,2	0,2	0,2	0,0	0,4	0,0	0,2	0,2	0,5	0,4	0,2		0,0	0,3	
	13	-0,5	-0,6	-0,7	0,0	-0,6	-0,3	-0,4	-0,8	-0,1	-0,3	-0,3	-0,4	-0,3	-0,3	
	14	-5,1	-2,7	-3,2	-2,0	-1,4	-1,4	-3,5	-3,0	-0,9	-8,4	-1,8	-7,1	-1,4	-3,4	

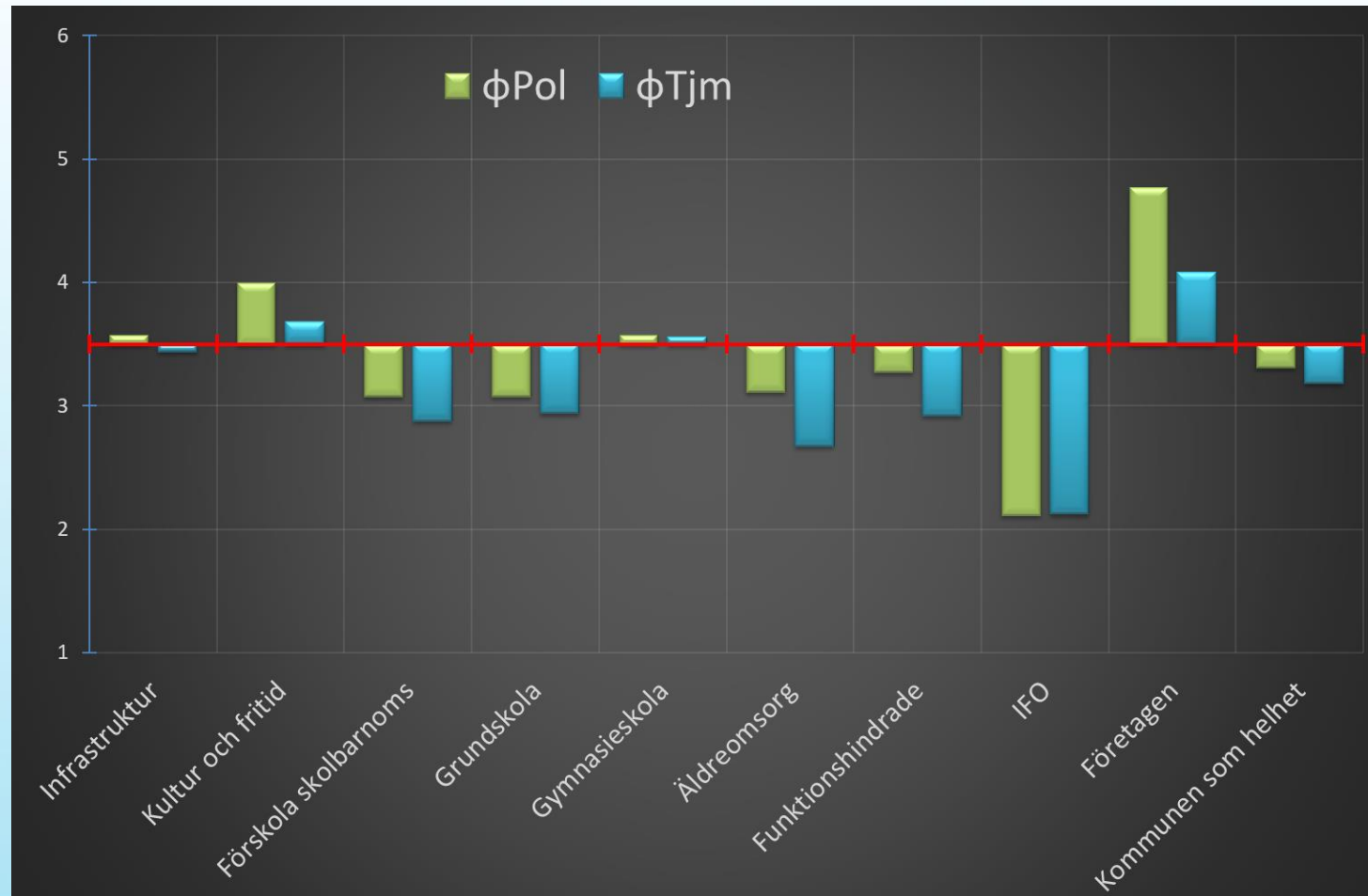

Värde för liknande kommuner

Värde för Strömsund 2017-12-31

Enkäten del 1: Ekonomiska läget idag.

Text	Värde
Mycket god	6
God	5
Ganska god	4
Ganska dålig	3
Dålig	2
Mycket dålig	1

Enkäten del 1: Ekonomiska läget idag.

- I. I stort sett enhetlig bild som i sig kan tyda på bra kommunikation om det ekonomiska läget.
- II. Politiker och tjänstemän ger i stort sett samma bild.
- III. I princip alla svaranden överens om att kommunen som helhet har en ganska dålig ekonomisk situation (betyg 3,3 i genomsnitt).
- IV. Ska man leta efter någon avvikelse mot helheten så är det att "IFO" ligger lite lägre och "Företagen" något högre än genomsnittet.

SLUTSATS:

Den ekonomiska utvecklingen 2018-2025

Strömsunds kommun

Framtidsanalys baserad på en
demografisk framskrivning

Kalkylens två delar

1. En framskrivning av de demografiskt betingade behoven utifrån framtagna befolkningsprognoser.
2. En beräkning av det ekonomiska resultatet. Prognosen baserar sig på den demografiska framskrivningen och SKL:s bedömning av samhällsekonomin. Kommunen har bistått med uppgifter om pensioner, avskrivningar samt finansiella kostnader och intäkter. Beräkningen görs i löpande priser.

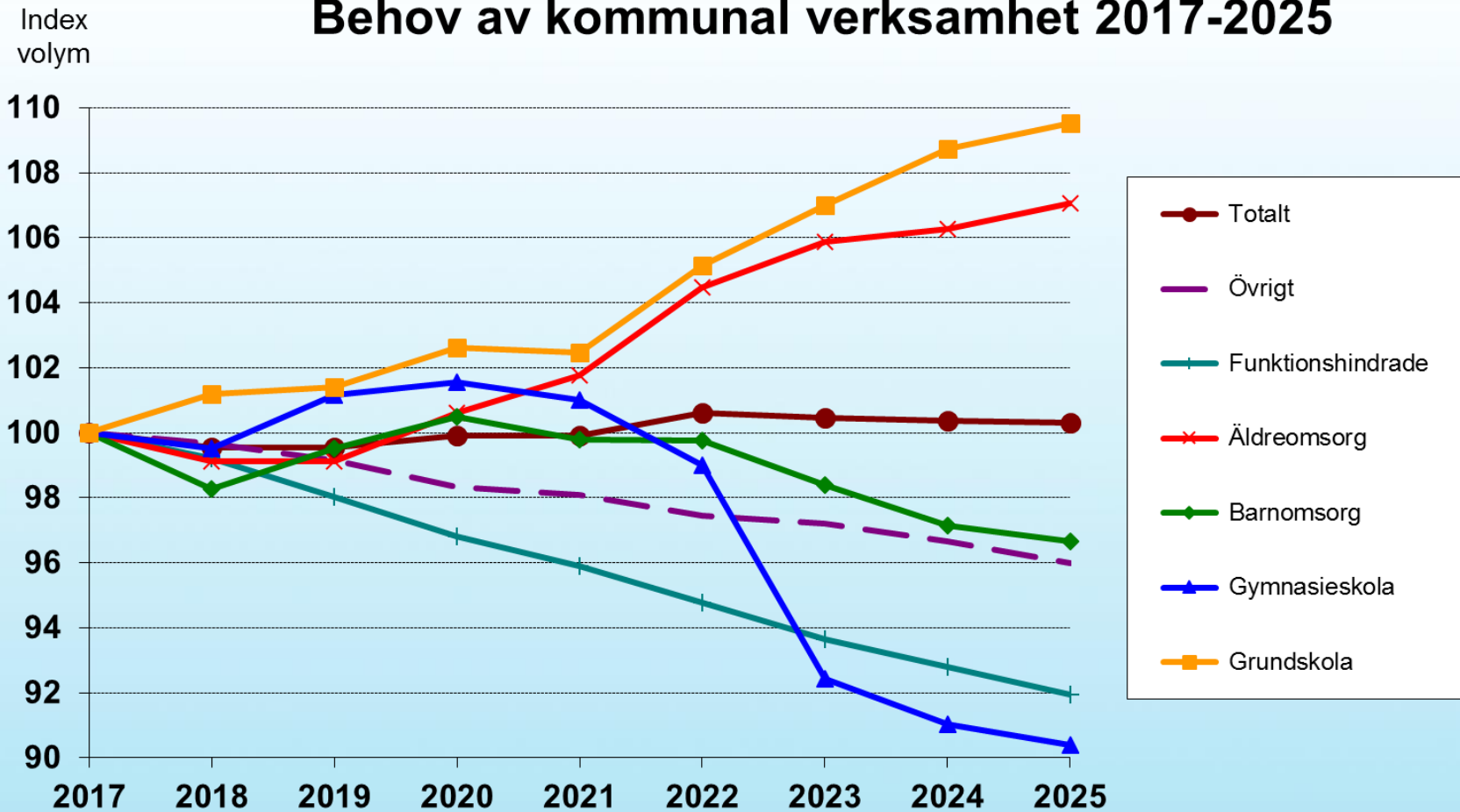
Förändringar befolkning 2017-2025

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Förändr.	Förändr. i %
1-5	609	599	601	605	596	595	582	572	571	-38	-6,2
6-15	1 137	1 144	1 142	1 140	1 145	1 164	1 194	1 208	1 207	70	6,1
16-19	467	461	467	466	464	455	425	419	416	-51	-10,9
20-64	6 042	5 962	5 868	5 766	5 696	5 595	5 513	5 445	5 380	-662	-11,0
65-79	2 487	2 494	2 524	2 544	2 526	2 512	2 491	2 450	2 415	-72	-2,9
80-	918	919	912	913	925	948	982	1 011	1 036	118	12,8
Summa	11 791	11 703	11 627	11 547	11 465	11 382	11 299	11 217	11 136	-655	-5,6

Utveckling	Antal	-88	-76	-80	-82	-83	-83	-82	-81
	i %	-0,7%	-0,6%	-0,7%	-0,7%	-0,7%	-0,7%	-0,7%	-0,7%

Årlig befolkningsutveckling 1998-2018: Riket + 0,7 %, Strömsund -1 %

Behov av kommunal verksamhet 2017-2025

Kostnader till 2025

Fasta priser

	2017	2025	Förändring	
	Mkr	Mkr	Mkr	%
Grundskola	144	157	13,7	9,5%
Gymnasieskola	69	62	-6,6	-9,6%
Barnomsorg	100	96	-3,3	-3,3%
Äldreomsorg	253	271	17,9	7,1%
Funktionshindrade	99	91	-7,9	-8,0%
Övrigt	268	257	-10,7	-4,0%
Totalt	933	936	2,9	0,3%

Resultaträkning 2017 - 2025

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verksamhetens intäkter	250	254	259	266	273	280	286	292	299
Verksamhetens kostnader	1 021	1 059	1 087	1 120	1 154	1 197	1 230	1 264	1 300
Avskrivningar	19	25	25	23	23	22	21	21	21
Verksamhetens nettokostnader	-790	-830	-853	-876	-903	-939	-965	-993	-1 022
Skatteintäkter	501	506	514	525	533	546	558	571	585
Generella statsbidrag och utjämning	308	316	319	313	310	313	318	323	325
Finansnetto	-1	-1	8	7	7	6	6	6	6
Resultat före extraordinära poster	18	-9	-12	-32	-53	-74	-83	-93	-106

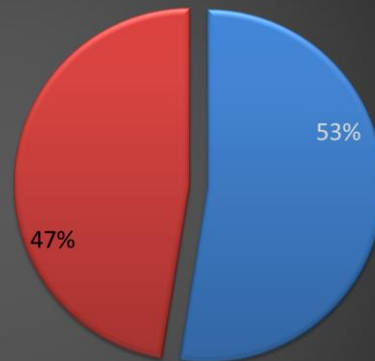
Reflektioner

1. Kommunen kommer att behöva vidta åtgärder göra effektiviseringar
2. I denna framskrivning är resultatet -106 mnkr år 2025, Till ett resultat på 2 % av skatter och bidrag återstår ytterligare 18 mnkr.
3. Framskrivningen förutsätter att medel flyttas från verksamhet som krymper till verksamhet som växer.
4. Ej värdesäkrade statsbidrag i kalkyler, med värdesäkrade statsbidrag blir det ca 18,5 mkr bättre resultat år 2025.

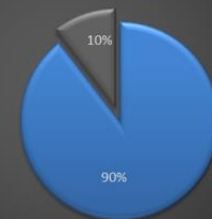
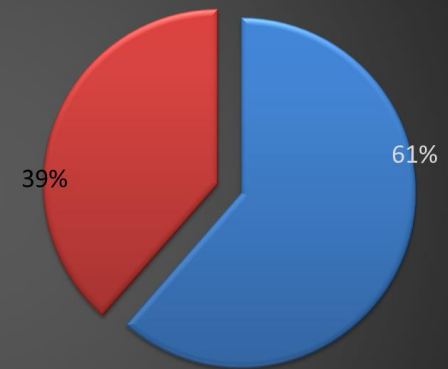
Enkäten del 2a: Vad har inverkat mest på ekonomin?

Interna eller externa faktorer
POLITIKER

- Interna
- Externa

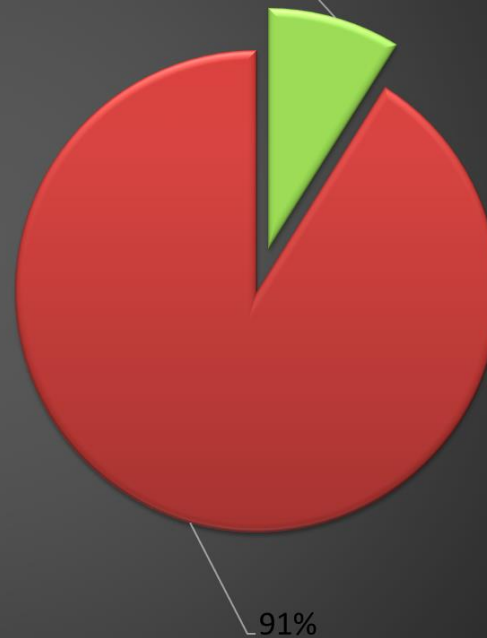
Interna eller externa faktorer
TJÄNSTEMÄN

Enkäten del 2b: Vad har inverkat mest på ekonomin?

Hur har s.k. interna faktorer påverkat ledning och styrning och därmed ekonomin?

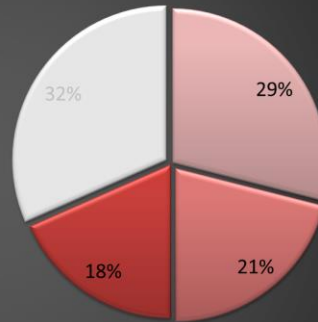
- Faktorer som signalerar fungerande ledning och styrning
- Faktorer som signalerar brister i ledning och styrning

Enkäten del 2c: Vad har inverkat mest på ekonomin?

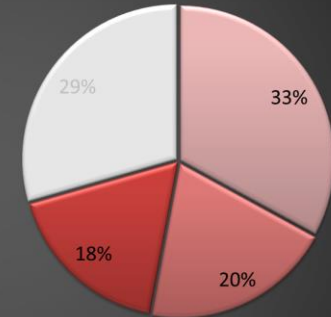
Interna faktorer som behöver åtgärdas
POLITIKER

- Koppling ambition och resurser
- Politisk handlingskraft
- Politiken är inte överens om behovet av anpassning

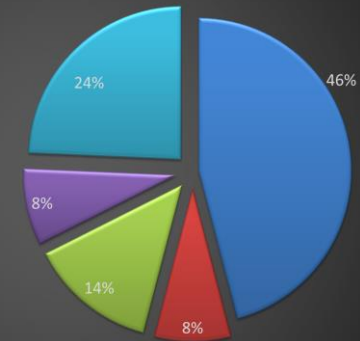
Interna faktorer som behöver åtgärdas
TJÄNSTEMÄN

- Koppling ambition och resurser
- Politisk handlingskraft
- Politiken är inte överens om behovet av anpassning

Externa förklaringar - POLITIKER

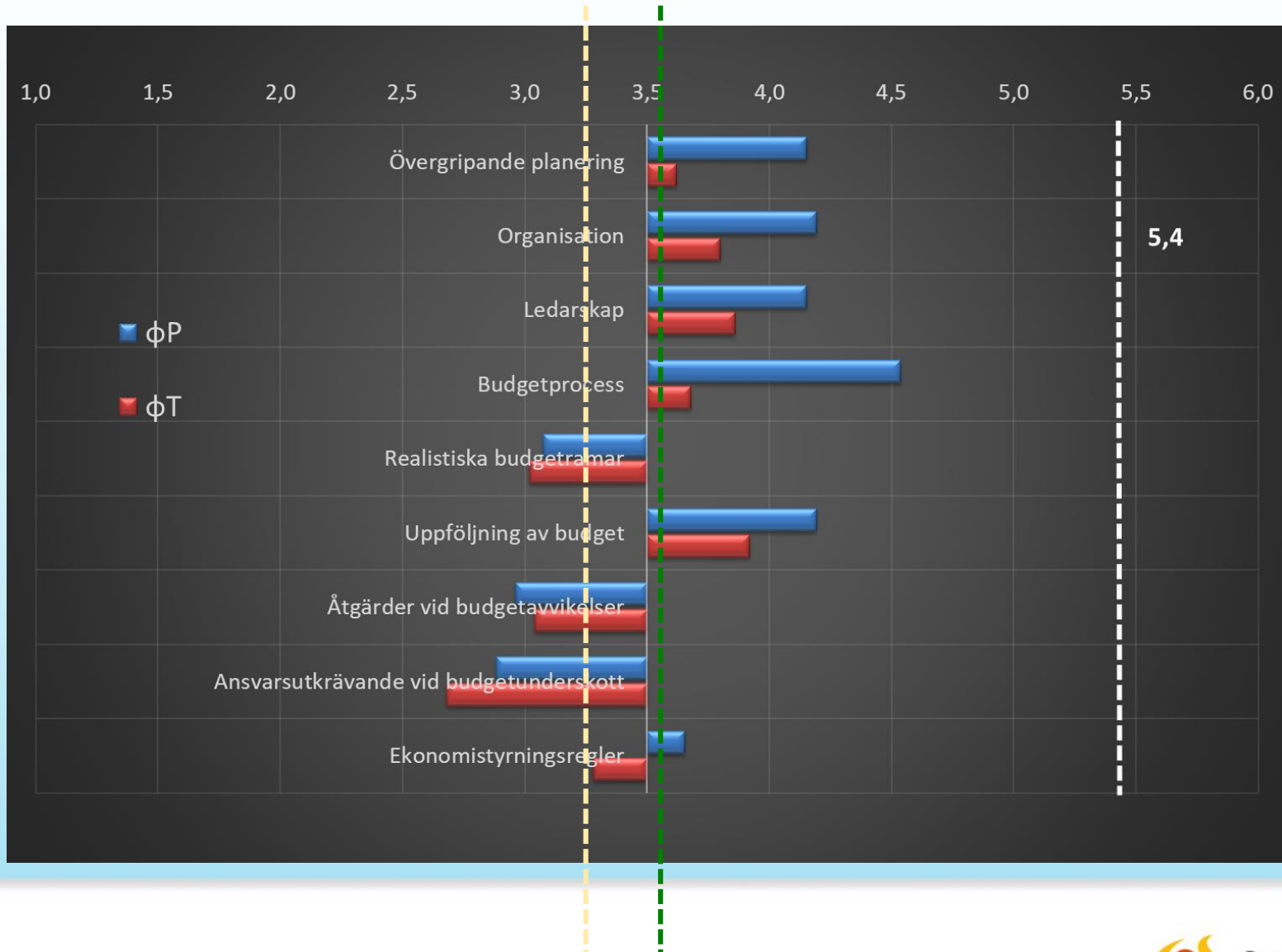
- Minskande befolkning
- Frysta statsbidrag
- Rikspolitiken
- Arbetsmarknadsläget
- Relativt hög andel äldre

Enkäten del 2: Vad har inverkat mest på ekonomin?

- I. Majoriteten av de som svarat på frågan kring vad som inverkat mest på ekonomin, pekar på faktorer som påverkat ekonomin på ett sätt som visar på en fungerande organisation men med några förbättringsområden.
- II. De förbättringsområden som ändå nämns handlar om tre saker:
 - Koppling mellan ambition och resurser. Att utveckla arbetet med resursfördelning kan bidra till att förtydliga detta.
 - Den politiska handlingskraften bedöms inte ha påverkat det ekonomiska läget i tillräcklig utsträckning.
 - Politisk är man inte överens om behovet av anpassning.

SLUTSATSER:

Enkäten del 3-4: Hur fungerar ekonomistyrningens delar?

- I. Majoriteten anser att styrningen fungerar "ganska bra". Politiker mer positiva än tjänstepersoner
- II. De tydligaste förbättringsområdena handlar om att man inte har realistiska budgetramar samt att åtgärder vid avvikelser och att ansvarsutkrävande vid budgetavvikelser måste förbättras.

SLUTSATSER:

Finns det hjälp att få i kostnadsutjämningsen?

Exempel Heby

Heby		hevarande år 2018		Budgetår = 2019		Arbetsgång vid budgetuppräkningar och ramframtagning med prislapp enligt prislapp i modellen "Skatter och bidrag" från SKL												
Uppdatering	steg 1 - räkna ut prislapp för budgetår			steg 2 - räkna ut ram			steg 1 - räkna ut prislapp för budgetår			steg 2 - räkna ut ram			steg 3 - räkna ut förändring mot föregående år					
SoB-K-17068-6	PRISLAPP	ÖKN PKV	UPPRÄKN PRISLAPP	UPPRÄKN PRISLAPP	INV I SNITT	RAM	PRISLAPP	ÖKN PKV	UPPRÄKN PRISLAPP	UPPRÄKN PRISLAPP	INV I SNITT	RAM	RAM-FÖRÄNDRING	VARAV UTJÄMNING	VARAV INVÄNARE	VARAV PRIS OCH LÖN		
	2017	2018	2018	2018	31/12 2017	31/12 2018	2018	2018	2019	2019	2019	2019	2018 - 2019	2018 - 2019	2018 - 2019	2018 - 2019		
Förskola	99 566	2,8%	102 354	102 354	798 803	808	82 168 167	103 330	2,8%	106 223	106 223	808 811	814	86 146 853	+3 978 686	+791 313	+872 714	+2 346 411
Fritidshem	15 659	2,8%	16 097	16 097	1 012 1 038	1 064	16 711 292	16 225	2,8%	16 680	16 680	1 064 1 084	1 104	18 081 120	+1 369 828	+139 241	+764 579	+492 475
Förskoleklass	52 014	2,8%	53 471	53 471	151 155	160	8 304 605	56 508	2,8%	58 090	58 090	160 160	160	9 294 400	+989 795	+485 892	+272 416	+253 155
Grundskola	100 290	2,8%	103 098	103 098	1 312 1 319	1 327	136 024 027	103 431	2,8%	106 327	106 327	1 327 1 342	1 357	142 690 834	+6 666 807	+446 344	+2 406 574	+3 886 508
Gymnasieskola	136 313	2,8%	140 129	140 129	506 512	517	71 693 259	137 386	2,8%	141 233	141 233	517 514	512	72 593 762	+900 503	-1 409 723	+335 671	+1 977 264
65-79	19 220	2,8%	19 758	19 758	2 457 2 476	2 494	48 920 808	19 773	2,8%	20 326	20 326	2 494 2 509	2 524	51 001 315	+2 080 507	+37 247	+674 139	+1 389 174
80-89	110 256	2,8%	113 343	113 343	737 740	743	83 873 820	114 405	2,8%	117 608	117 608	743 748	752	87 945 895	+4 072 075	+794 018	+915 975	+2 395 417
90-w	294 145	2,8%	302 381	302 381	145 150	156	45 357 150	297 736	2,8%	306 073	306 073	156 158	159	48 359 534	+3 002 384	-733 846	+2 448 584	+1 317 186
	Prislapp 2017 hämtas från skatter och bidrag 2017, uppdatering SoB-K-17068-6	Från SKLs prognos. Här kan egen uppräkningsfaktor väljas - antingen gemensam för alla vks eller olika värden för olika verksamheter.	Prislapp 2018 räknas fram utifrån skatter och bidrag 2017 (maj). Denna multipliceras med ökning av priser och löner enl SKLs prognos	Prislapp 2018 räknas fram utifrån skatter och bidrag 2017 (maj). Denna multipliceras med ökning av priser och löner enl SKLs prognos	Antal invånare 31 dec året före budgetåret (2017)	Antal invånare 31 dec budgetåret (2018)	Räknas ut som prislapp * genomsnittligt antal invånare för budgetåret (2018)	Prislapp 2018 hämtas från skatter och bidrag 2018	Från SKLs prognos	Prislapp 2019 räknas fram utifrån skatter och bidrag 2018 (maj). Denna multipliceras med ökning av priser och löner enl SKLs prognos	Prislapp 2019 räknas fram utifrån skatter och bidrag 2018 (maj). Denna multipliceras med ökning av priser och löner enl SKLs prognos	Antal invånare 31 dec året före budgetåret (2018)	Antal invånare 31 dec budgetåret (2019)	Räknas ut som prislapp * genomsnittligt antal invånare för budgetåret (2018)	Ram för budgetår - ram för föregående budgetår	Räknar ut hur stor del av ramförändringen som förklaras av skillnaden mellan den prislapp vi 2017 räknade fram för 2018 (EGEN PRISLAPP) och den prislapp som fastställdes i SKB för 2018 (PRISLAPP)	Räknar ut hur stor del av ramförändringen som beror av ändrat genomsnittligt antal invånare i målgruppen	Räknar ut hur stor del av ramförändringen som beror på att priser och löner räknats upp sedan föregående år

Sammanfattning

Nuläget:

1. Ekonomin:

God ekonomisk hushållning (t o m 2017)

2. Verksamheterna:

- Enligt enkäten ganska dåligt ekonomiskt läge i verksamheterna.

3. Ekonomistyrningen:

- Bedömningar utifrån enkäten visar att styrningen har få men centrala utmaningar
 - Utveckla metod och processer kring resursfördelning
 - Fundera över hur ni kan utveckla rutiner kring ansvarsutkrävande vid budgetavvikelse

2020-02-

Vårt dnr 2019/434

Ert dnr Fi201-
/02619/OU

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Promemoria med förslag till utvecklad reglering av upphandlingstillsynen

Sammanfattning

Strömsunds kommun (nedan "Kommunen") ser risker och farhågor med det förslag till ökad möjlighet till ingripande som beskrivs i promemorian. Kommunen motsätter sig även preskriptionsfristens förlängning samt förslagen om vite.

Kommunen ställer sig positiv eller neutral till övriga punkter.

4.1 Öka tillsynsmyndighetens möjlighet till ingripande

Denna punkt i promemorian är den som känns mest ingripande och som har störst påverkan på Kommunen.

Den risk Kommunen ser med att ge Konkurrensverket möjligheter att rikta föreläggande och förbud är att vi får effekter som leder till ännu mer komplicerade, stelbenta och icke-affärsmässiga upphandlingsdokument där UM ännu mer än idag vill vara på den säkra sidan hellre än att göra den goda affären.

Kommunen kan se att om dessa förelägganden och förbud enbart används i de fall där UM upprepar visat på brister eller klart bryter mot lagstiftningen så kan det vara ett bra styrmedel. Men farhågan är att om Konkurrensverket får ingripa vid t ex "godtyckliga och oprecisa utvärderingskriterier" så finns det en stor risk att konsultupphandlingar och komplexa tjänster blir omöjliga att upphandla på ett affärsmässigt sätt.

Att ge Konkurrensverket möjlighet att rikta föreläggande och förbud där preskriptionsfristen för otillåtna direktupphandlingar löpt ut gör att man på sätt och vis rundar detta med tidsfristproblematiken och att UM aldrig kan vara i visshet om avtalet kan bestå utan sanktionsavgift.

Vi har idag en ordning där anbudsgivare kan ansöka om överprövning om man anser att upphandlingen inte följt lagstiftningen och grundprinciperna.

För otillåtna direktupphandlingar finns redan lagstiftning för Konkurrensverkets ingripande. Kommunen anser att det räcker.

För övrigt är förslaget för oklart när det gäller mer detaljer kring vilka föreläggande och förbud det kan handla om och hur stort ett eventuellt vite kan komma att bli.

4.2 Förlängd tidsfrist för ansökan om upphandlingsskadeavgift

Kommunen anser inte att två år är en rimlig tidsfrist då det blir för lång tid för myndigheter att vara i ovisshet om talan kommer att väckas. Den nuvarande om ett år är tillräcklig.

4.3 Upphandlingsskadeavgiftens storlek

Då Kommunens totala inköpsvolym uppgår till dryga 200 000 000 kr så är denna fråga inte aktuell för oss och vi har därför inga synpunkter.

4.4 Betydelsen av ringa fall respektive skäl för eftergift vid obligatorisk ansökan om upphandlingsskadeavgift

Kommunen anser att detta förslag är rimligt och bör genomföras.

4.5 Upphandlingsskadeavgift vid andra överträdelse av lagarna?

Kommunen håller med om att området för upphandlingsskadeavgift inte bör utvidgas.

4.6 Vite

Kommunen anser att de regler om utlämnande av allmän handling som finns räcker till och anser inte att detta bör kunna vitesföreläggas.

För vite vid ingripande så lämnar vi den frågan obesvarad då vi motsätter oss hela förslaget kring ökad möjlighet till ingripande.

4.7 Konkurrensverket ska få i uppgift att uppmärksamma och motverka korrupktion

Kommunen anser att förslagen om att motverka korrupktion är bra.

STRÖMSUNDS KOMMUN
Kommunstyrelsen

2019-10-30
Fi2019/02619/OU

Finansdepartementet
Avdelningen för offentlig förvaltning
Enheten för offentlig upphandling
Departementssekreterare
Sara Rostamian
Tel. 072-5322860

Promemoria med förslag till utvecklad reglering av upphandlingstillsynen

Remissinstanser

Arbetsförmedlingen

Arbetsgivarverket

Degerfors kommun

Domstolsverket

Ekonomistyrningsverket

Enköpings kommun

Falu kommun

Företagarna

Försvarets materielverk

Försvarsmakten

Förvaltningsrätten i Linköping

Förvaltningsrätten i Stockholm

Förvaltningsrätten i Umeå

Förvaltningsrätten i Uppsala

Gotlands kommun

Gävle kommun

Göteborgs kommun

Göteborgs universitet

Haninge kommun

Herrljunga kommun

Härjedalens kommun

Hässleholms kommun

Jämtlands läns landsting

Kammarkollegiet

Kammarrätten i Göteborg

Kiruna kommun

Kommerskollegium

Konkurrensverket

Kungliga tekniska högskolan

Kungsbacka kommun

Landskrona kommun

Linköpings kommun

Lunds kommun

Livsmedelsföretagen

Luftfartsverket

Malmö kommun

Migrationsverket

Myndigheten för digital förvaltning

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Mälardalens högskola

Nacka kommun

Naturvårdsverket

Norrbottens läns landsting

Norrtälje kommun

Osby kommun

Piteå kommun

Post- och telestyrelsen

Regelrådet

Sandvikens kommun

SKL Kommentus inköpscentral AB

Sollefteå kommun

Skåne läns landsting

Statskontoret

Stockholms kommun

Stockholms läns landsting

Stockholms universitet

Strängnäs kommun

Strömsunds kommun

Sundsvalls kommun

Svenskt Näringsliv

Sveriges advokatsamfund

Sveriges Kommuner och Landsting

Sveriges Offentliga Inköpare

Tillväxtverket

Torsby kommun

Trafikverket

Transparency International Sverige

Umeå universitet

Upphandlingsmyndigheten

Verket för innovationssystem

Värmlands läns landsting

Västra Götalands läns landsting

Örebro kommun

Östersunds kommun

Remissvaren ska ha kommit in till Finansdepartementet **senast den 14 februari 2020**. Svaren bör lämnas i bearbetningsbar form (t.ex. Wordformat) per e-post till fi.remissvar@regeringskansliet.se. Ange

diarienummer Fi2019/02619/OU och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i promemorian.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria Svara på remiss – hur och varför (SB PM 2003:2, reviderad 2009-05-02). Den kan laddas ner från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Magnus Bengtson
Expeditions- och rättschef

Sammanfattning

I promemorian föreslås att Konkurrensverkets tillsynsverksamhet på upphandlingsområdet regleras tydligare och att det införs utvidgade möjligheter till ingripande i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorena, lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner och lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet. Motsvarande bestämmelser föreslås vidare införas även i lagen (2008:962) om valfrihetssystem och lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering. Lagändringarna föreslås träda i kraft den [1 juli 2020]. Promemorian innehåller också ett förslag till ändring i förordningen (2007:1117) med instruktion för Konkurrensverket som innebär att verket i sin tillsynsverksamhet ska motverka och uppmärksamma korruption och annat förtroendeskadligt beteende.

Sammanfattning	1
1 Författningsförslag	4
1.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling.....	4
1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna	8
1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner	12
1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet.....	16
1.5 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:962) om valfrihetssystem	20
1.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering	22
1.7 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1117) med instruktion för Konkurrensverket.....	24
2 Bakgrund	25
2.1 Allmänt om upphandlingslagarna.....	25
2.2 Konkurrensverkets upphandlingstillsyn	27
2.3 Gällande rätt – Konkurrensverkets ingripandemöjligheter enligt upphandlingslagstiftningen.....	28
2.4 Särskilt om upphandlingsskadeavgift.....	29
2.5 Tidigare överväganden om upphandlingsskadeavgift.....	32
2.6 Ingripandemöjligheter enligt konkurrenslagen	38
2.7 Förekomst av korruption i konkurrens- och upphandlingsärenden	39
3 Nordisk jämförelse	42
3.1 Finland	42
3.2 Danmark	43
3.3 Norge.....	43
4 Överväganden och förslag	44
4.1 Öka tillsynsmyndighetens möjlighet till ingripande.....	44
4.2 Förlängd tidsfrist för ansökan om upphandlingsskadeavgift.....	48
4.3 Upphandlingsskadeavgiftens storlek	52
4.4 Betydelsen av ringa fall respektive skäl för eftergift vid obligatorisk ansökan om upphandlingsskadeavgift	53
4.5 Upphandlingsskadeavgift vid andra överträdelser av upphandlingslagarna?	54
4.6 Vite.....	54

4.7	Konkurrensverket ska få i uppgift att uppmärksamma och motverka korruption.....	60
5	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	62
6	Konsekvensanalys	63
6.1	Vilka berörs av förslagen?	63
6.2	Vilka kostnadsmissiga och andra konsekvenser medför förslagen?.....	63
7	Författningskommentar LOU	65
7.1	21 kap. Upphandlingskadeavgift	65
7.2	22 kap. Tillsyn	66
7.3	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	68

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 kap.

2 a §

Upphandlingsskadeavgift enligt 1 § får inte påföras för åtgärder som omfattas av ett föreläggande eller förbud enligt 22 kap. 4 § som har meddelats vid vite enligt denna lag.

4 §

Upphandlingsskadeavgiften ska uppgå till lägst 10.000 kronor och högst 10.000.000 kronor. Avgiften får inte överstiga tio procent av upphandlingens värde enligt 5 kap. eller 19 kap. 8 §.

Upphandlingsskadeavgiften ska uppgå till lägst 10.000 kronor och högst 20.000.000 kronor. Avgiften får inte överstiga tio procent av upphandlingens värde enligt 5 kap. eller 19 kap. 8 §.

5 §

Vid fastställande av upphandlingsskadeavgiftens storlek ska särskild hänsyn tas till hur allvarlig överträdelsen är.

I ringa fall ska någon avgift inte beslutas. Avgiften får efterges, om det finns synnerliga skäl.

Tillsynsmyndigheten får besluta om att avstå från att ansöka om upphandlingsskadeavgift enligt 1 § 1 och 2 om myndigheten bedömer att det är fråga om ett ringa fall eller att det finns synnerliga skäl enligt andra stycket.

7 §

När en ansökan om upphandlingsskadeavgift grundas på 1 § 3 och en eller flera leverantörer har ansökt om överprövning av avtalets giltighet inom de tidsfrister som anges i 20 kap. 17 §, får ansökan inte göras förrän fristen har löpt

ut och samtliga beslut med anledning av överprövningen har fått laga kraft. Ansökan ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom sex månader från den tidpunkt då samtliga beslut med anledning av överprövningen har fått laga kraft.

Om ingen leverantör har ansökt om överprövning av avtalets giltighet inom de tidsfrister som anges i 20 kap. 17 §, ska ansökan ha kommit in till förvaltningsrätten inom ett år från det att avtalet slöts.

Om ingen leverantör har ansökt om överprövning av avtalets giltighet inom de tidsfrister som anges i 20 kap. 17 §, ska ansökan ha kommit in till förvaltningsrätten inom *två* år från det att avtalet slöts.

22 kap.

1 §

En myndighet ska utöva tillsyn över upphandling enligt denna lag.

Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha tillsyn över att denna lag följs.

2 §

Tillsynsmyndigheten får från en upphandlande myndighet eller från den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande myndighet inhämta upplysningar som är nödvändiga för tillsynsverksamheten. Om det behövs på grund av brådska, materialets omfång eller något annat förhållande, får upplysningarna inhämtas genom besök hos den upphandlande myndigheten.

Tillsynsmyndigheten får från en upphandlande myndighet eller från den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande myndighet *hämta in* upplysningar som är nödvändiga för tillsynsverksamheten. Om det behövs på grund av brådska, materialets omfång eller något annat förhållande, får upplysningarna *hämtas in* genom besök hos den upphandlande myndigheten.

3 §

En upphandlande myndighet är skyldig att tillhandahålla de upplysningar som tillsynsmyndigheten begär för sin tillsyn. Detsamma gäller den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande myndighet.

En upphandlande myndighet är skyldig att *lämna* de upplysningar som tillsynsmyndigheten begär för sin tillsyn. Detsamma gäller den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande myndighet.

4 §

Om det behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna utöva sin tillsyn enligt denna lag, får myndigheten förelägga en upphandlande myndighet eller den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande myndighet att lämna uppgifter, visa upp en handling eller lämna över en kopia av handlingen.

Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att denna lag ska följas.

5 §

Tillsynsmyndighetens föreläggande får överklagas till den förvaltningsrätt i vars domkrets den som föreläggandet riktar sig till har sin hemvist. När ett föreläggande överklagas, är tillsynsmyndigheten motpart i domstolen.

Beslut om föreläggande eller förbud får förenas med vite.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

5 a §

Förelägganden och förbud enligt 4 § får inte avse åtgärder som omfattas av en ansökan om upphandlingsskadeavgift enligt 21 kap. 1 §.

6 §

Tillsynsmyndigheten får bestämma att ett beslut om föreläggande eller förbud enligt denna lag ska gälla omedelbart.

7 §

Tillsynsmyndighetens beslut om föreläggande eller förbud får överklagas till den förvaltningsrätt i vars domkrets den som föreläggandet eller förbudet riktar sig

till har sin hemvist. När ett beslut överklagas, är tillsynsmyndigheten motpart i domstolen.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

-
1. Denna lag träder i kraft den [1 juli 2020].
 2. Äldre bestämmelser gäller för upphandlingar som påbörjats före ikraftträdandet.

1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 kap. 2 a §

Upphandlingsskadeavgift enligt 1 § får inte påföras för åtgärder som omfattas av ett föreläggande eller förbud enligt 22 kap. 5 § som har meddelats vid vite enligt denna lag.

4 §

Upphandlingsskadeavgiften ska uppgå till lägst 10.000 kronor och högst 10.000.000 kronor. Avgiften får inte överstiga tio procent av upphandlingens värde enligt 5 kap. eller 19 kap. 8 §.

Upphandlingsskadeavgiften ska uppgå till lägst 10.000 kronor och högst 20.000.000 kronor. Avgiften får inte överstiga tio procent av upphandlingens värde enligt 5 kap. eller 19 kap. 8 §.

5 §

Vid fastställande av upphandlingsskadeavgiftens storlek ska särskild hänsyn tas till hur allvarlig överträdelsen är.

I ringa fall ska någon avgift inte beslutas. Avgiften får efterges, om det finns synnerliga skäl.

Tillsynsmyndigheten får besluta om att avstå från att ansöka om upphandlingsskadeavgift enligt 1 § 1 och 2 om myndigheten bedömer att det är fråga om ett ringa fall eller att det finns synnerliga skäl enligt andra stycket.

7 §

När en ansökan om upphandlingsskadeavgift grundas på 1 § 3 och en eller flera leverantörer har ansökt om överprövning av avtalets giltighet inom de tidsfrister som anges i 20 kap. 17 §, får ansökan inte göras förrän fristen har löpt ut och samtliga beslut med anledning av överprövningen har fått laga kraft.

Ansökan ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom sex månader från den tidpunkt då samtliga beslut med anledning av överprövningen har fått laga kraft.

Om ingen leverantör har ansökt om överprövning av avtalets giltighet inom de tidsfrister som anges i 20 kap. 17 §, ska ansökan ha kommit in till förvaltningsrätten inom ett år från det att avtalet slöts.

Om ingen leverantör har ansökt om överprövning av avtalets giltighet inom de tidsfrister som anges i 20 kap. 17 §, ska ansökan ha kommit in till förvaltningsrätten inom *två* år från det att avtalet slöts.

22 kap.

1 §

En myndighet ska utöva tillsyn över upphandling enligt denna lag.

Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha tillsyn över att denna lag följs.

2 §

Tillsynsmyndigheten får från en upphandlande enhet eller från den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande enhet inhämta upplysningar som är nödvändiga för tillsynsverksamheten. Om det behövs på grund av brådska, materialets omfång eller något annat förhållande, får upplysningarna inhämtas genom besök hos den upphandlande enheten.

Tillsynsmyndigheten får från en upphandlande enhet eller från den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande enhet *hämta in* upplysningar som är nödvändiga för tillsynsverksamheten. Om det behövs på grund av brådska, materialets omfång eller något annat förhållande, får upplysningarna *hämtas in* genom besök hos den upphandlande enheten.

3 §

En upphandlande enhet är skyldig att tillhandahålla de upplysningar som tillsynsmyndigheten begär för sin tillsyn. Detsamma gäller den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande enhet.

En upphandlande enhet är skyldig att *lämna* de upplysningar som tillsynsmyndigheten begär för sin tillsyn. Detsamma gäller den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande enhet.

4 §

Om det behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna utöva sin tillsyn enligt denna lag, får myndigheten förelägga en upphandlande enhet eller den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande enhet att lämna uppgifter, visa upp en handling eller lämna över en kopia av handlingen.

Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att denna lag ska följas.

5 §

Tillsynsmyndighetens föreläggande får överklagas till den förvaltningsrätt i vars domkrets den som föreläggandet riktar sig till har sin hemvist. När ett föreläggande överklagas, är tillsynsmyndigheten motpart i domstolen.

Beslut om föreläggande eller förbud får förenas med vite.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

5 a §

Förelägganden och förbud enligt 4 § får inte avse åtgärder som omfattas av en ansökan om upphandlingsskadeavgift enligt 21 kap. 1 §.

6 §

Tillsynsmyndigheten får bestämma att ett beslut om föreläggande eller förbud enligt denna lag ska gälla omedelbart.

7 §

Tillsynsmyndighetens beslut om föreläggande eller förbud får överklagas till den förvaltningsrätt i vars domkrets den som föreläggandet eller förbudet riktar sig

till har sin hemvist. När ett beslut överklagas, är tillsynsmyndigheten motpart i domstolen.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

-
1. Denna lag träder i kraft den [1 juli 2020].
 2. Äldre bestämmelser gäller för upphandlingar som påbörjats före ikraftträdandet.

1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 kap.
2 a §

Upphandlingsskadeavgift enligt 1 § får inte påföras för åtgärder som omfattas av ett föreläggande eller förbud enligt 22 kap. 5 § som har meddelats vid vite enligt denna lag.

4 §

Upphandlingsskadeavgiften ska uppgå till lägst 10.000 kronor och högst 10.000.000 kronor. Avgiften får inte överstiga tio procent av koncessionens värde enligt 5 kap.

Upphandlingsskadeavgiften ska uppgå till lägst 10.000 kronor och högst 20.000.000 kronor. Avgiften får inte överstiga tio procent av koncessionens värde enligt 5 kap.

5 §

Vid fastställande av upphandlingsskadeavgiftens storlek ska särskild hänsyn tas till hur allvarlig överträdelsen är.

I ringa fall ska någon avgift inte beslutas. Avgiften får efterges, om det finns synnerliga skäl.

Tillsynsmyndigheten får besluta om att avstå från att ansöka om upphandlingsskadeavgift enligt 1 § 1 och 2 om myndigheten bedömer att det är fråga om ett ringa fall eller att det finns synnerliga skäl enligt andra stycket.

7 §

När en ansökan om upphandlingsskadeavgift grundas på 1 § 3 och en eller flera leverantörer har ansökt om överprövning av avtalets giltighet inom de tidsfrister som anges i 16 kap. 17 §, får ansökan inte göras förrän fristen har löpt ut och samtliga beslut med anledning av överprövningen har fått laga kraft. Ansökan ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom sex månader från den

tidpunkt då samtliga beslut med anledning av överprövningen har fått laga kraft.

Om ingen leverantör har ansökt om överprövning av avtalets giltighet inom de tidsfrister som anges i 16 kap. 17 §, ska ansökan ha kommit in till förvaltningsrätten inom ett år från det att avtalet slöts.

Om ingen leverantör har ansökt om överprövning av avtalets giltighet inom de tidsfrister som anges i 16 kap. 17 §, ska ansökan ha kommit in till förvaltningsrätten inom *två* år från det att avtalet slöts.

18 kap.

1 §

En myndighet ska utöva tillsyn över upphandling enligt denna lag.

Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha tillsyn över att denna lag följs.

2 §

Tillsynsmyndigheten får från en upphandlande myndighet eller enhet eller från den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande myndighet eller enhet inhämta upplysningar som är nödvändiga för tillsynsverksamheten. Om det behövs på grund av brådska, materialets omfång eller något annat förhållande, får upplysningarna inhämtas genom besök hos den upphandlande myndigheten eller enheten.

Tillsynsmyndigheten får från en upphandlande myndighet eller enhet eller från den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande myndighet eller enhet *hämta in* upplysningar som är nödvändiga för tillsynsverksamheten. Om det behövs på grund av brådska, materialets omfång eller något annat förhållande, får upplysningarna *hämtas in* genom besök hos den upphandlande myndigheten eller enheten.

3 §

En upphandlande myndighet eller enhet är skyldig att tillhandahålla de upplysningar som tillsynsmyndigheten begär för sin tillsyn. Detsamma gäller den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande myndighet eller enhet.

En upphandlande myndighet eller enhet är skyldig att *lämna* de upplysningar som tillsynsmyndigheten begär för sin tillsyn. Detsamma gäller den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande myndighet eller enhet.

4 §

Om det behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna utöva sin tillsyn enligt denna lag, får myndigheten förelägga en upphandlande myndighet eller enhet eller den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande myndighet eller enhet att lämna uppgifter, visa upp en handling eller lämna över en kopia av handlingen.

Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att denna lag ska följas.

5 §

Tillsynsmyndighetens föreläggande får överklagas till den förvaltningsrätt i vars domkrets den som föreläggandet riktar sig till har sin hemvist. När ett föreläggande överklagas, är tillsynsmyndigheten motpart i domstolen.

Beslut om föreläggande eller förbud får förenas med vite.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

5 a §

Förelägganden och förbud enligt 4 § får inte avse åtgärder som omfattas av en ansökan om upphandlingsskadeavgift enligt 21 kap. 1 §.

6 §

Tillsynsmyndigheten får bestämma att ett beslut om föreläggande eller förbud enligt denna lag ska gälla omedelbart.

7 §

Tillsynsmyndighetens beslut om föreläggande eller förbud får överklagas till den förvaltningsrätt i vars domkrets den som föreläggandet eller förbudet riktar sig

till har sin hemvist. När ett beslut överklagas, är tillsynsmyndigheten motpart i domstolen.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

-
1. Denna lag träder i kraft den [1 juli 2020].
 2. Äldre bestämmelser gäller för upphandlingar som påbörjats före ikraftträdandet.

1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 kap.
2 a §

Upphandlingsskadeavgift enligt 1 § får inte påföras för åtgärder som omfattas av ett föreläggande eller förbud enligt 22 kap. 5 § som har meddelats vid vite enligt denna lag.

4 §

Upphandlingsskadeavgiften ska uppgå till lägst 10.000 kronor och högst 10.000.000 kronor. Avgiften får inte överstiga tio procent av kontraktsvärdet.

Upphandlingsskadeavgiften ska uppgå till lägst 10.000 kronor och högst 20.000.000 kronor. Avgiften får inte överstiga tio procent av kontraktsvärdet.

Beräkningen av kontraktsvärdet ska ske enligt 3 kap. 2 och 3 §§ eller 15 kap. 4 §.

Beräkningen av kontraktsvärdet ska ske enligt 3 kap. 2 och 3 §§ eller 15 kap. 4 §.

5 §

Vid fastställande av upphandlingsskadeavgiftens storlek ska särskild hänsyn tas till hur allvarlig överträdelsen är.

I ringa fall ska någon avgift inte beslutas. Avgiften får efterges, om det finns synnerliga skäl.

Tillsynsmyndigheten får besluta om att avstå från att ansöka om upphandlingsskadeavgift enligt 1 § 1 och 2 om myndigheten bedömer att det är fråga om ett ringa fall eller att det finns synnerliga skäl enligt andra stycket.

7 §

När en ansökan om upphandlingsskadeavgift grundas på 1 § 3 och en eller flera leverantörer har ansökt om överprövning av avtalets giltighet inom de tidsfrister som anges i 16 kap. 17 §, får ansökan inte göras förrän fristen har löpt ut och samtliga beslut med anledning av överprövningen har fått laga kraft. Ansökan ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom sex månader från den tidpunkt då samtliga beslut med anledning av överprövningen har fått laga kraft.

Om ingen leverantör har ansökt om överprövning av avtalets giltighet inom de tidsfrister som anges i 16 kap. 17 §, ska ansökan ha kommit in till förvaltningsrätten inom ett år från det att avtalet slöts.

Om ingen leverantör har ansökt om överprövning av avtalets giltighet inom de tidsfrister som anges i 16 kap. 17 §, ska ansökan ha kommit in till förvaltningsrätten inom *två* år från det att avtalet slöts.

18 kap.

1 §

Regeringen meddelar föreskrifter och vilken myndighet som utövar tillsyn över upphandling enligt denna lag.

Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha tillsyn över att denna lag följs.

2 §

Vid sin tillsyn får myndigheten inhämta alla nödvändiga upplysningar för sin tillsynsverksamhet från upphandlande myndigheter eller enheter eller den som kan antas vara en upphandlande myndighet eller enhet. Upplysningarna ska i första hand inhämtas genom skriftligt förfarande. Om det behövs på grund av brådska, materialets omfång eller något annat förhållande, får upplysningarna inhämtas genom besök hos den upphandlande myndigheten eller enheten.

Tillsynsmyndigheten får från en upphandlande myndighet eller enhet eller från den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande myndighet eller enhet hämta in upplysningar som är nödvändiga för tillsynsverksamheten. Om det behövs på grund av brådska, materialets omfång eller något annat förhållande, får upplysningarna hämtas in genom besök hos den upphandlande myndigheten eller enheten.

3 §

En upphandlande myndighet eller enhet och den som kan antas vara en upphandlande myndighet eller enhet är skyldig att tillhandahålla de upplysningar som tillsynsmyndigheten begär för sin tillsyn.

En upphandlande myndighet eller enhet är skyldig att lämna de upplysningar som tillsynsmyndigheten begär för sin tillsyn. Detsamma gäller den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande myndighet eller enhet.

4 §

Om det behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna utöva sin tillsyn enligt denna lag, får myndigheten förelägga en upphandlande myndighet eller enhet eller den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande myndighet eller enhet att lämna uppgift, visa upp en handling eller lämna över en kopia av handlingen.

Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att denna lag ska följas.

Ett föreläggande enligt första stycket får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

När ett föreläggande överklagas, är tillsynsmyndigheten motpart hos allmän förvaltningsdomstol.

5 §

Tillsynsmyndighetens föreläggande enligt 4 § får överklagas hos den förvaltningsrätt i vars domkrets den som föreläggandet riktar sig till har sin hemvist.

Beslut om föreläggande eller förbud får förenas med vite.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

5 a §

Förelägganden och förbud enligt 4 § får inte avse åtgärder som omfattas av en

*ansökan om upphandlingsskadeavgift
enligt 21 kap. 1 §.*

6 §

*Tillsynsmyndigheten får bestämma att
ett beslut om föreläggande eller förbud
enligt denna lag ska gälla omedelbart.*

7 §

*Tillsynsmyndighetens beslut om före-
läggande eller förbud får överklagas till
den förvaltningsrätt i vars domkrets den
som föreläggandet eller förbudet riktar sig
till har sin hemvist. När ett beslut över-
klagas, är tillsynsmyndigheten motpart i
domstolen.*

*Prövningstillstånd krävs vid över-
klagande till kammarrätten.*

-
1. Denna lag träder i kraft den [1 juli 2020].
 2. Äldre bestämmelser gäller för upphandlingar som påbörjats före ikraftträdandet.

1.5 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:962) om valfrihetssystem

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

7 §

Regeringen utser en myndighet att utöva tillsyn över valfrihetslagarna enligt denna lag.

Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha tillsyn över att denna lag följs.

8 §

Tillsynsmyndigheten får inhämta sådana upplysningar från de upphandlande myndigheterna som är nödvändiga för tillsynen. Upplysningarna ska i första hand inhämtas genom skriftligt förfarande. Om det på grund av materialets omfång, brådska eller annat förhållande är lämpligare, får upplysningarna istället inhämtas genom besök hos den upphandlande myndigheten eller muntligen.

Tillsynsmyndigheten får från en upphandlande myndighet eller från den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande myndighet hämta in upplysningar som är nödvändiga för tillsynsverksamheten. Om det behövs på grund av brådska, materialets omfång eller något annat förhållande, får upplysningarna hämtas in genom besök hos den upphandlande myndigheten.

9 §

En upphandlande myndighet är skyldig att tillhandahålla de upplysningar som tillsynsmyndigheten begär för sin tillsyn.

En upphandlande myndighet är skyldig att lämna de upplysningar som tillsynsmyndigheten begär för sin tillsyn. Detsamma gäller den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande myndighet.

10 §

Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att denna lag ska följas.

11 §

Beslut om föreläggande eller förbud får förenas med vite.

12 §

Tillsynsmyndigheten får bestämma att ett beslut om föreläggande eller förbud enligt denna lag ska gälla omedelbart.

13 §

Tillsynsmyndighetens beslut om föreläggande eller förbud får överklagas till den förvaltningsrätt i vars domkrets den som föreläggandet eller förbudet riktar sig till har sin hemvist. När ett beslut överklagas, är tillsynsmyndigheten motpart i domstolen.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

-
1. Denna lag träder i kraft den [1 juli 2020].
 2. Äldre bestämmelser gäller för upphandlingar som påbörjats före ikraftträdandet.

1.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

22 §

Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha tillsyn över att denna lag följs.

Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha tillsyn över att denna lag följs.

Tillsynsmyndigheten får inhämta sådana upplysningar som är nödvändiga för tillsynen från en upphandlande myndighet eller från den myndighet som avses i 1 § andra stycket 2. Upplysningarna ska i första hand inhämtas genom skriftligt förfarande. Om det på grund av materialets omfång, brådska eller annat förhållande är lämpligare, får upplysningarna istället inhämtas genom besök hos den upphandlande myndigheten eller den myndighet som avses i 1 § andra stycket 2.

23 §

Tillsynsmyndigheten får från en upphandlande myndighet eller från den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande myndighet hämta in upplysningar som är nödvändiga för tillsynsverksamheten. Om det behövs på grund av brådska, materialets omfång eller något annat förhållande, får upplysningarna hämtas in genom besök hos den upphandlande myndigheten.

24 §

En upphandlande myndighet är skyldig att lämna de upplysningar som tillsynsmyndigheten begär för sin tillsyn.

Detsamma gäller den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande myndighet.

25 §

Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att denna lag ska följas.

26 §

Beslut om föreläggande eller förbud får förenas med vite.

27 §

Tillsynsmyndigheten får bestämma att ett beslut om föreläggande eller förbud enligt denna lag ska gälla omedelbart.

28 §

Tillsynsmyndighetens beslut om föreläggande eller förbud får överklagas till den förvaltningsrätt i vars domkrets den som föreläggandet eller förbudet riktar sig till har sin hemvist. När ett beslut överklagas, är tillsynsmyndigheten motpart i domstolen.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

-
1. Denna lag träder i kraft den [1 juli 2020].
 2. Äldre bestämmelser gäller för upphandlingar som påbörjats före ikraftträdandet.

1.7 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1117) med instruktion för Konkurrensverket

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Konkurrensverket ska verka för en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet till nytta för konsumenterna samt en effektiv offentlig upphandling till nytta för det allmänna och marknadens aktörer.

Konkurrensverket ska verka för en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet till nytta för konsumenterna samt en effektiv offentlig upphandling till nytta för det allmänna och marknadens aktörer.

Konkurrensverket ska i sin tillsyn uppmärksamma och motverka korruption och annat förtroendeskadligt agerande.

Konkurrensverket ska se till att de regelverk och rutiner verket disponerar över är kostnadseffektiva och enkla för medborgare och företag.

Konkurrensverket ska se till att de regelverk och rutiner verket disponerar över är kostnadseffektiva och enkla för medborgare och företag.

1. Denna förordning träder i kraft den [1 januari 2020].

2 Bakgrund

2.1 Allmänt om upphandlingslagarna

Offentlig upphandling regleras i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU). I lagen finns förfaranden m.m. för offentlig upphandling som görs dels av myndigheter, kommuner och landsting, dels av s.k. offentligt styrda organ. Med offentligt styrda organ avses i huvudsak sådana organ som tillgodoser behov i det allmänna intresse som inte är av industriell eller kommersiell karaktär och som till största del finansieras eller kontrolleras av staten, kommuner eller landsting. Genom LOU genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av byggtreprenader, varor och tjänster i svensk rätt.

I lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna (LUF) regleras förfaranden m.m. för upphandling som görs dels av upphandlande myndigheter och offentligt styrda organ inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster (de s.k. försörjningssektorerna), dels av privata företag som bedriver verksamhet i någon försörjningssektor med stöd av särskild rättighet eller ensamrätt. Lagen genomför Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/25/EU om samordning av förfarandena vid upphandling inom försörjningssektorerna i svensk rätt.

En särskild lag reglerar upphandling på försvars- och säkerhetsområdet, lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet (LUFs). Även denna lag genomför ett direktiv i svensk rätt, Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/81/EG av den 13 juli 2009 om samordning av förfarandena vid tilldelning av vissa kontrakt för byggtreprenader, varor och tjänster av upphandlande myndigheter och enheter på försvars- och säkerhetsområdet och om ändring av direktiven 2004/17/EG och 2004/18/EG (förkortat LUFs-direktivet).

Upphandling av koncessioner regleras i lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner (LUK). Lagen genomför Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/23/EU om tilldelning av koncessioner i svensk rätt. LUK följer i allt väsentligt samma struktur som LOU och LUF men är mindre detaljerad och mer flexibel.

De fyra upphandlingslagarna innehåller även bestämmelser om rättsmedel i överensstämmelse med de så kallade rättsmedelsdirektiven.¹

¹ Rådets direktiv 89/665/EEG av den 21 december 1989 om samordning av lagar och andra författningar för prövning av offentlig upphandling av varor och bygg- och anläggningsarbeten rättsmedelsdirektiven och Rådets direktiv 92/13/EEG av den 25 februari 1992 om samordning av lagar och andra författningar om gemenskapsregler om upphandlingsförfaranden tillämpade av företag och verk inom vatten-, energi-, transport- och telekommunikationssektorerna (89/665/EEG och 92/13/EEG), i dess lydelse enligt Europaparlamentet och rådets direktiv 2007/66/EG av den 11 december 2007 om ändring av rådets direktiv 89/665/EEG och 92/13/EEG vad gäller effektivare förfaranden för prövning av offentlig upphandling (ändringsdirektivet).

Upphandlingslagarna kompletteras med bestämmelser i upphandlingsförordningen (2016:1162) som bl.a. innehåller föreskrifter om annonsering av upphandling.

Vid sidan om upphandlingslagstiftningen gäller lagen (2008:962) om valfrihets-system (LOV) vid införande av så kallade valfrihetssystem inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Det finns ytterligare en lag som har sin grund i lagen om valfrihetssystem, lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering.

Utöver nämnda upphandlingslagar omfattas offentliga upphandlingar och upphandlingar i försörjningssektorerna även av de allmänna unionsrättsliga principerna på upphandlingsområdet om likabehandling, icke-diskriminering, ömsesidigt erkännande, proportionalitet och öppenhet. Dessa principer ska iakttas vid offentlig upphandling och upphandling i försörjningssektorerna.²

Likabehandling

Principen om likabehandling innebär att alla leverantörer ska behandlas lika. Alla leverantörer måste till exempel få tillgång till samma information samtidigt, så att ingen leverantör får ett övertag. Upphandlaren får exempelvis inte acceptera ett anbud som lämnats in för sent, eftersom samma regler och tidsfrister ska gälla alla. Kravet på likabehandling innebär även ett förbud mot att gynna lokala företag på grund av deras hemvist på bekostnad av anbudsgivare på andra orter.

Icke-diskriminering

Principen om icke-diskriminering innebär ett förbud mot att diskriminera leverantörer på grund av deras nationalitet, som exempelvis medborgarskap, etablerings- eller verksamhetsland. Den upphandlande myndigheten får inte ställa krav som bara svenska företag känner till eller kan klara att uppfylla på grund av sin nationalitet. Det gäller även när den upphandlande myndigheten inte förväntar sig att några utländska leverantörer ska lämna anbud.

Ömsesidigt erkännande

Principen om ömsesidigt erkännande innebär att intyg och certifikat som har utfärdats av en medlemsstats myndigheter ska gälla också i övriga EU- och EES-länder.

Proportionalitet

Proportionalitetsprincipen innebär att kraven och villkoren i upphandlingen ska stå i rimlig proportion till det som upphandlas. De åtgärder som den upphandlande myndigheten genomför får inte gå utöver vad som är nödvändigt för den aktuella upphandlingen.

² Se prop. 2006/07:128 del 1 s. 131 f., prop. 2009/10:180 del 1 s. 88 ff. och prop. 2015/16:195 del 1 s. 426 ff.

Öppenhet

Principen om öppenhet (transparens) innebär att upphandlingar ska präglas av öppenhet och förutsebarhet. Uppgifter som gäller upphandlingen får inte hemlighållas, upphandlingen ska annonseras offentligt och de leverantörer som deltagit i anbudsförfarandet ska informeras om resultatet.

Upphandlingarna ska vara offentliga och förfrågningsunderlaget ska vara förutsebart, det vill säga klart och tydligt formulerat och innehålla samtliga krav som ställs. Den öppenhet som ska omgärda en upphandling gör det möjligt att i efterhand kontrollera att den upphandlande myndigheten eller enheten har agerat på ett sätt som är förenligt med bland annat principerna om likabehandling och icke-diskriminering.

2.2 Konkurrensverkets upphandlingstillsyn

Av 22 kap. 1 § LOU följer att en myndighet ska utöva tillsyn över upphandlingen enligt nämnda lag. Upphandlingslagstiftningen innefattar inte någon närmare reglering av ramarna för tillsynen.

Konkurrensverket är tillsynsmyndighet för den offentliga upphandlingen i Sverige.³ Upphandlingstillsynen har bedrivits hos Konkurrensverket sedan den 1 september 2007 då Nämnden för offentlig upphandling (NOU) verksamhet överfördes dit.

I tillsynen över offentlig upphandling utreder och bedömer Konkurrensverket om upphandlande myndigheter och enheter följer regelverken. Vid överträdelser har Konkurrensverket två möjligheter till ingripande, ansökningar om upphandlings-skadeavgift och så kallade tillsynsbeslut. Utöver Konkurrensverkets tillsyn finns andra rättsmedel som leverantörer har möjlighet att tillämpa. I 22 kap. LOU regleras allmänna bestämmelser om Konkurrensverkets tillsyn (se även 22 kap. LUF, 18 kap. LUK och 18 kap. LUF5).

Högsta förvaltningsdomstolen prövade i HFD 2018 ref. 71 frågan om tillsynsbeslut som Konkurrensverket hade meddelat var överklagbara och – om så var fallet – om besluten inneburit ett kompetensöverskridande. I domen angavs bl.a. att Konkurrensverket kan meddela tillsynsbeslut och att dessa kan överklagas i enlighet med 41 § förvaltningslagen (2017:900). I besluten som var föremål för domstolens prövning bedömdes Konkurrensverket ha agerat utanför sin kompetens. Utifrån gällande ingripandemöjligheter bedömdes Konkurrensverket inte ha någon rättslig grund att tvinga en upphandlande myndighet att vidta eller underlåta en viss åtgärd efter en konstaterad regelöverträdelse. Konkurrensverkets beslut undanröjdes därmed.

³ Se 1 § förordningen (2007:1117) med instruktion för Konkurrensverket.

2.3 Gällande rätt – Konkurrensverkets ingripandemöjligheter enligt upphandlingslagstiftningen

Av lagstiftningen framgår, utöver reglerna om upphandlingsskadeavgift, således endast att en myndighet ska utöva tillsyn över upphandling enligt lagen. De ingripanden som Konkurrensverket meddelat fram till maj 2018 har bestått av tillsynsbeslut och ansökningar om upphandlingsskadeavgift. Under 2017 fattades 28 tillsynsbeslut och 21 beslut om ansökningar om upphandlingsskadeavgift (se rapport 2018:2 Konkurrensverkets upphandlingstillsyn 2017 s. 38 ff.).

Syftet med Konkurrensverkets tillsynsbeslut är att uppmärksamma upphandlande myndigheter på att de har brutit mot upphandlingslagstiftningen. Konkurrensverket utreder särskilt ärenden som innebär att besluten kan vara vägledande även för andra myndigheter än för den som utreds, så att andra myndigheter inte begår samma eller liknande överträdelse. Större delen av Konkurrensverkets tillsynsbeslut har riktats mot upphandlande myndigheter som begått en överträdelse av upphandlingslagstiftningen, dvs. historiskt inträffade överträdelser. Dessa beslut har inte varit handlingsdirigerande i den enskilda upphandlingssituationen utan haft en mer vägledande effekt. Av HFD 2018 ref. 71 framgår att Konkurrensverket, inom sitt uppdrag att utöva tillsyn över upphandlingslagstiftningen, kan meddela tillsynsbeslut efter genomförd granskning av en upphandlande myndighets verksamhet, för att på så vis uppmärksamma myndigheten på eventuella brister som framkommit under utredningen.

Tillsynsbeslut har fattats för alla typer av överträdelser mot regelverken för offentlig upphandling. Besluten omfattar framför allt ärenden där upphandlingsskadeavgift inte är aktuell, exempelvis på grund av att tiden för att ansöka om en sådan har löpt ut. I tillsynen enligt valfrihetslagarna är tillsynsbeslut Konkurrensverkets enda verktyg.

Konkurrensverket har möjlighet att föra talan om upphandlingsskadeavgift i domstol mot myndigheter som genomfört otillåtna direktupphandlingar. En otillåten direktupphandling är ett avtal som en myndighet ingått med en leverantör utan att följa kraven på annonsering i upphandlingslagstiftningen. Avgiften uppgår till mellan 10 000 och 10 miljoner kronor, men högst tio procent av avtalsvärdet.

Konkurrensverket är skyldigt att ansöka om upphandlingsskadeavgift om domstolen har bestämt att inte ogiltigförklara ett avtal trots att det ingåtts genom en otillåten direktupphandling. Det kan domstolen göra om det är nödvändigt för allmänheten att köpet genomförs, exempelvis om domstolen bedömt att det var omöjligt för myndigheten att vara utan varan eller tjänsten under den tid det skulle ta att genomföra en offentlig upphandling. Konkurrensverket är även skyldigt att ansöka om upphandlingsskadeavgift när domstolen fastställt att ett

avtal inte ska förklaras ogiltigt, trots att det slutits i strid med bestämmelserna om avtalsspärr.

2.4 Särskilt om upphandlingsskadeavgift

Bestämmelserna om upphandlingsskadeavgift trädde i kraft den 15 juli 2010. Vid införandet av upphandlingsskadeavgift uttalade regeringen att reglerna bör utvärderas efter att ha tillämpats någon tid och erfarenheter kan dras av utfallet. En sådan utvärdering bör innefatta avgiftens storlek och beräkningen av den (prop. 2009/10:180 del 1 s. 184, 190 och 196). Det bedöms nu finnas tillräckliga erfarenheter från tillämpningen av bestämmelserna om upphandlingsskadeavgift för att de ska kunna utvärderas. Skäl talar för att vissa delar av bestämmelserna om upphandlingsskadeavgift behöver ändras. Upphandlingsskadeavgift återfinns i samtliga upphandlingslagar utom LOV. För enkelhetens skull återges nedan endast referenser till LOU.

Upphandlingsskadeavgift när avtal har fått bestå (21 kap. 1 § 1 och 2 LOU)

Enligt 20 kap. 13 § LOU ska allmän förvaltningsdomstol besluta att ett avtal som har slutits mellan en upphandlande myndighet eller enhet och en leverantör är ogiltigt, om avtalet har slutits utan nödvändig annonsering (otillåten direktupphandling). Rätten ska också förklara ett avtal ogiltigt om det har slutits efter en förnyad konkurrensutsättning inom ett ramavtal enligt 7 kap. 7, 8 eller 9 §§ utan att de villkor som framgår av nämnda lagrum eller av det ramavtal som ligger till grund för konkurrensutsättningen har följts och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada. Ett avtal ska också förklaras ogiltigt om det har slutits enligt ett dynamiskt inköpssystem utan att de villkor som anges i 8 kap. 10 eller 12 §§ har följts och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada.

Vidare ska ett avtal förklaras ogiltigt om det har slutits i strid med bestämmelserna om avtalsspärr i 20 kap. 1, 3 eller 8 §§, ett interimistiskt beslut enligt 9 § eller tiodagarsfristen i 10 § eller om det har slutits före en underrättelse om tilldelningsbeslut enligt 12 kap. 12 § första stycket eller 19 kap. 29 § första stycket eller 38 § första stycket. För ogiltighet av avtal som ingåtts i strid med avtalsspärr krävs att någon av de grundläggande principerna i 4 kap. 1 § eller någon annan bestämmelse i LOU har överträtts och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada (20 kap. 13 § andra stycket LOU). Rätten ska därför besluta att ett ingånget avtal får bestå, trots att förutsättningarna att ogiltigförklara avtalet i övrigt är uppfyllda, om den upphandlande myndigheten eller enheten endast har överträtt någon bestämmelse om avtalsspärr alternativt sådan bestämmelse och annan bestämmelse i upphandlingslagarna, utan att det medfört att en leverantör har lidit eller kan komma att lida skada.

Rätten ska också besluta att avtal får bestå, trots att förutsättningarna att ogiltigförklara avtalet i övrigt är uppfyllda, om det motiveras av tvingande hänsyn till ett allmänintresse (20 kap. 14 § LOU).

Om allmän förvaltningsdomstol i ett lagakraftvunnet avgörande har konstaterat att avtal får bestå enligt ovan, kräver rättsmedelsdirektiven (89/665/EEG och 92/13/EEG), i dess lydelse enligt ändringsdirektivet (2007/66/EG), att en alternativ sanktion påförs den upphandlande myndigheten eller enheten som har ingått det aktuella avtalet. En sådan sanktion ska utgå som ett alternativ till den ogiltighet som annars skulle ha inträtt. Ändringsdirektivets krav på alternativ sanktion har genomförts i svensk rätt genom bestämmelserna om upphandlingsskadeavgift i 21 kap. LOU.

Enligt 21 kap. 1 § 1 och 2 LOU får allmän förvaltningsdomstol besluta att en upphandlande myndighet ska betala upphandlingsskadeavgift om det i ett lagakraftvunnet avgörande har konstaterats att ett avtal får bestå, trots att det har slutits i strid med bestämmelserna om avtalsspärr respektive på grund av tvingande hänsyn till ett allmänintresse. Tillsynsmyndigheten, dvs. Konkurrensverket, har ålagts en skyldighet att ansöka om att en upphandlande myndighet ska betala upphandlingsskadeavgift när ett avtal har fått bestå (21 kap. 2 § första stycket LOU).

Även i det fall det framgår av domskälen i det lagakraftvunna avgörandet att ett avtal får bestå har Konkurrensverket en skyldighet att ansöka om upphandlingsskadeavgift. Det finns inte något krav på att detta ska framgå av domslutet.⁴ I mål om upphandlingsskadeavgift enligt 21 kap. 1 § 1 och 2 LOU ska det inte göras någon överprövning av det underliggande (lagakraftvunna) avgörandet i vilket det konstaterats att avtal har fått bestå.⁵

Upphandlingsskadeavgift vid otillåten direktupphandling (21 kap. 1 § 3 LOU)

Utöver alternativ sanktion till ogiltighet kan upphandlingsskadeavgift även aktualiseras vid otillåtna direktupphandlingar som inte får bestå vid överprövning av giltighet enligt 20 kap. LOU. Efter ansökan från Konkurrensverket får allmän förvaltningsdomstol besluta att en upphandlande myndighet eller enhet ska betala upphandlingsskadeavgift om myndigheten eller enheten har slutit avtal med en leverantör utan nödvändig föregående annonsering. Ansökningar om upphandlingsskadeavgift vid otillåtna direktupphandlingar är fakultativa för tillsynsmyndigheten (21 kap. 1 § 3 och 2 § LOU).

Tidsfrister för ansökan om upphandlingsskadeavgift

Ansökan om upphandlingsskadeavgift enligt 21 kap. 1 § 1 eller 2 LOU ska ha kommit in till förvaltningsrätten i vars domkrets den upphandlande myndigheten

⁴ Se HFD 2014 ref. 49.

⁵ Se HFD 2014 ref. 49.

har sin hemvist inom sex månader från den tidpunkt då det avgörande som ansökan grundas på vann laga kraft (21 kap. 6 § LOU).

När en ansökan om upphandlingsskadeavgift avser otillåten direktupphandling enligt 21 kap. 1 § 3 LOU och en eller flera leverantörer har ansökt om överprövning av avtalets giltighet inom de tidsfrister som anges i 20 kap. 17 §, får ansökan inte göras förrän fristen har löpt ut och samtliga beslut med anledning av överprövningen har vunnit laga kraft. Ansökan ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom sex månader från den tidpunkt då samtliga beslut med anledning av överprövningen har vunnit laga kraft (21 kap. 7 § första stycket LOU). Om ingen leverantör har ansökt om överprövning av avtalets giltighet inom de tidsfrister som anges i 20 kap. 17 §, ska ansökan ha kommit in till förvaltningsrätten inom ett år från det att avtalet slöts (21 kap. 7 § andra stycket LOU).

Avgiftens storlek

Upphandlingsskadeavgiften ska uppgå till lägst 10 000 kronor och högst 10 000 000 kronor. Avgiften får dock inte överstiga tio procent av upphandlingens värde (21 kap. 4 § LOU). Vid fastställande av upphandlingsskadeavgiftens storlek ska särskild hänsyn tas till hur allvarlig överträdelsen är. I ringa fall ska någon upphandlingsskadeavgift inte beslutas. Upphandlingsskadeavgiften får efterges om det föreligger synnerliga skäl (21 kap. 5 § LOU).

Upphandlingsskadeavgiftens storlek ska fastställas utifrån en helhetsbedömning i det enskilda fallet. Värdet av det aktuella kontraktet utgör en av flera avgörande faktorer vid en sådan bedömning. Det högsta avgiftsbeloppet bör reserveras för särskilt graverande fall (HFD 2014 ref. 69).

Som påtalats ska det i mål om upphandlingsskadeavgift enligt 21 kap. 1 § 1 och 2 LOU inte göras någon överprövning av det underliggande avgörandet i vilket allmän förvaltningsdomstol har fastställt att avtal får bestå.⁶ De omständigheter som låg till grund för det underliggande avgörandet kan däremot beaktas vid bedömningen av sanktionsvärdet i målet om upphandlingsskadeavgift (HFD 2017 ref. 45 och mål nr 6525-15). Konkurrensverket kan därför göra gällande försvärande eller förmildrande omständigheter i samband med den tidigare konstaterade överträdelsen, vilka ska inverka höjande respektive sänkande på upphandlingsskadeavgiftens storlek. Vidare kan Konkurrensverket göra gällande att omständigheterna i den underliggande domen medför att upphandlingsskadeavgiften ska sättas ned eller helt efterges. Tillsynsmyndigheten kan också hävda att det är fråga om ett ringa fall och att någon avgift därför inte alls ska utgå. Förekomsten av sådana omständigheter inverkar inte på tillsynsmyndighetens skyldighet att ansöka om upphandlingsskadeavgift enligt 21 kap. 2 § första stycket LOU.

⁶ Se HFD 2014 ref. 49.

Överprövning

I de fall en upphandlande myndighet eller enhet bryter mot upphandlingslagstiftningen kan leverantörer ansöka hos förvaltningsrätt om att en upphandling ska överprövas. Ansökan ska lämnas in före utgången av avtalsspärren, i regel tio dagar efter tilldelningsbeslutet. Överprövning kan ske av samtliga beslut under upphandlingsprocessen. Leverantörer har också möjlighet att föra talan om ogiltighet av ett avtal som har slutits mellan en upphandlande myndighet och en annan leverantör. Ansökan om ogiltighetsförklaring måste lämnas in till förvaltningsrätten inom sex månader från det att avtalet slöts. Leverantörer kan även föra skadeståndstalan i allmän domstol. Det kan göras i de fall leverantören kan visa att den lidit ekonomisk skada av en upphandlande myndighets eller enhets överträdelse av upphandlingslagstiftningen.

Föreläggande

Konkurrensverket får hämta in upplysningar som är nödvändiga från upphandlande myndigheter och enheter eller från den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande myndighet eller enhet. Om det behövs på grund av brådska, materialets omfång eller något annat förhållande, får upplysningarna hämtas in genom besök hos den upphandlande myndigheten eller enheten (22 kap. 2 § LOU). Upphandlande myndigheter och enheter är skyldiga att tillhandahålla de upplysningar som tillsynsmyndigheten begär för sin tillsyn. Detsamma gäller den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande myndighet eller enhet (22 kap. 3 § LOU).

Om det behövs för att Konkurrensverket ska kunna utöva sin tillsyn enligt lagarna får verket förelägga upphandlande myndigheter och enheter att lämna uppgifter, visa upp en handling eller lämna över en kopia av en handling. Bestämmelsen omfattar även den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande myndighet eller enhet (22 kap. 4 § LOU). Någon möjlighet att förena sådant föreläggande med vite finns inte.

Konkurrensverkets föreläggande får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Verket blir då motpart i domstolen. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten (22 kap. 5 § LOU).

2.5 Tidigare överväganden om upphandlingsskadeavgift

Departementspromemorian Nya rättsmedel m.m. på upphandlingsområdet

I departementspromemorian Nya rättsmedel m.m. på upphandlingsområdet (Ds 2009:30) lämnades förslag till ändringar i dåvarande LOU och LUF. Ändringarna syftade till att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/66/EG av den 11 december 2007 om ändring av rådets direktiv 89/665/EG och 92/13/EEG (ändringsdirektivet). Förslagen innefattade införande av regler om avtalsspärr och ogiltighet av avtal samt en särskild avgift.

Enligt förslaget skulle ett avtal få bestå, trots att det ingåtts i strid med bestämmelserna om avtalsspärr, och någon annan regel i LOU utan att det medfört att en leverantör har lidit eller kan komma att lida skada eller om det föreligger tvingande hänsyn till allmänintresse. I enlighet med ändringsdirektivet föreslogs införandet av en alternativ sanktion till att ogiltigförklara avtal i dessa situationer. Den alternativa sanktionen föreslogs bestå av en särskild avgift som skulle beslutas av allmän förvaltningsdomstol efter ansökan från tillsynsmyndigheten, dvs. Konkurrensverket. I promemorian föreslogs en skyldighet för Konkurrensverket att ansöka om särskild avgift om det i ett lagakraftvunnet avgörande har konstaterats att avtal fått bestå trots att det ingåtts i strid med bestämmelserna om avtalsspärr eller av tvingande hänsyn till allmänintresse.

I promemorian föreslogs att allmän förvaltningsdomstol även skulle kunna besluta om särskild avgift vid otillåten direktupphandling efter ansökan från Konkurrensverket. Sådana ansökningar föreslogs bli fakultativa för tillsynsmyndigheten. Förslaget om särskild avgift vid otillåten direktupphandling ingick inte i de förslag till ändringar i dåvarande upphandlingslagstiftning som syftade till att genomföra ändringsdirektivet i svensk rätt.

I promemorian föreslogs att Konkurrensverket skulle lämna ansökan om särskild avgift till allmän förvaltningsdomstol inom sex månader från den tidpunkt då beslut om att avtal fått bestå har vunnit laga kraft. Vidare föreslogs att Konkurrensverket skulle få ansöka om särskild avgift vid otillåten direktupphandling tidigast efter fristen inom vilken ansökan om överprövning av avtalets giltighet från en leverantör ska ha lämnats in. Om en eller flera leverantörer ansökt om överprövning föreslogs att ansökan om upphandlingsskadeavgift skulle ha kommit in till förvaltningsrätten inom sex månader från det att beslut om överprövning vunnit laga kraft. Förslaget syftade till att undvika parallella processer.

I fråga om otillåtna direktupphandlingar vars giltighet inte blir föremål för ansökan om överprövning från en leverantör bedömdes i promemorian att det många gånger kunde tänkas vara svårare för tillsynsmyndigheten att få vetskap om det aktuella förvärvet och de närmare omständigheterna kring ett sådant. I promemorian föreslogs därför att tillsynsmyndigheten skulle få möjlighet att ansöka om särskild avgift inom två år från den tidpunkt då sådant avtal ingicks.

Den särskilda avgiften föreslogs uppgå till lägst 10 000 kronor och högst 5 000 000 kronor. Avgiften skulle dock inte kunna överstiga tio procent av kontraktsvärdet. Vidare föreslogs att någon avgift inte skulle påföras i sådana sällsynta fall när överträdelsen får anses ringa samt att avgiften skulle kunna efterges vid synnerliga skäl.

Propositionen Nya rättsmedel på upphandlingsområdet

I propositionen Nya rättsmedel på upphandlingsområdet föreslog regeringen att

en särskild avgift, upphandlingsskadeavgift⁷, skulle införas som alternativ sanktion till att ogiltigförklara avtal som fått bestå, antingen på grund av tvingande hänsyn till allmänintresse eller trots att de ingåtts i strid med bestämmelserna om avtalsspärr (prop. 2009/10:180 del 1 s. 181 f.). Regeringen föreslog att upphandlingsskadeavgiften skulle beslutas av allmän förvaltningsdomstol efter ansökan från tillsynsmyndigheten, dvs. Konkurrensverket. Konkurrensverket skulle tillskrivas en skyldighet att ansöka om upphandlingsskadeavgift när det i ett lagakraftvunnet avgörande konstaterats att avtal fått bestå.

Regeringen bedömde att ändringsdirektivet kräver att den alternativa sanktionen (upphandlingsskadeavgiften) ska utgå när det i ett lagakraftvunnet avgörande har konstaterats att ett avtal får bestå, trots att rekvisiten för ogiltighet i övrigt är uppfyllda (a. prop. s. 185 f., 189 och 199).

Regeringen föreslog vidare att allmän förvaltningsdomstol även skulle kunna besluta att upphandlande myndigheter och enheter ska betala upphandlingsskadeavgift vid otillåten direktupphandling efter ansökan från Konkurrensverket. Sådan ansökan om upphandlingsskadeavgift föreslogs bli fakultativ för verket.

Enligt regeringen skulle det primära syftet med tillsynsmyndighetens roll vara att tillvarata samhällets intresse av konkurrensutsättning och följaktligen att allmänna medel används ändamålsenligt och kostnadseffektivt. Vid bestämmandet av frister som borde gälla för ansökningar om upphandlingsskadeavgift uttalade regeringen att en avvägning måste göras mellan Konkurrensverkets behov av tillräckligt med tid för att utreda om talan om upphandlingsskadeavgift ska väckas och upphandlande myndigheters och enheters intresse av att endast under en begränsad tid behöva leva i ovisshet om sådan talan kommer att väckas (prop. 2009/10:180 del 1 s. 207 ff.).

Regeringen föreslog att Konkurrensverket skulle ansöka om upphandlingsskadeavgift hos allmän förvaltningsdomstol inom sex månader från den tidpunkt då beslut om att avtal fått bestå har vunnit laga kraft. Regeringen ansåg att sex månader var tillräckligt med tid för verkets utredning under sådana omständigheter. För att underlätta tillsynsmyndighetens arbete gjordes bedömningen att det i förordning bör föreskrivas en skyldighet för domstolarna att skicka in samtliga avgöranden i upphandlingsmål till verket.

När ansökan om upphandlingsskadeavgift grundas på otillåten direktupphandling och en eller flera leverantörer har ansökt om överprövning av avtalets giltighet, föreslogs att ansökan inte får göras förrän samtliga beslut med anledning av överprövningen har vunnit laga kraft. Ansökan ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom sex månader från tidpunkten då samtliga beslut med anledning av överprövningen har vunnit laga kraft. Enligt regeringens

⁷ Regeringen frångick alltså promemorians förslag på avgiftens namn, se a. prop. s 184.

bedömning var sex månader från laga kraft tillräckligt med tid för tillsynsmyndighetens utredning.

Regeringen instämde i promemorians bedömning att det många gånger kan antas vara svårare för Konkurrensverket att få kännedom om upphandlande myndigheters och enheters förvärv och de närmare omständigheterna kring detta i de fall ingen leverantör ansöker om överprövning av avtalets giltighet. Enligt regeringens mening fanns det goda grunder för att samma tidsfrist borde gälla för att ge in en ansökan om att en upphandlande myndighet eller enhet ska betala upphandlingsskadeavgift som för att väcka talan om skadestånd, dvs. inom ett år. I fråga om ansökningar om upphandlingsskadeavgift för otillåtna direktupphandlingar, vars giltighet inte blivit föremål för ansökan om överprövning, föreslog regeringen därför att tillsynsmyndigheten skulle lämna sådan inom ett år från det att avtalet slöts (a. prop. s. 206 f.). Enligt regeringen fick ett år anses vara tillräckligt med tid för att verket ska kunna införskaffa tillräckligt med utredning för att ge in ansökan om upphandlingsskadeavgift till domstol (a prop. s. 208 f.).

Regeringen föreslog att upphandlingsskadeavgiften skulle uppgå till lägst 10 000 kronor och högst 10 000 000 kronor. Avgiften skulle inte få överstiga tio procent av kontraktsvärdet.

Enligt regeringen ska upphandlingsskadeavgiften vara avskräckande, effektiv och proportionerlig. Regeringens avsikt var inte att upphandlingar till lägre värden proportionellt ska sanktioneras hårdare än upphandlingar som uppgår till mer betydande värden (prop. 2009/10:180 del 1 s. 195 och 197).

I fråga om beräkning av avgiftens storlek inom nämnda intervall anförde regeringen bl.a. följande (a. prop. s. 197 f.). Beslutande instans har ett betydande utrymme att fastställa avgiftens storlek inom givna beloppsramar. Sanktionen ska vara effektiv, proportionerlig och avskräckande. Ju allvarigare överträdelsen är, desto högre belopp bör avgiften fastställas till. Vid bedömningen av överträdelsens sanktionsvärde bör även vägas in hur klar överträdelsen kan anses vara. Ett oklart rättsläge bör påverka sanktionsvärdet så att överträdelsen anses mindre allvarlig. Otillåtna direktupphandlingar anses vara en av de allvarligaste överträdelserna inom upphandlingsområdet, vilket bör leda till att sanktionsvärdet kan anses vara högt. Som ytterligare exempel på försvårande omständigheter nämns fall när det upphandlade avtalet sträcker sig över lång tid eller avser ett högt värde samt när det är fråga om ett upprepat beteende hos myndigheten. Förmildrande omständigheter kan vara att den upphandlande myndigheten fortsätter att köpa varor eller tjänster från ett avtal som har löpt ut, men där ett nytt avtal inte kan ingås på grund av en pågående överprövningsprocess eller när ett avtal får bestå av tvingande hänsyn till ett allmänintresse.

Även förhållanden hos den upphandlande myndigheten eller enheten bör tillmätas betydelse vid bedömningen av sanktionsvärdet. Det kan exempelvis

vara fråga om upprepat beteende från den upphandlande myndigheten i fråga om att inte iaktta avtalsspärr eller att företa otillåtna direktupphandlingar. Ett sådant upprepat beteende bör ses som en försvårande omständighet. Det förhållande att den upphandlande myndigheten eller enheten på annat sätt har drabbats negativt kan däremot i vissa fall ses som en förmildrande omständighet.

Enligt regeringens bedömning skulle någon avgift inte beslutas i ringa fall. Regeringen anförde att utrymmet för tillämpningen av bestämmelsen skulle vara ytterst begränsat och underströk utgångspunkten att bestämmelsen bör komma till användning endast i sällsynta fall. Regeringen erinrade om att det i de direktivstyrda fallen följer av ändringsdirektivet att det ska finnas en sanktion som är alternativ till ogiltighet, varför utrymmet att anse en överträdelse som ringa och underlåta att påföra en avgift är ytterst begränsat (prop. 2009/10:180 del 1 s. 198).

Regeringen anförde vidare att det ska vara möjligt att efterge avgiften om det finns synnerliga skäl. Möjligheten till eftergift är en ventil som endast är avsedd att tillämpas i undantagsfall. Enligt regeringen föreligger synnerliga skäl för eftergift om det skulle framstå som orimligt eller stötande att en avgift tas ut. Enligt regeringen kräver ändringsdirektivet att det påförs en alternativ sanktion om ett avtal har fått bestå av tvingande hänsyn till ett allmänintresse.⁸

Bestämmelserna om ringa fall och eftergift föreslogs även omfatta upphandlings-skadeavgift enligt 21 kap. § 1 och 2 LOU, dvs. när det i ett lagakraftvunnet avgörande har fastställts att ett avtal får bestå. Allmän förvaltningsdomstol ska därmed ha möjlighet att besluta att någon avgift inte ska utgå i ringa fall respektive efterge avgiften vid synnerliga skäl även när ansökan grundas på att det i ett lagakraftvunnet avgörande har konstaterats att avtal ska bestå. Någon möjlighet för Konkurrensverket att avstå från att ansöka om upphandlings-skadeavgift enligt 21 kap. 1 § 1 och 2 LOU i de fall myndigheten bedömer att det är fråga om ringa fall eller skäl för eftergift föreslogs inte.

Regeringen uttalade att en utvärdering av reglerna om upphandlingsskadeavgift bör göras när dessa har tillämpats någon tid och erfarenheter kan dras av utfallet. Enligt regeringen borde en sådan utvärdering bland annat innefatta avgiftens storlek och beräkningen av denna (a. prop. s. 184, 190 och 196).

Riksdagen fattade beslut om ändring i upphandlingslagarna i enlighet med propositionen.⁹ Den reglering som beslutades har i allt väsentligt förts över till de nu gällande upphandlingslagarna.

Konkurrensverkets skrivelser

År 2012 redovisare Konkurrensverket i skrivelse till regeringen sina erfarenheter

⁸ Prop. 2009/10:180 del 1 s. 199.

⁹ Bet. 2009/10:FiU22, rskr 2009/10:311.

av bestämmelserna om upphandlingsskadeavgift (Erfarenheter av upphandlingsskadeavgift, dnr 381/2012). Konkurrensverket påtalade att verket skrev av ett stort antal utredningar avseende brott mot annonseringsskyldigheten. En vanlig orsak till sådana avskrivningar var att den upphandlande myndigheten eller enheten hade ingått det aktuella avtalet för mer än ett år sedan, varpå ansökningsfristen hade löpt ut, eller att ärendet inte kunde utredas tillräckligt inom sådan tidsperiod. I en ny skrivelse till regeringen 2013 framhöll Konkurrensverket att den ettåriga ansökningsfristen utgjorde det största tillämpningsproblemet med regelverket (Erfarenheter av upphandlingsskadeavgift t.o.m. september 2013, dnr 532/2013). Enligt Konkurrensverket medförde fristen att många ärenden fick prioriteras bort eller skrivas av efter utredning. Enligt Konkurrensverket hindrade den ettåriga fristen myndigheten från att arbeta på ett mer strukturerat och planerat sätt.

Överprövningsutredningens betänkande Överprövning av upphandlingsmål m.m.

I betänkandet Överprövning av upphandlingsmål m.m. analyserade Överprövningsutredningen fristen för ansökningar om upphandlingsskadeavgift vid otillåtna direktupphandlingar vars giltighet inte blivit föremål för ansökan om överprövning av någon leverantör (SOU 2015:12). Utredningen ansåg att den omständighet att mer än hälften av de ärenden som Konkurrensverket öppnat skrivs av på grund av att ärendet är preskriberat kunde tala för att fristen för ansökan om upphandlingsskadeavgift borde förlängas till två år.

Enligt utredningens mening ska ansökningsfristens längd ge uttryck för en väl avvägd balans mellan upphandlande myndigheters och enheters behov av att inte under en alltför lång tid vara i ovisshet i fråga om påförande av upphandlingsskadeavgift och det allmännas intresse av att tillsynsmyndigheten på ett effektivt sätt kan genomföra sitt uppdrag att bedriva allmänpreventivt arbete för att förhindra otillåtna direktupphandlingar. Enligt utredningens mening bör det därför framkomma skäl som medför att den tidigare bedömningen i fråga om ansökningsfristens längd bör frångås.

Enligt utredningen hade Konkurrensverket i sina skrivelser till regeringen (Erfarenheter av upphandlingsskadeavgift, dnr 381/2012, och Erfarenheter av upphandlingsskadeavgift t.o.m. september 2013, dnr 532/2013) inte närmare redogjort för vilka alternativa möjligheter att lösa frågan om preskriberade direktupphandlingar som verket hade utrett. Enligt utredningen fanns det inte underlag för att utreda om de problem som tillsynsmyndigheten påtalat skulle kunna åtgärdas genom t.ex. omorganisation av verksamheten eller omfördelning av resurser.

Utredningen ansåg därför att de argument som tidigare lagts fram emot en tvåårig tidsfrist väger tyngre än de skäl som Konkurrensverket framfört för en förlängning av tidsfristen. Utredningen föreslog inte någon förändring av fristen för ansökan om upphandlingsskadeavgift vid otillåtna direktupphandlingar.

2.6 Ingripandemöjligheter enligt konkurrenslagen

Vid överträdelser av konkurrenslagen (2008:579), KL, har Konkurrensverket möjlighet att dels ansöka om att domstol ska utdöma en sanktion, dels möjlighet att besluta om vissa sanktioner. De olika sanktionerna som kan aktualiseras är konkurrensskadeavgift, avgiftsföreläggande, åläggande med eller utan vite att upphöra med en överträdelse samt näringsförbud enligt lagen (2014:836) om näringsförbud.

Konkurrensverket har enligt 3 kap. 5 § KL möjlighet att föra talan till Patent- och marknadsdomstolen avseende konkurrensskadeavgift om ett företag bryter mot något av förbuden i konkurrenslagen. Avgiften kan max uppgå till 10 procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår enligt 3 kap. 6 § KL och tillfaller staten.

Vid bedömningen av konkurrensskadeavgiftens storlek ska enligt 3 kap. 8 § KL hänsyn tas till hur allvarlig överträdelsen är genom att se till överträdelsens art, marknadens omfattning och betydelse samt överträdelsens konkreta eller potentiella påverkan på konkurrensen på marknaden och hur länge den har pågått. Preskriptionstiden för konkurrensskadeavgift är fem år från det att överträdelsen upphört enligt 3 kap. 20 § KL. Se även 3 kap. 12–15 §§ KL för eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift.

Som alternativ till att ansöka om konkurrensskadeavgift i domstol kan Konkurrensverket under vissa förutsättningar förelägga ett företag att betala en avgift, s.k. avgiftsföreläggande enligt 3 kap. 16 § KL, vilket är ett system som bygger på frivillighet. Företaget har rätt att avstå från att godkänna ett avgiftsföreläggande. För att Konkurrensverket ska få förelägga ett företag att betala ett avgiftsföreläggande ska omständigheterna i det aktuella fallet anses vara klara.

Konkurrensverket kan i Patent- och marknadsdomstolen föra talan om att en person i ett företags ledning, till exempel vd, vice vd eller en styrelseledamot, ska meddelas näringsförbud om de har deltagit i en kartell, 3 kap. 24 § KL och lagen (2014:836) om näringsförbud. Näringsförbud drabbar företagets företrädare, dvs. fysiska personer och är ett komplement till konkurrensskadeavgift i vissa särskilt allvarliga fall av konkurrensbegränsande samarbeten.

Konkurrensverket kan ålägga ett företag som bryter mot något av förbuden i KL att upphöra med överträdelsen, enligt 3 kap. 1–3 §§ KL. Exempelvis kan ett sådant åläggande vara att företaget måste upphöra med att tillämpa ett visst avtal, avtalsvillkor och dylikt. Ett åläggande kan förenas med vite.

Konkurrensverket får därtill ålägga företag eller någon annan att lämna vissa uppgifter eller inställa sig till förhör om det behövs för att Konkurrensverket ska kunna fullgöra sina uppgifter, 5 kap. KL. Kommuner och landsting som driver

verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur kan också åläggas att redovisa kostnader och intäkter i verksamheten.

I 1 kap. 5 § KL definieras begreppet företag, med vilket avses en fysisk eller juridisk person som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur, dock inte till den del verksamheten består i myndighetsutövning. Verksamhet som varken är av ekonomisk eller kommersiell natur utgör alltså inte ett företag och omfattas inte av sanktionsmöjligheterna i KL. Begreppet ska tolkas vidsträckt, precis som inom EU-rätten. Det spelar ingen roll om verksamheten utövas i offentlig eller privat regi, och verksamheten behöver inte bedrivas med vinstsyfte för att anses vara ett företag.

Staten, kommuner och landsting räknas som företag i den mån de bedriver verksamhet av ekonomisk natur som således inte utgör myndighetsutövning. Inom det kommunala området anses näringsverksamhet utöver den rena affärsverksamheten, också fakultativ verksamhet dvs. verksamhet som kommuner och landsting inte är skyldiga att bedriva enligt lag och förordning utan som bedrivs med stöd av den allmänna kompetensen. Gällande dess obligatoriska uppgifter, såsom sjukvård, skola, räddningstjänst och dylikt anses det utgöra näringsverksamhet när den drivs i konkurrens med andra och i kommersiella former.

Det kan konstateras att Konkurrensverket har möjlighet att ansöka respektive fatta beslut om sanktioner avseende både privata och offentliga organ som ryms inom begreppet företag enligt konkurrenslagstiftningen.

2.7 Förekomst av korrupcion i konkurrens- och upphandlingsärenden

Konkurrensverkets erfarenheter och arbete

Konkurrensverkets erfarenheter visar att korrupcion kan förekomma i alla typer av ärenden som Konkurrensverket utreder, inte bara upphandlingar och karteller.

Vad gäller de konkurrensproblem som Konkurrensverket utreder i sin tillsynsverksamhet kan korrupcion underlätta, eller till och med möjliggöra, ett förfarande som är i strid med konkurrens- eller upphandlingsreglerna. Det kan till exempel vara att ett vänskapsförhållande mellan en budgivare och en inköpare utnyttjas för att anpassa kraven som ställs i en upphandling så att dessa gynnar budgivaren. Korrupcion kan också användas för att dölja en konkurrensbegränsning till exempel genom påtryckningar mot en upphandlare att inte anmäla ett tecken på en kartell till Konkurrensverket. Korrupcion kan även vara ett sätt i sig för företag att begränsa konkurrensen, i stället för att tillämpa ett mer "traditionellt" konkurrensbegränsande förfarande. Ett företag med dominerande ställning kan på olika sätt gynna anställda hos återförsäljare för att påverka dessa att handla exklusivt med det dominerande företaget. Korrupcion kan vara det enda sättet att skaffa sig konkurrensfördelar som att ett företag får en ensamrätt

(till exempel ett tillstånd från en myndighet) och därigenom får en monopolställning där det annars borde råda fri konkurrens.

I rapporten Korruption som begränsar Konkurrensen (2018:10) har Konkurrensverket redogjort för hur ofta det förekommer tecken på korruption i tillsynsarbetet. Det handlar inte enbart om uppenbara mutbrott där pengar och dyrbara gåvor eller förmåner kan vara inblandade. Det kan också vara fråga om vänskapskorruption, s.k. svågerpolitik och andra jävssituationer. Av de senaste årens ärenden om misstänkta överträdelser av konkurrenslagen uppskattas att cirka 15–20 procent har haft indikationer på korruption. Av upphandlingsärenden uppskattas andelen med tecken på korruption något lägre, mellan 5 och 10 procent. Antalet upphandlingsärenden är dock till numerären betydligt fler.

Konkurrensverket har daglig bevakning av omvärld och media. Uppgifter i media kan innebära att Konkurrensverket initierar ett ärende för att utreda om något brott begåtts mot konkurrens- eller upphandlingsreglerna. Konkurrensverkets prioriteringspolicy, som ligger till grund för bedömningen av vilka ärenden som ska leda till utredning, har uppdaterats. Om det finns tecken på korruption i en misstänkt lagöverträdelse så ska det vägas in i prioriteringen. Konkurrensverket utreder dock inte korruptionen som sådan då detta inte ligger i myndighetens uppdrag. Däremot har Konkurrensverket upparbetade kontakter med rättsvårdande myndigheter såsom Riksenheten mot korruption vid Polismyndigheten.

På grund av den nära korruptionsrisken i de tillsynsärenden som Konkurrensverket utreder arbetar Konkurrensverket även förebyggande genom informationsinsatser och samarbete med aktörer som t.ex. Institutet mot mutor och Statskontoret.

Nationella upphandlingsstrategin och Upphandlingsmyndighetens arbete

Som ett led i arbetet med att utveckla de offentliga upphandlingarna har regeringen tagit fram en nationell upphandlingsstrategi. Den innehåller struktur för hur upphandlande myndigheter och enheter kan arbeta för att utveckla sitt strategiska arbete med offentliga inköp.

Den nationella upphandlingsstrategin riktar sig främst till de statliga myndigheterna. Det är regeringens önskan och avsikt att statliga myndigheter genomför innehållet i strategin. Samtidigt konstateras att kommuner och landsting står för en stor del av de offentliga inköpen i Sverige. Regeringen vill därför verka för att företrädare för kommuner och landsting, samt andra upphandlande myndigheter tar fram styrande dokument med upphandlingsstrategin som grund.

Samtidigt som den nationella upphandlingsstrategin beslutades fick Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att genomföra och följa upp strategin.

Upphandlingsmyndigheten ska verka för att den nationella upphandlingsstrategin får genomslag. Det sker genom att informera och vägleda upphandlande myndigheter att utveckla sitt strategiska arbete med inköp och upphandling. Dessutom har Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att följa upp hur upphandlingsstrategin har påverkat myndigheters inköpsarbete och vilka övriga effekter som kan påvisas med anledning av strategin.

Den nationella upphandlingsstrategin innehåller sju inriktningsmål som syftar till att lyfta det offentliga inköpet till en strategisk nivå. Det första inriktningsmålet, Offentlig upphandling som strategiskt verktyg för en god affär, är det övergripande målet. Övriga sex inriktningsmål är vägarna till det övergripande målet. De beskriver vilka delar som behöver ingå för att det offentliga köpet ska bidra till att utveckla den offentliga verksamheten. Mål fyra handlar om en rättssäker offentlig upphandling. Målet omfattar ett aktivt arbete med att förebygga korrupktion och jäv i de offentliga inköpen, att agera med öppenhet och kommunikation för att förhindra onödiga rättsprocesser samt att avtalsuppföljningar i högre utsträckning ska bidra till att säker ställa rättssäkerheten.

Den undersökning som Upphandlingsmyndigheten gjorde visade att en mycket stor andel av de upphandlande myndigheterna har tydliggjort i sina styrdokument hur arbetet med att motverka jäv och korrupktion och jäv i upphandling ska bedrivas. Undersökningen visar dock inte hur väl styrdokumenterna efterlevs och vad de innehåller. Upphandlingsmyndigheten har också tagit fram ett stödmaterial om hur korrupktion i offentlig upphandling kan förebyggas.

3 Nordisk jämförelse

3.1 Finland

Möjligheterna att utöva tillsyn över den offentliga upphandlingen i Finland skiljer sig något från de som återfinns i Sverige. Konkurrens- och konsumentverket (KKV) är tillsynsmyndighet och dess kompetens återfinns bland annat i lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016), upphandlingslagen.

Enligt 139 § upphandlingslagen kan var och en som anser att en upphandlande enhet har förfarit i strid med lagen begära att KKV ska vidta åtgärder för att utreda förfarandets lagenlighet. Därefter ska behandlingen av begäran tillämpas i enlighet med vad som står föreskriver om förvaltningsklagan i 8 a kap. förvaltningslagen. Förvaltningsklagan ska som huvudregel anföras skriftligt men får anföras muntligt om den övervakande myndigheten samtycker till det. Vid förvaltningsklagan ska anföraren uppge på vilka grunder denne anser att det aktuella förfarandet varit felaktigt och så långt som möjligt lämna uppgifter om tidpunkten för förfarandet eller underlåtenhet som kritiken gäller enligt 53 a § förvaltningslagen. I avgörandet som gäller förvaltningsklagan kan den övervakande myndigheten uppmärksamma den övervakade på kraven på god förvaltning samt underrätta den övervakade om sin uppfattning om ett lagenligt förfarande, enligt 53 c § förvaltningslagen. Om detta inte räcker kan den övervakade ges en anmärkning eller annan administrativ styrning.

Tillsynsmöjligheterna skiljer sig åt för direktupphandlingar som under- och överstiger EU:s tröskelvärden. Vid olaglig direktupphandling under tröskelvärdena kan KKV förbjuda att ett upphandlingsbeslut verkställs enligt 140 § upphandlingslagen. Vid direktupphandlingar som överstiger tröskelvärdena kan KKV därutöver göra en framställning till marknadsdomstolen om bestämmande av påföljder enligt 154 § upphandlingslagen, såsom att helt eller delvis upphäva ett beslut av en upphandlande enhet, förbjuda den upphandlande enheten att tillämpa en oriktig punkt i ett dokument som gäller upphandlingen eller att annars iaktta ett oriktigt förfarande, ålägga den upphandlande enheten att korrigera sitt oriktiga förfarande, ålägga den upphandlande enheten att betala gottgörelse till en part som skulle ha haft en realistisk möjlighet att erhålla kontraktet om förfarandet varit felfritt, döma ut en ogiltighetspåföljd för den upphandlande enheten, bestämma att den upphandlande enheten ska betala staten en påföljdsavgift, förkorta kontraktperioden för upphandlingskontraktet eller koncessionen så att den löper ut efter en tid som marknadsdomstolen bestämmer.

Därutöver har Marknadsdomstolen enligt 161 § upphandlingslagen möjlighet att förena ett förbud eller ett åläggande enligt upphandlingslagen med vite enligt viteslagen (1113/1990). Därtill kan underrätter enligt 10 kap. rättegångsbalken besluta om skadestånd enligt 169 § upphandlingslagen.

3.2 Danmark

Danmark har färre sanktionsmöjligheter än vad som är fallet i Sverige. Motsvarande lagen om offentlig upphandling heter Utbudsloven. Den danska tillsynsmyndigheten Konkurrense- og forbrugerstyrelsen (KFST) är både rådgivande myndighet och tillsynsmyndighet för offentlig upphandling i Danmark. Myndighetens beslut är inte juridiskt bindande.

En aktör som vill framföra ett klagomål avseende offentlig upphandling kan göra det på tre sätt. En part kan anmäla klagomålet till KFST, som inte har någon möjlighet att utdöma sanktioner utan endast ger råd och eventuellt anmäla klagomålet till Klagenævnet for Udbud.

Klagenævnet for Udbud är en självständig administrativ styrelse bestående av domare som avgör anmälda klagomål avseende överträdelser av offentliga upphandlingar. Klagenævnet for Udbud kan bland annat besluta om att avsluta upphandlade kontrakt och avbryta den upphandlande myndighetens beslut att tilldela ett kontrakt, utdöma alternativa ekonomiska sanktioner såsom skadestånd om en leverantör har fått ekonomiska förluster.

3.3 Norge

Även i Norge skiljer sig tillsynsmyndighetens möjligheter till sanktioner jämfört med Sverige. Motsvarande lagen om offentlig upphandling i Norge heter Lov om offentlige anskaffelser (LOA). Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA) är den nämnd som hanterar klagomål avseende brott mot LOA. För övriga ärenden kostar det 8 000 NKK att överklaga. Om överträdelserna bedöms vara ett brott mot LOA ska summan återbetalas. Även om klagomålet skulle återkallas kan nämnden fortsätta att behandla ärendet och ålägga en överträdelseavgift för den part som har begått överträdelserna. Klagomål kan göras upp till två år från dagen för kontraktet.

KOFA kan besluta om overtredelsesgebyr, överträdelseavgift, om den har bedömt att en part har agerat avsiktligt eller grovt oaktsamt när den genomfört en otillåten direktupphandling. Överträdelseavgiften kan inte åläggas om parten har offentliggjort en avsiktsförklaring i enlighet med bestämmelserna i förordningarna och tidigast ingått kontraktet efter utgången av tio dagar från dagen efter dagen för tillkännagivandet. Hänsyn ska tas till överträdelsens allvar, storleken på upphandlingen, huruvida kunden tidigare har gjort otillåtna direktupphandlingar samt en förebyggande verkan. Överträdelseavgiften får som högst uppgå till 15 procent av anskaffningsvärdet. Beslutet om överträdelseavgiften kan inte överklagas och ska betalas två månader efter att beslutet fattats. Preskriptionstiden är två år från avtals ingående.

4 Överväganden och förslag

4.1 Öka tillsynsmyndighetens möjlighet till ingripande

Förslag: Konkurrensverket ska få befogenhet att meddela de förelägganden och förbud som behövs för att upphandlingslagstiftningen ska följas.

Förelägganden och förbud ska kunna riktas mot upphandlande myndigheter och enheter.

Konkurrensverket ska kunna bestämma att ett beslut om föreläggande eller förbud ska gälla omedelbart.

En ansökan om upphandlingsskadeavgift ska inte kunna avse en otillåten direktupphandling som redan är föremål för Konkurrensverkets föreläggande eller förbud vid vite. Likaså ska ett föreläggande eller förbud vid vite inte kunna utfärdas avseende en överträdelse av annonseringsskyldigheten som redan är föremål för ansökan om upphandlingsskadeavgift.

Skälen för förslaget

Upphandlingslagstiftningen syftar bland annat till att säkerställa att våra gemensamma skattemedel används på bästa sätt. Genom att följa lagarna bidrar upphandlande myndigheter och enheter till en rättssäker offentlig upphandling och risken för korruption minskar. Som framgått ovan (avsnitt 2.2) är dock regleringen begränsad. Till exempel saknas ramar i lag för tillsynsmyndighetens verksamhet. Möjligheterna för Konkurrensverket att ingripa mot många upphandlingsrättsliga överträdelser är också begränsade, vilket försvårar att syftena med upphandlingslagstiftningen uppnås.

Konkurrensverkets tillsynsverksamhet är i dag begränsad till att antingen ansöka om upphandlingsskadeavgift i de fall skyldigheten att annonsera åsidosatts eller fatta tillsynsbeslut med begränsad handlingsdirigerande effekt. Dessa ingripande-möjligheter mot överträdelser av upphandlingslagstiftningen är inte tillräckliga för att Konkurrensverket ska kunna bidra till en effektiv offentlig upphandling. Konkurrensverkets upphandlingstillsyn behöver därför kompletteras för att uppnå större effektivitet, enhetlighet och tydlighet. Utan sådan komplettering av de rättsliga ramarna för tillsynen finns risk för att den offentliga upphandlingen blir ineffektiv och att syftena med upphandlingslagstiftningen går förlorad.

Konkurrensverkets tillsynsbeslut kan, i avsaknad av lagreglering, beskrivas som att kritik riktas mot tillsynsobjektets agerande. Besluten är begränsade till historiskt inträffade överträdelser av upphandlingslagstiftningen. Tillsynsbesluten har en vägledande effekt och flertalet upphandlande myndigheter och enheter har också rättat sig efter Konkurrensverkets bedömning (se Konkurrensverkets rapportserie 2016:1 Tillsyn har effekt – uppföljning av

Konkurrensverkets upphandlingstillsyn). I vissa fall fortsätter dock överträdelserna.

Som Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade i HFD 2018 ref. 17 saknar Konkurrensverket rättslig grund för att tvinga en upphandlande myndighet att vidta eller underlåta en viss åtgärd efter en konstaterad regelöverträdelse. Frågan övervägdes i samband med att regleringen om upphandlingsskadeavgift infördes. Då uttalade regeringen att det inte fanns något behov av att ge tillsynsmyndigheten möjlighet att förelägga en upphandlande myndighet att upphöra med eller att inte upprepa ett visst beteende (se prop. 2009/10:180 s. 218 f.). Nuvarande ordning medför dock att Konkurrensverket inte kan bedriva en tillräckligt effektiv tillsyn över upphandlingslagstiftningen. Konkurrensverket kan för närvarande inte ingripa med sanktioner i ett flertal situationer. Dessa situationer kan delas in i följande typfall:

- konstaterad överträdelse av upphandlingslagstiftningen som inte rör åsidosättande av annonseringsskyldigheten,
- konstaterad överträdelse av annonseringsskyldigheten då preskriptionsfristen för en ansökan om upphandlingsskadeavgift löpt ut.

Det första typfallet rör överträdelser av upphandlingslagstiftningen som saknar koppling till annonseringsskyldigheten, vilket är en förutsättning för att Konkurrensverket ska kunna ingripa. Det kan exempelvis vara krav som ställts i strid med de upphandlingsrättsliga principerna, olämpligt utformade ramavtal som snedvrider konkurrensen eller avrop som skett i strid med annonserat ramavtal. I dessa fall är Konkurrensverkets befogenheter begränsade till att fatta tillsynsbeslut utan några ytterligare möjligheter till ingripande. De angivna situationerna omfattar ofta stora volymer och värden och påverkar därför marknader på ett negativt sätt. Begränsningen i möjligheten att säkerställa regel efterlevnad motverkar i betydande grad möjligheten att nå en effektiv upphandlingstillsyn, en sund konkurrens och bidra till att motverka korruption. Det kan vidare konstateras att det finns brott mot upphandlingslagstiftningen som varken Konkurrensverket eller leverantörer genom begäran om överprövning kan ingripa mot. Det kan gälla exempelvis brott mot skyldigheten att motivera att ett kontrakt inte ska tilldelas i separata delar eller brott mot dokumentationsplikten (4 kap. 13 § och 19 kap. 30 § LOU). Med nya möjligheter till ingripande kan Konkurrensverket i ökad utsträckning bidra till en mer effektiv offentlig upphandling. En viktig aspekt av tillsynen över upphandlingslagstiftningen är även att bidra till att motverka korruption. Konkurrensverkets möjlighet att ingripa mot t.ex. vinklade upphandlingsdokument, där en på förhand utvald leverantör valts ut som vinnare av en upphandling eller andra brott mot öppenhets- och likabehandlingsprincipen, är därför av central betydelse.

Det andra typfallet avser situationer där överträdelser av annonserings-skyldigheten har konstaterats men där Konkurrensverket inte kan ansöka om en upphandlingsskadeavgift då fristen för att ansöka om en sådan löpt ut eller kommer att löpa ut innan en ansökan kan anhängiggöras i domstol. Det kan exempelvis gälla gamla avtal som ingåtts och som snedvrider konkurrensen på ett betydande sätt. Konkurrensverkets enda möjlighet att uppnå efterlevnad av reglerna kring liknande fall har varit att rikta kritik mot en upphandlande myndighet i ett tillsynsbeslut i förhoppning om en frivillig rättelse. Någon möjlighet att påföra sanktion för eventuellt bristande efterlevnad av beslutet saknas. I dessa fall är det tydligt att Konkurrensverkets befintliga befogenheter inte är tillräckliga för att uppnå en effektiv upphandling till nytta för det allmänna och marknadens aktörer.

Flertalet tillsynslagar på andra områden innehåller bestämmelser om att en aktör ska rätta en situation som bedöms vara i strid med lagens bestämmelser. Bland annat återfinns sådana bestämmelser i plan och bygglagen (2010:900), arbetsmiljölagen (1977:1160), ellagen (1997:857), skollagen (2010:800), lag (2003:389) om elektronisk kommunikation, lotterilagen (1994:1000) och diskrimineringslagen (2008:567). I dessa lagar har ett antal myndigheter getts möjlighet att genom föreläggande och förbud säkerställa att tillsynsobjekten vidtar en viss åtgärd för att uppnå regelefterlevnad.

För att upphandlingstillsynen ska kunna utövas effektivt är Konkurrensverket med hänsyn till ovanstående i behov av att kunna ingripa mot överträdelser som inte kan sanktioneras genom en ansökan om upphandlingsskadeavgift. Att kunna förelägga ett tillsynsobjekt att företa en viss åtgärd eller meddela förbud som innebär att den som beslutet gäller måste avstå från att utföra en viss åtgärd bedöms som ändamålsenligt för att kunna uppnå syftet med lagstiftningen och bidra till kampen mot korruption. Ett föreläggande att vidta en åtgärd kan aktualiseras när en upphandlande myndighet eller enhet ingått ett tillsvidareavtal utan slutdatum. Under sådana omständigheter skulle ett föreläggande kunna avse att ett slutdatum ska fastställas. Ett förbuds föreläggande skulle exempelvis kunna utfärdas då en upphandlande myndighet eller enhet vid upprepade tillfällen använder sig av otillbörligt styrande kravspecifikationer som i praktiken innebär att endast en viss leverantör eller kategori av leverantörer kan komma ifråga. Ett förbud kan även aktualiseras när en upphandlande myndighet eller enhet tillämpar godtyckliga och oprecisa utvärderingskriterier som inte motsvarar kraven på likabehandling och transparens. Det förekommer också att upphandlande myndigheter och enheter i upphandlingar tillämpar tidigare antagna policy- eller inriktningsbeslut som står i uppenbar strid med upphandlingslagstiftningen.

Mot den angivna bakgrunden görs därför bedömningen att Konkurrensverket ska kunna besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att

upphandlingslagarna ska följas. I syfte att säkerställa regelefterlevnaden bör sådana beslut vid behov kunna förenas med vite (se nedan avsnitt 4.6).

Förelägganden och förbudsbeslut ska alltid vara proportionerliga i förhållande till konstaterade brister. Sådana beslut får inte heller meddelas på sådant sätt att de får oproportionerliga följder. Syftet med tillsynsmyndighetens beslut ska alltid vara att ingripa mot ett beteende som är felaktigt utifrån ett upphandlingsrättsligt perspektiv. Besluten ska således till exempel inte få till verkan att en myndighet eller enhet hindras från att bedriva offentlighetsrättslig verksamhet.

Verkan av ett föreläggande eller förbud är att en upphandlande myndighet eller enhet är skyldig att vidta eller avstå från en viss åtgärd. Tillsynsmyndighetens beslut medför alltså inte att ett felaktigt agerande som ett föreläggande tar sikte på blir ogiltigt eller några andra liknande rättsföljder.

Verkställighet

Huvudregeln inom förvaltningsrätten är att beslut blir verkställbara först när de har vunnit laga kraft. Det kan dock uppstå situationer då tillsynsmyndighetens beslut bör kunna verkställas omedelbart. Myndigheten ska därför kunna bestämma att ett beslut om föreläggande eller förbud ska gälla omedelbart.

Dubbla sanktioner?

I promemorian föreslås att Konkurrensverket ska få möjlighet att förbjuda en upphandlande myndighet eller enhet från att vidta åtgärder som är oförenliga med upphandlingslagstiftningen. Ett sådant förbud ska få förenas med vite. Enligt förslaget skulle Konkurrensverket därmed bland annat kunna förbjuda en upphandlande myndighet eller enhet vid vite att tillämpa ett avtal som ingåtts genom en otillåten direktupphandling. Enligt förslaget skulle Konkurrensverket även fortsättningsvis ha möjlighet att ansöka om upphandlingsskadeavgift avseende en sådan otillåten direktupphandling enligt 21 kap. 1 § 3.

Med hänsyn till bl.a. allmänna rättsgrundsatser om att en överträdelse inte ska kunna leda till dubbla sanktioner, bör en och samma överträdelse av upphandlingslagstiftningen inte kunna föranleda såväl vite som upphandlingsskadeavgift. Konkurrensverket bör därför inte kunna ansöka om upphandlingsskadeavgift avseende en otillåten direktupphandling i de fall verket redan har fattat beslut om förbud eller föreläggande vid vite avseende den otillåtna direktupphandlingen. Likaså bör Konkurrensverket inte kunna fatta beslut om förbud eller föreläggande vid vite avseende en otillåten direktupphandling som redan är föremål för en ansökan om upphandlingsskadeavgift.

Om det under Konkurrensverkets utredning av ett ärende framkommer att en upphandlande myndighet eller enhet har ingått avtal genom en otillåten direktupphandling, och fristen för ansökan om upphandlingsskadeavgift i 21 kap. 7 § ännu inte har löpt ut, ska Konkurrensverket ha möjlighet att avgöra vilken av de

två alternativa tillsynsåtgärderna (förbud eller föreläggande vid vite alternativt ansökan om upphandlingsskadeavgift) som ska användas.

För att undvika dubbla processer bör Konkurrensverket inte fatta beslut avseende tillåtligheten av en viss upphandling eller respektive ingående av ett visst avtal innan tidsfristerna för ansökan om överprövning av upphandlingen (20 kap. 11 och 12 §§) respektive för ansökan om överprövning av avtalets giltighet (20 kap. 17 §) har löpt ut. Någon särskild reglering om det bedöms dock inte vara nödvändig.

4.2 Förlängd tidsfrist för ansökan om upphandlingsskadeavgift

Förslag: Tidsfristen för ansökan om upphandlingsskadeavgift avseende avtal som en upphandlande myndighet har slutit utan föregående annonsering (otillåten direktupphandling), i de fall ingen leverantör har ansökt om överprövning av avtalets giltighet inom tillämpliga tidsfrister, ska förlängas till två år.

Skälen för förslaget

Upphandlingslagstiftningens krav på konkurrensutsättning av offentliga kontrakt möjliggör för samtliga leverantörer att lämna anbud och innebär att det anbud accepteras som bäst uppfyller myndighetens eller enhetens behov. Konkurrensutsättningen skapar därigenom förutsättningar för goda affärer och ett effektivt användande av skattemedel.

Iakttagande av annonseringsskyldigheten i LOU är en förutsättning för att den upphandlande myndigheten ska agera i enlighet med principen om öppenhet. Sådan öppenhet utgör en garanti för att det inte förekommer risk för favorisering av anbudsgivare eller annat godtycke från den upphandlande myndighetens sida.¹⁰ De allmänna principerna på upphandlingsområdet säkerställer att beslut om tilldelning av offentliga kontrakt endast baseras på sakliga och objektiva kriterier samt att alla potentiella leverantörer behandlas lika. Genom iakttagande av dessa principer säkerställs därmed att det inte förekommer någon form av korruption eller diskriminering vid upphandlande myndigheters och enheters tilldelning av kontrakt. Den transparens som omgärdar ett annonserat upphandlingsförfarande möjliggör kontroll i efterhand om den upphandlande myndigheten eller enheten har agerat i enlighet med lagstiftningen. Sådan öppenhet ger även allmänheten insyn i hur upphandlande myndigheter använder allmänna medel i sina inköp, vilket kan bidra till att förtroendet för den offentliga upphandlingen stärks.

¹⁰ Mål C-223/16 *Casertana*, punkt 34.

Otillåten direktupphandling innebär att ett kontrakt tilldelas utan den nödvändiga annonsering som upphandlingslagstiftningen kräver. Därigenom åsidosätts principerna om öppenhet och likabehandling. Avsaknaden av annonsering innebär därmed att upphandlingen inte omgärdas av sådan öppenhet som säkerställer insyn i kontraktsföremålet och kriterierna för dess tilldelning.¹¹ Bristen på likabehandling och öppenhet innebär risk för att den upphandlande myndigheten eller enheten favoriserar en viss leverantör eller tar andra ovidkommande hänsyn vid tilldelning av kontrakt. En otillåten direktupphandling innebär även att den upphandlande myndigheten eller enheten riskerar att utsättas för otillbörlig påverkan från leverantörer. Avsaknaden av nödvändig annonsering enligt upphandlingslagstiftningen medför därmed risk för korruption. Av EU-domstolens praxis följer också att otillåtna direktupphandlingar utgör den allvarligaste överträdelsen av unionsrätten på upphandlingsområdet som en upphandlande myndighet eller enhet kan begå.¹²

Genom att åsidosätta skyldigheten att konkurrensutsätta kontrakt minskar även den upphandlande myndighetens möjligheter att ingå avtal med den bäst lämpade leverantören och enligt det anbud som bäst uppfyller myndighetens behov. Om skyldigheten att konkurrensutsätta kontrakt åsidosätts finns det därför risk för att allmänna medel inte används på det sätt som ger största möjliga nytta för myndigheten och skattebetalarna.

Vidare medför avsaknaden av öppenhet vid otillåten direktupphandling att allmänhetens insyn i den upphandlande myndighetens agerande minskar. Otillåtna direktupphandlingar riskerar därför att ha en skadlig effekt på förtroendet för såväl den aktuella myndighetens inköp som för den offentliga upphandlingen i stort.

Avsaknaden av erforderlig annonsering enligt LOU utesluter i och för sig inte att den upphandlande myndigheten konkurrensutsätter en otillåten direktupphandling på egen hand, exempelvis genom att begära in anbud från utvalda leverantörer. Sådan formlös konkurrensutsättning kan emellertid aldrig likställas med den öppenhet eller likabehandling av leverantörer som säkerställs vid tillämpning av de förfaranderegler som föreskrivs i upphandlingslagarna. Sådan konkurrensutsättning utesluter nämligen att samtliga potentiella anbudsgivare får information om kontraktet och möjlighet att lämna anbud. Vidare riskerar ett sådant agerande att gynna lokala leverantörer eller leverantörer som tidigare tilldelats kontrakt. Sådana "egenkonstruerade" konkurrensutsättningar har i praxis inte heller betraktats som förmildrande vid fastställandet av den otillåtna direktupphandlingens sanktionsvärde i mål om upphandlingsskadeavgift.

¹¹ Se bl.a. mål C-340/02 *Kommissionen mot Frankrike*, punkt 34, mål C-299/08 *Kommissionen mot Frankrike*, punkt 41.

¹² Se bl.a. skäl (13) i direktiv 2007/66.

Bättre förutsättningar att prioritera allvarliga överträdelser

Upphandlingsskadeavgift utgör fortsatt en effektiv sanktion mot otillåtna direktupphandlingar. Nuvarande längd på ansökningsfristen begränsar emellertid Konkurrensverkets möjligheter att välja lämpliga ärenden som kan bli föremål för ansökningar om upphandlingsskadeavgift och är i många fall även för kort för att ett ärende ska kunna utredas tillräckligt inför ansökan. Ansökningsfristen begränsar därmed effektiviteten i tillsynen och begränsar möjligheterna för Konkurrensverket att fullgöra sitt tillsynsuppdrag. Ansökningsfristen behöver därför förlängas.

En förlängning av ansökningsfristen skulle inte nödvändigtvis innebära att Konkurrensverket lämnar in fler ansökningar om upphandlingsskadeavgift. Konkurrensverket skulle däremot kunna prioritera ärenden utifrån de målsättningar som uppställs av lagstiftaren på ett bättre sätt. En förlängd ansökningsfrist skulle möjliggöra för Konkurrensverket att prioritera bland fler potentiella överträdelser. På så vis skulle prioriteringen resultera i ett bättre urval och verket skulle ges stärkta förutsättningar att bedriva tillsyn som kan stävja korruption. Vidare skulle en förlängd ansökningsfrist innebära att fler överträdelser av principiell karaktär skulle kunna prövas i domstol. Tillsynen skulle på så vis bidra till att driva rättsutvecklingen framåt i större utsträckning än i dagsläget. Tillsynen skulle därmed få större genomslag och effektiviteten i den offentliga upphandlingen skulle öka.

En förlängd ansökningsfrist skulle även möjliggöra att andra typer av källor beaktas i de utredningar som leder fram till ansökan om upphandlingsskadeavgift än vad som i dagsläget står till tillsynsmyndighetens förfogande. I sammanhanget bör särskilt revisionsrapporter och årsredovisningar nämnas, vilka offentliggörs en tid efter utgången av aktuellt räkenskapsår. Sådana handlingar uppmärksammar inte sällan överträdelser av upphandlingslagstiftningen, särskilt vid inslag av korruption.

Den nuvarande ansökningsfristen inverkar alltså på vilka direktupphandlingar som Konkurrensverket kan utreda. Med en längre ansökningsfrist skulle verket få större möjlighet att upptäcka och utreda ärenden som är mer komplexa och omfattande och som är av principiellt intresse. På så vis skulle tillsynen få ett större genomslag och Konkurrensverket skulle i än större utsträckning än i dagsläget kunna bidra till att föra rättsutvecklingen framåt.

Behovet av förbättrade förutsättningar att prioritera mellan potentiella ärenden jämte ytterligare tid för att upptäcka och utreda även mer komplicerade överträdelser måste ställas mot upphandlande myndigheters och enheters intresse av att endast under en begränsad tid leva i ovisshet om en talan om upphandlingsskadeavgift kommer att väckas. Det bör framhållas att en upphandlingsskadeavgift är en sanktion som innebär att juridiska personer ställs till svars för brott mot annonseringsskyldigheten. Sanktionsmöjligheten infördes till följd av

bristande efterlevnad av upphandlingslagstiftningen.¹³ Den fakultativa användningen av upphandlingsskadeavgift är dessutom begränsad till otillåtna direktupphandlingar, dvs. den överträdelse av unionsrätten som enligt EU-domstolens praxis är den mest allvarliga på upphandlingsområdet och vars allvar regeringen uppmärksammat.¹⁴

Upphandlande myndigheter och enheter ska även fortsättningsvis få besked i rimlig tid i frågan om talan om upphandlingsskadeavgift kommer att väckas. En förlängd ansökningsfrist är dock nödvändig för att verket ska kunna förmå myndigheter att följa upphandlingslagstiftningen och därigenom bidra till en effektiv offentlig upphandling. Enligt Konkurrensverket är två år en väl avvägd tid mellan tillsynsmyndighetens behov av tid för utredning och upphandlande myndigheters och enheters intresse av att inte under en längre tid sväva i ovisshet om en talan om upphandlingsskadeavgift kommer att väckas.

Erforderlig tid att utreda

Regeringen har tidigare ansett att Konkurrensverket inte behöver längre tid än ett år för att införskaffa tillräckligt med utredning för att ge in en ansökan om upphandlingsskadeavgift till domstolen (prop. 2009/10:180 del 1 s. 209). En sådan period får även fortsättningsvis anses tillräcklig. Den tid som behövs för att införskaffa tillräcklig utredning respektive utforma ansökan om upphandlingsskadeavgift ska emellertid inte blandas samman med den tid som faktiskt står till Konkurrensverkets förfogande att vidta dessa åtgärder. Det är nämligen endast i undantagsfall som Konkurrensverket får vetskap om upphandlande myndigheters och enheters direktupphandlingar i samband med eller kort tid efter ingåendet av det aktuella avtalet. Information om sådana transaktioner når ofta Konkurrensverket en tid efter ingåendet av det aktuella avtalet.

Många av Konkurrensverkets ärenden förutsätter längre skriftväxling innan det är möjligt att bedöma om det föreligger en otillåten direktupphandling. Detta är särskilt vanligt i ärenden av mer komplex karaktär som förutsätter relativt tidskrävande utredningar. En upphandlande myndighet eller enhet behöver också få rimlig tid på sig att besvara de frågor som Konkurrensverket ställer och ta fram sådana uppgifter som verket efterfrågar under sin utredning. Eftersom det ankommer på Konkurrensverket att återropa samtliga de omständigheter som ligger till grund för en ansökan om upphandlingsskadeavgift samt då myndigheten bär bevisbördan i målet¹⁵ måste den utredning som föregår verkets ansökan vara väl genomarbetad. Det är heller inte lämpligt att tillsynsmyndigheten belastar domstolarna med ärenden som inte är tillräckligt utredda och där det finns en risk för att grundläggande omständigheter behöver utredas ytterligare efter att en ansökan har lämnats in till domstol.

¹³ Prop. 2009/10:180 del 1 s. 181 f.

¹⁴ Se bl.a. mål C-26/03 *Stadt Halle*, punkt 37 och prop. 2009/10:180 del 1 s. 187.

¹⁵ Se Kammarrätten i Stockholms domar i mål nr 5426-12, 5427-12 respektive 5452-12.

Sammanfattningsvis talar övervägande skäl för att fristen för ansökan om upphandlingsskadeavgift avseende avtal som slutits genom otillåten direktupphandling bör förlängas till två år.

4.3 Upphandlingsskadeavgiftens storlek

Förslag: Högsta belopp som kan utgå i upphandlingsskadeavgift ska höjas från 10 000 000 kronor till 20 000 000 kronor.

Skälen för förslaget: När reglerna om upphandlingsskadeavgift infördes uppmärksammade regeringen att avsikten med beloppsintervallet var att upphandlingar till lägre värden proportionellt inte skulle sanktioneras hårdare än upphandlingar som uppgår till mer betydande värden.¹⁶ Nuvarande ordning, med en begränsning av upphandlingsskadeavgiftens storlek både i andel av kontraktsvärdet (tio procent) och i ett fast belopp (10 000 000 kronor), innebär i sig att upphandlingar av mer betydande värden aldrig proportionellt kan sanktioneras lika hårt som upphandlingar som uppgår till låga värden. Den nuvarande ordningen innebär att upphandlingar till lägre värden proportionellt sanktioneras hårdare än upphandlingar som uppgår till mer betydande belopp i allt för stor utsträckning.

Som exempel på detta kan nämnas att Konkurrensverket har ansökt om avgifter som uppgår till det högsta tillåtna beloppet i kronor (10 000 000), men att yrkandet i de fallen endast har motsvarat tre procent av kontraktsvärdet.

Begränsningen medför att avtal som ingåtts genom otillåtna direktupphandlingar och som uppgår till betydande belopp inte sanktioneras i proportion till överträdelsen. En höjning av det högsta beloppet som kan utgå i upphandlingsskadeavgift från 10 000 000 kronor till 20 000 000 kronor skulle öka effektiviteten i tillsynsarbetet, stärka rättsmedlets preventiva verkan och förstärka proportionaliteten i förhållandet mellan hur otillåtna direktupphandlingar av lägre respektive högre värden sanktioneras.

Även en höjning av det högsta beloppet som kan utgå till 20 000 000 kronor skulle innebära att upphandlingar av betydande värden inte kan sanktioneras proportionerligt i förhållande till upphandlingar av lägre värden.¹⁷ Upphandlingsskadeavgiften skulle dock stå i större proportion i förhållande till upphandlingar som uppgår till lägre värden än vad som är fallet i dagsläget. Upphandlingsskadeavgiftens avskräckande verkan skulle öka och dess effektivitet stärkas.

¹⁶ Prop. 2009/10:180 del 1 s. 195 och 197.

¹⁷ Vilket förblir en konsekvens av att upphandlingsskadeavgiften begränsas till ett fast belopp.

Mot denna bakgrund görs bedömningen att det högsta belopp som kan utgå i upphandlingsskadeavgift bör höjas från 10 000 000 kronor till 20 000 000 kronor.

4.4 Betydelsen av ringa fall respektive skäl för eftergift vid obligatorisk ansökan om upphandlingsskadeavgift

Förslag: Konkurrensverket ska kunna besluta om att avstå från att ansöka om upphandlingsskadeavgift när avtal har fått bestå om myndigheten bedömer att det är fråga om ringa fall eller att det finns synnerliga skäl för eftergift.

Skälen för förslaget: Bestämmelsen i 21 kap. 5 § andra stycket LOU om att någon avgift inte ska beslutas i ringa fall respektive får efterges om det finns synnerliga skäl riktar sig till prövningsorganet, det vill säga allmän förvaltningsdomstol. Konkurrensverket är därför skyldigt att ansöka om upphandlingsskadeavgift om avtal har fått bestå enligt 21 kap. 1 § 1 och 2 LOU även om myndigheten efter utredning bedömer att det rör sig om ett ringa fall eller att det finns omständigheter som medger eftergift. Sedan upphandlingsskadeavgiftens införande har Konkurrensverket också ansökt om upphandlingsskadeavgift, trots att myndigheten har ansett att det föreligger ringa fall eller omständigheter som medger eftergift. I dessa mål har domstolarna instämt i Konkurrensverkets bedömning i sanktionsfrågan.¹⁸

Den nuvarande ordningen är inte tillfredsställande. Tillsynsmyndighetens skyldighet att ansöka om upphandlingsskadeavgift även vid ringa fall och i eftergiftssituationer tar resurser i anspråk hos såväl domstolarna som Konkurrensverket, resurser som hade kunnat användas mer effektivt. Likaså drabbas upphandlande myndigheter och enheter mot vilka en sådan ansökan riktas. Konkurrensverket bör därför få möjlighet att besluta om att avstå från att ansöka om upphandlingsskadeavgift om myndigheten bedömer att det är fråga om ringa fall eller om det finns omständigheter som medger eftergift. En sådan ordning är förenlig med ändringsdirektivet och innebär att Konkurrensverket inte längre har någon skyldighet att ansöka om upphandlingsskadeavgift, trots lagakraftvunnen dom om att avtal får bestå, om verkets utredning visar att det rör sig om ringa fall eller en eftergiftssituation.

¹⁸ Se Förvaltningsrätten i Göteborgs domar den 13 juni 2018 i mål nr 4892-18 och den 12 november 2018 i mål nr 6974-18 och 6975-18 samt Förvaltningsrätten i Stockholms dom den 18 januari 2019 i mål nr 28845-18.

4.5 Upphandlingsskadeavgift vid andra överträdelser av upphandlingslagarna?

Bedömning: Det finns för närvarande inte skäl att utvidga området för upphandlingsskadeavgift.

Skälen för bedömningen: Upphandlingsskadeavgift kan påföras när det i ett lagakraftvunnet avgörande har konstaterats att avtal får bestå trots att det ingått i strid med bestämmelserna om avtalsspärr alternativt på grund av tvingande hänsyn till allmänintresse. Vidare kan upphandlingsskadeavgift påföras vid otillåten direktupphandling. Mot bakgrund av de förslag om skärpt lagstiftning som föreslås i denna promemoria görs bedömningen att det för närvarande inte finns skäl att utvidga området för upphandlingsskadeavgift. Med hänsyn till de ändringar som föreslås i bestämmelserna om tillsyn över upphandlingslagarna, bör effekten av ny reglering utvärderas innan en utvidgning av området för sanktionsavgifter övervägs.

4.6 Vite

Förslag: Ett föreläggande om att en upphandlande myndighet eller enhet eller den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande myndighet eller enhet att lämna uppgifter, visa upp en handling eller lämna över en kopia av handlingen ska kunna förenas med vite.

Konkurrensverket ska ges möjlighet att kunna förena ett föreläggande eller förbud riktat mot en upphandlande myndighet eller enhet att upphöra med eller inte upprepa ett visst beteende med vite.

Skälen för förslaget

Vite är ett hot om att betalningsansvar kan uppstå, om någon inte skulle följa ett föreläggande eller förbud. Vite är alltså avsett att styra någons beteende i ett enskilt fall för framtiden. En fördel med vite är också att det utgår vid överträdelse och bara då. Man uppnår därmed en preventiv effekt på ett kostnadseffektivt sätt. Eftersom ett vitesföreläggande kan riktas mot såväl en juridisk som fysisk person och kan utformas efter vad som i det enskilda fallet är lämpligt, är vite den sanktion som på tillsynsområdet tillämpas i störst utsträckning. Möjligheten att förena förelägganden med ett viteshot återfinns i många lagar. Det är vanligen vid informationsinhämtning under tillsynsförfarandet och vid beslut om ingripande i form av åtgärdsförelägganden som vitet kan komma att användas. Viten handläggs enligt lagen (1985:206) om viten (viteslagen).

Regler om vitesbeloppets storlek finns i viteslagen. Viten ska enligt viteslagen fastställas till ett belopp som med hänsyn till vad som är känt om huvudmannens ekonomiska förhållanden och till omständigheterna i övrigt är så stort att det kan antas påverka huvudmannen att följa föreläggandet. En utgångspunkt är således att vitesbeloppet ska fastställas till ett belopp som bedöms få avsedd effekt. Vitesbeloppet kan således sättas högt om den felande har god betalningsförmåga.

Frågor om utdömande av vite prövas enligt 6 § viteslagen av förvaltningsrätten som första instans. Vid överklagande till kammarrätten krävs prövningstillstånd. För att ett vitesföreläggande ska kunna verkställas krävs enligt praxis att föreläggandet är så klart och tydligt formulerat att det inte råder någon tvekan om vad adressaten har att iaktta för att efterkomma det.

Tidigare överväganden

I propositionen Nya rättsmedel på upphandlingsområdet föreslog regeringen att tillsynsmyndigheten skulle ges möjlighet att förelägga dem som är eller kan antas vara upphandlande myndighet eller enhet att lämna uppgift, att visa upp en handling eller att lämna över en kopia av handlingen (prop. 2009/10:180 del 1 s. 215 f.). Vidare föreslogs att ett föreläggande skulle kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol och att tillsynsmyndigheten skulle vara motpart i domstol. Regeringen föreslog att sådana mål skulle omfattas av systemet med prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten.

Regeringen ansåg inte att det skulle införas en möjlighet att förena ett föreläggande med vite. Regeringen bedömde visserligen att vite i vissa fall skulle kunna bidra till ökad effektivitet i tillsynen över upphandlingslagstiftningen. Utgångspunkten för tillsynsverksamheten är att den kan leda till att myndigheten upptäcker överträdelser av upphandlingslagarna. Vissa överträdelser kan emellertid leda till att tillsynsmyndigheten ansöker om upphandlingsskadeavgift. Ansökan om upphandlingsskadeavgift kan även riktas mot privata aktörer som bedriver verksamhet i någon av försörjningssektorerna med stöd av ensamrätt eller särskild rättighet. Sådana aktörer ingår i den krets som omfattas av tillämpningsområdet för artikel 6 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EKMR). Vid tillsyn enligt LUF kan de uppgifter som tillsynsmyndigheten begär in antas ha betydelse för bedömningen av om det finns grund för upphandlingsskadeavgift. I de fallen ansåg regeringen, med hänvisning till den så kallade passivitetsrätten, dvs. enskilds rätt att inte tvingas inkomma med uppgifter som kan användas mot honom i en sanktionsprocess om offentligrättslig sanktion, att någon möjlighet att vitessanktionera ett föreläggande inte borde införas. Något hinder mot att tillsynsmyndigheten skulle få förelägga privata aktörer som omfattas av LUF vid vite att komma in med uppgifter i andra frågor än sådana som kan leda till upphandlingsskadeavgift ansågs däremot inte finnas. Regeringen gjorde emellertid bedömningen att det skulle vara förenat med betydande tillämplighets-svårigheter för tillsynsmyndigheten att avgöra i vad mån ett föreläggande gäller

inkommande med uppgifter som inte kan leda till upphandlingsskadeavgift och därmed kan förenas med vite eller i vad mån det är fråga om uppgifter som skulle kunna leda till talan om upphandlingsskadeavgift, varpå ett vitessanktionerat föreläggande inte skulle vara tillåtet. Enligt regeringens bedömning övervägde dessa tillämpningssvårigheter de effektivitetsfördelar som följer av en vitessanktion (a. prop. s. 216 f.).

Regeringen uppmärksammade att frågan om passivitetsrätten för privata aktörer som bedriver verksamhet enligt LUF inte har motsvarande relevans beträffande myndigheter som omfattas av LOU. Regleringen i LOU och LUF bör dock vara enhetlig i detta avseende. Regeringen föreslog därför inte att tillsynsmyndigheten i något fall skulle kunna meddela vitessanktionerade förelägganden. Regeringen avsåg emellertid att följa utvecklingen och återkomma i frågan för det fall det skulle visa sig finnas ett sådant behov (a. prop. s. 217).

I sitt yttrande över lagrådsremissen Nytt regelverk om upphandling uppmärksammade Lagrådet att tillsynsmyndighetens möjligheter att förelägga upphandlande myndigheter och enheter att lämna uppgifter m.m. är tämligen verkningslösa i brist på möjligheten att förena sådant föreläggande med vite. Lagrådet ansåg inte att tidigare förarbetsuttalanden i fråga om hinder mot vitessanktionerade förelägganden mot privata företag som bedriver försörjningsverksamhet enligt LUF (prop. 2009/10:180 del 1 s. 216 f.) var övertygande. Enligt Lagrådet borde frågan om behov av sanktion övervägas på nytt under den fortsatta beredningen.

I propositionen Nytt regelverk om upphandling uttryckte regeringen sin fortsatta avsikt att följa utvecklingen och återkomma i frågan för det fall det skulle visa sig finnas ett behov av vitessanktionerade förelägganden. Regeringen konstaterade att det saknades underlag för att närmare överväga eventuellt behov av sanktionsbestämmelser inom ramen för det aktuella lagstiftningsärendet (prop. 2015/16:195 del 2 s. 862).

Vite vid föreläggande om att lämna uppgifter

Möjligheten att inhämta uppgifter från tillsynsobjekt är ett viktigt redskap vid Konkurrensverkets tillsynsarbete. Inhämtade uppgifter ingår i underlaget för granskningen och senare tillsynsåtgärd. Möjligheten att kräva in uppgifter är således av stor betydelse för att kunna genomföra tillsynen.

Konkurrensverket är i sin tillsynsverksamhet beroende av att kunna få handlingar och upplysningar från offentliga organ. Konkurrensverket har vid upprepade tillfällen haft problem med att upphandlande myndigheter eller enheter inte efterkommit myndighetens begäran om information, detta gäller såväl statliga som kommunala myndigheter och bolag. Det ligger i sakens natur att vissa upphandlande myndigheter och enheter saknar intresse att såväl efterkomma som överklaga osanktionerade förelägganden, särskilt om tillsynsmyndighetens

ansökningsfrist håller på att löpa ut. Möjligheten att förena förelägganden att inkomma med uppgifter med vite skulle öka effektiviteten med förelägganden i upphandlingstillsynen. Konkurrensverket bör därför ges möjlighet att kunna förelägga upphandlande myndigheter eller enheter, eller de som kan antas vara detta, att vid äventyr av vite komma in med sådana uppgifter och handlingar som är nödvändiga för att tillsynen ska kunna bedrivas effektivt.

Enligt ändringsdirektivets beaktandesats 13 samt artikel 1.1 krävs att medlemsstaterna vidtar nödvändiga åtgärder för att garantera att upphandlande myndigheters förfaranden som kan utgöra otillåtna direktupphandlingar kan prövas skyndsamt och effektivt. En möjlighet till vitesföreläggande skulle medföra att EU-rättens krav på Sverige i större utsträckning uppfylls på ett praktiskt, effektivt och proportionerligt sätt.

En sådan möjlighet innebär också att tillsynen över den offentliga upphandlingen motsvarar vad som gäller för Konkurrensverket vid tillämpningen av konkurrenslagstiftningen samt andra myndigheters befogenheter på många olika områden, såsom Socialstyrelsen inom hälso- och sjukvården, Finansinspektionen inom bank-, finans- och försäkringssektorerna och länsstyrelserna på miljöområdet. En möjlighet till att döma ut vite i upphandlingsärenden vid underlåtenhet att komma in med begärda handlingar finns såväl i Finland (80 § lag om offentlig upphandling [2007:348]) som i Danmark (5 och 13 §§ Lov om Klagenævnet for Udbud [lov nr 415 av den 31 maj 2000]).

Det har, som framgått ovan, gjorts gällande att ett föreläggande gentemot vissa privata aktörer som omfattas av LUF vid äventyr av vite i vissa situationer skulle kunna vara tveksamt med hänsyn till skyddet mot självangivelse i EKMR eller rätten till försvar i EU-rätten. Av praxis från Europadomstolen och EU-domstolen följer emellertid att skyldighet med tvång för företag att tillhandahålla skriftlig och muntlig dokumentation är förenligt med skyddet mot självangivelse, så länge företaget därigenom inte tvingas erkänna förekomsten av en lagöverträdelse som det ankommer på tillsynsmyndigheten att bevisa.¹⁹

En tillsynsmyndighet har följaktligen rätt att vid vite ålägga ett företag att lämna alla nödvändiga upplysningar om faktiska omständigheter som företaget kan ha kännedom om samt överlämna därtill hörande dokumentation som företaget innehar, även om den utlämnade informationen kan användas i ett senare ärende om lagöverträdelse.²⁰

¹⁹ Se bl.a. EU-domstolens domar i mål C-407/04P *Dalmine mot kommissionen*, mål C-301/04 *kommissionen mot SGL Carbon*, punkt 34, mål C-374/87 *Orkem mot kommissionen* och Europadomstolens dom *Funke mot Frankrike*, dom den 25 februari 1993, punkt 44.

²⁰ Ibid. Se även Andersson, Torbjörn och Cameron, Iain, *Rättsutlåtande på uppdrag av Konkurrensverket*, s. 12 f samt Bernitz, Ulf, *Förslag till ny lag om uppgiftsskyldighet rörande marknads- och konkurrensförhållanden – en rapport skriven av Ulf Bernitz på uppdrag av Konkurrensverket*, mars 2009, s. 20.

De handlingar som Konkurrensverket har behov av inom ramen för sin tillsyn är sådana som styrker att ett avtal med ekonomiska villkor avseende vara, tjänst eller byggtreprenad ingåtts av en upphandlande myndighet eller enhet samt att detta avtal skulle ha föregåtts av upphandling enligt bestämmelserna i någon av upphandlingslagarna. Det rör sig således om handlingar av bokförings- och avtalskaraktär för att få utrett det faktiska förloppet och de faktiska omständigheterna i ett enskilt ärende. Det är utifrån dessa handlingar som Konkurrensverket kan få utrett om en upphandling, i objektiv mening, har genomförts samt om avtalet ifråga är av ett sådant slag som medger undantag från upphandlingsreglerna. Utan att ha tillgång till handlingar som visar att en upphandlande myndighet eller enhet ingått ett avtal med ekonomiska villkor med en leverantör begränsas Konkurrensverkets förutsättningar att bidra till regelefterlevnad och effektiva offentliga upphandlingar.

Konkurrensverket ser inte något behov av att vitesförelägga upphandlande myndigheter och enheter att inkomma med vare sig förklaringar till valt förfarande, handlingar till styrkande av att ett undantag från reglerna är tillämpligt eller upplysningar i övrigt av subjektiv natur. Ett vitesföreläggande ska således inte ta sikte på handlingar eller upplysningar som tvingar den upphandlande myndigheten att utveckla sin inställning eller på annat sätt riskera att medge eller erkänna en överträdelse.

Det är sammanfattningsvis en grundläggande förutsättning för tillsynsarbetet att uppgifter eller handlingar kan hämtas in från upphandlingsmarknadens aktörer och läggas till grund för olika beslut och – i framtiden – talan i domstol om upphandlingsskadeavgift. För att inte riskera att de nya rättsmedel som föreslås i promemorian blir verkningslösa, anser Konkurrensverket att det är av avgörande vikt att ett föreläggande om att lämna ut handlingar eller uppgifter kan förenas med vite om det i det enskilda fallet finns behov av det.

Vite vid ingripande

För att främja en effektiv offentlig upphandling och för att uppnå en högre grad av regelefterlevnad är tillsynsverktygen i vissa situationer inte tillräckliga. Att enbart sanktionera ett beteende med tillsynsbeslut är inte nog för att få vissa upphandlande myndigheter eller enheter att faktiskt vidta åtgärder för att upphöra med ett visst förfarande som bryter mot regelverket. Dessa situationer är i många fall på grund av ansökningsfristen för upphandlingsskadeavgift inte heller möjliga att ta till domstol.

För ingripande krävs att möjligheten att skriva ett föreläggande eller ett förbud kan kombineras med ett vite. Att en tillsynsmyndighet har sådana större befogenheter kan förväntas inverka positivt på den framtida regelefterlevnaden. Fördelarna med att i lämplig omfattning använda skarpare verktyg har inte minst visat sig under de snart tio år som reglerna om upphandlingsskadeavgift har varit i kraft.

Genom att kunna utfärda förelägganden och förbud i kombination med vite får tillsynsmyndigheten möjlighet att anpassa sina tillsynsåtgärder och kan därigenom på ett effektivt sätt åtgärda situationer som redan inträffat och även motverka att dessa inträffar igen. Vitesförelägganden och vitesförbud skulle utgöra ett verkningsfullt komplement till reglerna om upphandlingsskadeavgift. Förbudsvite är till skillnad från upphandlingsskadeavgift ett framåtsyftande rättsmedel och har en omedelbar handlingsdirigerande effekt i det enskilda fallet, vilket med största sannolikhet även innebär positiva effekter för upphandlingsreglernas efterlevnad i allmänhet.

Ett vitesföreläggande skulle troligen vara effektivt för att komma tillrätta med till exempel tillsvidareavtal utan slutdatum. En annan situation när ett förbudsvite kan aktualiseras är exempelvis när en upphandlande myndighet eller enhet vid upprepade tillfällen använder sig av otillbörligt styrande kravspecifikationer som i praktiken innebär att endast en viss leverantör eller kategori av leverantörer kan komma ifråga eller tillämpar godtyckliga och oprecisa utvärderingskriterier som inte motsvarar kraven på likabehandling och transparens. Det förekommer också att upphandlande myndigheter i upphandlingar tillämpar tidigare antagna policy- eller inriktningsbeslut som står i uppenbar strid med upphandlingslagstiftningen. Vid sådana situationer kan det vara av stor vikt för upphandlingsreglernas efterlevnad och ett reellt genomförande av ändringsdirektivet att Konkurrensverket kan förelägga en upphandlande myndighet eller enhet vid vite att upphöra med eller inte upprepa ett visst beteende.

Vid ålägganden som meddelas ett företag att upphöra med överträdelser av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete respektive mot missbruk av dominerande ställning (2 kap. 1 och 7 §§ KL respektive artikel 101 och 102 i FEUF) finns i dag en möjlighet att förena beslutet med vite enligt 6 kap. 1 § samma lag. Det innebär att staten, kommuner och landsting som bedriver näringsverksamhet kan föreläggas vid vite att upphöra med ett visst beteende. Några principiella skäl mot vitessanktionerade förbud mot staten, kommuner och landsting har alltså inte ansetts föreligga på det marknadsrättsliga området (se prop. 2008/09:231 s. 51 och prop. 202/03:50 s. 167).

Vid införandet av konfliktlösningsregeln i 3 kap. 27 § KL ansågs det inte finnas skäl för en annan ordning i fråga om möjligheten att meddela förbud enligt bestämmelsen. Staten, en kommun eller ett landsting kan därför förbjudas vid vite att tillämpa ett visst förfarande i en säljverksamhet som omfattas av 1 kap. 5 § första stycket samma lag, om detta snedvrider, eller är ägnat att snedvrida, förutsättningarna för en effektiv konkurrens på marknaden, eller hämmar, eller är ägnat att hämma, förekomsten eller utvecklingen av en sådan konkurrens. Vidare kan kommuner och landsting förbjudas vid vite att bedriva en viss säljverksamhet i nämnda fall (3 kap. 27 § och 6 kap. 1 § 2 KL).

En fråga som uppkommer i sammanhanget är lämpligheten av att ett vitesföreläggande riktas mot en offentligrättslig juridisk person. Eftersom upphandlingsverksamhet inte är myndighetsutövning utan mer liknar ett agerande på en marknad, bör upphandlande myndigheters inköp betraktas såsom ett privaträttsligt agerande. Detta gäller även för staten när den köper in varor och tjänster genom till exempel sina myndigheter. Ett vite kommer vidare att betalas ur den upphandlande myndighetens budget och inte statskassan, vilket även det talar för att vite kan vara en lämplig åtgärd. Ett exempel på en reglering där vitesförelägganden kan riktas mot offentligrättsliga juridiska personer är reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet, där Konkurrensverket som tillsynsmyndighet kan kombinera förelägganden med vite.

Att införa en möjlighet till vitesföreläggande kommer skapa en större bredd i de sanktionsmöjligheter som Konkurrensverket har till sitt förfogande.

Det finns inte anledning att göra någon annan bedömning i fråga om möjligheten att vid vite förbjuda staten, en kommun eller ett landsting som är en upphandlande myndighet eller enhet att upphöra med eller inte upprepa ett visst beteende på det upphandlingsrättsliga området. Ett sådant förbud bör därför kunna förenas med vite.

Sammanfattningsvis föreslås därför att tillsynsmyndigheten ska ges möjlighet att förena eventuella förelägganden eller förbud med vite om det finns behov av det.

4.7 Konkurrensverket ska få i uppgift att uppmärksamma och motverka korrupcion

Förslag: En ny uppgift ska anges i Konkurrensverkets instruktion med innebörd att Konkurrensverket inom ramen för sina tillsynsuppgifter ska uppmärksamma och motverka korrupcion och annat förtroendskadligt agerande.

Skälen för förslaget: Korrupcion kan försämra konkurrensen genom att effektiva företag utestängs. Omvänt kan ökad konkurrens minska möjligheterna och incitamenten för korrupcion.²¹

Konkurrensverket har, som framgått ovan, i många sammanhang funnit tecken på korrupcion eller annat förtroendskadligt beteende i tillsynsverksamheten. Som ett led i det generella ansvaret för att motverka korrupcion uppmärksammar verket redan i dag misstänkt korrupcion samt prioriterar ärenden där det finns misstänkta korrupta inslag.

²¹ Se exempelvis OECD, (2014), *Global Forum on Competition: Fighting corruption and promoting competition, Background note och Summary of discussion samt* Transparency International, (2016), *Anti-corruption helpdesk: The linkages between corruption and violation of competition laws.*

I de fall det finns misstanke om överträdelse av konkurrens- eller upphandlingsreglerna, kan det finnas skäl för Konkurrensverket att i sin tillsynsverksamhet ta in och beakta uppgifter som visar på att det faktiskt har förekommit korruption. Detta gäller oavsett om det är fråga om mutbrott eller någon annan form av korruption. Först och främst handlar det om att kunna förstå det sammanhang i vilket en misstänkt överträdelse av konkurrens- eller upphandlingsreglerna har skett. Som beskrivs i avsnitt 2.7 ovan kan korruption på flera olika sätt användas som en del av en sådan misstänkt överträdelse.

Vid utredning av överträdelser av konkurrensreglerna använder Konkurrensverket ekonomiska modeller som utgår från att företag agerar rationellt. I en utredning kan det se ut som att företag agerar på ett sätt som inte passar in i dessa modeller, vilket kan försvåra utredningen. Ett sådant agerande skulle dock kunna förklaras med en underliggande korruption som får en eller flera anställda att agera mot företagets intressen. Företaget har därigenom inte agerat som förväntat, varför förekomsten av korruption kan vara relevant att ta in i bedömningen av ärendet.

I de fall Konkurrensverket ser indikationer på korruption, men det inte finns skäl att misstänka en överträdelse av konkurrens- eller upphandlingsreglerna, är det dock inte Konkurrensverkets uppgift att utreda misstanken vidare. Under sådana omständigheter ska Konkurrensverket i stället bistå andra myndigheter med tips i de fall det finns misstanke om brott eller att företag i övrigt har åsidosatt annan lagstiftning. Ökad kunskap om sambandet mellan korruption och konkurrensbegränsningar är således till nytta både för Konkurrensverkets eget tillsynsarbete och för att stödja andra myndigheter, företag och organisationer i deras arbete mot olika former av korruption.

Konkurrensverkets uppgift är att säkerställa efterlevnaden av konkurrens- och upphandlingsreglerna. Utöver lagtillämpningen ligger det i Konkurrensverkets uppdrag att uppmärksamma hinder mot en effektiv konkurrens i offentlig och privat verksamhet och mot en effektiv offentlig upphandling.²² Den nationella upphandlingsstrategin omfattar ett aktivt arbete med att förebygga korruption och jäv i de offentliga inköpen. Ökad kontroll och uppföljning motverkar förtroendskadligt beteende och bidrar till effektivare användning av offentliga medel. Konkurrensverkets verksamhet är väl lämpad att hantera även denna typ av frågor. Sammanfattningsvis finns det därför goda skäl att i just Konkurrensverkets instruktion tydliggöra att Konkurrensverket inom ramen för sina uppgifter ska uppmärksamma och motverka korruption och annat förtroendskadligt agerande. Förslaget syftar till att stärka samhällets motståndskraft mot korruption utan annan regelreformer. Förenklingsutredningen har också i sitt betänkande *Möjligt, tillåtet och tillgängligt* (SOU 2018:44) framfört att annan åtgärd än en regelreformer skulle kunna bestå i att

²² 4 § förordningen (2007:1117) med instruktion för Konkurrensverket.

regeringen i Konkurrensverkets instruktion tydliggör att verkets upphandlings-tillsyn ska bidra till att motverka korruption i offentlig upphandling.²³

5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: De föreslagna lagändringarna ska träda i kraft den [1 juli 2020]. Äldre bestämmelser ska gälla för upphandlingar som har påbörjats före ikraftträdandet. Ändringen i Konkurrensverkets instruktion ska träda i kraft den 1 januari 2020.

Skälen för förslaget: De föreslagna författningsändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt, vilket bedöms vara den 1 juli 2020 för lagarna och den 1 januari 2020 för förordningen. Lagändringarna ska enbart gälla upphandlingar som påbörjats efter lagens ikraftträdande. De nya reglerna kan således inte tillämpas på upphandlingar som påbörjats före ikraftträdandet. Av HFD 2013 ref. 31 framgår att den tidpunkt när en upphandling har påbörjats sammanfaller med tidpunkten för när en upphandlande myndighets beslut kan bli föremål för överprövning. Av EU-domstolens dom Stadt Halle, C-26/03, EU:C:2005:5, framgår att denna tidpunkt inträffar när det stadium har passerats då rent interna överväganden och förberedelser görs inom en myndighet inför en upphandling. Ett upphandlingsförfarande får därmed anses ha påbörjats när den upphandlande myndigheten eller enheten beslutat att inleda ett upphandlingsförfarande och detta beslut kommit till kännedom utåt genom att myndigheten eller enheten tagit någon form av extern kontakt i syfte att anskaffa det som beslutet avser. Detta gäller även avtal som ingåtts genom otillåten direktupphandling, dvs. utan erforderlig annonsering enligt någon av upphandlingslagarna. De föreslagna reglerna omfattar därmed inte otillåtna direktupphandlingar som har påbörjats före ikraftträdandet.

Vid förfaranden i flera steg inträffar påbörjandetidpunkten vid det inledande steget som påbörjar upphandlingen. Vid ramavtal inträffar denna tidpunkt då förfarandet för att ingå ramavtalet inleds. Således kommer äldre bestämmelser att tillämpas på exempelvis förnyade konkurrensutsättningar enligt sådana ramavtal där förfarandet för att ingå ramavtalet påbörjades före ikraftträdandet av de nya lagarna.

²³ SOU 2018:44 s. 254.

6 Konsekvensanalys

6.1 Vilka berörs av förslagen?

Förslagen syftar först och främst till en effektivisering av tillsynen och tydligare ramar för en rättssäker tillsyn. Förslagen utgör underlag till ny lagstiftning och berör därför samtliga parter inom offentlig upphandling i egenskap av upphandlande myndigheter och enheter (statliga myndigheter, kommuner och landsting) eller leverantörer (näringslivet, inkl. den sociala ekonomin) i olika utsträckning. Kommuner²⁴ samt kommunala bolag står för en mycket stor andel av den offentliga upphandlingen. År 2017 uppgick andelen till 69 procent.²⁵ Inget av förslagen påverkar den kommunala självstyrelsen i en inskränkande mening. Tvärtom leder förslagen till ökad öppenhet och tydlighet för vilka tillsynsåtgärder som kan komma att påverka verksamheten om regelverken för upphandling inte följs. Förslagen påverkar inte kommuner och landsting, att utifrån sina förutsättningar, genomföra goda affärer inom lagens ramar.

6.2 Vilka kostnadsrämsiga och andra konsekvenser medför förslagen?

För staten kan förslagen om förelägganden vid vite och förelägganden om åtgärd och förbudsbeslut eventuellt leda till en utgift. Denna bör dock bli måttlig och främst bestå i att förvaltningsdomstolarna får nya ärendetyper och ett ökat ärendeinflöde i form av vitesansökningar och en eventuell högre överklagandefrekvens av Konkurrensverkets tillsynsbeslut. I dagsläget har endast ett fåtal av Konkurrensverkets tillsynsbeslut överklagats.

Det är dock inte möjligt att göra några exakta beräkningar av hur många ärenden som kan tillkomma och därför inte heller möjligt att beräkna kostnaderna exakt. Konkurrensverket har resurser att fatta cirka 20 beslut i nu aktuella ärenden per år. Utgången av ärendena, föreläggande eller förbud, beror på den enskilda överträdelsen av upphandlingsreglerna och frågans art. Endast en marginell kostnadsökning på grund av ny ärendetyp kan därför uppstå hos förvaltningsdomstolarna. I förslaget ingår dock även att tillsynsmyndigheten ska kunna avstå från att ansöka om obligatorisk upphandlingsskadeavgift där myndigheten bedömer att det är fråga om ett ringa fall eller det finns grund för eftergift, vilket innebär något färre antal mål i förvaltningsrätterna. Detta talar för att kostnaderna för de olika ärendetyperna tar ut varandra. Kostnaden för processen hos tillsynsmyndigheten kommer väsentligen vara densamma eftersom samma utredningsåtgärder kommer att vidtas. Det är endast den avslutande delen med en ansökan och skriftväxling i förvaltningsdomstol som i stället ersätts med ett beslut. För förvaltningsdomstolarna utgör förslaget en kostnadsbesparing då

²⁴ Av alla upphandlingar som annonserades under 2017 annonserades 47 procent av kommuner. Med kommuner avses även kommunala förbund och kommunala organ, till exempel stadsdelsförvaltningar. Näst flest upphandlingar annonserades av kommunala bolag, som stod för 22 procent av upphandlingarna som annonserades.

²⁵ Statistik om offentlig upphandling 2018, Konkurrensverkets rapport 2018:9 s. 59.

dessa förväntas få färre obligatoriska upphandlingsskadeavgifter att ta ställning till.

För den upphandlande myndigheten eller enheten skulle förslaget om avstående från ansökan vid ringa fall vara kostnadsbesparande. Detta innebär i praktiken ingen egentlig kostnad om domstolen röjer beslutet. Förutom att eventuellt behöva betala upphandlingsskadeavgift om 10 000 kronor har naturligtvis även myndigheten kostnader för själva domstolsprocessen.

Förslaget om att höja högsta belopp som kan utgå i upphandlingsskadeavgift kan medföra ökade kostnader för enskilda upphandlande myndigheter eller enheter som gjort otillåtna direktupphandlingar.

Förslaget om förlängd ansökningsfrist för ansökan om upphandlingsskadeavgift ger konsekvenser för upphandlande myndigheter och enheter i så måtto att de under en längre tid än i dag behöver leva i ovisshet om sådan talan kommer att väckas. I förlängningen kan det också innebära en kostnad för process och upphandlingsskadeavgift som inte skulle ha kunnat påföras med en kortare ansökningsfrist. Förslaget kan leda till att andra upphandlande myndigheter eller enheter utreds av tillsynsmyndigheten än vad som skulle vara fallet med nuvarande reglering. Antalet upphandlande myndigheter och enheter som utreds eller blir föremål för ansökan om upphandlingsskadeavgift kommer dock att vara väsentligen densamma.

Sammanfattningsvis bedöms förslagen inte leda till kostnadsökningar som inte kan hanteras inom befintliga ramar. På ett mer övergripande plan bedöms förslagen på sikt leda till en mer effektiv offentlig upphandling vilket ökar samhällsnyttan och användandet av offentliga resurser.

7 Författningskommentar LOU

Författningskommentarerna till LUF, LUK, LUFS, lagen om valfrihetssystem och lagen om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering motsvarar i väsentliga delar författningskommentaren till LOU.

7.1 21 kap. Upphandlingsskadeavgift

2 a § Upphandlingsskadeavgift enligt 1 § får inte påföras för åtgärder som omfattas av ett föreläggande eller förbud enligt 22 kap. 5 § som har meddelats vid vite enligt denna lag.

Paragrafen är ny och ger uttryck för principen om att dubbla påföljder inte ska kunna aktualiseras för ett och samma agerande hos den upphandlande myndigheten (principen om ne bis in idem). Om tillsynsmyndigheten har förelagt den upphandlande myndigheten att företa eller avstå från ett agerande vid vite ska upphandlingsskadeavgift således inte kunna påföras myndigheten. Förslaget behandlas i avsnitt 3.1.

Avgiftens storlek

4 § Upphandlingsskadeavgiften ska uppgå till lägst 10.000 kronor och högst 20.000.000 kronor. Avgiften får inte överstiga tio procent av upphandlingens värde enligt 5 kap. eller 19 kap. 8 §.

Paragrafen anger det lägsta och högsta belopp som upphandlingsskadeavgift kan fastställas till. Bestämmelsen har ändrats så att det högsta belopp som kan utgå i upphandlingsskadeavgift höjs från tio miljoner kronor till tjugo miljoner kronor. Förslaget behandlas i avsnitt 3.3.

5 § Vid fastställande av upphandlingsskadeavgiftens storlek ska särskild hänsyn tas till hur allvarlig överträdelsen är.

I ringa fall ska någon avgift inte beslutas. Avgiften får efterges, om det finns synnerliga skäl.

Tillsynsmyndigheten får besluta om att avstå från att ansöka om upphandlingsskadeavgift enligt 1 § 1 och 2 om myndigheten bedömer att det är fråga om ett ringa fall eller att det finns synnerliga skäl enligt andra stycket.

Paragrafen reglerar sanktionsvärdet av en överträdelse vid fastställande av upphandlingsskadeavgift. *Tredje stycket* är nytt och innebär att tillsynsmyndigheten inte har någon skyldighet att ansöka om upphandlingsskadeavgift, trots lagakraftvunnen dom om att avtal får bestå, om myndighetens utredning visar att det rör sig om ringa fall eller en eftergiftssituation. Myndigheten ska då besluta om att avstå från att ansöka om upphandlingsskadeavgift. Förslaget behandlas i avsnitt 4.4.

Tidsfrister för ansökan om avgift

7 § När en ansökan om upphandlingsskadeavgift grundas på 1 § 3 och en eller flera leverantörer har ansökt om överprövning av avtalets giltighet inom de tidsfrister som anges i 20 kap. 17 §, får

ansökan inte göras förrän fristen har löpt ut och samtliga beslut med anledning av överprövningen har fått laga kraft. Ansökan ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom sex månader från den tidpunkt då samtliga beslut med anledning av överprövningen har fått laga kraft.

Om ingen leverantör har ansökt om överprövning av avtalets giltighet inom de tidsfrister som anges i 20 kap. 17 §, ska ansökan ha kommit in till förvaltningsrätten inom två år från det att avtalet slöts.

Paragrafen reglerar inom vilken tid tillsynsmyndigheten ska väcka talan om upphandlingsskadeavgift med anledning av otillåten direktupphandling. Bestämmelsen i paragrafens *andra stycke* har ändrats såtillvida att ansökan om upphandlingsskadeavgift ska ha inkommit till förvaltningsrätten inom två år från avtalstidpunkten i de fall ingen leverantör har ansökt om överprövning av avtalets giltighet inom de tidsfrister som anges i 20 kap. 17 §. Ändringen innebär således en förlängning av tidigare frist om ett år. Förslaget behandlas i avsnitt 3.2.

7.2 22 kap. Tillsyn

1 § Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha tillsyn över att denna lag följs.

Paragrafen har ändrats endast redaktionellt.

2 § Tillsynsmyndigheten får från en upphandlande myndighet eller från den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande myndighet hämta in upplysningar som är nödvändiga för tillsynsverksamheten. Om det behövs på grund av brådska, materialets omfång eller något annat förhållande, får upplysningarna hämtas in genom besök hos den upphandlande myndigheten.

Paragrafen har ändrats endast redaktionellt.

3 § En upphandlande myndighet är skyldig att lämna de upplysningar som tillsynsmyndigheten begär för sin tillsyn. Detsamma gäller den som tillsynsmyndigheten bedömer vara en upphandlande myndighet.

Paragrafen har ändrats endast redaktionellt.

4 § Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att denna lag ska följas.

Paragrafen reglerar tillsynsmyndighetens möjligheter att meddela förelägganden och förbud. Myndighetens befogenhet utvidgas från att enbart kunna förelägga upphandlande myndighet att lämna uppgifter, visa upp en handling eller lämna över en kopia av handling till att kunna meddela de förelägganden och förbud som behövs för att lagen ska följas. Ett föreläggande syftar till att upphandlande myndighet ska företa en viss åtgärd medan ett förbud innebär att den som beslutet riktar sig till ska avstå från att utföra en viss åtgärd. Förelägganden och förbud ska alltid vara proportionerliga och syfta till att ingripa mot ett beteende som är felaktigt utifrån ett upphandlingsrättsligt perspektiv.

Enligt förslaget kan tillsynsmyndighetens förelägganden och förbud överklagas till allmän förvaltningsdomstol (se 22 kap. 7 §). För att undvika dubbla processer bör förelägganden och förbud inte meddelas under den tid samma fråga kan bli föremål för prövning i allmän förvaltningsdomstol genom ansökan om överprövning av en upphandling eller giltigheten av avtal efter ansökan från en leverantör enligt 20 kap. 4 §. Tillsynsmyndigheten bör därför inte meddela förelägganden eller förbud avseende en upphandling innan tidsfristerna för ansökan om överprövning av upphandlingen i 20 kap. 11 och 12 §§ har löpt ut och ingen leverantör har ansökt om överprövning inom de tidsfrister som anges. Likaså bör tillsynsmyndigheten inte meddela föreläggande eller förbud som rör grunderna för ogiltighet i 20 kap. 13 § innan tidsfristen för ansökan om överprövning av avtals giltighet i 20 kap. 17 § har löpt ut och ingen leverantör har ansökt om överprövning inom de tidsfrister som anges. Därigenom undviks till exempel att tillsynsmyndigheten förbjuder en leverantör att tillämpa ett visst avtal, vars giltighet därefter blir föremål för ansökan om överprövning från en leverantör. Förslaget behandlas i avsnitt 3.1.

5 § Beslut om föreläggande eller förbud får förenas med vite.

Paragrafen är ny och innebär att tillsynsmyndigheten får förena beslut om föreläggande eller förbud med vite. Förslaget behandlas i avsnitt 3.6.

5 a § Förelägganden och förbud enligt 4 § får inte avse åtgärder som omfattas av ansökan om upphandlingsskadeavgift enligt 21 kap. 1 §.

Paragrafen är ny och ger uttryck för principen om att dubbla påföljder inte ska kunna aktualiseras för ett och samma agerande hos den upphandlande myndigheten (principen om ne bis in idem). Om tillsynsmyndigheten har ansökt om upphandlingsskadeavgift avseende en viss åtgärd ska myndigheten inte vid vite kunna förelägga den upphandlande myndigheten avseende samma åtgärd. I fråga om otillåten direktupphandling, för vilken ansökan om upphandlingsskadeavgift enligt 21 kap. 7 § inte har löpt ut, innebär de föreslagna ändringarna att tillsynsmyndigheten ges möjlighet att välja mellan att fatta ett beslut om förbud eller föreläggande avseende sådant avtal eller att ansöka om upphandlingsskadeavgift enligt 21 kap. 1 § 3. Förslaget behandlas i avsnitt 3.1.

6 § Tillsynsmyndigheten får bestämma att ett beslut om föreläggande eller förbud enligt denna lag ska gälla omedelbart.

Paragrafen är ny och ger tillsynsmyndigheten en möjlighet att bestämma att ett beslut om föreläggande eller förbud ska gälla omedelbart. Om myndigheten inte beslutar något om verkställbarheten gäller beslutet först när det vunnit laga kraft. Förslaget behandlas i avsnitt 3.1.

7 § Tillsynsmyndighetens beslut om föreläggande eller förbud får överklagas till den förvaltningsrätt i vars domkrets den som föreläggandet eller förbudet riktar sig till har sin hemvist. När ett beslut överklagas, är tillsynsmyndigheten motpart i domstolen.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Paragrafen ersätter delvis tidigare bestämmelser om överklagande vid föreläggande att inkomma med uppgifter. Överklagandemöjligheten utvidgas till att även omfatta de beslut om föreläggande eller förbud som tillsynsmyndigheten meddelar.

7.3 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den [1 juli 2020].
2. Äldre bestämmelser gäller för upphandlingar som påbörjats före ikraftträdandet.

Av *första punkten* framgår när de föreslagna bestämmelserna ska träda i kraft. Av *andra punkten* framgår avgränsningen mellan tillämpningen av nuvarande och de nya föreslagna bestämmelserna.

Tidpunkten när en upphandling har påbörjats sammanfaller med tidpunkten för när en upphandlande myndighets beslut kan bli föremål för överprövning (HFD 2013 ref. 31). Detta gäller även upphandlingar som avslutas genom ingående av avtal som utgör en otillåten direktupphandling. De föreslagna reglerna omfattar därmed inte otillåtna direktupphandlingar som har påbörjats före ikraftträdandet. Detta innebär bland annat att äldre bestämmelser ska tillämpas på avtal som ingåtts genom otillåten direktupphandling, vilken har påbörjats före ikraftträdandet, även om avtal ingås efter ikraftträdandet. Förslaget behandlas i avsnitt 5.

 <p>Strömsunds Kommun Straejmien tjelte</p>	<p>TJÄNSTESKRIVELSE Sidan 1 av 2 Datum</p>
<p>Förvaltning Kommunledningsförvaltningen</p>	<p>Ärendenr/diariennr</p>
<p>Utredare/handläggare Viktor Sjödin</p>	<p>Nämnd/styrelse Kommunstyrelsen</p>

Kommunstyrelsens delegationsordning

Kommunstyrelsens delegationsordning ska uppdateras senast ett år efter att den har fastställts. Gällande version fastställdes av kommunstyrelsen den 18 augusti 2015.

Förslaget har gått ut på remiss till förvaltningscheferna och enhetscheferna på kommunledningsförvaltningen. Ändringar är gjorda efter inkomna önskemål.

Ändringar i sak är markerade med streck i kanten. Text med gul överstrykning är läsanvisningar, som kommer att tas bort när den nya utgåvan är fastställd av kommunstyrelsen

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens delegation av beslutanderätt fastställs. Bilaga.

Bilagor

Kommunstyrelsens delegation av beslutanderätt.

 Strömsunds Kommun Stræjmien tjjelte	TJÄNSTESKRIVELSE Datum	Sidan 2 av 2
Förvaltning Kommunledningsförvaltningen	Ärendenr/diariennr	
Utredare/handläggare Viktor Sjödin	Nämnd/styrelse Kommunstyrelsen	

Beskrivning av ärendet

Kansliet har under våren 2018 arbetat med en revidering av kommunstyrelsens delegationsordning. Förslaget har gått ut på remiss till förvaltningscheferna och enhetscheferna på kommunledningsförvaltningen. Ändringar är gjorda efter inkomna önskemål.

Större förändringar:

- Uppdatering av delegationsordningen sker senast efter tre år efter fastställandet.
- Ersättare vid vidaredelegering förtydligas.
- Teknik- och serviceförvaltningens chef utses som delegat för att avge yttranden i trafikärenden.
- Teknik- och serviceförvaltningens chef utses som delegat för att avge yttranden i gällande ansökan om tillstånd enligt ordningslagen och lokala föreskrifter.
- Med nya organisationsförändringen har kommunledningsförvaltningen nya delegater.
- Delegations sker till förvaltningschefer samt enhetschefer på kommunledningsförvaltningen.
- Yttrande om antagande av hemvärnsmän delegeras till socialnämnden
- Det nybildade näringslivsutskottet får besluta om frågor som rör näringslivsfrågor
- Övergripande avtal för kommunen som inte kräver firmatecknare delegeras till kommundirektören

Beslutet skickas till

Kommundirektören och förvaltningscheferna

Titel: Kommunstyrelsens delegation av beslutanderätt

Id nr: 0:1B
Version: 6.0

Typ: Delegation
Fastställt: KS 2016-01-26, § 15

Giltighetstid: Tills vidare
Uppdateras: 1 år efter fastställande

Kommunstyrelsens delegation av beslutanderätt

Innehållsförteckning

1. Giltighet
2. Ansvar
3. Anmälan av delegationsbeslut och vidaredelegering
4. Ersättare för delegat
5. Dokumenthantering och sekretess
6. Personal- och organisationsfrågor
7. Ekonomisk förvaltning
8. Inköp
9. Fastighetsärenden och kommunalteknisk verksamhet
10. Övriga ärenden
11. Delegater
12. Sammanställning utifrån delegater

1. Giltighet

Kommunstyrelsen får enligt ~~6 kap, 33~~ **6 kap, 37** § i kommunallagen (KL) uppdra åt ett utskott, åt en ledamot eller ersättare eller åt en anställd hos kommunen att besluta på kommunstyrelsens vägnar i ett visst ärende eller en grupp av ärenden. Delegaten träder helt in i kommunstyrelsens ställe och ett beslut som fattats med stöd av delegering kan inte återtas. Däremot kan kommunstyrelsen återkalla sin delegation generellt eller i ett särskilt ärende.

I ~~6 kap 34~~ **6 kap, 38** § KL finns beskrivet i vilka ärenden beslutanderätten inte får delegeras.

Om nämnden har uppdragit åt en viss anställd kvinna eller man att fatta beslut får nämnden överlåta åt henne/honom att i sin tur uppdra åt annan anställd att fatta beslut. Det ska finnas en uppdaterad förteckning över vidaredelegering.

Detta dokument gäller för delegering av

- Personal- och organisationsfrågor inom alla kommunens verksamheter.
- Ekonomisk förvaltning och inköp inom alla kommunens verksamheter.
- Ärenden inom kommunstyrelsens verksamhetsområde. För gymnasieskola och vuxenutbildning finns en kompletterande delegationsordning.

Id nr: 0:1B

Förutom delegerade ärenden som är angivna i delegationsordningen får delegat även besluta om frågor som till art, vikt och omfattning är jämförbara med de ärenden som anges för delegaten i den mån ärendena inte delegeras till någon annan.

2. Ansvar

Delegaten ansvarar för att fatta beslut och anmäla dessa till kommunstyrelsen. Delegerad beslutanderätt ska rymmas inom ramen för budgeterade medel och stämma överens med lagar och bestämmelser.

Kommunstyrelsen ansvarar för uppdatering av denna delegationsordning senast ett **tre** år efter fastställandet.

3. Anmälan av delegationsbeslut och vidaredelegering

En delegat, som fattar beslut med stöd av delegation från kommunstyrelsen, ska anmäla beslutet till kommunstyrelsen. Beslut i enstaka ärenden ska anmälas löpande. Återkommande ärenden kan anmälas i en förteckning en gång per månad.

En förteckning över vidaredelegering ska finnas på kommunkansliet. Förteckningen ska uppdateras minst en gång per år. Förvaltnings-/avdelningschef ansvarar för denna uppdatering.

Beslut i verkställighetsfrågor behöver inte anmälas.

4. Ersättare för delegat

Vid jäv eller frånvaro övergår delegationen på närmast överordnad. Vid vidare delegering övergår delegation på ersättare och därefter på närmast överordnad. Delegation till kommunstyrelsens ordförande övergår dock till 1:e vice ordförande.

5. Dokumenthantering och sekretess

Gäller förvaltningar inom kommunstyrelsens verksamhetsområde.

Ärendegrupp	Delegat	Villkor/notering
Arkivansvarig enligt kommunens reglemente för den kommunala arkivvården, § 2.	FC bKL F	ArkL § 4 Verkställighet

Id nr: 0:1B

Ärendegrupp	Delegat	Villkor/notering
<p>Beslut om att inte lämna ut sekretessbelagd allmän handling eller uppgift ur sådan, samt uppställande av förbehåll i samband med utlämnande till enskild.</p> <p>Kommentar Offentlig allmän handling ska lämnas ut skyndsamt.</p> <p>Kommunfullmäktige har fastställt avgifter för kopior av allmänna handlingar, Id nr 0:35.</p>	KD/ FC	<p>Utlämnande av allmän handling prövas av den som har handlingen i sin vård (t ex handläggare, registrator, arkivredogörare).</p> <p>Beslut att inte lämna ut sekretessbelagd allmän handling eller utlämnande med förbehåll ska lämnas skriftligt. Beslutet kan överklagas till förvaltningsrätt.</p> <p>2 kap 14§ TF, 6 kap 3§ OSL</p>

6. Personal- och organisationsfrågor

Gäller inom alla förvaltningar och avdelningar inom kommunen.

Ärendegrupp	Delegat	Villkor/notering
6.1 Organisatoriska frågor inom förvaltningen		
Organisationsfrågor inom hela kommunen/mellan förvaltningar (motsv) och som inte är av principiell betydelse eller påverkar servicenivån väsentligt.	KC KD	Kan t.ex. avse överföring av ansvar/personal/enhet mellan förvaltningar. Verkställighet Hantering av konsekvenser i budget, se avsnitt 7.
Organisationsfrågor inom egen förvaltning och som inte är av principiell betydelse eller påverkar servicenivån väsentligt.	FC	FC ska samråda med KD. Verkställighet Hantering av konsekvenser i budget, se avsnitt 7.
6.2 Anställningsfrågor		
Anställning av förvaltnings- och avdelningschef.	KC KD	Inför anställningsbeslut samråder KD med aktuell nämnds och kommunstyrelsens ordförande. Gäller även vid förlängning av kontrakt.
Anställning av övriga medarbetare inom förvaltningar och avdelningar	FC	Verkställighet

Id nr: 0:1B

Ärendegrupp	Delegat	Villkor/notering
Beslut om löne- och anställningsvillkor.	KCKD / FC	Samråd ska ske med närmaste chef vid anställning av chefer och specialister. Verkställighet
Beslut om uppsägning av personliga skäl och avsked.	KCKD / FC	Samråd ska ske med HR Delges muntligen av delegat.
Beslut om särskild avtalspension enligt KAP-KL.	FörhC HR	Samråd ska ske med Ordf. Riktlinjer för pension, Id nr 0:24
Beslut om löneväxling till pension.	LöneC	Riktlinjer för pension, Id nr 0:24. Verkställighet
6.3 Avtal, tvister och medbestämmande		
Antagande av centralt rekommenderade överenskommelser om och i kollektivavtal.	AU	Verkställighet
Teckna lokalt kollektivavtal enligt av AU antagen centralt rekommenderad överenskommelse.	PC HR	Verkställighet
Teckna övriga lokala kollektivavtal.	PC HR	
Företräda kommunen som arbetsgivare och träffa avtal vid mål och tvisteförhandlingar.	FörhC HR	
Beslut om stridsåtgärd.	AU	
Föra MBL-förhandlingar som representant för arbetsgivaren vid personal- och organisationsfrågor.	KCKD , FC	Förhandlingar om frågor som är av principiell natur eller påverkar servicenivån till brukare anmäls. Övriga förhandlingar är verkställighet.
6.4 Ledigheter		
Tjänstledighet upp till 14 dagar.	KCKD / FC	Om det inte faller inom avtal/lag. Verkställighet
Tjänstledighet mer än 14 dagar och upp till tre månader vid särskilda skäl.	PC HR	
Tjänstledighet längre än tre månader vid särskilda skäl.	KC KD	
Ledighet vid enskild angelägenhet av vikt enligt AB, 32 §.	FörhC HR	Verkställighet
Fackliga ledigheter enligt LFF § 6-7 och AFF76.	FörhC HR	Verkställighet

Id nr: 0:1B

Ärendegrupp	Delegat	Villkor/notering
Tjänstledighet när arbetstagaren övergår till introduktionsprogram i samverkan med försäkringskassan och arbetsförmedlingen. Rätt till ledighet för att på grund av sjukdom pröva annat arbete i samverkan med försäkringskassan och arbetsförmedlingen.	PC HR	Verkställighet
Ledighet för att starta egen näringsverksamhet (max 12 månader)	KKKD / FC	Enl. lag om rätt att bedriva näringsverksamhet. Verkställighet
6.5 Arbetsmiljö		
Systematiskt arbetsmiljöarbete för kommunen som helhet.	KK KD	Fördelas till FC. Verkställighet
6.6 Övriga personal- och organisationsfrågor		
Fastställa rutiner inom ramen för kommunens personalpolitiska program.	PC HR	Verkställighet
Personal- och arbetsmiljöansvar för samtliga förvaltnings- och avdelningschefer.	KK KD	Personalpolitiskt program, Id nr 0:3. Verkställighet
Personal- och arbetsmiljöansvar för all underställd personal.	FC	Personalpolitiskt program, Id nr 0:3. Verkställighet

7. Ekonomisk förvaltning

Gäller inom hela kommunkoncernen

Ärendegrupp	Delegat	Villkor/notering
Beslut om bidrag ur kommunstyrelsens anslag för oförutsedda behov till högst ett prisbasbelopp per gång.	Ordf	Inom årsbudget. Prisbasbelopp 2015: 44 500 kr
Beslut om bidrag ur kommunstyrelsens anslag för marknadsföring till högst ett prisbasbelopp per gång.	AU	Inom årsbudget. Verkställighet
Beslut om bidrag ur kommunstyrelsens anslag för marknadsföring till högst 5 000 kronor gång.	KD	Inom årsbudget.
Beslut om bidrag ur kommunstyrelsens förvaltade stiftelser	AU	Inom årsbudget. Verkställighet

Id nr: 0:1B

Beslut om omfördelning av budgetramar utifrån beslut enligt avsnitt 6.1	AU	Organisationsfrågor Verkställighet
Upptagande av lån över 2 år inom av kommunfullmäktige fastställda budgetramar	AU	Riktlinjer finansverksamheten, Id nr 0:4 Verkställighet
Upptagande av lån till och med 2 år inom av kommunfullmäktige fastställda budgetramar	EkC	Riktlinjer finansverksamheten, Id nr 0:4
Upptagande av lån högst ett år för att minska likviditetsunderskott	EkC	Riktlinjer finansverksamheten, Id nr 0:4
Uppsägning av befintliga lån för att ersätta dem med nya enligt riktlinjer för finansverksamheten	EkC	Riktlinjer finansverksamheten, Id nr 0:4
Genomföra placeringar av likvida medel enligt riktlinjer för finansverksamheten	EkC	Riktlinjer finansverksamheten, Id nr 0:4

8. Inköp

Gäller inom alla förvaltningar och avdelningar inom kommunen.

Ärendegrupp	Delegat	Villkor/notering
Beslut om inköp och utanordning inom respektive avdelnings budgetram med undantag av begränsningar i KL 6 kap 34 § . KL 6 kap 38 § .	KE , KD	Alla inköp ska ske enligt gällande riktlinjer. KD får besluta om inskränkningar av principiell natur. FC får besluta om inskränkningar inom egen verksamhet; belopp, metoder, produkter.

9. Fastighetsärenden och kommunalteknisk verksamhet

Gäller inom alla förvaltningar och avdelningar inom kommunen.

Ärendegrupp	Delegat	Villkor/notering
Ärenden rörande kommunens fastigheter, lokalförsörjning för kommunens verksamheter, kommunalteknisk och övrig verksamhet inom teknik- och serviceförvaltningen som ryms inom budget och inte är av principiell betydelse.	TSF	Gäller inte ärenden där kommunstyrelsen förbehållit sig egen beslutanderätt eller delegerat till annan.

Id nr: 0:1B

I anslutning till fastighetsbildningsförrättning godkänna och underteckna tilllägg till köpeavtal och överenskommelser om fastighetsreglering.	TSF	Avser kommunens egna fastigheter.
Beslut om bostadsanpassningsbidrag.	TSF	Enligt lagen om bostadsanpassningsbidrag.
Beviljande av transporttillstånd för tunga fordon.	TSF	Verkställighet
Tillfällig lokal trafikföreskrift (längst 6 mån) samt undantag (längst 1 mån) från lokal trafikföreskrift enligt SFS 1998:1276	TSF	
Parkeringstillstånd för rörelsehindrad.	TSF	
Befrielse från grundavgift för renhållning.	TSF	Verkställighet
Avskrivning av fordran som ryms inom budget och inte är av principiell betydelse.	TSF	Samråd med ekonomichef Verkställighet

10. Näringslivsverksamhet

Gäller näringslivsutskottet.

Ärendegrupp	Delegat	Villkor/notering
Beslut som rör näringslivsfrågor som inte är av principiell art eller av större vikt.	NU	Inom årsbudget. Verkställighet

11. Övriga ärenden

Gäller inom alla förvaltningar och avdelningar inom kommunen.

Ärendegrupp	Delegat	Villkor/notering
Krisledningsnämnd	AU	KS 2006-05-30, § 99
Yttranden i trafikärenden. Avslag och yttranden i hastighetsärenden.	AU TSF	Samråd ska ske med ordf. Verkställighet
Yttrande gällande ansökan om tillstånd enligt ordningslagen och lokala föreskrifter	TSF	Samråd ska ske med MoB Verkställighet
Beslut om alkohol vid extern representation.	Ordf	Riktlinjer för representation, uppvaktning och gåvor (Id nr 0:8)

Id nr: 0:1B

Ärendegrupp	Delegat	Villkor/notering
Utfärdande av fullmakt att föra kommunens talan inför domstol.	Ordf	Gäller inte tvister i personal- och organisationsfrågor. Se avsnitt 6.3.
I enlighet med KL 6 kap, 36 6 kap, 39 §, besluta i ärenden av så brådskande karaktär att styrelsens avgörande inte kan avvaktas	Ordf	Särskild anmälningsplikt förekommer enligt 6 kap, 36 6 kap, 39 § i KL
Avge yttranden som inte är av principiell art eller av större ekonomisk betydelse.	KCKD /FC	Samråd ska ske med ordf.
Fastställa kommunövergripande administrativa rutiner inklusive dokument- och ärendehantering.	KC KD	Verkställighet
Rätt att använda av kommunens vapen	KC KD	Riktlinjer kommunens vapen, Id nr 0:30 Verkställighet
Tillsyn av kommunens anslagstavla.	KLF bKLF	Verkställighet
Yttrande om antagande av hemvärnsmän.	KLF SN	Verkställighet
Registrering och tillståndsgivning enligt lotterilagen.	KLF KLC	SFS 1994:1000
Beslut om bidrag till ideella föreningars anställda.	KLF KLC	Riktlinjer för bidrag till ideella föreningars anställda (Id nr 3:7)
Yttrande till Lotteriinspektionen om tillstånd för spel på värdeautomater	SN	KS 2015-10-22, § 228
Övergripande avtal för kommunen	KD	Där inte firmatecknare krävs.

Id nr: 0:1B

12. Delegater

AU Kommunstyrelsens arbetsutskott

NU Kommunstyrelsens näringslivsutskott

Ordf Kommunstyrelsens ordförande

SN Socialnämnden

EkC Ekonomichef

FC Förvaltnings- och/eller avdelningschef

FörhC Förhandlingschef

KCD Kommunchef/direktör

LöneC Lönechef

PC/HR Personal/HR-chef

KLF Kommunledningsförvaltningens chef

TSF Teknik- och serviceförvaltningens chef

bKLF Kommunledningsförvaltningens biträdande chef

KLC Kanslichef

13. Sammanställning utifrån delegater

Delegation av beslutanderätt till kommunstyrelsens arbetsutskott

Ärendegrupp	Avsnitt
Antagande av centralt rekommenderade överenskommelser om och i kollektivavtal.	6.3
Beslut om stridsåtgärd i personal- och organisationsfrågor.	6.3
Beslut om omfördelning av budgetramar utifrån beslut enligt avsnitt 6.1 (organisationsförändringar).	7
Upptagande av lån över 2 år inom av kommunfullmäktige fastställda budgetramar.	7
Krisledningsnämnd.	10
Yttranden i trafikärenden. Avslag och yttranden i hastighetsärenden	10
Beslut om bidrag ur kommunstyrelsens anslag för marknadsföring till högst ett prisbasbelopp per gång.	7
Beslut om bidrag ur kommunstyrelsens förvaltade stiftelser	7

Delegation av beslutanderätt till kommunstyrelsen ordförande

Ärendegrupp	Avsnitt
Beslut om bidrag ur kommunstyrelsens anslag för oförutsedda behov till högst ett prisbasbelopp per gång	7
Beslut om alkohol vid extern representation	10
Utfärdande av fullmakt att föra kommunens talan inför domstol	10

Titel: Kommunstyrelsens delegation av beslutanderätt

Id nr: 0:1B

I enlighet med KL 6 kap, 36 §, besluta i ärenden av så brådskande karaktär att styrelsens avgörande inte kan avvaktas	10
---	----

Delegation av beslutanderätt till kommunchefen **direktören**

Ärendegrupp	Avsnitt
Organisationsfrågor inom hela kommunen/ mellan förvaltningar (motsv.) och som inte är av principiell betydelse eller påverkar servicenivån väsentligt.	6.1
Anställning av förvaltnings- och avdelningschef.	6.2
Beslut om löne- och anställningsvillkor (även till FC)	6.2
Beslut om uppsägning av personliga skäl och avsked (även till FC)	6.2
Föra MBL-förhandlingar som representant för arbetsgivaren vid personal- och organisationsfrågor (även till FC)	6.3
Tjänstledighet upp till 14 dagar (även till FC)	6.3
Tjänstledighet längre än tre månader vid särskilda skäl	6.4
Ledighet för att starta egen näringsverksamhet (max 12 månader) (även till FC)	6.4
Systematiskt arbetsmiljöarbete för kommunen som helhet	6.5
Personal- och arbetsmiljöansvar för samtliga förvaltnings- och avdelningschefer	6.6
Beslut om bidrag ur kommunstyrelsens anslag för marknadsföring till högst 5 000 kronor gång.	7
Beslut om inköp och utanordning inom respektive avdelnings budgetram med undantag av begränsningar i KL 6 kap, 34 §	8
Avge yttranden som inte är av principiell art eller av större ekonomisk betydelse. (även till FC)	10
Fastställa kommunövergripande administrativa rutiner inklusive dokument- och ärendehantering	10
Rätt att använda av kommunens vapen	10

Delegation av beslutanderätt till ekonomichefen

Ärendegrupp	Avsnitt
Upptagande av lån till och med 2 år inom av kommunfullmäktige fastställda budgetramar	7
Upptagande av lån högst ett år för att minska likviditetsunderskott	7
Uppsägning av befintliga lån för att ersätta dem med nya enligt riktlinjer för finansverksamheten	7
Genomföra placeringar av likvida medel enligt riktlinjer för finansverksamheten	7

Id nr: 0:1B

Delegation av beslutanderätt till HR-chefen

Ärendegrupp	Avsnitt
Teckna lokalt kollektivavtal enligt av AU antagen centralt rekommenderad överenskommelse	6.3
Teckna övriga lokala kollektivavtal	6.3
Tjänstledighet mer än 14 dagar och upp till tre månader vid särskilda skäl	6.4
Tjänstledighet när arbetstagaren övergår till introduktionsprogram i samverkan med försäkringskassan och arbetsförmedlingen	6.4
Ledighet över tre månader för att prova på annat arbete (max 12 månader)	6.4
Fastställa rutiner inom ramen för kommunens personalpolitiska program	6.6

Delegation av beslutanderätt till teknik- och serviceförvaltningens chef

Ärendegrupp	Avsnitt
Ärenden rörande kommunens fastigheter, lokalförsörjning för kommunens verksamheter, kommunalteknisk och övrig verksamhet inom teknik- och serviceförvaltningen som ryms inom budget och inte är av principiell betydelse.	9
I anslutning till fastighetsbildningsförrättning godkänna och under-teckna tillägg till köpeavtal och överenskommelser om fastighetsre-glering.	9
Beslut om bostadsanpassningsbidrag.	9
Beviljande av transporttillstånd för tunga fordon.	9
Tillfällig lokal trafikföreskrift (längst 6 mån) samt undantag (längst 1 mån) från lokal trafikföreskrift enligt SFS 1998:1276	9
Parkeringstillstånd för rörelsehindrad.	9
Befrielse från grundavgift för renhållning.	9
Avskrivning av fordran som ryms inom budget och inte är av prin-cipiell betydelse.	9
Yttranden i trafikärenden. Avslag och yttranden i hastighetsärenden.	10
Yttrande gällande ansökan om tillstånd enligt ordningslagen och lo-kala föreskrifter	10

Delegation av beslutanderätt till övriga tjänstepersoner och nämnder
Se avsnitten 5-10.

 <p>Strömsunds Kommun Straejmien tjjelte</p>	<p>TJÄNSTESKRIVELSE Sidan 1 av 1 Datum</p>
<p>Förvaltning Kommunledningsförvaltningen</p>	<p>Ärendenr/diariennr</p>
<p>Utredare/handläggare Viktor Sjödin</p>	<p>Nämnd/styrelse Kommunstyrelsen</p>

Ansökan om föreningsbidrag - Fjällsjö Alpina

Fjällsjö Alpina ansöker om medel för ny belysning och ny motor med styrhet till Landsomberget till en kostnad av 1,8 miljoner kronor.

Fjällsjö Alpina klubb är en ideell förening som driver skidanläggningen och verksamheten på Landsomberget i Jansjö, Backe. Under sommarhalvåret används lokalerna som vandrarhem. På vintern då det är högsäsong är skidanläggningen i gång med kaféverksamhet och uthyrning av skidmateriel. Föreningen anordnar ett flertal aktiviteter bland annat friluftsdagar för skolbarn, "World snow day" och triathlontävlingar.

Föreningen bärs upp mycket tack vare det ideella arbetet som uppskattas till 1500 timmar per år.

Behovet för anläggningen är att belysningen behöver bytas och styr- och säkerhetssystemet till liften börjar bli för gammalt och behöver uppgraderas.

Idag får Fjällsjö Alpina stöd av kommunen i form av anläggningsbidrag på 80 000 kronor. Det har varierat mellan olika år från 60 000 och 100 000 kronor.

Eftersom Strömsunds kommun har idag en ansträngd ekonomi och förvaltningarna ska vidta åtgärder för att minska sina kostnader föreslås ansökan om bidrag avslås.

Fjällsjö Alpina hänvisas till att söka bidrag ur arvsfonden och från bygdeavgiftsmedeln för att kunna rusta upp skidanläggningen.

Förslag till beslut

Ansökan om föreningsbidrag avslås.

Bilagor

Ansökan

Till kommunstyrelsen

Strömsunds kommun

viktor.sjodin@stromsund.se

LANDSOMBERGET – Hela familjens slalombacke!

PRESENTATION AV VERKSAMHETEN

Fjällsjö Alpina klubb är en ideell förening som driver skidanläggningen och verksamheten på Landsomberget i Jansjö, Backe. Föreningen består av en styrelse och ungdomsgrupp som arbetar ideellt året om. Under lågsäsong görs underhåll och kommande säsong planeras. Sommartid hyrs lokalerna ut som vandrarhem. Under högsäsong är det både skidanläggning, uthyrning och kaféverksamhet. Fjällsjö Alpina klubb brukar årligen arrangera flertalet aktiviteter och evenemang; T.ex. skid- och snowboardskola, friluftsdagar för skolbarnen, "World Snow day", familjewekend med Big Airbag och nyheter som fjolårets thriathlontävling.

Klubbar från Junsele har tränat i backen och klubbar från Dorotea har också visat intresse. Alpina klubben i Strömsund har också välkomnats att träna i anläggningarna och elever från hela Strömsunds kommun bussas sen flera år tillbaka till Landsomberget på friluftsdagarna. Lokala företag som t.ex. Encon har ibland kundbesök i backen och fiket lockar besökare även det. Med andra ord, Landsomberget har en enorm betydelse för både ortsbor, övriga kommuninvånare samt för våra långväga gäster. Tänk vilken tillgång, att vi kan erbjuda en sådan attraktion i vår kommun!

NYHETER

Under 2018 byggdes ett loft ovanpå serveringen vilket gav fler sittplatser samt utsikt över backen, en mycket uppskattad investering. Under 2019 års säsong utarrenderades serveringen till ett UF-företag och inför kommande säsong 2020 har en ny arrendator "Bistro Landsomberget" öppnat verksamhet.

En nyhet för kommande säsong är att det nu finns tre pister! Den nya pisten sammanbinder de två tidigare nedfarterna. I mån av tid och snö kommer vi även bygga en liten funpark för åkarna. En renovering av själva lifthuset kommer även att kunna genomföras tack vare bygdemedel.

IDEELLT ARBETE

Verksamheten bedrivs tack vare ideella krafter. Se bifogad uträkning för detaljer. Dessa siffror är dock lågt räknat då arbetet oftast utförs under kvällar, helger, högtider och lov.

Den ideella insatsen per år uppskattas till ca 1500 timmar. Omvandlat till kronor räknat motsvarar ca **770 000 kr per år** som styrelse och övriga medlemmar bidrar med.

Under den 30 årsperiod som vi har bedrivit verksamheten uppskattas den ideella insatsen landa på **ca 23 miljoner kronor totalt.**

VÅRA BEHOV

Nuvarande belysning är 30 år gammal, armaturerna rostiga och även trästolparna skulle behöva bytas ut. Belysningen har tappat gnistan helt enkelt och det börjar se mörkt ut, den behöver bytas ut till ett miljövänligare och energisnålare alternativ. Enligt uppgift från Böhlanders Eltjänst i Hoting ligger kostnader för ny belysning kring **en miljon kronor totalt**.

Styr- och säkerhetssystemet är även det mycket gammalt och behöver uppgraderas för att klara mängden besökare. Vi vill investera i en ny frekvensstyrd motor (90kw) med styrning som underlättar för att anpassa hastigheten för funktionshinderade och nybörjare, samt skynda på farten för professionella på t.ex. tävlingar. De årliga besiktningarna svårare och svårare att klara och i dagsläget är det mycket svårt att få tag i reservdelar, vilket äventyrar möjligheten till att hålla öppet under säsongen! Kostnaden för motor med installation är ca **660 000kr**, se bilaga med detaljer.

INVESTERINGAR I NÄROMRÅDET

På ett flertal ställen i vårt närområde satsas det på skidanläggningar från kommunalt håll. T.ex. I Junsele har Sollefteå kommun köpt in nya snökanoner, och Östersunds kommun har satsat fem miljoner kronor i Litsbacken. På båda orterna hålls pistmaskiner av kommunen. Strömsunds kommun har också investerat i ny belysning i Strömsundsbacken. Landsomberget har hittills stått för allting själva, på ideell basis.

HUR NI KAN HJÄLPA

Fjällsjö Alpina är i behov av medel till följande investeringar:

- Ny energisnål belysning: Kostnad ca en miljon kronor
- Ny motor med styrenhet: Kostnad ca 660 000 kronor

Fjällsjö Alpina har sökt bygdemedel men eftersom det är en begränsad summa per år skulle det ta alldeles för lång tid att nå den totala kostnaden på ca 1,8 miljoner, innan investeringen kan genomföras. Det finns möjligheter via SUAB och länsstyrelsen att få investeringsstöd men svårigheterna här är att föreningen själva måste stå för 60%, vilket i detta fall motsvarar ca en miljon kronor, pengar vi inte har. Vi är villiga att diskutera olika lösningar med er.

Fjällsjö Alpina ansöker härmed om 1,8 miljoner kronor från Strömsunds kommun för ny belysning och ny motor med styrenhet till Landsomberget.

Backe 13 Januari 2020

Inger Sjölander

Ordförande Fjällsjö Alpina

Backe 2018 10 28

Strömsunds Kommun

Box 500

833 24 Strömsund

Ansökan Bygdemedel

Landsombergets Lift AB söker härmed bidrag med 660 000 kr ur bygdemedel för att kunna investera i ny motor med styrning i drivstation för liften.

Dagens utrustning har fungerat i över 30 år men börjar nu vara allt för gammal för att man ska kunna lita på den, samtidigt som årliga besiktningar blir svårare att klara. Ur arbetsmiljösynpunkt finns också synpunkter på att jobba i absolut närhet till de stora kontaktorer som styr liftmotorn.

Vi vill alltså investera i ny frekvensstyrd motor (90 kw) vilket innebär att motorns varvtal enkelt kan styras och därmed liftens hastighet regleras.

Investeringen skulle också medföra en annan konkurrens fördel då exempelvis vi vid utbildnings-tillfällen, barngrupper, skolor eller para sport event, kan sänka lift hastigheten och motsatt då träningsgrupper eller vana skidentusiaster utnyttjar backen.

Investeringen ser ut enligt nedanstående; (exkl eget arbete)

Offerter skickas separat.

Motor inkl styrning	570 000 kr
Installation (lokal elfirma)	30 000
Ombesiktning lift	10 000
Övrigt (ombyggnad motor fundament mm)	50 000
Summa	660 000 kr

Landsombergets Lift AB

Jansjö 810

880 50 Backe

Ordf. Ulf Sjölander

Fjällsjö Alpina ideellt arbete

Info	Timmar	Antal pers	Totalt (tim)	Kommentarer
Liften öppethållande	340	2	680	
Före/efter öppettider	40	2	80	
Snöläggning	150	2	300	
Pistning	150	1	150	
Styrelsemöten (1ggr/mån)	24	7	168	
Stylrelse övrigt (lågt räknat)	24	7	168	
<i>* skidskola, evenemang, kafé m.m.</i>				

1546 tim per år

500 värde á 500kr per timme*

* minst, ej OB inräknat (trots helger, natt och kvällsarbete)

773000 kr värt ideellt arbete per säsong

23190000 kr värt ideellt arbete under 30 års tid!

OBS! exklusive sommarunderhåll, röjning, fastighetsvård etc.

 Strömsunds Kommun Straejmien tjjelte	TJÄNSTESKRIVELSE Sidan 1 av 1 Datum 201-07-29
Förvaltning Kommunledningsförvaltningen	Ärendenr/diariennr 2019.318 003
Utredare/handläggare Inez Wiberg	Nämnd/styrelse Kommunfullmäktige

Riktlinjer mot mutor, jäv och korruption i Strömsunds kommunkoncern

Inom Strömsunds kommun arbetar vi på medborgarnas uppdrag och intresse. Demokrati, rättssäkerhet och effektivitet är grundläggande värden för all verksamhet inom Strömsunds kommunkoncern.

En förutsättning för att kommunens invånare ska ha förtroende för oss som anställda eller förtroendevalda i kommunen är att vi utför vårt arbete med omdöme och att vi följer gällande lagar och regler. Det är viktigt att vi har en god etik och hög moral.

Vi som är verksamma i kommunen har ett särskilt ansvar mot medborgarna att bekämpa mutor, jäv och andra former av korruption.

Riktlinjerna ska vara ett stöd för oss i vårt arbete och i vår relation med de som vi kommer i kontakt med.

Vi har saknat riktlinjer för mutor, jäv och korruption. Kommunen har haft en riktlinje för gåvor inom socialtjänsten, denna riktlinje ersätts av den här riktlinjen som är mer omfattande och där gåvor ingår.

Riktlinjerna har tagits fram i samarbete med förvaltningschefer, avdelningschefer och handläggare samt varit på remiss i centrala samverkansgruppen.

Förslag till beslut och motivering

Kanslisekreteraren föreslår kommunfullmäktige att anta förslag till riktlinjer mot mutor, jäv och korruption i Strömsunds kommunkoncern.

Underskrift

.....

Riktlinjer mot mutor, jäv och korruption i Strömsunds kommunkoncern

Innehållsförteckning

1. Inledning
2. Omfattning
3. Mutor
 - 3.1 Tillbörliga och otillbörliga gåvor och förmåner
 - 3.2 Misstanke om brott
 - 3.3 Du som chef
4. Jäv och andra intressekonflikter
 - 4.1 Verkan av jäv

1. Inledning

Inom Strömsunds kommun arbetar vi på medborgarnas uppdrag och intresse. Demokrati, rättssäkerhet och effektivitet är grundläggande värden för all verksamhet inom Strömsunds kommunkoncern.

En förutsättning för att kommunens invånare ska ha förtroende för oss som anställda eller förtroendevalda i kommunen är att vi utför vårt arbete med omdöme och att vi följer gällande lagar och regler. Det är viktigt att vi har en god etik och hög moral.

Vi som är verksamma i kommunen har ett särskilt ansvar mot medborgarna att bekämpa mutor, jäv och andra former av korruption.

Riktlinjerna ska vara ett stöd för oss i vårt arbete och i vår relation med de som vi kommer i kontakt med.

Regler om mutor och bestickning finns i brottsbalken och regler om jäv finns i kommunallagen.

2. Omfattning

Riktlinjerna gäller för alla anställda och förtroendevalda i kommunen och dess bolag. Riktlinjerna gäller alla oberoende av befattning och anställningsform.

Titel: Riktlinjer mot mutor, jäv och korrupktion i Strömsunds kommunkoncern

Det ingår i varje verksamhet att ansvara för att anställda och förtroendevalda informeras om de lagar som gäller och hur de ska tillämpas inom den egna organisationen.

Det är ditt ansvar som anställd eller förtroendevald att sätta dig in i och följa de lagar och riktlinjer som gäller. Det innebär bland annat i diskussion med chefer och kollegor aktivt medverka till att tillämpningen av regler och riktlinjer på din arbetsplats uppfyller högt ställda etiska krav.

Kommunen och bolagen ansvarar för att dessa riktlinjer kommuniceras, följs upp och efterlevs.

3. Mutor

Anställda och förtroendevalda har dagligen kontakt med ett stort antal människor och företag. Vid dessa kontakter riskerar vi att utsättas för otillbörlig påverkan. I brottsbalken finns lagar om detta.

Vi kanske inte alltid tänker på att erbjudanden och förmåner som vi fått från dem vi träffar i tjänsten kan vara olagliga eller olämpliga. Målet med våra riktlinjer är att ingen ens ska misstänkas för att ta emot mutor.

En anställd, förtroendevald eller annan uppdragstagare som för sin egen eller för annans räkning tar emot, begär eller blir lovad en otillbörlig förmån för sin tjänsteutövning gör sig skyldig till tagande av muta.

Den som lämnar, erbjuder eller utlovar den otillbörliga förmånen gör sig skyldig till givande av muta. Något samband mellan förmånen och hur arbetet utförs behöver inte finnas för att handlandet ska ge misstanke om brott. Det innebär att en belöning kan vara otillbörlig även om den inte ges för att få mottagaren att handla på ett visst sätt.

Att ta eller ge en muta är brottsligt och misstanke om det kan innebära att anställningen ifrågasätts och eventuellt görs en polisanmälan.

Gränsen för vad som är en tillbörlig och en otillbörlig förmån är inte definierad i lag, eftersom det är omöjligt att täcka in alla olika situationer som kan uppstå. En bedömning måste därför ske i varje enskilt fall. Särskilt höga krav ställs på anställda i offentlig verksamhet.

Alla anställda och förtroendevalda i kommunen ska betrakta varje förmån som otillbörlig om den kan misstänkas påverka tjänsteutövningen eller förtroendeuppdraget.

Vid gränsdragningsproblem ska du undvika att ta emot gåvor och förmåner. Känner du dig osäker på hur ett erbjudande om en gåva eller förmån ska hanteras bör du ta upp frågan med din chef för bedömning. En otillbörlig gåva kan naturligtvis inte bli tillbörlig genom att en chef godkänner den och då kan även chefen dömas för mutbrott. Är du förtroendevald kan du ta kontakt med nämndens eller styrelsens ordförande.

3.1 Tillbörliga och otillbörliga gåvor och förmåner

För att undvika gränsdragningsproblem ska du undvika att ta emot gåvor och förmåner. Om det ändå sker så kan nedanstående exempel fungera som vägledning på vad som är tillbörligt och otillbörligt.

Tillbörliga förmåner

Förmåner som inte är avsedda att påverka ditt handlande och som rimligen inte heller kan misstänkas påverka det är som regel tillåtna. I normalfallet är följande tillåtet:

- Enstaka befogade arbetsmåltider av vardaglig karaktär
- Mindre varuprover eller enklare minnesgåvor
- Enklare uppvaktning på födelsedagar eller sjukdom

Otillbörliga förmåner

Det går inte att fastställa en värdegräns för när det är tillåtet att ta emot en gåva eftersom det avgörande är om du objektivt kan tänkas bli påverkad.

Exempel på otillbörliga förmåner:

- Penninggåvor i kontanter
- Penninglån på gynnsamma villkor
- Köpeskilling eller fordran, amortering eller ränta som efterskänks
- Borgensåtaganden
- Olika sorters bonuserbjudanden till exempel vid varuinköp, flygresor och hotellvistelser om förmånen tillfaller den anställda och inte arbetsgivaren
- Rabatter på privata inköp hos en leverantör i kommunen, utöver det som erbjuds generellt
- Förfogande över fordon, båt, fritidsboende eller liknande för privatbruk
- Studieresor, kurser och konferenser som affärskontakter vill bjuda på

Titel: Riktlinjer mot mutor, jäv och korrruption i Strömsunds kommunkoncern

- Helt eller delvis betalda semesterresor
- Tjänster i form av bilreparationer, fastighetsreparationer eller liknande till låg eller ingen kostnad

Anställda och förtroendevalda som ägnar sig åt myndighetsutövning, upphandling eller inköp

För dessa grupper är alla typer av förmåner att anses som otillbörliga. Eventuella gåvor och erbjudanden ska omedelbart skickas tillbaka.

3.2 Misstanke om brott

Den som har frågor om vad som är en otillbörlig förmån eller gåva ska ta kontakt med sin närmaste chef.

Har du fått ett erbjudande av någon utomstående eller uppfattar att något sker i organisationen som kan handla om mutor och bestickning, ska du informera din närmaste och eller annan chef du har förtroende för. Du kan också kontakta kommundirektören eller revisionen. Är du förtroendevald kontaktar du din ordförande, revisionen eller kommundirektören.

3.3 Du som chef

Diskussion och samtal om mutor och jäv behöver hållas levande i vår verksamhet. Ett sätt kan vara att du som chef tar upp frågan på arbetsplatsträffar.

4. Jäv och andra intressekonflikter

Reglerna om jäv för anställda och förtroendevalda finns i kommunallagen och i förvaltningslagen. Reglerna talar om när en anställd eller förtroendevald ska anses ha ett sådant intresse i ett ärende att hans eller hennes opartiskhet kan ifrågasättas.

Jävsreglerna gäller vid all ärendehantering och riktar sig till den som på något sätt kan påverka dess utgång. I första hand gäller reglerna beslutande och föredragande, men även den som medverkat genom att upprätta ett förslag till beslut men sedan inte är med vid den slutgiltiga handläggningen.

I verksamheten förekommer ibland situationer som inte är entydiga eller enkla att bedöma ur jävssynpunkt. Det kan finnas omständigheter som helt enkelt inte "känns" bra och som därför kan ifrågasättas. Ibland

Titel: Riktlinjer mot mutor, jäv och korrupcion i Strömsunds
kommunkoncern

kan omständigheterna vara av den karaktären att myndighetens trovärdighet skulle kunna skadas även om det inte är fråga om jäv i lagens mening. I alla sådana fall kan en försiktighetsprincip tillämpas som innebär att det kan vara bäst att avstå från att delta i hanteringen av ärendet.

4.1 Verkan av jäv

Om du känner till någon omständighet som kan antas utgöra jäv mot dig ska du självant meddela detta. Är du anställd meddelar du din närmaste chef. Har du förtroendeuppdrag så meddela den nämnd, styrelse eller liknande där jävet uppstår.

Om du är jävig får du inte delta i handläggningen av ärendet eller uppdraget. Det innebär att du inte får vidta någon åtgärd i ärendet över huvud taget. Du får inte närvara vid sammanträdet när ärendepunkten behandlas om inte sammanträdet är offentligt. Kommunfullmäktige är ett offentligt sammanträde.

Om du skulle delta i ett ärende trots att du är jävig kan du orsaka förse- ning av det eftersom ett beslut i ärendet kan överklagas på grund av jä- vet.

Rossöns Idrottsförening
Grundad 1937

Ansökan
2020-01-13

Strömsund kommun

Box 500
833 24 Strömsund

Ansökan om medel för genomförande av tävlingar

Rossöns Idrottsförening genomför årligen två mycket uppskattade och populära tävlingar:

Sigvard Jonssons minne lördagen den 14 mars 2020 och
Bäverloppet juli 2020.

Den tyngsta biten för dessa evenemang är annonsering, priser till alla klasser samt avgifter till de olika förbunden.

Arrangemangen håller hög klass och är kända vida omkring vilket är bra för föreningen och inte minst för Rossön och Strömsunds kommun.

För genomförandet av de två stora arrangemangen ansöker föreningen om ett bidrag på 20 000 kronor.

Med vänliga hälsningar

Torwald Claurensen

Ordförande i RIF

070-33 83 991

rossön.if@telia.com

 Strömsunds Kommun Straejmien tjjelte	TJÄNSTESKRIVELSE Sidan 1 av 3 datum 2020-01-20
Förvaltning Kommunledningsförvaltningen/ekonomi	Ärendenr/diariennr
Utredare/handläggare Ekonomichef	Nämnd/styrelse Kommunstyrelsen

Ändring av pensionsredovisningsmodell

Kommunen har redovisat hela sin pensionsskuld i balansräkningen sedan 2006 enligt den så kallade fullfonderingsmodellen. Enligt den kommunala redovisningslagen ska inte hela pensionsskulden ingå. Den större delen, som avser pensioner intjänade före 1998 och benämns som ansvarsförbindelse, ska exkluderas från balansräkningen.

I tidigare beslut från 2015 angav vi att vi hade för avsikt att följa den nya redovisningslagen, vilken Riksdagen beslutade om under 2018 och den trädde i kraft 2019. I den nya lagen ingår ingen förändring av tidigare krav på blandmodell. I regeringsförslaget avsåg Regeringen att tillsätta en utredning för att vidare utreda vilka konsekvenser en ny redovisningsmodell för pensionsförpliktelser får på ekonomin för kommuner och regioner, samt hur detta påverkar kravet på god ekonomisk hushållning och balanskrav. Vi har snart avvaktat i två år och det finns ännu ingen indikation på att utredningen blir tillsatt under överskådlig framtid.

Förslaget är därför att ställa om pensionsredovisningen till lagens blandmodell från och med år 2020. Det innebär att bokslut 2019 blir sista årsredovisningen med fullfonderingsmodellen. Vi anser fortfarande att fullfonderingsmodellen är ett mer korrekt sätt att redovisa pensionsskulden på.

Förslag till beslut i kommunfullmäktige

Kommunen har för avsikt att ställa om pensionsredovisningen till blandmodell från och med år 2020 enligt den nya lagen om kommunal bokföring och redovisning, LKBR.

Underskrift

.....
 Veronica Hjorter Stenklyft

 Strömsunds Kommun Stræjmien tjjelte	TJÄNSTESKRIVELSE Sidan 2 av 3 datum 2020-01-20
Förvaltning Kommunledningsförvaltningen/ekonomi	Ärendenr/diariennr
Utredare/handläggare Ekonomichef	Nämnd/styrelse Kommunstyrelsen

Beskrivning av ärendet

Kommunen gjorde en avsiktsförklaring 2015 i väntan på Regeringens beslut av "En ändamålsenlig kommunal redovisning" SOU 2016:24. Förslaget som kom i mars 2016 avseende pensionsredovisningen gick helt i linje med kommunens redovisning.

I januari 2018 överlämnade Regeringen sin lagrådsremiss. Där fanns inte förslaget med om införande av fullfonderingsmodell för pensionsredovisningen. Regeringen har bedömt att man behöver utreda vidare vilka konsekvenser en ny redovisningsmodell för pensionsförpliktelser får på ekonomin för kommuner och regioner, samt hur detta påverkar kravet på god ekonomisk hushållning och balanskrav.

Den nya lagen om kommunal bokföring och redovisning, LKBR, började gälla från och med 1 januari 2019, men utan förändrad pensionsredovisningsmodell.

Inför bokslut 2018 tog kommunstyrelsen beslut om att avvakta utfall av kommande utredning.

Det har snart gått två år, och det finns för närvarande inga indikationer på att utredningen blir tillsatt inom överskådlig framtid. Det är rimligt att vi nu sätter punkt för denna pensionsredovisningsfråga, och ställer om vår redovisning till lagens blandmodell. Vi har bidragit starkt för en förändring i frågan. Samtidigt har vi arbetat strategiskt med vår gamla del av pensionskulden, både genom försäkringslösningar och skapandet av en pensionsstiftelse.

Kostnadskalkyl

Blandmodellen medför ökade pensionskostnader i resultaträkningen med cirka 8 miljoner kronor för 2020. Finansiering kan vi göra genom del av ökade skatteintäkter, kommunal utjämning och generella statsbidrag enligt senare beslutsärende. Observera att utbetalningen av pensioner inte påverkas av detta, utan det är enbart en redovisningsteknisk fråga om fördelning av kostnader över tid.

Konsekvensanalys

Att redovisa enligt blandmodell gör att vi följer LKBR, samt att vi är jämförbara mot övriga kommuner. Pensionskostnaderna ökar i resultaträkningen. En fördel blir att vi inte kommer att vara lika kostnadskänsliga för

 Strömsunds Kommun Straejmien tjielte	TJÄNSTESKRIVELSE Sidan 3 av 3 datum 2020-01-20
Förvaltning Kommunledningsförvaltningen/ekonomi	Ärendenr/diariennr
Utredare/handläggare Ekonomichef	Nämnd/styrelse Kommunstyrelsen

förändringar i prognosparametrarna, som till exempel ändrat livslängsantagande. Pensionskostnaden förväntas inte bli lika ryckig mellan åren med blandmodellen.

Konsekvens av icke-beslut

Att fortsätta redovisa pensioner enligt nuvarande fullfonderingsmodell kommer att medföra ökade administrativa kostnader. Revisionen kommer att fortsätta att yrka på att inte bevilja ansvarsfrihet samt att årsredovisningen ska göras om.

Om kommunen i årsredovisningen avviker från det som följer av en rekommendation från normgivande organ på det kommunala området, ska en upplysning om skälen för avvikelserna och en bedömning av effekten på kommunens resultat och ekonomiska ställning lämnas. Avvikelse som inte kan motiveras utifrån det övergripande syftet att redovisningen ska ge en rättvisande bild och där exceptionella förutsättningar i det specifika fallet inte kan påvisas, är inte förenliga med god redovisningssed. Det är också nytt från och med 2019.

Alternativet att redovisa pensionskulden enligt båda modellerna skapar både ökad administration och större förvirring och otydlighet om vad som gäller i den ekonomiska styrningen för vår kommun.

Tidsramar

Ändringen till blandmodell för pensionsredovisningen införs år 2020. Arbetet kan påbörjas under våren 2020 för att kunna tillgodose även kvarvarande redovisningsrekommendationer från Rådet för Kommunal Redovisning, RKR, på pensionsområdet gällande pensionsstiftelser. Omräkning bakåt i tiden för vissa jämförelse- och nyckeltal ska också göras till delårsrapport och bokslut för 2020. Det innebär att bokslut 2019 blir sista årsredovisningen med fullfonderingsmodellen.

Bilagor

Kommunfullmäktigebeslut § 12 per 2015-02-25
Kommunstyrelsebeslut § 54 per 2019-02-06

§ 12

Dnr 2015.45

040

Pensionsredovisningsmodell

Kommunen redovisar sedan år 2006 sina pensioner enligt principen att alla kända pensionsskulder ska finnas med i balansräkningen (så kallad fullfonderingsmodell).

Den kommunala redovisningslagen (KRL) säger att **endast** nya pensionsskulder från och med år 1998 ska finnas upptagna i balansräkningen (så kallad blandmodell).

Enligt tidigare uttalanden har kommunstyrelsen för avsikt att följa den kommunala redovisningslagen vad gäller pensionsredovisningsmodell, men inte preciserat vilket år detta kan ske.

Rådet för Kommunal Redovisning (RKR) hade förslag på en ny rekommendation som enligt tidigare besked väntades bli klar i november 2014. Regeringen tillsatte en utredning – *En ändamålsenlig kommunal redovisning, Dir. 2014:125* - i augusti 2014, och därmed slutförde inte RKR sin rekommendation. Utredningen ska vara klar i mars 2016, och om det blir någon lagändring kan den troligen träda ikraft tidigast år 2018.

Kommunledningsförvaltningen/ekonomi ser positivt på att denna fråga blir utredd av Finansdepartementet!

Kommunens syfte med val av redovisningsmodell har hela tiden varit god ekonomisk hushållning. Fördelning av resurser till verksamheterna ska ske på bästa sätt, och inte påverkas negativt av ökade pensionsutbetalningar. Om redovisningsmodellen skulle förändras från år 2016 har kommunen cirka 10 mkr att minska på verksamheterna, utöver eventuella underskott som inte är hanterade från föregående år.

Ett antal åtgärder har gjorts för att ta ansvar och planera för de kommande stora pensionsutbetalningar (uppkomna under den tiden då kommunsektorn expanderade kraftigt, och man förutsåg inte då att man behövde lösa den framtida finansieringen).

Detta arbete påbörjades kring år 2000 och har resulterat i gjorda försäkringslösningar för 85 mkr, och 202 mkr är nu hittills överförda till en pensionsstiftelse.

§ 12 forts.

Preliminärt kan pensionsstiftelsen lämna gottgörelse (utbetala) till kommunen från år 2018. På detta sätt stärks kommunens ekonomi de år pensionsutbetalningarna förväntas vara som allra störst.

Kommunledningsförvaltningen/ekonomi föreslår följande:

1. Kommunen fortsätter att redovisa enligt så kallade fullfonderingsmodellen fram till den kommande lagändringen, alternativt den gamla lagen om det inte blir någon förändrad lagstiftning på området.
2. Kommunen fullföljer sin plan för pensionsstiftelsen.
3. Kommunstyrelsen följer Finansdepartementets utredning.

Beredning

Kommunstyrelsen § 46/2015

Yrkande

Ordföranden redogör för ärendet och föreslår kommunfullmäktige besluta i enlighet med kommunstyrelsens förslag.

Kommunfullmäktiges beslut

1. Kommunen fortsätter att redovisa enligt så kallade fullfonderingsmodellen fram till den kommande lagändringen, alternativt den gamla lagen om det inte blir någon förändrad lagstiftning på området.
2. Kommunen fullföljer sin plan för pensionsstiftelsen.
3. Kommunstyrelsen följer Finansdepartementets utredning.

Reservationer

Britt-Inger Roos (c), Ylva Hansson Glantz (v), Göran Edman (rd) och Mona Bjurström (rd) reserverar sig mot beslutet.

Beslutsexpediering
Kommunledningsförvaltningen/ekonomi
Kommunrevisionen

§ 54

Dnr 2019.55

041

Förklaring till kommunfullmäktiges presidium med anledning av förväntad anmärkning från revisionen

Kommunstyrelsen kan även i år anta att revisorerna kommer att rikta anmärkning mot kommunstyrelsen för bristande följsamhet mot lagen om kommunal redovisning, samt kommer att avstyrka att kommunens årsredovisning för 2018 godkänns.

Kommunen gjorde en avsiktsförklaring 2015 i väntan på Regeringens beslut av "En ändamålsenlig kommunal redovisning" SOU 2016:24. Förslaget som kom i mars 2016 avseende pensionsredovisningen gick helt i linje med kommunens redovisning.

I januari 2018 överlämnade Regeringen sin lagrådsremiss. Där finns inte förslaget med om införande av fullfonderingsmodell för pensionsredovisningen. Regeringen har bedömt att man behöver utreda vidare vilka konsekvenser en ny redovisningsmodell för pensionsförpliktelser får på ekonomin för kommuner och landsting, samt hur detta påverkar kravet på god ekonomisk hushållning och balanskrav.

Den nya lagen om kommunal bokföring och redovisning, LKBR, började gälla från och med 1 januari 2019, men då utan förändrad pensionsredovisningsmodell.

Yrkande

Ordföranden föreslår att arbetsutskottet beslutar enligt upprättat förslag.

Kommunstyrelsens beslut

Kommunens tidigare avsiktsförklaring ligger fast i väntan på Regeringens vidare utredning om konsekvenser gällande redovisningen av pensionsförpliktelser.

Reservation

Göran Edman (RD) reserverar sig mot beslutet.

Beslut skickas till
Kommunfullmäktiges presidium

 Strömsunds Kommun Stræjmien tjielte	TJÄNSTESKRIVELSE Datum 2020-01-20	Sidan 1 av 1
Förvaltning Kommunledningsförvaltningen	Ärendenr/diariennr	
Utredare/handläggare Ann-Louise Hansson -bredbandssamordnare	Nämnd/styrelse Kommunstyrelsen	

Kanalisation i Norråker

Sammanfattning av ärendet

Strömsunds kommun äger nergrävd kanalisation i Norråker. Västertåsjö fiberförening har tillsammans med framtidsföreningen i Norråker framfört önskemål att överta och nyttja kanalisationen för planerad fiberutbyggnad. Föreningen behöver få besked så snart som möjligt eftersom de planerar att ansöka om bidrag från Landsbygdsprogrammet med sista ansökningsdatum den 13 februari, 2020.

När Eon grävde ner elnätet i Norråker 2017/2018 genomförde kommunen en läglighetsinvestering för framtida fiberutbyggnad. I samförläggningen ingår 12.804 meter grävning, nedläggning av 30.594 meter slang, 27 fiberbrunnar, ett bromontage och 336 meter tryckning. Det är därmed väl förberett för framtida utbyggnad. Kommunen har av ekonomiska skäl inte färdigställt påbörjad investering.

Genom lokala krafter och engagemang finns nu en vilja att bygga ut och ansluta kunder till fiber i Norråker. Planen är att Västertåsjö fiberförening bygger nytt fibernät från Högnäset till Norråker och på så sätt bygger ihop Västertåsjö fiberförening med Norråker. Möjligheten att använda kommunens befintliga kanalisation kan vara avgörande för att utbyggnaden med ett begränsat antal hushåll ska vara möjligt att genomföra.

Kanalisationen i Norråker ingår som en del av den anläggning som kommunen arrenderar ut till Servanet. Västertåsjö fiberförening önskar köpa kanalisationen för en symbolisk summa.

Kommunen behöver ta ställning till om kanalisationen ska säljas, upplåtas eller arrenderas ut samt till vilket pris.

Förslag till beslut

1. Kommunen är positiv till att upplåta kanalisationen i Norråker för planerad fiberutbyggnad.
2. Kommundirektören ges delegation att diskutera lämplig lösning och teckna avtal med Västertåsjö fiberförening.

Slutrapport förstudie

”Handelsplats Strömsund”

– en framtidsvision med historisk grund

***Strömsunds Köpmannaförening
Juli 2017 – November 2018***

Kort sammanfattning

Förstudiens syfte var att genom ett brett engagemang ta fram en strategi hur Handelsplats Strömsund ska "framtidssäkras" med utgångspunkt i nuläge och historien. Det breda engagemanget skulle säkerställas genom intervjuer och workshops med minst 600 personer.

Tydligt är att Strömsund står inför en tickande bomb om framtiden. Flera butiker är till salu, och ett antal butiker vars ägare inte kan ta ut någon lön utan måste ha ett annat jobb vid sidan för att få det att gå runt. Samt att några butiker har ägare som snart uppnått pensions ålder. Verkligheten kan vara att uppemot 10 butiker kan vara stängda om några år. Vi vet också att en ny lågkonjunktur står för dörren, det kommer att drabba alla.

Arbetet med förstudien har tydligt visat att enbart genom att engagera och möta många människor, företag och organisationer har attityd och stolthet förbättrats. Det har framkommit genom feedback till arbetsgruppen och även till exempel i det ökade intresset för Strömsunds historia. Här finns stora möjligheter att fortsätta bygga lokal stolthet och det värdskap som krävs i mötet mellan människor och i arbetet med en positiv framtidsutveckling.

Några slutsatser är tydliga vilket sammantaget ger en relativt kortfattad strategi med underliggande handlingsplaner. Den framtida huvudstrategin för en attraktiv centralort som attraherar boende och besökande bygger på en aktiv "Handelsplats Strömsund".

För att åstadkomma framtidens aktiva handelsplats är det styrgruppens absoluta övertygelse att all den djupkunskap kring attityder, dagsläget och relativt enkla förbättringsmöjligheter som framkommit tack vare förstudien också måste användas i det fortsatta arbetet. Ett fortsatt strategiarbete utan att inkludera allt arbete från förstudien som all den kunskap som framför allt projektledaren besitter och tack vare den stora mängden personliga intervjuer skulle vara meningslöst. Det är en grundläggande förutsättning för ett framgångsrikt fortsatt strategiarbete.

Relativt förenklat skulle en framtida strategi för Strömsund och "Handelsplats Strömsund" kunna sammanfattas enligt följande:

Den framtida strategin för Handelsplats Strömsund innebär att centralorten uppfattas som ett attraktivt besöksmål och en attraktiv ort att bo och handla i av alla grupper i samhället, i alla åldrar året runt!

Med "besöksmål" avser vi den plats som väljs som attraktivt alternativ för handel, cafébesök, lunchmöten och liknande. En ort måste uppfattas som attraktiv av alla åldrar för att vara ett "besöksmål". I dagens samhälle behöver orten också erbjuda en fungerande infrastruktur (skyltning, parkeringsmöjligheter och toaletter för att ta några exempel). För att uppnå strategin krävs handlingsplaner för vissa områden här utan inbördes prioritering då alla delområden upplevs ha avgörande betydelse:

1) Infrastruktur

- a. Parkeringsplatser
- b. Informationsskyltar
 - i. Skyltning besöksmål. Se bilaga 1

- 2) **En välkomnande utemiljö**
 - a. Fontänparken
 - b. Vattudalstorget

- 3) **Ett levande besöksmål kräver en aktivitetsplanering – turism, boende och handel**
 - a. Skapa "besöksmål" för hela familjen, idag saknas attraktiva aktiviteter för vissa åldersgrupper
 - b. Skapa aktiviteter för alla grupper året runt

- 4) **Handels betydelse för centralorten**
 - a. Lokal handel kontra storstad
 - b. Lokal handel kontra internet

- 5) **Avgörande för ett genomförande är:**
 - a. En drivande resursägare
 - b. Att befintlig kunskap och erfarenhet från förstudien inkluderas
 - c. Att samverka bedrivs enligt en beprövad fungerande modell t.ex. Leaders metod för samarbete, lokala initiativ och lokala förutsättningar. Se bilaga 6

En tydlig slutsats i arbetet med "Handelsplats Strömsund" är att det är svårt att engagera deltagare att komma på en workshop om Strömsunds framtid. Betydligt fler kom när arbetsgruppen kombinerade den sista workshopen med ett föredrag om Strömsunds historia. Fler kom också på värds kursen än på workshop. Vi tror att det är avgörande för genomförandet av en framtidsstrategi för Strömsund att mindre arenor eller mötesplatser skapas för att främja samarbeten enligt punkt 5 ovan.

De här delaktiviteterna hålls samman inom det stora strategiarbetet för Strömsund. Eftersom Strömsund är centralort för en geografiskt vidsträckt kommun är det bra att inse att Strömsund måste uppfattas som ett handels- och "resmål" och en attraktiv boendemiljö av såväl besökande som bofast befolkning.

Under den sista workshopen, där Strömsunds historia kombinerades med en kortare avrapportering kring projekt "Handelsplats Strömsund" och mindre tanke medjor bland deltagarna vilket inkluderats i slutrapporten. Frågeställningar och diskussionsunderlag återfinns i bilaga 2.

Under arbetets gång har det framkommit att även om många intressenter är berörda kommer ett genomförande av strategin att kräva att **en huvudintressent** tar ledning för projektägandet. Det krävs också att det tydligt avsätts separata resurser för både projektledning och genomförandet. Projektledningen ska ha till huvudsysselsättning att driva och genomföra strategiarbetet enligt en bra samverkansmetod. Se punkt 5. arbetet med förstudien har kommunledningens engagemang och intresse varit till stor hjälp. I Strömsund är kommunen den i särklass största arbetsgivaren. Kommunen har också stora resurser i form av ett betydande kommunalt bostadsinnehav, det kommunala utvecklingsbolaget (SUAB) och gatukontoret. Tillsammans och var för sig betydande resurser i en förändringsprocess för framtiden.

För att genomföra strategin tror vi att det krävs att representanter för övriga parter tex handel, näringsliv, skolor och privata fastighetsägare ingår i en styrgrupp. Det skulle också vara önskvärt att representanter för boende och konsumenter inkluderas i strategiarbetet. Först då kan samsyn uppnås inte bara om strategin utan även i ett genomförande.

För att lyckas fastställa och genomföra en ny strategi för Strömsund är vår slutsats att kommunen alternativt en separat strategiledning i nära samarbete med kommunen blir en stark aktör som tar ledning, förstärkt med ovannämnda representanter för att driva förändringsprocessen. Alla ovanstående punkter engagerar kommunen och kommunala beslut i en form eller annan. Utan ett kommunalt engagemang på både förtroendemanna- och tjänstemannanivå kommer en förändrad strategi inte att kunna genomföras. Under kapitlet "Slutsatser" återkommer vi till ovanstående punkter i detalj.

Bakgrund, syfte och mål med förstudien

Förstudien tog avstamp i Strömsunds månghundraåriga historia som handelsplats som ett utgångsläge för att bygga lokal stolthet och ett positivt attitydarbete inför framtiden. Styrgrupp och projektledning var övertygade om att arbetet med att behålla och vidareutveckla Strömsund som handels- och mötesplats endast kan ske genom en bred samverkan och samordning mellan såväl privata, ideella som offentliga aktörer. Med en ***gemensam strategi*** finns goda förutsättningar att finna nya, kreativa lösningar och att samla kraften att göra Strömsund till en attraktiv ort för såväl lokalbefolkning, företagare, turister, besökare, hemvändare och befintliga och nya inflyttare.

Syfte och mål

Projektet är en förstudie med syftet att formulera en strategi för att behålla och utöka ortens attraktionsförmåga för både boende och besökande. Bredden i den lokala handeln är ett kitt för att säkerställa utvecklingen på både på kort och lång sikt. Strategin ska knyta ihop de olika framtidsförslagen med resursägarna.

Organisation och finansiering

Projektets huvudman har varit Strömsunds Köpmannaförening och förstudien har genomförts projekt inom Landsbygdsprogrammet. En mindre styrgrupp har lett arbetet. Projektledaren har haft en viktig samordnade roll i projektet.

Projektledaren har arbetat självgående och haft stöd i genomförandet av processen och vissa aktiviteter. Under arbetets gång har projektledning och processtöd haft månatliga möten för avstämning och eventuella korrigerande åtgärder

Projektet har finansierats genom ideella timmar. Köpmannaföreningen räknar med att medlemmar och deltagare, administratörer m.fl. totalt har hittills avsatt **763** timmar ideell tid under projektets genomförande.

Metodik för arbetet med förstudien

Vid arbetets start var ett mål att få en så bred rättvisande bild som möjligt av dagsläget i Strömsund från boende och besökandes perspektiv. Det skulle ske genom 600 intervjuer med ett brett spektra av kommuninvånare och besökande för att höra deras åsikter om Strömsund. Målet uppfylldes med råge. I arbetet var dock gensvaret på workshops och webbfrågor sämre än väntat. Styrgrupp och arbetsgrupp beslutade därför tidigt att genomföra fler intervjuer och möten på arbetsplatser, i organisationer, skolor mm. Det fanns också ett stort behov av att inkludera sommarturisterna varför intervjuer också genomfördes på Camping och uppställningsplatser under juli månad.

Att få höra företagare som har sin gärning inom handel var lika viktigt som att få höra nysvenskars, skolklasser, politiker och deras partier, turistföretagare, pensionärsorganisationer, idrottsföreningar, besökare och turister, hembygdsföreningar men även vanliga människor som har en åsikt. Under arbetet har arbetsplatser, kyrkan men även jobbmässor och café och företagsmöten besöks. Att åka ut och träffa både människor, företag och andra orter som är goda förebilder var också en del i uppdraget. Det var viktigt att inkludera olika åldersgrupper likväl som olika bakgrunder och etnicitet i undersökningen. Att finna historien om både handel och handelsplatsen Strömsund ingick också i uppdraget.

Träffarna med alla har gjorts framför allt genom intervjuer, workshops, enkäter samt utnyttjat Facebook för att få åsikter vad som kan förbättras. Metodiken som användes var att utifrån ett fungerande samhälle belysa vad som behöver göras för att på sikt få ett hållbart samhälle. Att identifiera en strategi kring hur många parter skulle kunna bidra till en positiv anda för att gemensamt förbättra och förstärka samhället och dess näringar nu och i framtiden. För att få en sammanfattning av vad alla ansåg, så efter varje intervju nedtecknades vad varje individ tyckte. Därefter när allt var klart sammanfattades alla intervjuer för att omfatta det viktigaste. Hänsyn togs till de fall där särskilt intressanta förslag framkommit även om den intervjuade kanske var ensam om det. Då det ibland var svårt att få besökare att komma till workshop valde projektledaren att göra tvärtom och istället besöka olika organisationer och skolklasser på deras hemmaplan vilket gav betydligt mera åsikter. En överraskning var slutsatsen att handels framtid ligger i hur samhället förmår erbjuda besöksmål och upplevelser. Det behöver, eller kanske till och med måste, finnas besöksmål och aktiviteter för olika grupper både vinter och sommar. I dagsläget saknas helt ett nära samarbete mellan turismen och besöksnäringen. Det är nödvändigt att skapa. Det är också viktigt att få förståelse från kommunalt håll om betydelsen av en stark handel med diversifierat utbud i samhället.

I arbetet valde projektgruppen att arbeta med frågeställningar enligt metodiken "styrkebaserad utveckling" där frågorna fokuserades på vad som är bra, eller fungerar med följdfrågor kring hur det skulle kunna bli ännu bättre. Erfarenheter med "styrkebaserad" metodik har visat att kreativiteten och de positiva attityderna ökar och förstärks. Det är också något som bekräftats i arbetet.

Under arbetets gång kom förslag om en värdsutbildning vilken genomfördes av Köpmannaföreningen under vintern 2017-2018. Utbildningen ingick inte i projekt "Handelsplats Strömsund" däremot fick projektet många direkta kopplingar till både grupparbeten i värdsutbildningen och till dialoger under utbildning. Till utbildningen inbjöds även andra

än medlemmar i Köpmannaföreningen, tex kommunens personal och förtroendevalda i Strömsund.

Frågeformulären "Frågor" respektive "Sommarfrågor" (intervjuunderlag för turisterna) återfinns i bilaga 3 och 4

Slutsatser och sammanfattningar i arbetet

När intervjuerna var genomförda blev sammanfattningen ett fantastiskt material med en dagsbild av situationen i dagsläget vilket ger oanade möjligheter i det framtida strategiarbetet. I intervjuerna framkom, med över 90% av alla intervjuer, det stora parkerings problemet i Strömsund. Därefter kom behovet av skyltning. Där saknades enligt undersökningen informationsskyltar vid infarter samt informations skyltar i samhället. En ständigt återkommande fråga gällde var besöksmål, service såsom apotek och turistbyrå var beläget (både för ortsbor och turister). Den tredje största punkten gällde utformningen av Fontänparken som många önskade skulle vara mera familjevänlig och besöksvänlig med aktiviteter. Ytterligare en punkt gällde Vattudalstorget som ansågs vara grått, trist och i avsaknad av blommor och aktivitet. Dessa punkter var närapå alla tillfrågade överens om oavsett ålder, kön eller nationalitet.

Oväntat var bland personerna det stora engagemanget om Strömsunds parker och torg. Öväntat var också medborgarnas stora okunskap om besöksmål. Om Strömsunds inte uppfattas som ett besöksmål lokalt är risken stor att besöket förläggs till annan ort och att Strömsund därmed missar en viktig och ständigt pågående handel. En svår fråga att få svar på vad handeln behövde göra för att i framtiden kunna ha kvar sitt kundunderlag i kamp med E-handeln som växer. Turismen är kanske den viktigaste kuggen för att få att få en fortsatt tillväxt. Den lösning som man kan se är ett samarbete mellan handel och näringarna och särskilt turistnäringen och kommunen kommer att ha avgörande betydelse. Samarbeten måste utvecklas för att samhället ska fortsatt må bra.

Nedan följer några av de huvudpunkter som framkom som nödvändiga delmål i det kommande strategiarbetet. Projektgruppen har valt att korta ned rapporten. Självfallet finns även allt grundmaterial arkiverat då det är ett unikt källmaterial för att arbeta med när det gäller det framtida arbetet med självbild, attityder och förändringspotential i Strömsund. Grundmaterialet är arkiverat och kan med hänsyn till personuppgifter i materialet inte spridas, utan används enbart som grundmaterial i ett större, sammanfattat och avidentifierat arbetsmaterial.

1) Infrastruktur - Parkeringsproblematiken

Nutids orientering hur ser det ut med parkeringsmöjligheter i Strömsund?

En genomgående åsikt är att det saknas parkeringar i Strömsund. De flesta parkeringarna är fulla, och under semestertid kan det vara en omöjlighet att få en plats. Även att finna en parkeringsplats under sommaren för husvagnar och husbilar kan vara svårt. Det medför att kunder till butiker, besökare till kommunen, eller besökare till andra inrättningar efter Storgatan har svårt att finna en parkeringsplats. Vilket innebär att besöket/stoppet inte sker.

Analys: Vad beror det uppkomna problemet på? Varför är till exempel alla parkeringar efter Storgatan fulla redan kl. 8 på morgonen? Svaret blev att de flesta parkeringsplatserna används av personal i de lokala näringarna och vid olika kommunala och statliga inrättningar. Exempel är kommunalkontoret, personal i systemhusets samt det extra behovet som tydligt uppstår vid olika styrelser och nämnders sammanträden. Det är också tydligt under vår, sommar och höst att även de som har hyrda platser under parkeringsdäcket hellre väljer att parkera på parkeringsplatser avsedda för kunder längs Storgatan. En mängd med parkeringsplatser under parkeringsdäcket är också upptagna av kommunens egna tjänstebilar.

Förslag åtgärder: En ny parkering anläggs. Till exempel nedan SUAB utefter Strömsvägen där framförallt personal till kommunen har möjlighet att parkera. Parkering för de som arbetar i centrum hänvisas till parkering bortom Sibylla samt vid kyrkan. Kommunens tjänstebilar bör inte parkeras på bästa plats i centrum utan bör parkeras på annan mindre attraktiv plats. Detta gör att det skulle friställas ytterligare några platser under parkeringsdäcket där det finns möjlighet att hyra för personal. Skyltar för parkering av bilar, husvagnar och husbilar sätts upp och hänvisas till Sibylla/ Hjalmar Strömmer skolan samt till Hembygdsgården. Att parkeringsförbud inrättas efter Storgatan mellan 0700-0900 för att underlätta snöröjning och att plats finns för besökande kunder i butiker efter storgatan.

Vattudalstorget behålls i befintligt skick men med en förbättrad skyltning om körriktning, utfarter samt tydliggörande av den förbjudna genomfarten mellan Helens kläder och COOP.

Sommarparkeringen av husbilar nere vid Hembygdsgården i första hand förbättras genom tydliga markeringar görs var bilarna kan vara uppställda. Det skulle främja allmän trivsel och säkerhet. Ett antal soptunnor ställs upp på plats och avtal görs för längre tid av utnyttjande av toaletterna. En avgift bör tas ut för att täcka kostnaderna för soptömning och sanitet. Förslagsvis kan det skötas av Hembygdsgårdsföreningen.

Sammanfattning om Parkeringsläget i Strömsund:

- Förbjuden parkering efter storgatan 07,00-09,00
- Personalparkering under däck ska utökas och efterföljas
- Tjänstebilar för kommunens räkning flyttas till plats utanför centrum
- Ny personalparkering skapas nedan SUAB
- Bättre skyltning torget om körriktning, infarter, utfarter och genomfart
- Skyltning om husbilsparkering genomförs
- Uppställningsplats husbilar Hembygdsgården åtgärdas för säkerhet och ordning
- Hänvisning personal vid olika inrättningar till parkering kyrkan, Sibylla
- Information genomförs till anställda om rådande situation i samhället om det ej efterlevs bör någon sorts böter kunna utfärdas.
- Parkering tomt gamla uno-x synliggörs

Infrastruktur – Skyltar

Nutidsorientering: Efter flera hundra intervjuer av människor i Strömsund är bilden entydig vad gäller skyltning. I Strömsund finns "Välkommen skyltar" vid två infarter efter E45. Motivet kan synas vara konstigt för många. Vad värre är att vid två infarter, de från Gäddede och Ramsele helt saknar välkomstskylt. Skyltning om turistvägarna "Vildmarksvägen" respektive "Björnvägen" är bristfällig eller saknas helt. Många andra besöksmål i eller i närheten av Strömsund är också antingen bristfälligt skyltade eller saknar helt skyltning. Det saknas också skyltar om viktiga fasta turistmål som Camping och fritt bad.

Analys: Då den befintliga befolkningen inte känner till eller kan hitta till olika mål hur ska då en besökare kunna hitta dit?

Föreslagna åtgärder: Informationsskyltar i alla infarter är det viktigaste. Där bör information om vad Strömsunds samhälle har att erbjuda finnas tillsammans med ett välkomnande av våra besökare. Att bra och tydlig skyltning av turistvägarna Vildmarksvägen och Björnvägen då många kör fel och inte hittar. I samhället sätts någon sorts turistpunkt/informationspunkt upp med skyltar om var besöksmålen finns med upplysning om åt vilket håll och ungefär hur långt. Dessutom bör uppföljnings skyltar finnas på väg till målet, men även vid slutpunkt av målet där så saknas.

- Att Informations skyltar sätts upp i alla fyra infartsvägar med information om butiker och viktiga besöksmål som turistbyrå, polis, vårdcentral och kommunalkontor.
- Att skyltning om våra turistvägar ska synas på trafikverkets skyltar om vägvisning. Detta gäller Vildmarksvägen och Björnvägen.
- Att skyltning om Gratis bad och camping finns på E45 redan i Tullingsås samt i god tid innan man kommer in i samhället norrifrån.
- Att en digital informationstavla där aktiviteter och evenemang ska synas och marknadsföras sätt upp på torget. En sådan bör också finnas i anslutning till E45.
- Att en stolpe sätts upp centralt i Strömsund med hänvisningspilar var olika besöksmål finns med avstånds märkning. Här följer några förslag: Hembygdsgården, Geologiska trädgården, Motionsspår med utegym där måste också skylt vid målet Rotnäset finnas. Turistbyrån, Biblioteket, Galleri Katten, Fångsjön, Idrottsplats, polis, Beppemuseet, Landön Teknikhuset, Multiarenan Vattudalsskolan, Fontänparken
- Att förbättrad skyltning om infart till campingen och vandringsled till Tullingsås förbättras från Campingen. Att ärleksstigen märks ut.
- Skylt på bron att den kallas Jämtlands Golden Gate bron
- Skyltar till lekplatser

2) En välkomnande utemiljö

Här innefattas enklare utsmyckning men också att skapa besöksmål och familjeaktiviteter i de redan befintliga parkerna i Strömsund. Relativt enkla önskemål att åtgärda. Här nämns också blommor, att Vattudalstorget blir mer välkomnande. Fontänparken som familjemiljö.

3) Ett levande besöksmål kräver en aktivitetsplanering – turism, boende och handel

Uppenbart att det är ett ojämnt fördelat utbud aktiviteter som kan uppfattas som "lockande" eller "intressant. Utbudet är ojämnt fördelat över året så många aktiviteter är fokuserade på besöksnäringen och turismen och därför förlagda till cirka 8 veckor sommartid. Det saknas en aktivitetsplanering för Strömsund som attraktivt besöksmål för en lokala befolkningen, och för besökande på andra tider på året.

I Strömsund är också utbudet ojämnt fördelat mellan olika samhällsgrupper. Gruppen "tonåringar" och "yngre vuxna" saknar aktiviteter riktade till sig liksom gruppen "småbarnsfamiljen". Strömsund behöver ha bättre planerade aktiviteter för olika målgrupper året runt. Dessutom erbjuds många bra aktiviteter som inte marknadsförs tydligt. Styrgruppen är övertygade om att en enkel "app" skulle kunna råda bot på en stor del av den okunskap som finns om befintliga aktiviteter och därmed skapa en positiv attraktion i Strömsund enbart med befintliga aktiviteter.

Utvärdering enkät frågor bland besökare i Strömsund 2018

Inför sommarturismen beslutade projektgruppen om ett antal intressanta frågeställningar som överlämnades till besökare på Strömsunds camping, Ställplats Hembygdsgården samt hotell Nordica. Hotellet valde tyvärr att inte delta vilket annars hade varit intressant att få veta vad en besökare som bor på hotell har som mål med sin resa.

Utdelning av frågeformulär skedde både på Strömsunds Camping samt Ställplats hembygdsgården. Anledningen var att undersöka om det finns skillnader mellan besökarna som valde ställplats jämfört med campinggästen. Att göra ett planerat stopp på ställplatsen utgjordes av 65 % av gästerna vilket ska ses som en mycket hög siffra där anledningen angavs som att det var lämplig plats att stanna på innan de fortsatte resan.

På campingen var det planerade stoppet över 70 % vilket är en mycket siffra. Där var anledningen till stoppet i första hand Strömsund Camping och gratis bad. En tredjedel (30%) av besökarna angav Vildmarksvägen som det huvudsakliga resmålet. På frågan om de kunde tänka sig att komma tillbaka till Strömsund så svarade de flesta ja. Anledningen till besöket var att det var vackert och lugnt samt nära till vattnet och campingens vackra plats med gratis bad. På frågan om vad de ansåg som tänkbart att berätta om Strömsund så var det hur vackert det var och hembygdsgården. Jätten Jorm med Beppe utställningen var också självklart. Gratis parkering i hela samhället framhölls som positivt samt att det fanns ställplats för husbilar och husvagnar var något att berätta för andra.

I arbetet ingick även att se var Strömsunds besökare kommer från. Det var även intressant att se på om det fanns skillnader mellan campingens och ställplatsens gäster. Så var också fallet. Det visade sig finnas betydande skillnader. Ställplatsens gäster närmar sig 350 bilar och med turistföreningens sätt att räkna betyder det drygt 1100 gästnätter. Till närmare 90 % består dessa av 2 resenärer per fordon, de är medelålders eller pensionärer och är 60% svenskar på resa. Därefter kommer med 13 % från Tyskland och Norge. Anledningen till stoppet är till stor del Vildmarksvägen men även att Strömsund är ett vackert ställe och en bra plats för mellanlandning. Den här gruppen gäster är inte intresserade av att stå på en campingplats.

Deras alternativ är att ställa sig i skogen. De vill gärna ta en promenad upp på samhället men saknar information om både ställplatsen och vad samhället har för service och sevärdheter.

På Campingen däremot består gästerna till stor del (framförallt under juli månad) av boende som stannar flera dagar ibland flera veckor. De är ofta återkommande år efter år eftersom de trivs med campingen och gratis bad. Gästerna som reser med husbil är till stor del medelålders eller pensionärer, men reser ofta tillsammans med någon mer bil. De kommer till stor del från Nord Norge där några orter syns ofta som Overhalla, Tunnsjön, Rörvik, Grong, Namsos. Vad som framhölls var den goda servicen både i campingens reception och av Turistbyråns personal. Detsamma gällde även för butikerna. Där framhöll de svarande att de var förvånade både över det stora sortimentet i butikerna liksom och mångfalden av affärer i en så pass liten ort. Vissa planerade sina inköp av skor och kläder tills man kom till Strömsund. Här framhölls invånarnas positiva bemötande och hjälpsamhet som en bidragande orsak till besöket.

Antalet gästnätter på Strömsunds camping var under maj månad – 1504, juni – 4701, -juli – 14043 samt t.o.m. 20 augusti 4860. Totalt antal gästnätterna blev över 25000 sommaren 2018. En viktig siffra är också hur många som åkte Vildmarksvägen. Den öppnade i början av juni och är ytterligare en möjlighet att fånga besökare – Juni- 4728 fordon – juli – 10320 fordon samt t.o.m. 20 augusti 4309 fordon. Totalt åkte under juni- t.o.m. augusti över 20000 fordon.

Förbättrings möjligheter:

- Campingen: Bättre skyltat till motionsspår, en utveckling av badet samt information i form av skyltar i t.ex. redan på E45 i Tullingsås om campingen och badet. Dessutom behövs information om sevärdheter i närheten. Duscharna i servicedelen upplevs som mindre fräscha och behöver åtgärdas.
- Ställplatsen: Bättre skyltat om ställplats från E45 och bättre skyltat nere vid ställplatsen angående vart de får stå och var de ska betala. Rutor behöver märkas ut för parkering av husbilar. En sopstation behöver också ställas i ordning. Tydliga förbudsskyltar som visar var camping inte är tillåten (exempelvis nere vid båtkajen).
- Relativt många av de tillfrågade hade önskemål om dricksvatten. Även här saknas information om Strömsund, butiker, serviceinrättningar och närbelägna besöksmål.

Slutsats: Totalt sett har det varit en fantastisk sommar med många besökare men att det finns stora förbättringsmöjligheter där skyltning och reklam för vår byggd är viktig. Dessutom måste skyltar som inte längre är aktuella tas ner eller göras om och uppdateras. Det finns till exempel stora fina trätavlor angående södra Vattudalen vid kajen i Strömsund, Campingen och på Turistbyrån i Gäddede. Dessa borde lämpligen ersättas med besöksmål. Det är en utmaning att få fler besökande att bli intresserade att stanna till i Strömsund eller andra orter inom kommunen. För att det ska ske behöver det finnas tydlig information om vilka aktiviteter som finns. Det är en viktig inkomstkälla för olika näringar och skapar en positiv anda när turister ser Strömsund som attraktivt.

Strömsund som lokalt besöksmål

Betydelsen av lokal stolthet och en positiv attityd till Strömsund som attraktivt besöksmål är grundläggande för den lokala arbetsmarknaden, att arbetsför ungdom ska välja att stanna i Strömsund. Det är också avgörande för att all lokal service som och samhällsnytta ska fungera att det finns en stabil och diversifierad lokal befolkning. Den lokala bostadsmarknaden behöver fungera och ett livskraftigt företagande. Alla dessa olika intressenter har ett gemensamt intresse av att Strömsund fungerar som en attraktiv "Handelsplats". Strömsund behöver vara ett trevligt besöksmål året runt för alla olika grupper i lokalsamhället.

Det diskuterades både under workshops och värdsutbildningen. Här framkom tydligt att det saknas attraktiva enkla aktiviteter för hela familjen. Därför är shoppingresan till Östersund eller Sundsvall lika mycket orsakad av tonåringens längtan efter aktivitet som föräldrarnas önskemål om ett "mysigt" cafe. Om fler butiker stängs i centrala Strömsund kommer utan tvekan centrum att upplevas som än mindre attraktivt för hela familjen som besöksmål. Resultatet blir att handeln kommer att förlora både den lokala året runt handeln och turismen. Att skapa attraktiva året runt aktiviteter och "besöksmål" lokalt är av hög prioritet för framtiden.

Bilaga 1

Besöksmål och upplevelser i Strömsund med omnejd 2018

Biblioteket i Strömsund: värt ett besök att i lugn miljö läsa en tidning låna böcker eller bara sitta ner en stund

Bifurkation i Ulriksfors: En av världens få bifurkationer, Ett vattendrag som förbinder eller rinner mellan 2 älvar. En synupplevelse.

Bad: Tempererat utomhus bad på Näsvikens Camping. 3 Bassänger där den längsta är 50meter och den minsta är gjord för små barn.

Bad Lövberga Camping otroligt lång härlig badstrand bara sand.

Brattforsen: Tag vägen mot Ramsele, när du kommit till Tåxan kör mot Backe håll utkik efter avtags väg Brattforsen. När du kommit fram njut av forsen och sök gärna reda på hållmålningar.

Beppe museet: Två utställningar på Hembygdsgården om Beppe Wolgers liv .

Båthamnen: Att vandra ner till den vackra Vattudalen och sitta en stund och kanske njuta av utsikten och lugnet.

Björnvägen Att ta bilen och långsamt ta sig från avtagsvägen i Harbäcken sedan svänga av mot Hillsand och Svaninge är en spännande bilfärd på Sveriges längsta sammanhängande grusväg. Genom Världens Brunbjörn tätaste områden och kanske få se en björn någonstans efter den vackra vägen och komma fram i Bågede.

Berökörka Åk mot Stamssele, innan hastighet skylten i Stamssele sväng av på en liten väg till vänster åk den ett par hundra meter parkera bilen följ stigen som börjar där några hundra meter. Upplev en jätte grotta gjord av stenblock som kallas Berökörka. Vandra runt den och tag dig upp på bergknallen som kallas Predikstolen så har du en vidunderlig utsikt.

Campingen i Strömsund : En vackert belägen camping med 3 bassänger med gratis bad. Plats för både husbilar och husvagnar samt både mindre och större stugor.

Dundermarknaden : Årlig marknad med knallar artister och tivoli, m.m.

Fiske Gratis fiske gäller norr om bron på Strömsunds sidan båda kajerna och på Näsvikssidan runt udden vid rastplatsen. Annars är det fiskekort som gäller och finns att köpa på sport affärerna samt OKQ8.

Fiskeodlingen i postviken Äspnäs

Fontänparken : Sitt i parken och avnjuta lugnet. Parken anlades i början av 1920-talet

Fågelsjön i Tullingsås: Ett besök i Tullingsås följ skyltningen till Lillsjön vandra upp i fågeltornet som är handikapp anpassat. Har du en kikare så se över sjön och upptäck en massa fågelarter, Att ta med sig en fika korg passar sig bra.

Bilaga 1

Gå över bron så kommer du till Kvarnbuan där kan du sätta dig för att inta kaffet. Man kan också vandra från Campingen till Fågelsjön genom skog och över myrar.

Fångsjön Följ skyltning redan från kyrkan. När du kommer fram parkera bilen och gå mot sjön . På vägen ner kan du se fångst gropar och väl nere vid sjön kan du titta på hållmålningar och tänka dig tillbaka när man levde här.

Geologiska Trädgården Besök trädgården som ligger vid Gymnasium skolan Hjalmar Strömmer. Trädgården började att anläggas av Biologi läraren Ingemar Grave' tillsammans med en klass Naturvetare i början av 1970-talet. Sedan drivs den och sköts av Trädgårds Föreningen. Att besöka den känns som ett måste för att upptäcka mångfalden.

Gratis Bad Att besöka och ta ett dopp i tempererad bassäng kan vara hur skönt som helst. Tre bassänger där badet är gratis med härliga gräsmattor runt om.

Galleri katten Vårat enda Galleri . Passa på att avnjuta olika utställningar under året.

Golfbanan: Vackert belägen ovan Campingen Näsvisen. 9 håls bana med ranch och klubbрум. Med innehållande vacker promenad stig om du inte vill spela.

Hembygdsgården: En otroligt vacker plats med utställningar, slöjdmässa och museum. Vandra bland husen och besök Lars Theodor stugan samt kåtan som uppförts. På platsen finns cafe samt stor lekplats. Hempan som den i dagligt tal kallas är också nöjesplatsen där Nationaldagen firas och där även midsommaraftonen med lövning av majstången och dans görs. Där också Strömskvällar under juli månad genomförs samt Strömsunds Stora evenemang Dundermarknaden arrangeras.

Hotings Camping Vackert belägen camping med bad, lekplats, minigolf och boulebana. Besök Stenålders museum och gå stigen över knortmon med ett besök i Järnålders hus. Fortsätt den och njut av vacker natur.

Hällingsåfallet: Tag Björnvägen mot Gäddede förbi Bågede till vattenfallet som är Europas längsta kanjon. Eller stora vägen förbi Alanäs tills du kommer till Bågede kör över bron och ta höger för att komma fram till fallet.

Jätten Jorm: Jätten Jorm en 6meter stor staty står nere på Hembygdsgården. Den avtäcktes 26 september 1974 samma dag som filmen Dunderklumpen hade världspremiär i Strömsund. Statyn tillverkades av Strömsunds cement och betong och väger 65 ton och kostade 1:-/kg att tillverka.

Kajen i Alanäs

Klövån Tag bilen åk förbi Strand byn fortsätt tills du ser en skylt Klövån. Parkera bilen tag en promenad efter ån ner till sjön. Ta gärna med en fika korg eller ett korvpaket . Läs och upplev hur livet var på denna plats för många år sedan.

Kyrkan Gamla Den låg inne i gamla kyrkogården uppfördes någon gång under början av 1300-talet och sista högmässan hölls 1848 varefter den revs under ett antal år. Finns några stenar som visar var kyrkan var belägen samt en minnes sten som är rest.

Bilaga 1

Kyrkan Nya Beslut att bygga nya kyrkan togs 1822 men dröjde till 1845 innan det tog fart sedan tog det några år innan den blev klar. Den skulle bli 50 alnar lång och 25 alnar bred.

Landön: Åk mot Ramsele vid Cementvarufabriken sväng höger, fortsatt över järnvägen, förbi billackeringen och reningsverket. Över den lilla bron till Landön och parkera bilen eller cykeln och vandra runt ön på spångade stigar. Stanna gärna till längst ut på ön på den fina grillplatsen eller ta ett dopp i sjön eller bara njut av den vackra ön.

Lapplia Norråker. Sporadiskt öppethållande men värt ett besök och se allt som är samlat där.

Leklandet: Under sommaren byggs ett härligt lekland upp i ishallen. Med massor av hoppborgar torn och annat som kan roa en regnig dag. Detta bör man inte missa om man har barn och vet inte vad man ska göra. Start 15 juni

Loppisar En mängd med loppisar finns runt om och i Strömsund. Titta efter affischer på anslagstavlor.

Lusthuset Yxskaftkälén: Säsongs öppet Upplev den fantastiska utsikten när i Yxskaftkälén. Åk in i byn och stanna när du nästan möts av ett tåg. Nu är du framme hos Kalle Lindberg och hans Lusthus. Kliv in och se hans fantastiska tågbanor som letar sig igenom byarna runt Strömsund i miniatyr. Husen är kopior av hus och tågstationer som finns eller har funnits.

Magisk butik: Åk norrut till Lövberga, genom hela byn efter E45:an passera järnvägsövergången och 200 meter längre fram finns skylten Magisk Butik. Åk ner till den och få kunskap om Peka pinnar och stenars användbarhet mot olika krämpor. Eller bara titta på olika loppisar på gården. Detta är väl värt att spendera några timmar på.

Multiarena: En arena byggd på skolgården till Vattudalsskolan samt på Tingvalla området.

Motionsspår Rotnäset: Du startar din färd i korsningen norr om Ica Simonsson och åker på Lagmansgatan mot polisstationen. Du åker förbi Polisen och vidare förbi Kyrkogården, i kurvan längre fram finns en parkering där stannar du och vandrar ner mot vattnet där startar motions spåret. Glöm inte att nere vid Vattudalen finns ett Utegyms. Vintertid finns både ett 2,5km spår som är belyst och ett 5km skidspår.

Motionsspår Byggda : Du åker Storgatan upp och följer skyltning mot Fångsjön. När du kommit upp på byggda finns både sommar löpspår och vintertid välpreparerade skidspår i olika längder som passar både barn och dom som vill få en lite större utmaning. Här finns också en elbelyst skidslänga på 2,8km.

Paradisbadet Åk mot Ramsele, genom Ulriksfors efter broarna tag höger mot Hallviken. Första avtagsväg till höger ,tag stigen mot vattnet. En otrolig sandstrand möter dig

Rotnäset Att vandra runt på vägar och stigar och kanske plocka lite bär för att innan hemresa testa ute-gymmet.

Bilaga 1

Stenbustan OBS! EJ UTMÄRKT En bostad av sten är betydelsen på jämtska. Någon kilometer utanför Lövberga tag höger efter järnvägs övergången. Så kommer du fram till en klippskrevla med en stor öppning fram och en liten bak där röken skulle ta sig ut. Här bodde från mitten 1930-talet fram till början av 1940-talet en samefamilj med minst 5 av sina 10 barn. Här bodde Jonas Benedict och Anna Andersson tills dom kunde flytta först till en jordkula och sedan till en kåta.

Storön: OBS! EJ UTMÄRKT Har spår efter framgång och välstånd och funnits i samma släkt sedan 1760. Ön växte till ett imperium där jämtländska societeten hade sina fester. Storön var traktens största jordbruk och som mest bodde här ett 50-tal människor. Man hade en egen handelsbod på fastlandet där man sålde överskottet till andra. Husen var storstilade men finns nästan inget kvar och av stenar som ladugården var uppbyggt av användes till att stärka stränderna vid regleringen av Vattudalen. 1983 såldes Storön till ett skogsbolag av sista änkan.

Spättnästjärna Åk mot Gäddede och stanna vid handikapp anpassad tjärn. Glöm inte att lösa fiskekort.

Stakafjället Åk mot Bredkålen fortsatt rakt fram mot Flykålen. Fortsätt förbi tag avtagsvägen mot Storåbränna och besök hotellet Big River Camp och sedan vidare mot Lakavattnet och ta stigen upp mot Stakafjället.

Skansen Alanäs

Smidesverkstan Muråsen Åk mot Östersund ungefär 1 mil så är du på Muråsen. Sväng in på gården hos Tommy Strömstedt han visar gärna sin smidesverkstad och här kan du göra ett fynd på hans Loppis. Har du riktigt tur tar Tommy fram dragspelet och spelar några Jularbolåtar.

Storfinnforsen Åk mot Ramsele i 4 mil ungefär sväng in mot byn där i stora danslokalen finns cafe och lördagar och söndagar kan man äta en förträfflig middag med många efterrätter för endast 120,00. Titta på hur en vattenrallar- by har sett ut och åk en liten sväng för att se hur den ser ut nu. Åk vidare sedan mot Ramsele en bit efter flyn och titta på Jättegrytorna.

Sinnenas Väg

Strömsunds Bron Även kallad Jämtlands Golden Gate bron. Byggs 1953-1955 och invigdes 27 september 1956 av Landshövding Anders Tottie. Bron är en så kallad snedkabelbro och var då vid invigningen Världens längsta. Spännvidden är 182 meter och totallängden är 332 meter och är 14 meter bred.

Stenålders museet i Hoting Åk 5 mil till Hotings Camping och besök Stenålders museet.

Siljeåsen: Åk mot Gäddede Upptäck Siljeåsen och se vattenfallet i Fönån

Teknikhuset Strömsund

Turridning häst I Tullingsås finns Harry Svensson och Elin Andersson som arrangerar tur ridning från ½ timme till ½ dag eller längre. På gården finns 12 hästar och höns, katter, 6+ och hundar. Mindre barn kan få hjälpa till att hämta ägg eller kanske behövs hjälp med höbärgning. Eller kanske övernatta i en äkta Tibetansk Jourta

Bilaga 1

Utsikten Från Tullingsås njut av den underbara utsikten över öarna Lillön, Mellerstön och Grönön i Ströms Vattudal.

Utsikten Från byggda och utsiktstornet är bedövande över Vattudalen mot fjällen och dom gröna skogarna samt Strömsund och ett flertal byar.

Vildmarksvägen I rondellen kör mot Gäddede, 50 mils äventyr väntar på dig. Upplev underbar natur och fantastiska forsar. Natrum i Gäddede m.m.

Whisky tillverkning i Äspnäs

Projektledarens tankar och arbetsmaterial inför tankesmedjor på historisk kväll

Vad behöver nu förbättras efter det befolkningen och våra besökare sagt sitt.

1. Det övergripande problemet som bör åtgärdas inom det snaraste är parkerings problematiken i Strömsunds tätort. Strömsund översvämmas av bilar redan tidig morgon vilket är förståeligt då de flesta service företagen och kommunkontoren ligger i centrum av Samhället. Därför är det av största vikt att flera parkerings möjligheter skapas och att dem ligger bekvämt till för att tillfredsställa brukarna. Men då många platser som är avsedda till butiker och deras kunder samt för besökare till kommunens kontor, nu används som jobb parkering hela dagen, så föreslås att en ny parkering görs vid Strömsvägens början nedanför SUAB. Detta skulle friställa ett antal platser efter Storgatan, vidare har kommunen redan satt upp parkeringsförbud efter storgatan på morgonen mellan klockan 7-9 som möjliggör både bättre framkomlighet för snöröjning och framför allt att kunder och besökare till butiker och service inrättningar finner en plats att parkera på. Vidare att undersöka om möjlighet finns att skapa en parkeringsplats på marken ovan pizzeria Lamaree och se över möjligheten att bygga parkeringshus eventuellt fortsatt vid Granen huset.

2. Angående innermiljön i Strömsund fanns många åsikter. Där ett väldigt stort antal av invånarna vill göra Fontänparken till en barnvänlig mötesplats med en mindre lekplats. Blommor och möjlighet att sitta vid ett bord för att inta en sallad eller medhavd matsäck eller bara njuta av parkens lugn låg högt på listan. Viss omplantering bör göras för att möjliggöra en liten scen för olika framträdande och event. Fontänparken har ett rent historiskt värde då parken anlades för c:a 100 år sedan och i den finns fontänen som själv har stort historiskt värde och bör renoveras samt att historien berättas vidare för besökare.

Här borde vara möjligt att varje vecka arrangera något event t.ex onsdags kul, torsdags loppis, stadsvandring eller dyl. på fredag.

Hydralik tomten bör åtgärdas på något sätt då den ser förskräcklig ut. Vidare var Byggnation av hyresbostäder en ständigt återkommande önskan.

Förbättring av Vattudalstorget är en fråga som berör alla då det i dags läget endast är en grå asfalt parkeringsplats. Här finns olika förslag på grön områden lika som att Storgatan genom anläggning av blommor och andra förskönande saker gör Strömsund mera besöksvänligt. Andra förslag att ta till sig är att göra något i samhället för att lyfta fram Dunderklumpen, Jätten Jorm och Beppe Wolgers i samhället och använda Dunderklumpsfigurerna som dekoration i rondellerna. Att kommunen och fastighets ägare tittar över sina fasader och murar för renovering och ommålning bör ske skyndsamt. Exempel muren vid parkeringsdäcket, utanför skoaffären samt utanför Apoteket vilka är kommunens. Det uppmärksammades också anslagstavlan på torget som med trasig belysning och öppna lamphållare och trasiga lampor fast det anmälts inte åtgärdats.

Bilaga 2

3. Yttermiljön var vår nästa fråga som alla hade samma åsikt om att infartsskyltarna som är befintliga i dag inte är representativ för vår byggd. Här ville man att informations skyltar vid Strömsunds 4 infarter skulle vara en information till våra besökare vad som Strömsund kunde erbjuda i form av service och våra besöksmål. Att skyltar om Vildmarksvägens sträckning så att besökare vet vart man ska åka sedan man övernattat på ställplatsen och besökt några sevärdheter. Samt att vi affärsmässigt reklamerar för vårt fantastiska bad kanske redan i Tullingsås och i alla våra anslutningsvägar gärna en bra bit från väg och eventuellt på egen mark. Att fastigheter som ligger efter våra infartsvägar rustas upp och gamla bilvrak bortstädas var en gemensam önskan.

4. Att en utveckling av campingen och badet tyckte många var viktigt med nya attraktioner som att tillföra en vatten ruschbana och att använda gräsytorna mera till förströelse. Att på södra sidan använda gamla lokalen där turistbyrån en gång fanns, göra den till ett besöksmål. Genom enkel renovering och att aktivitetshuset flyttas dit under sommartid för att ordna aktiviteter för både besökande och ortens ungdomar. Vintertid var det många som ville att en isbana skulle plogas upp i vågen nere vid hembygdsgården där man kunde åka skridskor och kanske ett skidspår för att under helgerna skapa ett besöksmål där cafe' tomten har öppet och man kan köpa en god våffla och en kopp choklad till ett bra pris.

5. Skyltar som saknas i och utanför samhället som gör att besökare och bofasta inte hittar till olika mål och ej hellre visste om dem. Här följer en uppräknings vad som måste förbättras:

Turistbyrån måste synas bättre vilket också framkom vid intervjuer av sommarens besökare, vilka hade svårt att hitta dit då skyltning är minimal och behöver synas bättre efter E45 framför allt. Som tidigare sagts saknas bra skyltning om Vildmarks vägen. I Strömsund saknas all informations skyltning angående sevärdheter och besöksmål vilket efter frågades av både ortsbor och besökare. Man ansåg att någon sorts skyltning på torget skulle underlätta att hitta Hembygdgården och Jätten Jorm och Beppe utställningen, Geologiska trädgården, Motions spår med utegym på Rotnäset och motionsspår uppe på byggda. Skyltar till Bibliotek, Folkets hus och Idrottsplats, Galleri katten, lekplatser och kommunalkontor. Landön, Fågeltornet i Tullingsås, Klövån, Fångsjön med sina hällmålningar, använd den bedårande utsikten, renovera utsiktstornet. Ja det finns flera mål men vi måste berätta dem så att vi och våra besökare och turister hittar och har något att göra.

6. Besöksmål: Här var det stor okunskap bland invånarna i Strömsund. Det gjorde också att våra besökare som efterlyste något att se eller att göra, inte fick tips och inte hellre kunde läsa sig till vad man kunde förströ sig med. Detta kan vara helt avgörande för framtidens Strömsund då besöksnäringen är en stark bidragande orsak för butikerna att kunna utvecklas och finnas kvar. Vad som efterfrågas är flera besöksmål i centrala Strömsund och/eller inom en radie om 2 mil som bör tas fram och göras tillgängliga både för invånarna i Strömsund och turisterna kanske i form av en mindre broschyr. Flera förslag på händelser är loppis i parken, föredrag och skrönor om Strömsund, Kyrkorna, Spännande personligheter och händelser som skett kan användas även under vintertid. Att Strömsund bör utsmyckas mera var ett gemensamt önskemål där vi nu går emot julen och saknaden av ljus i centrum på träd och i Fontänparken var stor, men även sommartid var önskan förutom mycket mera blommor också flaggspel med kanske kommunvapnet.

Bilaga 2

Här har ju också talats om någon sorts staty eller dylikt i parken och det får inte glömmas bort. Marknadsföring av Event och besöksmål var önskemålet att det skulle finnas på en ljus tavla i centrum där alla kan nås på ett snyggt och effektivt sätt. Vi konstaterar att det är kommunen som är resurs ägare och fastighetsägare och det är dem som måste ta ansvaret för ett genomförande.

7. Handel: Att förstå den utmaning som handeln står inför just nu är svår att sätta sig in i. Men vi vet att internet handeln kommer att växa, då den befinner sig i sin linda ännu. Från intervjuerna jag har genomfört har en hel del svar inkommit. Fler och fler upptäcker lättheten att sätta sig i soffan för att jämföra priser och kvalitet, det är lätt att beställa och man får det till dörren och lätt att returnera. Svaren som har inkommit, var att priset inte får skilja för mycket, men man accepterar en viss prisskillnad. Öppet tiderna var viktiga där man gärna såg att butikerna var öppet längre 1 dag i veckan och hade gemensam stängnings tid vilken borde vara kl 18 så att man hinner handla sedan man hämtat och ätit middag med sina barn. Olika öppettider skapade oreda och svårigheter att veta vilken som hade öppet längre och kortare. Att mera händelser i och utanför butik skulle höja attraktionskraften av butikerna var en önskan.

Tillgängligheten på helgerna fanns det ett visst önskemål om, men det var absolut inte avgörande om man skulle handla på orten.

Efterfrågan förutom gemensamma öppettider var att butikerna i Strömsund skulle finnas under en gemensam app där man sedan kunde klicka sig vidare till den butik man ville komma i kontakt med. Här var man eniga om att sitta i soffan och se butikernas sortiment och kunna köpa för att sedan hämta i butik då valde man ortens butiker om priset var jämförbart. Att Strömsunds butiker har ett bra sortiment tyckte alla tillfrågade förutom att man saknade ett gammeldags cafe'.

8. Sammanfattningsvis: Strömsund står inför en tickande bomb om framtiden. Flera butiker är till salu, och ett antal butiker vars ägare inte kan ta ut någon lön utan måste ha ett annat jobb vid sidan för att få det att gå runt. Samt att några butiker har ägare som snart uppnått pensions ålder. Verkligheten kan vara att uppemot 10 butiker kan vara stängda om några år. Vi vet också att lågkonjunkturen står för dörren som kommer att drabba alla.

Jag kommer att avsluta med en del frågeställningar och påståenden:

Nu behövs våra bankers tro på Strömsund och att ställa upp vid köp och ibland drift eller hjälp av våra butiker och småföretag. Gör man det?

SUAB med sin kunskap och personal ställer man upp med hjälp till butikerna?

Kommunens styrande samt politiska partierna, förstår ni problemet som uppstår om ett antal butiker försvinner, servicen är borta, vad händer då i samhället?

Bilaga 2

Ska kommunen driva Campingen, varför inte arrendera ut den och friställ personal att jobba med besöksturism, aktiviteter, händelser och hitta nya grepp för att Strömsund ska bli målet på resan?

Vi måste hitta något koncept som gör att det är till Strömsund man åker till, och stannar gärna någon dag. Vi måste se möjligheten till förändring och att göra det nu. Vi kan inte vara förvaltare utan vi måste bli entreprenörer. Varför åker man till Åre, Vemdalen, Idre, Norsjö? Vad har vi? Vattudalen och ett högt berg varför inte spanna en vajer över vattnet och åka i sele över sjön eller åka kälke utför Vallberget? Turismen är nu året runt och folk åker dit man kan göra något, vi måste vara med på tåget.

Vi måste alla ha en vision och ett driv för att hitta nya grupper som kommer till vår kommun under andra tider än just juli månad och utveckla samhället. Ett gemensamt fiskekort är säkert bra men väldigt lite pengar lämnas i vår ort. Här finns pensionärsresor, intresseresor, klassresor vad gör vi för att dem ska komma till oss. Vi måste få besöks antalet att öka för att kunna behålla butiksnätet så att industrin kan ha förutsättningar att finnas kvar och att vi kan behålla skolorna. Lyckas vi med att bevara servicen som finns nu så kommer tillverknings industrin att kunna rekrytera personal som vill ha service företag och butiker att handla i. Låt Strömsund bli ett fortsatt levande samhälle med Skolor till barnen och möjlighet till en aktiv fritid. Låt oss fortsätta historien om Strömsund som en levande handelsplats där alla möts. Men hur går vi vidare?????

Frågeformulär

Fråga 1: Miljö:

Vad tycker du är bäst med centrummiljön i Strömsund?
Vad behöver förbättras

Fråga 2: Omgivning:

Vad är mest attraktivt i natur och omgivning i Strömsund?
Vad är det som är besöksvärt och vad måste förbättras

Fråga 3: Framtid & stolthet:

Vilka framtidsmöjligheter ser du i Strömsund?

Fråga 4: Aktiviteter:

Vilka aktiviteter/event är viktiga för Strömsunds dragningskraft på besökare?
Behöver de förändras för att stärka dragningskraften?

Fråga 5: Värdskap:

Kan du ge exempel på när du mött ett bra värdskap i Strömsund?
Vad är ett bra värdskap för dig
Vad behöver göras för att vi ska ha ett bra värdskap

Fråga 6: Handel:

När och varför väljer du att handla i Strömsund?
Vad behöver förbättras för att du ska handla i Strömsund

Fråga 7: Handel:

Vad är bäst med handeln i Strömsund?
Vad måste göras för att vara med i matchen mot e-handeln

Fråga 8: Företagare:

Vad tror du besökande uppfattar som attraktivt i Strömsund?
För att få upp attraktionskraften i Strömsund – att Strömsund blir målet på resan

Fråga 9: Matutbudet

Är utbudet av matställen tillräckligt för att Strömsund ska vara en du vill stanna till i och äta och handla?
Vad tycker du behöver förändras?

Fråga 10: Inflyttning:

Vad tror du är avgörande för att få unga och nysvenskar att stanna kvar/ vilja bosätta sig i Strömsund?
Vad kan förändras/förbättras?

Fråga 11: Handelsplatsen:

Hur kan Strömsunds 600-åriga historia som handelsplats skapa attraktion och framtidsmöjligheter?

Fråga 12: Strömsund om 10 år:

Hur vill du att Strömsund ska se ut om 10 år?

Frågeformulär Sommarturister

Bilaga 4

Strömsund

Det här är en undersökning gjord av Strömsunds Köpmannaförening. Tack för att du deltar.
This is an analysis made of Strömsunds Business Association. Thank you for participating.

1. Vad är er hemort?

What is your hometown called?

2. Är detta stopp ett planerat eller oplanerat?

Is this stop in Strömsund planned or unplanned?

3. Varför valde ni att stanna i Strömsund?

Why did you choose to stay in Strömsund?

4. Vad är målet för resan?

What is your goal with this trip?

5. Om ni skulle berätta något om Strömsund vad skulle det vara?

If you would tell someone about Strömsund, what would you tell them about?

6. Är ni intresserad av att komma tillbaka?

Are you interested of returning to Strömsund?

Källförteckning till förstudien Handelsplats Strömsund

Över 600 intervjuer

Ströms kyrkor 1946 Gunnar Berg

Vågdalen Gösta Thulin

Ströms böcker

Ströms konsumentförening återblick 1913-1933

Födslo och dödsförteckningar i Strömsund

Tullingsås boken

Gunnar Granström

Finn Cromberger

Per Jonsson promenad i samhället

Anna Flodman

Bilaga 6

Den framgångsrika och unika

LEADERMETODEN

VAD?

Leader är en metod som bygger på samarbete, lokala initiativ och lokala förutsättningar.

Metoden introducerades inom EU 1991 för att pröva att på okonventionellt sätt hitta lösningar för landsbygdens utmaningar.

Leader är en fransk akronym för *Sammanlänkade åtgärder för att stärka landsbygdens ekonomi (Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale)*

VARFÖR?

Med framgång har metoden vuxit, spridits och används idag i tusentals lokala utvecklingsområden i EU, på landsbygden, i tätorter och i kust- och vattenmiljöer.

Lokal förankring, samsyn och stort lösningsfokus gör metoden till ett skarpt verktyg för utveckling.

Leadermetoden är ett smörjmedel som startar processer och på sikt kan bidra till sysselsättning och inflyttning.

7

PRINCIPER

1. Lokal strategi	5. Integrerande insatser
2. Underifrån-perspektiv	6. Nätverk
3. LAG	7. Samarbete
4. Innovation	

HUR?

Lokalt ledd utveckling genom leadermetoden drivs i geografiskt avgränsade områden för att hålla ett starkt lokalt fokus.

För att bilda ett leaderområde har lokala aktörer framarbetat en utvecklingsstrategi baserat på verkliga behov och förutsättningar.

Varje leaderområde är en egen organisation med egen utvecklingsstrategi, eget leader kontor och eget LAG.

VERKLIG LOKAL NYTTA FÖR SVERIGES BEFOLKNING!

PRINCIPERNAS BETYDELSE

- 1 De lokala strategierna bemöter verkliga behov genom skraddarsyddna lösningar.
- 2 Underifrånperspektivet innebär att idéer och initiativ som uppstår lokalt kan tas tillvara.
- 3 LAG, den lokala aktionsgruppen, implementerar strategin och är ett lokalt partnerskap som är multisektoriellt sammansatt utifrån ideell, privat och offentlig sektor.
- 4 Leadermetodens angreppssätt och de nya samverkanskonstellationerna främjar innovation och nytänkande.

- 5 Genom leadermetoden koordineras och integreras insatser av olika slag: ekonomiskt, socialt, kulturellt och miljömässigt. Varje insats är en pusselbit till en större helhet.
- 6 Nätverk skapas både inom projekt och mellan olika insatser.
- 7 Genom samarbetsprojekt konkretiseras nätverken till faktiska samarbeten, lokalt, regionalt, nationellt och transnationellt.

LUS är en intresseförening för organisationer som arbetar med lokalt ledd utveckling genom leadermetoden.

www.lokalutvecklingsverige.se

